

AZ ÚT

**FOLYÓIRAT A LELKIPÁSZTORI
ÉS NEVELŐI MUNKA SZÁMÁRA**

**ALAPITOTTA :
RAVASZ LÁSZLÓ**

**SZERKESZTIK ÉS KIADJÁK :
DR. IMRE LAJOS DR. MAKKAI SÁNDOR
DR. TAVASZY SÁNDOR**

IX. ÉVFOLYAM

**MINERVA IRODALMI ÉS NYOMDAI MŰINTÉZET R.-T., CLUJ-KOLOZSVÁR
1927**

ELŐFIZETÉSI FELHÍVÁS.

Jövő számiával AZ ÚT tizedik évfolyamába lép, és ez évfolyamra ezennel előfizetést hirdetünk.

Fordulunk azokhoz, akik az *Anyaszentegyház megújítása* egyetlen útját, az *Isten akaratának megalkuvás nélküli szolgálataiban* látják, s akik a megújult Anyaszentegyházat *Krisztusban megújultnak és igazán Egyháznak* szeretnék látni.

Fordulunk azokhoz, akik az *új lelkipásztori és nevelői eszményt* abban keresik, hogy a lelkipásztorok és nevelők előtt csak *Isten országának ügye* és annak szentsége álljon, s ezt az egyház vezetői *életének elmélyítésével és megszentelésével* akarják elérni szervezetek helyett.

Fordulunk azokhoz, akik magyar református népünket *igazán Isten népének szeretnék látni* s keresik a módot, hogyan lehetne iskoláinkban, gyülekezeteinkben, munkáinkban *a lelkeket Isten számára megnyerni, s bátor, őszinte bizonyágtevőket* nevelni.

Ez AZ ÚT programja, ez volt és ez marad a következő évben is. *Szolgálni* akarjuk Anyaszentegyházunkat, Isten országát, *együtt akarunk* munkálkodni és tusakodni testvéreinkkel, keresni a módokat, hogyan tehetjük *népünket és intézményeinket* azzá, amivé lenniök kell. Amit Isten *eddig cselekedett* lapunk útján, azért alázatosan hálát adunk Neki s ezentúl sem akarunk mások lenni, mint Egyházunk megújulására fölhívó *kiáltó szót*. Hiszszük, hogy Isten nem veti meg a mi szolgálatunkat sem.

Jövő évfolyamunkban fokozott figyelemmel fogjuk kísérni a *bel- és külföldi egyházi élet* oly eseményeit, melyek az egyház megújulására nézve fontosak. Foglalkozni fogunk a *külmissziói* kérdéssel, igyekszünk különösen *folyóiratszemplével* pótolni azt a nehézséget, hogy lelkész- és tanító társaink nem juthatnak külföldi folyóiratokhoz, *nevelési kérdések* is szeretnénk fokozottabban felölelni.

Eddigi mellékleteinket, s különösen a

VASÁRNAPI ISKOLA

címűt, mely a vasárnapi iskolai munka megalapozására és megteremtésére akar szolgálni és az

AHITAT PERCEI-t,

mely a magánosoknak és családoknak akar szolgálatára lenni az Isten Igéje tanulmányozásában, bár ez utóbbi kiadása súlyos anyagi veszteséggel jár, jövőre is megtartjuk, s ezekre is kérjük olvasóink támogatását.

Lapunk előfizetési ára egy évre — — — — — 250 lei

féléve — — — — — 125 lei lesz.

Szeretettel kérjük *lelkész- és tanító testvéreink támogatását.*

Kolozsvár, 1927. december hó.

AZ ÚT SZERKESZTŐ-KIADÓL.

Tartalomjegyzék.

	Oldal.
Az Ige tükrében.	
Az ég és föld jelei. (I. L.) — — — — —	1
Hivatalosak vagy választottak (Dr. Mezey Mihály)	33
A kereszti békessége. (G. L.) — — — — —	61
A szolgálatom dicsőítése. (M. A.) — — — — —	97
Lévi öröksége. (I. L.) — — — — —	129
Krisztus szolgája. (D. Gy.) — — — — —	161
Siker, vagy gyümölcs? (M—y.) — — — — —	185
Lelkipásztornak imádkozni kell. (Szikszay: Ker. tanítások.)	211
Az Ő dicsősége. (I. L.) — — — — —	275
Élet és munka.	
A Sákramentumokról. — — — — —	3
A hit által való megigazulásról. — — — — —	36
Egy önvallomás — — — — —	63
O Deus ego amo te. — — — — —	131
Egy igehallgató följegyzéseiből — — — — —	131
Kálvin: Rövid értekezés az Úrvacsoráról. — — — — —	189
Adeste fideles — — — — —	277
Igehirdetés—Kultusz-	
Miatyánk. (10 meditáció.) (G. L.) — — — — —	64
Fr. Fleming: Die treibenden Kräfte (G. L.)	99 136 166
A Szentlélekről (Barth K. után.) — — — — —	132
A református egyház kultusza — — — — —	190 230 278
Gyülekezeti munka.	
A presbiterek feladatai és kötelességei. (Dr. Illyés Géza.) — — — — —	4
A Baseli Missziói Társ. munkaterei és munkája	10
Lelki kockázatok a külmissziói munkában. (Chisholm F. Róbert.) — — — — —	38
Isten és a lélek. (Szász János.) — — — — —	68
Cselédek és iparos-kereskedő tanulók gondozása. (I. L.) — — — — —	73
A csoport megszervezése. (I. L.) — — — — —	102
Ifjúsági vezető-konferencia. (H. I.) — — — — —	216
Egy régi egyházfegyelmi törvényjavaslat. (I. L.) — — — — —	223

Tudomány és Világnézet.

A keresztyén élet és a kultúrális élet. (T. S.)	17, 42, 80, 109, 141, 169
Komáromi Csipkés György bibliafordítása. (Muskay L.)	82, 112
Az újszövetség jelentése a mai keresztyénségre nézve. (Maksay Albert.)	238
Duns Scotus theológiája. (Dr. Nagy Géza.)	246

Asszonyainknak.

Félelem nélküli szeretet. (P. M.)	20
A bűjtről. (P. M.)	77

Irodalom.

„Magyar Nép Könyvtára“	23
Williams György élete.	24
„Kálvinista Világ“.	45
Macfarland S. Ch.: Die internationalen Christl. Bewegungen. (I. L.)	46
A Nagyenyedi Ref. Nagyhét Emlékkönyve. (I. L.)	87
Dr. Kecskeméty I.: Josia király törvénykönyve. (Maksay Albert.)	88
„Theologiai Szemle“ (I. L.)	89
Muzsnay László: János evangéliumának és leveleinek magyarázata. (Maksay Albert.)	119
Dr. Imre Lajos: A vezető könyve. (Járosi Andor.)	149
Ujfalvy S.: Az erdélyi régebbi és közelebbi vadászatok. (I.)	152
Dr. Gönczy Lajos: Isten hatalmas keze alatt. (Dósa Dániel.)	199

Egyházi Szemle.

A Hit és Szolgálat Mozgalma (I. L.)	115, 144
Zsidó missziói konferenciák. (I. L.)	147
Az új liturgia. (M—y.)	171
Két nagy konferencia (I. L.)	253
Világszövetségek az ifj. gondozására	293

Áhitat Percei.

Útmutató a Biblia napi olvasásához.	25, 50, 121, 153, 177, 203, 258, 296

Vasárnapi Iskola.

Vasárnapi iskolai vezetők részére	29, 54, 92, 125, 157, 181, 207, 267 300

Szerkesztői és kiadóhivatali üzenetek.

Üzenetek, nyugtázások, felhívások	58, 96, 152, 176, 304

Az Ige tükrében.

Az ég és föld jelei.

Luk, 21 : 28.

Előttünk ködbevesző ösvény gyanánt kígyózik a jövő esztendő útja. Személyes életünk jövődjébe épügy nem tekinthetünk, mint nem tudhatjuk e változásokkal tele időben, hogy milven jövődjő vár a gyülekezetünkre és anyaszentegyházunkra. Úgy érezzük, hogy az utóbbi években még bizonytalanabb az élet és az út, mint eddig volt. Régen valahogy volt hitünk az állandóságban, vagy legalább voltak dolgok, melyek állandó létében és érvényében bízunk és bízhattunk. Az életünk külső körülményei is megbízható renddel és szabályossággal folytak, s ha megzavarta is ezt egy váratlan csapás, vagy veszedelem, úgy tekintettük azt, mint amely jön és elmúlik, de utána visszatérhetünk az élet rendes hétköznapijait útjára. Bizalommal nézhettük a munkánkat a gyülekezetben, biztosan reményelve, hogy mint a jó vetés, úgy terem abban az Ige magva. Talán nem hoz százannyit, talán csak kétannyit terem, de nem veszi igénybe hiába erőinket és nem tartogat oly viharokat, melyek egy csapásra hosszú évek munkáját tennék semmivé. Az anyaszentegyház falai vihatatlanoknak és szilárdaknak látszottak, melyeken megtörhet a vihar ereje, de megbontani nem képes.

Ma ez mind másképen van és megtanultuk keserves leckéken, hogy ennek a nyugalomnak és biztos számításnak vége van. Ma a kiszámíthatatlan erők, veszedelmek, meglepetések korát éljük Mintha életünk is súlyosabban fenyegető kilátások közt folyne mint eddig, titkos és rejtett vezzedelmek árnya száll le ránk, ha a jövőbe nézünk. Anyaszentegyházunk bástyafalai mögé nem lehet télenül húzódnunk, sőt minden erőnkkel tömni kell a réseket és építeni a romlásokat, hogy a szennyes ár erőt ne vegyen azon és el ne sodorja a föld színéről. És a munkánk! Hová lett annak a biztonsága és ereje? Mikor nem-hogy eredményt nem látunk, de úgy tetszik, hogy minden évvel

hátrább és hátrább vet bennünket valami gonosz, Isten Országá előkészületét ostromló hatalom. Nemhogy apadna a bűn hatalma, de alig vagyunk arra képesek, hogy csak az újabb és újabb támadásokat felmérjük és észrevegyük azokat az újabb lehetőségeket, melyekkel támad és rombol. Nem biztos és nyugalmas jövőendő vár ránk, hanem egy rettentő, minden erőnket és hitünket megpróbáló keserves küzdelem, ahol mindazok, akik Isten Országáért élni és halni készek, egész életüket és munkájukat latba kell, hogy vessék, nem a sikerért, csak azért, hogy a harc legalább felvehető legyen.

És ezekben az apokaliptikus időkben, egy nyomorult és tehetetlen reménytelenséggel sokak szívében, mégis ezek a szavai Jézusnak világítanak előttünk „Mikor ezek kezdenek meglenni, emeljétek fel a fejetekeket, mert elközelgett a ti váltáságotok.“ A keresztyénség elpuhult, biztos jövőendőre számító, s a mi egyházunk magabizó és magával megelégedett hangulatában a Jézus szava mutatja az útát, mellyel Isten bennünket ki akar ragadni a nyugalmas tétlenségünkéből azzal, hogy rendkívüli nehézségek elé állít, erőnkfeletti feladatokat bíz ránk, kudarcokat és veszedelmeket zúdít az életünkre és megsemmisíteni engedi azt az eredményt, melyet nem az Ő Lelke, hanem a magunk ügyessége és önhitt módszerei által értünk el. Így figyelmeztet bennünket rá, hogy nem ez ami neki kell és amit Ő vár tőlünk, hanem az alázatos és hűséges kitartás akkor, mikor elárad a bűn és az Ő Lelkének várása és az annak való engedelmség. És nem ez az eredmény, amivel az Ő Országát munkálni lehet: nem a büszke mellveregetés, nem a magunk személyének kiemelése, nem a külső nagyság és hatalom, hanem olyan lelkek, akik várják az ő váltásukat, akiknek igazi szabadulás kell, akiknek a nyomorúság tengere csak annál jobban megerősíti a vágyukat a mennyei dicsőség látása iránt.

Az új esztendő lehangoló és félelmes jelei közül az Ő hangja szól: Én meggyőztem a világot. I. L.

Élet és munka.

A Sákramentumokról:

1. Az Úr énnékem hivséges vezérem
Fő Pásztoromnak csak Őtet esmérem
Drága jóvoltát elrejttem szivemben ;
Szent nevét áldom egész életemben
Mert kegyelméből én érdemem felett
Sok lelki jókkal engemet környül vett.
2. Szent beszédének gyönyörűségével
Áldott lelkének titkos erejével
Setét álmából híven felébresztett,
Az én szivemben oly hitet gerjesztett,
Mely bánatjában lelkem vidámítja,
Jó reménységgel naponként újítja.
3. Sőt, hogy nyilvánban kérem kegyelmét,
Birjam bizonynal ígért segedelmét,
Jósággal teljes édes indulatja,
Sákramentomit velem kóstoltatja,
Így édesíti szivemet magához,
Hogy erős hittel jussak oltalmához.
4. Hozzád is mégyek bátran én köszálom !
Mert im pecsétid már vagynak énnálam :
Tudom, végedet, hogy bennem elérjed,
Váltságod haszna reám is kiterjed,
Elégtételed bűnömet eltörli,
Érdemed fejem életre vezérli.
5. Ez is szivemnek hozzád óhajításai,
Oh idvességnek kifakadt forrása !
Ha kegyelmedből én Istenem lettél,
Végezd el a jót, amit elkezdettél ;
Reménységemnek add meg kívánt végét,
Az én lelkemnek örök idvességét.

(Az erdélyi ref. egyház 1776-i énekes könyvéből, mely a Heidelbergi Kátés énekekben dolgozza fel 52 Urnapjára. Megvan a magyarországi énekeskönyvben is, erőtelenebb átdogozásban. Losonczy István írta.)

A presbiterek feladatai és kötelességei a gyülekezeti munka szolgálatában.¹

Ha a presbiterek valódi hivatását és rendeltetését, igazi feladatait és kötelességeit meg akarjuk állapítani, bele kell pillantanunk a történelembe. Ennek a tükrében ismerjük fel legvilágosabban a célt és a munkakört, melynek szolgálatára az igazi presbiterek elhívottak.

Még az Úr Jézus Krisztus is tanítványaiban segítőtestvéreket választott magának szent és áldott munkájának véghezvitelére.

A presbitereket az apostolok állították a gyülekezeti élet és munka szolgálatába. Ők voltak az újonnan alakult gyülekezet őrállói és felvigyázói, pásztorai, sőt kezdetben, ha kellett, még igehirdetői is. A gyülekezet választotta tapasztaltabb, bölcsőbb, érettebb tagjai közül, akik kegyes, buzgó vallásos életükkel, Krisztus és anyaszentegyháza iránt való hűségükkel, életük erkölcsi komolyságával és tisztaságával világító példaképpen jártak a gyülekezeti tagok előtt. Ők örködték a gyülekezet külső és belső rendjére, a hívek erkölcsi életének tisztaságára, az egymáson kölcsönösen segítő, egymás terhére hordozó testvéri szeretet ápolására és mélyítésére. A szegényeket, betegeket, nélkülözőket, nyomorultakat az Úr meghagyása szerint a diakonusokkal együtt gondozták a tehetősebbek adományaiból. Vezetésük alatt a gyülekezet meleg testvéri és szeretetközösség volt, melyben a tagok egymást védtek, ápolták, vigasztalták és építették, mintha egy családnak lettek volna a tagjai. Résen állottak a gyülekezet egységét és békéjét megbontani akaró hamis tanítókkal szemben és hűségesen védelmezték meg az evangélium igazságát. Aztán, mikor az üldözések tűzpróbáján kellett keresztülmennie anyaszentegyházunknak: fel tudták áldozni minden földi vagyonukat és értéküket s ha kellett még életüket is Krisztusért és anyaszentegyházáért. Tudtak érte tűrni, szenvedni és megalázkodni, sőt boldogoknak vallották magukat, hogy szenvedhetnek és áldozhatnak Krisztusért és anyaszentegyházáért. Mindezekre pedig azért voltak képesek, mert Krisztus lelke eleven életerő volt szívükben.

¹ A küüllői egyházmegye vámosgálfalvi presbitéri konferenciáján tartott előadás. Különösen azért közöljük, mert presb. konferenciákon felhasználható motívumokat és anyagot csoportosítva tartalmazza a gondolatokat adilyenek tartására.

Különös gondjuk volt a megkisértettek, eltévelyedettek. A Sátán áldozatait, az elbukottakat testvéri szeretettel igyekeztek felemelni, megmenteni, a bűn hálójából kiszabadítani. Nem voltak közönyösek a bűnnel szemben. Nagyon éberen őrködtek, hogy a szentek társaságához méltatlan szennyfolt ne éktelenítse Krisztus gyülekezetét. E végett a bűnösöket felkeresték, megintették; amikor makacs megátalkodással találkoztak: kizárták a javulni és megtérni nem akaró bűnöst a gyülekezetből.

Hosszú évszázadokon keresztül a Krisztus egyháza egészen elvilágiasodott és megszűnt benne ez a védő, segítő, gyógyító pásztori szeretetmunkásság teljesen, a presbiteri hivatallal együtt.

A presbiteriumot, teljesen az őskeresztény mintára és ugyanazon munkakörrel, Kálvin János nagy reformátorunk szervezte újra. Kálvin János presbiteri első sorban a lelkipásztor segítő munkatársai voltak a gyülekezet valláserkölcsei életének irányításában, vezetésében és ellenőrzésében. Figyelemmel kísérték mindenik egyháztagnak életét, barátságosan megintették azokat, kiknek Krisztus iránt való hűsége vagy buzgóssága meglankadott, vagy rendetlen és Krisztus tagjaihoz méltatlan életet éltek. Súlyosabb esetekben a presbiterok a lelkésszel együtt összegyűltek és ítéleztek. A vétkezt az úrvacsorától, vagy a templomtól eltiltották, nagyobb vétségek esetén a gyülekezetből kizárták és csak bűnbánat, megtérés feltétele mellett fogadták vissza. A bűnbe ismételten visszaesőt vagy makacs megátalkodott és megtérni nem akaró vétkezt a gyülekezetből véglegesen is kizárták. A gonoszságok, bűntények elkövetőit ezenkívül átadták megbüntetés végett a világi hatóságnak. A szegényeket, özvegyeket, árvákat és betegeket, munkaképteleneket gondozták, segélyezték, gyámolították és vigasztalták.

A presbiterok nagyon lelkiismeretesen fogták fel hivatásukat. Nem néztek el semmi bűnt, hanyagságot, rendetlenséget, éktelenséget, hanem szeretettel, tapintattal, négy szemközt, majd tanuk vagy a gyűlés előtt feddettek, intettek és őrködtek. Így tette Kálvin János a presbiterok segítségével által gyülekezetét azzá a családi közösséggé, amilyen az az apostoli korban volt.¹

A mi magyar református anyaszentegyházunkban a presbiteriumot legelsőnek Vajdaszentiváni János, vámosgálfalvi lelkipásztor, küküllői esperes szervezte meg a vámosgálfalvi gyülekezetben az 1668. évben. Ugyanakkor tartotta, nagyon lelkiismeretes előkészítés után, magyar református egyházunkban a legelső konfirmációt. A rendszeres katekhézist, egyházi énektanítást, konfirmálást és a presbiteriumot már a következő esztendőben bevezette a küküllői egyházmegyének csaknem mindenik egyházközségébe.

Vajdaszentiváni János az anyaszentegyház elszunnyadt belső, valláserkölcsei életének megújítására törekedett és abban

¹ Forgács Gy. Emlékezés a reformációra. 1917. 36. l.

az időben szokásos külső tényítő eszközökkel működő egyházi fegyelmet valláserkölcsei nevelés által akarta megmementeni és az apostoli kor mintája szerint újra szervezni. Erre a célra szervezte meg egyházában, majd egeházmegyéjében a presbiteriumot. Távolról sem a gyülekezet gazdasági és anyagi ügyeinek intézésére állította fel, hanem a jó erkölcs, rend, fegyelem és vallásos nevelés munkájának biztosítására. Amint ő maga írja: „hogya az ige tanítása szerint Isten nyájára vigyázzanak, előljárjanak atyafiúi szeretettel és a veszedelemből való beesés előtt megintsenek akárkit, kiragadván azt, mintegy tűzből.”¹

E rövid történeti visszapillantásból mindnyájunk előtt világos, hogy anyaszentegyházunkban a presbiterok igazi hívatása és kötelessége feledésbe ment. A gyülekezet tagjainak valláserkölcsei életével, annak ápolásával, védelmezésével, a gyülekezeti szeretetmunkával ma alig törődnek. Ez is egyik világos jele annak, hogy gyülekezeteinkben a belső életerők elszunnyadtak és egész egyházi életünk veszedelmesen kezd hasonlítani a kivágatásra itélt terméketlen figefához.

Testvéreim, én ma itt a reformáció évfordulóján, Vajdaszentiváni János templomában és gyülekezetének jelenlétében mondom mindnyájunknak, hogyha anyaszentegyházunkban nem indul meg új reformáció, ha egész belső életében és munkájában meg nem ujul: a kivágatás és elpusztulás veszedelme fenyegeti feltétlenül, mert nem terem gyümölcsöket Isten országa számára és hasznavehetetlenné, értéktelenné válik Isten szent-séges terveinek és céljainak szolgálatában.

A bűn uralomra jutott a földön és nyomában felette meg-sokasodott a testi és lelki nyomor szerteszét mindenfelé. Krisztus gyógyító, segítő szeretetmunkája vár reátok. Lépjetek munkába, hogy megtisztítsátok magatokat és Krisztus anyaszentegyházát a bűn éktelenségétől és nyomorúságaitól. Isten és a Jézus Krisztus szólít titeket — általam — presbiter testvéreim, ma a reformáció ünnepén, e szent Sionon, melynek katedrájából az élő Isten hőslékü prófétája lángoló szavakban hívta fel 258 esztendővel ezelőtt e gyülekezetet a megújult élet be-indítására.

Tárjuk ki szívünket a kegyelem előtt, hogy az imádságaink által bevonuljon életünkbe és tegyen csodát bennünk és munkáink által anyaszentegyházunkban. Vegyük fel a gyermekek, ifjak nevelésének, a nyomorultaknak, betegeknek, szegényeknek és munkaképteleneknek, a tévelygőknek és bűnösöknek gondját. Ezt a szent szeretetmunkát az Úr kezdette el és Ő bizta rá gyülekezeteire.

Ennek a munkának vezetője, irányítója, szervezője, számadója és ellenőrzője csak maga az egyház lehet. De az egyház nem egy a pappal. Az egyház a gyülekezet. Maga kell, hogy dolgozzék önmaga építésén megbizottjai: a pap és a pres-

¹ Kőküllői e. m. Protokollum 1676. 4. l.

biterek által. Anyaszentegyházénknak át kell alakulnia a munka és a tevékeny szeretet egyházává.¹ Rengeteg baj, bűn, nyomor, árvaság, szenvedés van mindenfelé. Isten gyógyító munkára hívja sáfárait és mi ebben felelősek vagyunk előtte és munkáinkat számon kéri tőlünk.

Be kell ismernünk, hogy tulajdonképeni munkánkat, igazi kötelességeinket elhanyagoltuk. A legtöbb presbiter hivatása és kötelességei felől úgy gondolkozik, hogy tőle teljesen elegendő, ha a gyülekezet külső, világi életének gondjaival, gazdasági, vagyonügyi, vagy kormányzati dolgaival foglalkozik. Ma minden munkásságuk csaknem teljesen ezekben merül ki. Bár fontosak és nem hanyagolhatók el ezek sem, mégsem ez a presbitereknek igazi kötelessége. Az Úr többet vár ennél tőlük. A presbiterek nagy többsége igazi megbízatását félre ismerte. Ők az Úr választottai, Isten ügyének és Krisztus anyaszentegyházának képviselői, nagy, szent érdekeinek védelmezői és hordozói és nem az ezekkel olykor szemben álló, gyakran kíméletlen harcot folytató felelőtlen sokaságok önző, szűkkeblű törekvéseinek szószólói és képviselői. Nagyon szomorú tünete ez egyházunk elvilágiasodásának, benső nemesebb életerői kiszáradásának. Ezért van életében annyi áldatlan viszály és háborúság. A mi dolgaink inkább a világgal, annak ügyeivel és érdekeivel állanak kapcsolatban, mint a Krisztussal. Mihelyt a lelki és vallás erkölcsi élet mindennapi kérdései fogják a gyülekezetek és presbiterek legfőbb gondját képezni: el fognak ülni a viszályok és háborúságok egyházunkban, mert a szeretet és békeesség egységében fogunk találkozni mindnyájan a Krisztusban az Ő szent ügyének és országának szolgálatára irányuló egységes akarattal. Anyaszentegyházunknak élő, munkás, lelki egyházzá kell átalakulnia. Gyülekezeti tagjainknak a Krisztussal benső életközösségre kell eljutniuk általunk, de ez csak akkor következik be, ha közös megfeszített munkával fel tudjuk serkenteni vallásos öntudatunkat és közérzetünket.

A következőkben a presbiter személyes munkájáról kívánok szólni,

A presbitert, a gyülekezet által, Isten hívta el felelősségteljes és szent szolgálatára. Hűségesnek, igaznak kell lennie Krisztus és anyaszentegyháza iránt. Élete legyen komoly, egyszerű és munkás, buzgósága és vallásossága példaként világítsa meg a gyülekezeti tagok előtt. Egész élete, magatartása, szavai, cselekedetei viseljék magukon Istentől nyert megbízatásának bélyegét. Családi életének tisztának, feddhetetlennek kell lennie. Otthonát a krisztusi szeretet, szelidség, békeesség és szolgálatkészség ékesítse; családját a keresztyén családfő gondosságával szeresse és gondozza; gyermekeit, a kicsinyeket és a serdülteket nevelje engedelmességre és atyai fegyelemmel övje meg minden tévelygéstől és feslettségtől. Az énekes, imádságos

¹ Makkai Sándor. Öntudatos kálvinizmus. Kolozsvár, 1926. 50. 51. l.

könyv és a Biblia ott legyen minden presbiter házában. De ne csak dísz képen, hanem naponta egész házanépével együtt imádkozzanak és olvassák a szentírást. Családtagjaival együtt adjon jó példát a templom és vallásos összejövetelek látogatásában, az ünnepek megszentelésében, az úrvacsorával való élésben, az áldozatkészségben és egyházával szemben fennálló tartozásainak és kötelezettségeinek pontos teljesítésében.

Hogy a presbiter a gyülekezeti munkában tevékeny részt vehessen, feltétlenül szükséges, hogy a családok szűkebb körönként a presbiterek között felosztassanak. Mindenik kör élén — melynek családjai lehetőleg szomszédságban élnek — álljon egy-egy presbiter, ki az idősebbik testvér szeretetével és figyelmével kíséri a reája bízott családok életét. Örökdjék éberen arra, hogy a körében lakók az ünnepeket megszenteljék, a templomokat, vallásos összejöveteleket látogassák, úrvacsorával éljenek, a gyermekek pontosan járjanak iskolába, vigyázzon a gyermekek, főkép az ifjak erkölcsi magaviseletére, intse és buzdítsa őket közvetlenül vagy szüleik útján, hogy a vasárnapi iskolában vagy az ifjak részére rendezett vallásos ének, káté és Biblia olvasó, magyarázó összejöveteleken részt vegyenek. Intse békességre a viszálykodásban élő házastársakat vagy családtagokat. Igyekezzen elejét venni az ellenségeskedéseknek, perlekedéseknek tapintatos és bölcs közbelépéseivel. Ha bajban van valaki és oltalomra, támogatásra, segítségre szorul, testvéri szeretettel vegyen tudomást a dologról s ha kell, forduljon a lelkészhez, hogy a bajbajutott testvér a segítséget meg is kapja. Általában hozzon a lelkész tudomására minden olyan dolgot, mely segítséget, orvoslást, vagy vigasztalást igényel. A nyomorban élő szegények, munkaképtelen nélkülözők ügyének legyen szószólója, keresse fel a betegeket és nyújtson vigaszt, segítséget nekik. De mindenek felett legyen hűséges felügyelője a körében lakók erkölcsi életének. Mindezekben kérje ki a lelkész tanácsait, utasításait és azok szerint járjon el. És ha szükség van rá, intsen, figyelmeztessen, dorgáljon, de nem haraggal, hanem testvéri szeretettel, mert nem uralkodásra, hanem szolgálatra hívatott el. Ha valaki rosszat cselekszik vagy a jó erkölcs, tisztesség útjáról letér vagy mértéktelenségre, rendetlen életre adja magát, felebarátjának anyagi vagy erkölcsi kárt okoz, övéi gondját elhanyagolja vagy családtagjaival szemben nem keresztyéni durva bánásmódot tanusít: feddje meg, dorgálja meg. Akik pedig az ő testvéri, atyai intelmét be nem veszik vagy figyelmen kívül hagyják: azokat jelentse be a lelkésznek, illetve a presbiteriumnak. A makacs megátalkodottak felett ítéljen a presbiterium. A visszaeső, javulni nem akaró bűnöst zárja el az úrasztalától, tiltsa el a templomtól. Sőt többé nem szabad idegenkednünk attól sem, hogy a javulni nem akaró vétkes — a régi példa szerint — kizárassék a gyülekezet közösségéből mindaddig,

míg bűnbánattal, megtéréssel maga nem kéri visszafogadását. Ezt szigorú föltételek mellett meg is kell engednünk.

Ki kell terjesztenie a presbiternek gondját az inasok, cseledek sorsára, helyzetére és közbe kell lépnie, ha ezek kísértésbe, bajba jutnak vagy valláserkölcsi nevelésük akadályokba ütköznek munkaadójuk részéről. Öröködni kell, hogy babonás hitből vagy szokásból hiveink közül senki se keresse beteg hozzátartozójának gyógyulását kuruzslóknál, ráolvasóknál, más felekezetek miséző papjainál, hanem forduljon orvoshoz. Az ilyen eseteket tudomására kell hozni a lelkeseknek, hogy a babonás hitben tévelygőket a helyes útra vezethesse idejekorán.

Különösen öröködniük kell a presbitereknek, hogy hiveink hithűsége általános legyen. Az idők nagyon veszedelmesek. A szekták rohamra készen állanak és prédára lesnek. A reversális hajsza is felette aggasztóvá vált. Nem szabad magunkra hagynunk megkörülyeztetett és megkísértett testvéreinket. Az órállóknak résen kell lenniök és minden erővel meg kell menteniök azokat, kiket elragadni akarnak református anyaszentegyházunktól. Védekezésünknek egyik nem utolsó eszközéül kínálkozik, hogy hiveinket ne a hódítani akaró szekták lássák el olvasni valókkal, hanem azokról magunk gondoskodjunk. E végett fokozottabb mértékben kell gondoskodjunk arról, hogy hiveink közt a vallásos építő iratok, ujságok, Bibliák, ének, ima könyvek minnel nagyobb számban terjesztessenek.

Minden presbiternek főgondját kell, hogy képezze a gyermekek és ifjak vallásos és erkölcsi nevelése. Egyházunk jövője azon fordul meg, hogy milyen lesz az a nemzedék, melynek nevelése reánk bízott. A gyermekek csak úgy lesznek Krisztus hű követőivé, ha az iskolának, melyben felnevelkednek, szellemi légkörét a Krisztus evangéliuma alkotja. Ezért kell gondoskodnunk minden áron saját felekezeti iskoláink fenntartásáról, a tanítók munkájának odaadó támogatásáról, tiszteletes megélhetésüknek biztosításáról, mindennemű iskolai tartozások pontos beszolgáltatásáról. Ha valamelyik presbiter közömbös vagy ellenséges magatartást tanúsítana saját iskolájával szemben, az nem értette meg anyaszentegyházunknak, Isten által reája ruházott hivatását s így méltatlanná lett a presbiteri megbízásra.

A presbitereknek tovább nem halasztható egyik legfőbb kötelessége a háborús erkölcsök által megfertőzött légkörben felnőtt ifjúságunk erkölcsi nevelése. Nagyon vétkes mulasztást követtünk el, mikor a rájuk való felügyeletet csaknem teljesen elhanyagoltuk. Ma az ifjúság mulatozása — csaknem mindenfelé — különösen a téli időszakban annyira szertelenségbe csapott, hogy a jó erkölcsöt veszélyezteteti és szinte lehetetlenné teszi a velük való komoly, rendszeres foglalkozást. Ezek költségeinek előteremtése nem egy helyen visz kísértésbe egyeseket. Növendék ifjak az éjszakákat gyakran átkóborolják,

éjjeli táncokban, fonókban serdülő leányok is kellő felügyelet nélkül mulatoznak. A vasárnapi örökös táncokat némely helyen hétköznapi éjszakai táncok is követik, sőt még az ifjak korcsmázása sem egészen ritkaság. Fájdalommal, mély szomorúsággal kellett látnunk, hogy különösen nagy ünnepeken mit rombolnak az ifjúság erkölcsi komolyságán a szélsőségekbe csapó mulatozások. Csudálatos és érthetetlen, hogy a szülők ennyire szabadjára engedik legdrágább kincseiket, gyermekeiket. Presbiter testvéreim, szabjatok szigorú határokat. Ezek tovább így egy napig sem mehetnek. Kezdjétek a rendszabályt saját gyermekeiteken. Én távolról sem vagyok ellene az ifjúság tisztességes, illendő mulatságának, szorakozásainak, de túlzástól, a lejtőtől meg kell óvnunk azokat, akik anyaszentegyházunk jövődjének reménységei és akikért mi, a szülőkkel együtt, felelősek vagyunk. Nem azt mondom, hogy a táncokat, fonókákat eltörölni kell, hanem felügyelet alá helyezni és szigorú korlátok közé szorítani azokat. Erre a célra, ha kell, a polgári hatóság segítsége rendelkezésre áll és igénybe is vehető. Mindenik presbiter kísérje figyelemmel a körébe eső ifjak magaviseletét. Ha kifogásolni valót talál, lépjen közbe a szülőknél, ha szükséges a lelkésznel. Vigyázzon arra, hogy a körébe eső ifjak rendesen járják a templomot és vegyenek részt a vallásos nevelésükre rendezett összejöveteleken.

Ezekben látom én, testvéreim, a presbiterek mai kötelességeit. A presbiter a lelkész pásztori hivatásának a munkatársa és neki is ugyanazon pásztori lélekre van szüksége, mint a papnak. Ezt a pásztori lelket megkapják mindazok, kik gyakran és buzgón imádkoznak érte és Isten igéjével naponta táplálják lelküket és szívükön hordozzák Isten országának és Krisztus anyaszentegyházának legdrágább érdekeit. Ma anyaszentegyházunkat csakis ez a közösen végzett pásztori tevékenység nyithatja és mentheti meg, hogy alkalmas legyen a krisztusi eleven életerők befogadására és ezek által Isten szentséges céljainak szolgálatára.

Dr. Illyés Géza.

A Baseli Missziói Társaság munkaterei és munkája.*

„Ime, mondom nektek: Emeljétek föl szemeiteket, és lássátok meg a tájékokat, hogy már fehérék az aratásra” — a misszió Urának eme szavaival lépett a Baseli Missziói Társaság igazgatója a múlt év júniusában az egybesereglett ünneplőgyülekezet elé, amely Európa minden részéből eljött, hogy meghallgassa a missziói munkáról való beszámolót.

„Fehérék az aratásra” — valóban így lehet jellemezni a

* Jelen cikk a Ref. Szemle 43. sz. 64—1926. sz. körlevélben foglalt felhívás teljesítését igyekszik lehetővé tenni. Anyagul szolgálhat vall. összejövetelen missziói előadás tartására.

misszió helyzetét Kamerunban s az Aranyparton — de vajjon Malabárban, Dél-Borneóban s Khinában is? Hogy ez utóbbi országokban is megláthassa az ember az eljövendő aratásnak az idejét, ahhoz hívó látásra van szüksége, a Jézus szemeire, Aki abban az egy samáriai asszonyban, aki megtalálta Benne a Megváltóját, már meglátta az egész samaritánus gyülekezetet, amely eljövendő volt, hogy Urának ismerje meg Őt. Jézus szemei nem tévednek soha, — s a missziói munka az Ő munkája, melyet az Atya minden isteni ígérete hordoz; a Fiu műve, Akinek adatott minden hatalom mennyen és földön s Aki előtt egykor minden térd meg fog hajolni.

Abból a kicsike mustármagból, amelyet a Bási Misszió 111 évvel ezelőtt elültetett, hatalmas fa nőtt ki, amely mártírvértől öntözve meghozta s most is egyre hozza a maga gyümölcsét az Isten nevének dicsőségére. Ki mérhetné föl annak az áldásnak a nagyságát, s gazdagságát, amit az elmúlt évszázadban az evangelium hírnökei eljuttattak a pogány lelkekhez, akik a nagy örömszenetire, a Jézus Krisztus szabadítására várakoztak. Mert miben áll egyébben a misszió feladata, mint abban, hogy békességet hirdessen s szabadulást vigyen azoknak, „akik a haláltól való félelem miatt teljes életükben rabok valának” (Zsid. 2: 15.)

A Bási Misszió fejlődését kezdettől fogva az Isten nyilvánvaló áldása kísérte. De a munka kezdettől fogva a hősi áldozatosság és mártírság jegyében is állott — az Aranypartért való küzdelem ezt a tényt fényesen illusztrálja! — a bási misszionariusok sokszor generációkon keresztül kitartottak a gyilkos klíma gyötrelmei üldöztetések s haláiveszedelmek közt, mert „a Krisztus szerelme szorongatta őket.” Az első tizenkét év alatt már 8 sirhalom jelezte a Bási Misszió munkájának útját — ma már egészen bizonyos, hogy abból a nyolc sirhalomból nőtt ki az Aranyparton az a százszoros gyümölcs-termés, amit ma ott látunk . . .

Egészen 1914-ig, tehát 99 éven keresztül folytonos fejlődést s növekedést észlelhetünk a Bási Misszió munkájában, annak minden ágában, úgy a missziói iskolák, mint az orvosi s a női misszió területén. S ekkor hirtelen rászakad a fehéredő mezőkre a világháború vérzivátara, amely a B. M. munkáját sokkal keményebben sújtja, mint bármilyen más missziói társaság munkáját, mindamellett, hogy a székhelye a neutrális Svájcban volt s van!

A legrosszabbul állt a dolog Kamerunban, ahol az angol kormány elfogatta a német misszionariusokat s kegyetlen fogolytáborokba hurcolta el őket. Azt lehet mondani, hogy itt a munka legnagyobb részét kiméltelenül eltaposták s megsemmisítették. Nem sokkal jobban állt a dolog Hongkongban, ahol kiutasították a bási misszionariusokat s Indiában, ahol internálták őket. A fronton is igen sok ifju, kiképzés alatt álló misszionarius esett el, ehhez járult a háborút követő nagy inség s

valutaleromlás, úgy, hogy úgy látszott, mintha mindennek el kellene pusztulnia, amit olyan nagy áldozatok árán plántáltak valamikor.

De az Ur megkönyörült a maga munkáján s új utakat mutatott s nyitott meg előtte. Hosszu komoly tárgyalások után végre létrejött az angol kormánnyal való megegyezés s az otthoni gyülekezet megható áldozatok árán új alapot teremtett a megújultán meginduló munka anyagi szükségleteinek a fedezésére.

1925-ben a B. M. újra fölvehette a munkáját British-Borneóban, Malabarban s British-Kamerunban. Az Aranypart is újra megnyílt előtte. De most aztán százszorosán felfokozott munkára s odaadó hűségre van szükség a munkában, mert a misszió helyzete talán sohasem volt még olyan komoly és sürgető szükségű, mint éppen a mai napokban.

Minden vágyakozás mellett, amely pl. Kamerunban s Indiában mutatkozik, megmozdul a tudatos ellenségeskedés is az evangéliummal szemben, különösen az olyan országokban, amelyekben a felébredt nemzeti öntudat forrongása tartja izgalomban a lelkeket s amelyek ugyanakkor az atheistikus s bolsevista propaganda pressziója alatt állnak. A misszió munkája nagyon megnehezedett, amióta a „keresztyén kultúra” gloriája a világháború alatt olyan végtelenesen lekopott Európáról az egész világ szemeláttára!

Tekintsük át röviden a B. M. munkaterületeinek a mai helyzetét.

Khinában igen komoly jelek arra mutatnak, hogy az egykor nyitvaálló ajtók ma megint becsukódnak, vagyis jobbanmondva ellenséges hatalmak arra készülődnek, hogy az egykor nyitott ajtókat eltorlaszolják. Óriási küzdelem folyik ottan; „Ifju-Khina” (a jelenleg vezető felsőrétege az értelmiségnek) elszántan szembefordul a keresztyénséggel, állítólag azért, mert az evangelium nem egyeztethető össze a tudománnyal. Ez a mozgalom valószínűs ellenmisszióként dolgozik s azon igyekszik, hogy ennek az antikeresztyénségnek a szellemét bevigye az összes iskolákba, még az elemi iskolákba is, mert a jelennek gyermekei a holnapi tanítók, a jövőnek hordozói s az állami iskola, amely ma alkotmányosan *vallástalan*, holnap könnyen átalakítható *vallásellenes* s *keresztyénellenes* iskolává, anélkül, hogy az alkotmány szövegén csak egy betűt is kellene változtatni. Csak azon múlik, hogy a jövő tanítóiba vallásellenes s speciálisan keresztyénellenes lelkületet neveljenek bele. S még egy hatalom dolgozik azon, hogy Khinában eltorlaszolja az evangelium előrehaladását: Moszkva. A bolsevizmus rendszeresen dolgozik Khinában. Az a sok ezernyi kínai, akiket a világháború alatt Oroszországban segédszolgálatokra fölhasználtak, 1917. óta ott rendszeres kommunista oktatásban részesült s 1921. óta mint bolsevista agitátorok dolgoznak a saját hazájukban. Hatalmas segítsége ennek a propagandának a

taschkenti egyetem diáksága, akik tudományos felszereléssel ellátva, mint diplomáciai titkárok dolgoznak Khinában s Ázsia többi népei közt is. Az arany-rubelek valóságos áradata ömlik Khinába — az ujonnan fölfedezett szibériai aranymezők bőven gondoskodnak erről! — hogy az egyetemi diákság körében kommunista klubok alakítását előmozdítsa. A sajtó is már nagyrészt a kommunista propaganda kezében van s a „Bez-boschnik,” (magyarul „Az istentelen”) a moszkvai bolsevista vezető ujság, khinai nyelven az ország minden vidékén száz és százezernyi példányban forog közkezen. A khinai munkásszervezetek már formálisan is szövetkeztek Moszkvával. A mondottakból láthatjuk, hogy a diákok s a munkásság, tehát Khina értelmisége és proletariátusa azok a társadalmi rétegek, amelyek szembenállnak s elidegenedtek a keresztyénségtől. Szerencsének mondható ezzel szemben, hogy Khina népességének 70—80 %-a földműves, akik a reformok áradatának igen erős gátként állanak ellent. Mindamellet áll a tény, hogy Khinában a misszió helyzete igen komoly és veszélyeztetett. Hogy ott a nagy ellenállás mellett is szorgos munka folyik, azt bizonyítja az a tény is, hogy az elmúlt esztendőben 500 felnőttet kereszteszteltek meg. Így az ottani keresztyének száma ma már több mint 13.800. De mi az a 14.000 lélek szemben egy körülbelül 500 millió lelket számláló népességgel? Milyen messze van még a misszió a tulajdonképpeni céltől, attól, hogy az egész népet, mint népet, a Krisztus uralma alá hajtsa...

Indiában nagy ébredésről beszélhetünk. A régi világ ugyan még látszólag erős alapokon áll, de már elmuló félben van, annyi egészen bizonyos. A kasztrendszer meggingása s szétbomlása a legvilágosabb jele ennek az ébredésnek. Nagyon sok hindu érzi már tehernek a régi társadalmi rendszert s az alsóbb néposztályok, akik a legjobban szenvedtek alatta, egyszerűen ignorálják s ezzel már föl is szabadították magukat alóla. Sokan a hindu vallás külső jeleit is (a czopf, a szentelt hamujel a homlokon stb.) kezdik már elhagyni, de az egész mozgalom nem merül ki a pusztán negatívumokban. Egy nagy új tény kezd mindjobban utat törni magának: a Jézus neve ma már az a név, amely minden név fölött való. A nem keresztyén hinduk is a legmélyebb tisztelettel beszélnek Jézusról s a politikai kérdések tárgyalásában is mindenfelé a Jézus szavaira s parancsolataira kezdenek utalni, amint azt pl. Ghandi, a nagy hindu nemzeti proféta is teszi. Indióban ma már egy önálló nemzeti malabár keresztyén egyház van, amely még ugyan nem nélkülözheti a misszió vezetését egészen, különösen anyagi téren még nem, de amely szellemi tekintetben már majdnem teljesen önálló.

A B. M.-nak itt van egy menhelye a belpoklosok számára, amelyben 120 beteget tudnak ellátni, ezek közül már kettőt meg is tudtak keresztesztelni. Van 37 elemi s 7 felsőbb iskolája, ezek közt van a tanítóképzőintézet Netturban s az igen

népes főiskola Talascheiben. A legfőbb munka természetesen az evangélizáció, amelynek mindenfelé nyitott ajtói vannak. Sajnos még nagyon sok munkaerőre volna szükség, akik a Krisztus szerelmétől szorongatva itt beállnának az aratás nagy munkájába.

1925. áprilisában a Rajnai misszió egész munkáját átvette a B. M. *Délkelet-Borneóban*. Itt legelőször a már meglevő gyülekezeteket kellett intenzívebb gondozásba venni, mert a modern kultúrélet kísértései, amelyek különösen a kikötővárosokban igen erősek, sok keresztyén lelket megejtenek s a pogányság hatalma különösen betegségek idején még nagyon könnyen visszahúzza őket. Sokszor kézzelfogható közel férkőzik hozzájuk a kísértés, hogy a régi, megszokott varázslatokban keressenek gyógyulást a bajaik ellen. Itt nagyon türelmes, mélységesen szerető, de nagyon komoly s erélyes cura pastoralist kell végeznie a misszionáriusnak s a felelőségének. A pogányok közötti munka is nagyon erős próbára teszi a misszionáriusok türelmét, de azért nem hiábavaló a munka. Az elmúlt munkaév legnagyobb eseménye az a nagyszabású keresztelési ünnepség volt, amely Anstein lelkész úr (akit közülünk is ismernek egynehányan) jelenlétében ment végbe Bubuk-Hidjuban július 12-én. 105 lelket kereszteltek meg egyszerre, köztük 70 felnőttet s 35 gyermeket. Ennyi pogányt még eddig sohasem vettek fel egy napon a gyülekezetbe. S mindez a „fejvadászok”, a varázslók s emberevők országában, ahol évtizedeken keresztül minden misszionáriust vagy felkergettek, vagy megöltek!!

Borneóban a B. M. jelenleg 13 főállomással dolgozik, ahol 55 iskolája van. Azonkívül Kwala-ban a dajakok fővárosában már épül a missziói kórház az orvosi misszió számára.

Most még csak egy pár szót Afrikáról, első sorban Kamerunról. Örömmel lehet megállapítani, hogy az angol kormány a B. M.-t újra bejegyezte az elismert missziói társaságok lajstromába s 1926. tavaszán visszaadta az egész birtokát s minden tulajdonát. A legszívélyesebb bánásmódban részesítette a B. M. minden munkását, ami a bennszülöttekre is igen mély hatást gyakorolt. Hat missziói állomás Kamerunban teljesen elhagyottan állt éveken keresztül, ez persze nem hozható olyan könnyen helyre. De Istennek hála, az egykor megnyert lelkek, akik éveken át olyanok voltak, mint a pásztor nélküli juhok, mégsem széledtek el egészen. A legrégebb gyülekezetek a partvidékeken megálltak elhagyatottságuk közepette is s eredményesen ellene álltak úgy a pogányság, mint az egyre erősödő katolikus propaganda hatalmának. A fiatalabb gyülekezetek igen erősen ki voltak téve a pogányság ostromának s azért sokban elhalt az élet s elerőtlenedtek. Nagyon sok függ a bennszülött munkások hűségétől s arravalóságától. Egynehányan az elhagyatottság hosszú, nehéz ideje alatt megható jelét adták a Krisztus iránti hűségüknek. Különösen 9 evan-

gélísta tűnt ki közülök, akik csodálatos önfeláldozással s égő buzgalommal álltak meg a Krisztus ügye mellett. A kameruni munka most minden vonalon az ujjaépítés s helyreállítás jegyében áll. Egyike a legfontosabb teendőknék a presbyterek, a tanítók s katechéták összegyűjtése s elmélyítése s továbbnevelése. Ebből a célból zsinatokat azaz konferenciákat tartanak időnként különböző misszió állomásokon s azonkívül kurzusokat is rendeznek a hitélet elmélyítése céljából. Az egész munka itt nagy reménységre jogosító. Különösen biztató a helyzet az *Aranyparton*, ahol a visszatérő misszionárusokat nagy, újjongó tömegek fogadták s diadalmenetben kísérték be az állomásokra. A hálaadó istentiszteletek egész sorozatát kellett megtartani, a január 3-án egybegyűlt óriási tömegek számára, akik elfogódott, hangtalan áhítattal töltötték meg a kumázi-i Eben-Ezer templomot.

Asantiban még vannak emberek, akik még emlékeznek azokra az időkre, amikor a király követeket küldött szét az országban, hogy száz embert követeljen a fia halotti tora számára, hogy azokat azon megölje. Minden ellenállás hasztalan lett volna akkor s hiába minden jajgatás, mert nagy kitüntetésnek kellett számítani, hogy a királynak kedvében járhattak! S ma Asanti nagyjában már egészen keresztyén ország, kulturált állam, amelyben az evangélium élő erői mindjobban érezhetővé válnak, ahol a misszionárusok a királyi udvar legszívesebben látott vendégei.

78 bennszülött munkás dolgozott az utóbbi évben az aranyparti munkában — de a lehetőségek itt olyan óriási arányuak, hogy a misszió nagyon a szívére kell vegye Mesterének az intését: „Kérjétek az aratásnak Urát, hogy aratókat küldjön a maga aratásába.”

Vajjon a fentebb vázolt képekből nem tűnik-e ki kényszerítő erővel az a tény, hogy szükség van a missziói munkára? Amikor Pál az II. Kor. 5:10–21-ben arról beszél, hogy Isten megbékéltette magával a világot, hozzáteszi: „és nekünk adta a békéltetés szolgálatát.” Ez annyit jelent, hogy Isten arról is gondoskodott, hogy ez a tény ismeretessé legyen mindenfelé. A misszió az az eszköz, amely által Isten az elvégzett megbékéltetést, a váltságot a világnak felkínálja. Ez az isteni jelentés az egyetlen igazi értelme minden missziónak.

A misszió célja a népegyházak, azaz szeretné a népek egészét általhatni az evangélium élő erőivel. Ez volt a szándéka Urunknak is, amikor tanítványainak azt mondta: „Tegyetek tanítványokká minden népeket.” A népek ilyen átchristianizálásának az értéke egészen szembeötlő. Csakis így lehet a pogány szokásokat s hiedelmeket egészen kiirtani, csakis így képződik egy egészen új keresztyén világnézet s életszemlélet s csakis így formálódik át az egész életfolytatás is. Ennek az oltalmában felnövő új generációk aztán megtapasztalják az evangélium csodálatos átformáló erőit s mindjobban megtanulnak meríteni az evangélium kifogyhatatlan gazdagságából.

Lehet, hogy egyszer ennek a módszernek a helyébe egy inkább nagyjából való átevangelizálása a népeknek fog lépni, talán éppen a Krisztus egyházának az antikeresztyén üldözésével kapcsolatban, hogy így megismétlődjék az a folyamat, amelyről az Ap. Csel. 8. részében van szó: „Támadá azon a napon nagy üldözés a jeruzsálemi gyülekezet ellen és mindnyájan eloszlának Judeának s Samariának tájaira, az apostolokat kivéve... Amazok annakokárt eloszolván, széjjeljártak hirdetvén az igét.”

De ma még a népegyházak létesítése a kívánatos cél, s ez az „Isten lelkének erejében” hogy a pogányok a hitben való engedelmességre vezéreltessenek az Ő nevéért. (Rom. 15: 18—19.)

A keresztyén élet és a kulturális élet.

1. Merőben aktuálissá vált ezzel a kérdéssel való foglalkozás, sőt egyenesen sürgetőleg áll velünk szemben s a napi események sokféleségén át megoldást követel tőlünk, úgy az egyesektől, mint a legkülönbébb közösségektől, de mindenkifőlött a keresztyén egyházaktól. Hányszor megoldották már ezt a kérdést csak az elmúlt század folyamán, de az élet annyira napirendre tért ezek felett a megoldások felett, hogy ma, amikor számot adunk róluk, szinte sajnálkozunk az erőfeszítéseken, a vívódásokon és az erőpazarlásokon. Mélyen megváltoztak, szinte azt mondhatjuk, polárisan megváltoztak azok a szempontok, amelyek alatt a keresztyén élet és a kulturális élet kérdéseit nézzük, különösen az előbbire vonatkozó szempontjaink lettek merőben mások, amiből természetesen következik a kulturális élettel szemben való új állásfoglalásunk.

A kérdés felvetése különösen aktuális reánk erdélyi magyarokra nézve, ami nem jelenti azonban azt, hogy a kérdés csak a mi kérdésünk, tehát egy egyetemes kulturfilozófiai kérdés speciális esetével lenne dolgunk. Ebben az esetben az egész probléma egy szellemtörténeti kérdéssé válnék, amelynek megoldása nem egyetemes elvi természetű, hanem praktikus-történeti kérdés lenne, praktikus-történeti eredményekkel. A kérdés erdélyi vonatkozása csupán annyit jelent, hogy a mi szellemtörténeti helyzetünk érzékenyebbé teszi a kérdésben rejlő feszülő mozzanatokkal szemben, vagy helyesebben mondva, a mi számunkra a kérdés égetőbb, elevenbevagóbb, érettebb, vagy legalább is azok közé tartozunk, akiknek számára a kérdést nem a theoretikus elgondolás hozta a felszínre, hanem maga a gyakorlati élet adta fel azt a theoretikus ész számára.

A mi jelenlegi szituációnkban a keresztyén élet sürgetése kizárólagos kényszerítő erejű. Mi többé nem tudunk megelégedni azzal a kettős párhuzamos életfolytatással, amely itt keresztyén élet kívánt lenni, ott pedig kulturális élet, amely itt alázatosan meghajtott fejet követelt, ott pedig önérzetesen magababizó tekintettel nézett a kultivációra váró nyers természeti életre. Misszióknak mind a kettőre, a felelősség terhe alatt kötelez, tehát döntenünk kell: vagy komolyan nagy dolog mind a kettő, vagy csak az egyik; ha mind a kettő nagy dolog, akkor az a kérdés, hogy hol van a kettőnek az egysége, vagy az a kérdés, hogy a kettőnek tényleg nincs egysége s csak a kettős

párhuzamos életfolytatás lehetséges? A felületes szemlélőre a probléma nem létezik, a mélyen nézőre napról-napra felbukkanó, szakadatlanul nyugtalanító és újból és újból elgáncsoló. Szolgálhatom-e a Krisztus ügyét teljes, egész lélekkel a kulturális élet szolgálata mellett s szolgálhatom-e a kulturát a Krisztus ügyének az elárulása nélkül egyfelől és fenntartás nélkül, teljes optimizmussal; a Krisztus ügyének a teljes, döntően alapuló szolgálata nem jár-e kulturális pesszimizmussal; nem játszom-e ki a kultura ügyét, ha pártikuláris hitvallási alapon álló egyházam szellemének egyetemes győzelmén munkállok? Kérdések, amelyek nem mindenkre nézve kérdések, mert a lelkiismeret szavát nem hallják azok mélyéről kicsendülni, vagy egyszerűen: nem lelkiismereti kérdések mindenkre nézve.

2. Problémánk megfogalmazása úgy, amint az a címben fel van adva, — szerintünk — már jelzi annak új beállítását. A múlt század folyamán, sőt századunk első évtizedében is a kérdés beállítása talán így hangzott volna: a keresztyénség és a kultura, mi azonban mi így tesszük fel: a keresztyén élet és a kulturális élet. A különbség a két kérdésfeltétel között abban van, hogy míg amott két tárgyilag szembeállított általános történeti jelenségről, vagy két metafizikai valóságról van szó, itt két egészen konkrét életfolytatásról. A „keresztyénség“, valamint „a kultura“ eláltalánosított fogalmai, mint ideák jelennek meg előttünk s mint ilyenek annyira ki vannak téve a bizonytalan állítások lehetőségeinek, hogy célravezetőbbnek tartjuk a fogalmakat konkrétizáltnak beállítani. Látni akarjuk egészen közelről, hogy a tényleges kulturális élet milyen viszonyban van a tényleges keresztyén élettel. Problémánk azonban természetesen involválja a kifejezetten keresztyén munka és a kulturális munka viszonyának a kérdését is, tehát problémánk megfejtése jelentős utasításokat tartalmaz ez utóbbi kérdés megfejtésére is.

Problémánk megfejtésére vonatkozó különböző kísérletek vagy a keresztyén világnézet álláspontjáról, vagy pedig a keresztyén életfelfogást méltányló ideáлизmus álláspontjáról történtek.

A keresztyén világnézet a katolicizmus részéről arra törekedett, hogy az egész kulturális életet a maga intézményes életformái közé zárja, ennél fogva valóban csak azt a tudományt, csak azt a művészetet, csak azt a szociális életrendet ismerte el jogosultnak, amely az ő intézményes formái között lüktetett, vagy legalább azokkal állott bensőbb kapcsolatban.

A keresztyén világnézet a protestantizmus részéről, úgy mint ez a világnézet a XVIII—XIX. századokban előttünk áll, minden erejével arra törekedett, hogy a keresztyén életet lehetőleg azonosítsa az épen uralkodó kulturális élettel. Az az alap meggyőződés vált uralkodóvá, hogy az európai-amerikai kulturális élet igazi megteremtője és éltetője a keresztyénség, vagy legalább a görög-római kultura mellett, vagy annak a

felhasználásával keresztyénség sugallta és sugallja belső indításaival. Ezen állásponton uralkodó tendenciájává vált a protestáns keresztyénségnek, olyan direktívákat adni a keresztyén élet számára, amelyek lehetségessé teszik a kulturális élettel való mindenáron való kibékülést és azonosulást. Megindult és szakadatlanul folyt egy nagyszabású munka: a keresztyén élet követeléseinek kárára megalkudni a modern kultúra minden mozzanatával és követeléseivel. Az Isten ígéjének, a hitvallási normáknak olyan magyarázatot kellett adni, hogy még a látszata is eltűnjék annak, hogy a keresztyén élet és a kulturális élet között ellenmondások vannak. Végző konkluziója az volt minden ilyen magyarázatnak, hogy a keresztyén élet és a kulturális élet közötti különbség csak abban van; hogy a szellem más és más síkjában mennek végbe, más és más síkjában érvényesülnek s a kettő közötti viszonyt azzal magyarázták, hogy a keresztyén élet, mint mélyebb réteg táplálója a kulturális élet külsőbb rétegének.

A keresztyén világnézet eme felfogásának nagyban kedvezett az ideáлизmus, amely kulturális munkájában teljes rokonszenvvel fordult a keresztyén világnézethez és annyira azonosult azzal, hogy egyenesen úgy tekintette magát, mint a keresztyén szellem képviselőjét és igazolóját.

(Folytatjuk.)

Félelem nélküli szeretet.

Egy egészen mindennapi történetet akarok elmondani. A papné kedves, szeretetreméltó teremtés, vallásos és buzgó lélek, de az az egy „gyöngéje” meg van, hogy sokat tart magára, mert szép asszony és nagyon jó családból való s előkelő rokonsága van. A faluban csak egy, egyetlen vetélytársa van, aki mint ilyen szóbjöhöhet s ez a fiatal tanítónő, aki szintén igen kedves, szeretetreméltó teremtés, vallásos és buzgó lélek, de az az egy „gyöngéje” meg van, hogy sokat tart magára, mert sokat tanult és sokoldalú képzettsége van. Egy rövid ideig szent a béke köztük, de aztán valami jelentéktelen semmiségen összeszólalkoznak és azóta áll a háborúság köztük. Engedni nem akar egyik sem, mert mindegyiknek „igaza” van; bocsánatot kérni és megbékélni nem akar egyik sem, mert „hogyan jön ő hozzá, hogy megalázza magát a másik előtt.” A papné felbujtogatja az urát s az is beleelegyedik az asszonyháborúba, a rejtett ellentétből gyülekezeti botrány lesz, az egész falu tárgyalja, hogy a „tiszteletes úr meg a tanítókisasszony össze vannak veszve” mert látják, hogy nem köszönnek egymásnak és tudják azokat a csípős üzeneteket, amiket egymásnak küldözgetnek!

S amellet a tanítónő tanítja a gyermekeket imádkozni a Miatyánk szerint: „és bocsásd meg a mi vétkeinket, amiképen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek” s a tiszteletes úr minden vasárnap hirdeti a szószékről a békéltetés evangéliumát! És mindketten csodálkoznak, hogy minden becsületes buzgóságuk mellett is nem támad élet a gyülekezetben! — Mindennapi történet, — amely — több kevesebb változtatással — szinte minden gyülekezetünkben előfordul. S ebben a mindennapi egyszerű történetben a mi egész rettentő nagy lelki nyomorúságunk nyilvánvalóvá lesz annak a számára, aki a mélyére néz az egésznek. *Az a mi legnagyobb bajunk, hogy mi Istenről már csak tudunk, már csak beszélünk, de valóságban sem Őt magát, sem a parancsolatait nem vesszük többé*

komolyan! Nekünk Isten csupán egy „vallásos” kérdés, amit a vasárnapi istentisztelet alatt elintézünk, aki csak arra való, hogy a vasárnapi iskolai tanításnak, a bibliaórának, a konferenciáknak „anyagul” „tárgyul” szolgáljon, de azt teljesen elfelejtettük már, hogy Ő a mindent betöltő egyetlen Valóság, minden élet kútforrása és legfőbb Ura, akinek joga van minket *egészen* bírni, akinek tulajdonjoga kiterjed életünk minden területére, legkisebb részére és legbelsőbb intimitására is! Tartjuk a vasárnapi és hétköznapi istentiszteleteket, a vallásos estélyeket, állítunk föl vasárnapi iskolákat, szervezünk bibliaköröket és Nőegyleteket és konferenciázunk vég nélkül és beszélünk Istenről és az Ő dolgairól olyan sokat és olyan hangos buzgalommal, úgy, hogy ha „beszédben” állana az Isten országa és nem „erőben”, már kicsi Erdélyünknek régen a szentek gyülekeztének kellene lennie! De közben csak egyet felejtettünk el, csak épen a legfontosabbat: azt, Ákiről annyit beszélünk, egyszer egészen komolyan venni a mindennapi élet kérdéseiben! Komolyan venni embertársainkkal való viszonyunkban, komolyan venni üzleti és anyagi kérdéseinkben, komolyan venni házasságunkban, gyermeknevelésünkben, komolyan venni Őt életünk minden viszonylataiban!

Mert Isten — Isten!! Ez azt jelenti, hogy nem lehet a szöszékről Órála beszélni és békességet hirdetni — és amellet a tanítóval vagy kántorral haragban lenni és gyűlöletben élni. Ez azt jelenti, hogy nem lehet a szájunkkal imádkozni s a szívünkben gőgös keménységgel elzárkózni az embertársunk elől. Ez azt jelenti, hogy: ha igazán valóság az Isten, akkor egészen komolyan kell őt vennünk, vagy pedig komédia és áltatás az egész „vallásos” buzgóságunk, amit egyébként kifejtünk.

„Az Isten országa nem beszédben áll, hanem erőben”
S ez az erő a — Szeretet. Mert az Isten Szeretet és a belőle kiáradó erő Szeretet, a világot meggyőző, diadalmas Szeretet, amely megjelent a Jézus Krisztusban, hogy ezt a gyűlölködő hazug világot megváltsa a szeretet győzelmes életére.

Miben áll a Jézus szeretetének az ereje? Hogy nem ismeri a félelmet. Nem félti önmagát, nem keresi a maga hasznát, nincsen „büszkesége” csak egyszerűen szeret mindhalálíig, még pedig a keresztfának haláláig! Nem fél, hogy csalódik, nem fél, hogy meg nem értik, nem fél attól, hogy megalázkodják, nem fél a szenvedéstől, nem fél meghalni sem, — s ezzel a félelmet nem ismerő szeretettel legyőzi a bűnt és a halált és

megváltja a világot a bűn és a halál rabságából. S azóta csak egyetlen egy igazi erő van a világon: a félelem nélküli szeretet, amely onnan a keresztről áradt bele az emberi szívekbe.

Istent komolyan venni annyit tesz, mint a Jézus félelmet nem ismerő szeretetével szeretni. Merni *egészen* szívvé lenni, merni belemerülni egészen az Isten szívébe, merni minden vonalon és minden helyzetben a Krisztusban megjelent Isten-szeretet erejét és diadalát érvényesíteni. Istent komolyan venni annyit tesz, mint egyedül és kizárólag ennek a Szeretetnek a parancsa szerint élni. Lehet ezt? Ha *Isten* — **Isten**, ha *Krisztus* — **Krisztus**, akkor lehet! Ha nem, — akkor be kell látnunk, hogy a sok beszédünk is hiábavaló, akkor csukjuk be egészen a boltot, mert akkor úgy sincs értelme semminek!

Asszonyok, papné és tanítónő testvéreim — oh adjuk oda a szívünket igazán Istennek, hogy töltsön meg az ő félelem nélküli szeretetével, hogy ne legyen többé áltatás és hazugság a mi vallásos buzgóságunk, hogy ne legyünk többé akadályai és botránkoztatói a gyülekezeteinknek, hogy végre ne csak beszéd legyen a mi egész egyházi életünk, hanem a szeretetnek élő, diadalmas ereje. Oh, merjünk bocsánatot kérni és szívből megbékélni, merjünk letenni a büszkeségünkről, merjünk igazán és egészen szeretni — *szeretni*!

„Jöjjön el a Te országod“ — ez csak akkor lesz valósággá Erdélyben is, ha a félelemnélküli szeretet ereje egészen legyőzi a szíveinket s beleáradva a világba meggyógyítja azt. „A teremtetett világ sóvárogva várja az Isten Fiainak a megjelenését“ — *ránk vár*, hogy bennünk meglássa az Isten valóságát, szeretetének halált legyőző diadalát.

Meddig kell még reánk várnia?

Pilder Mária.

A „Magyar Nép” Könyvtára. Szerkeszti Gyallai Domokos. 14—18. szám. *Dr. Balogh Ernő*: A föld köpenyege. *Maksay Vince*: Műsor falusi műkedvelő előadás számára. *Lampérth Géza*: Egy hold föld. Elbeszélések. *Nagy Péter*: Három egyfelvonásos színdarab. *Benedek Elek*: Erdélyi népmondák.

Ez az öt füzet a Magyar Nép Könyvtárából gyorsan egymásután jelent meg s ez az egyik oka, hogy együtt emlékezzünk meg róluk. De más is össze köti őket, mert tartalmuknál fogva három körből vannak véve. A *Dr. Balogh Ernő* könyve, A föld köpenyege címen a levegőről szól, gondosan megírt, élvezetes előadással dicsekedő füzet, mely a Magyar Nép ismeretterjesztő feladatának akar megfelelni, melyre magában a lapban olyan kevés hely szokott jutni. Ez a könyv különösen jól használható összejöveteleken, ahol lelkészek és tanítók egy-egy részt felolvashatnak, vagy elmondhatnak belőle s magát a könyvet otthoni olvasásra is terjeszthetik. A *Maksay Vince* falusi műkedvelő előadás számára adott műsora és a *Nagy Péter* három színdarabja a *Lampérth Géza* füzetével együtt a szórakoztató elemet képviseli. A *Maksay-féle* műsor ügyes összeállítás, a benne közölt jelenet jól van megválasztva, de az egésznek tréfás hangjába nem illik bele Babits nagyon komoly verse, különösen, mikor utána „zenei tréfa” következik. Ez kétségtelenül az összeállítás komolyságának a rovására esik s komolyabb vers hatását azonnal lerontja az utána következő szám. A *Lampérth Géza* elbeszélései leszámítva némelyiknek romantikus hangját, sikerültek. Legjobb közöttük az Egy hold föld, A harangok, Isten keze és A kis Földi Jancsi ajándéka című. *Nagy Péter* három egyfelvonásos színdarabot ír Arany, Petőfi és Jókai életének egy-egy epizódját dolgozva fel benne. Mind-egyik nagy szeretettel megírt munka, kár, hogy a tanító célzat olyan szembeszököen tűnik ki belőlük, hogy minden egyes alakot áthat. Ez és az erőltettség, mely néhol kiütközik, az alakjait mesterkéltté teszi. Végül az utolsó kötet *Benedek Elek* Erdélyi Népmondáit tartalmazza. Erre a kötetre már régen szükség lett volna, amit követnie kellene az erdélyi népdalok egy

olyan gyűjteményének, mely a nép ajkára visszavihetné az onnan régen lekerült dalokat. A füzet 31 népmondát tartalmaz. Nincs módunkban ellenőrizni, mennyi van a mondákból tényleg a nép szájáról véve és mennyi bennük a Benedek Elek által hozzájuk tett költői elem, de így is látszik, hogy közülük sokban a feldolgozás erőltetett, minduntalan felhangzik bennük az az álnépies hang, mely keresettségénél fogva távol áll a nép gondolkodásától. A jövő gyűjteményekben ettől mindenesetre tartózkodnia kell.

A „Magyar Nép” könyvtárának ezen füzeteit ajánljuk lelkész és tanító-testvéreink figyelmébe, népkönyvtárakba és jutalomkönyveknek megszerzésre.

Williams György. Az Ifjúsági Ker. Egyesületek megalapítója. „*Élő könyvek*” 6. sz. Az „Ifjú Erdély” kiadása Kolozsvár 1927. Ára 6 lej.

Williams György alakja és jelleme a modern keresztyénység nagy alakjai közé tartozik, s életrajza különösen olyan, mely az ifjúságot megnyeri. Egy egyszerű kereskedő inas fiú, aki minden emberileg úgynevezett „nagyság” nélkül, csak azzal, hogy Krisztus mellé áll, társaira áldás és a világ ifjúságára útmutatóvá lesz. Nincs benne semmi keresettség, semmi erőltettség, egy lélek, aki keresi és megtalálja Krisztust. Az életrajz nagy szeretettel megírt, apró érdekes epizódokkal bővelkedő, élvezetes olvasmány. Épen azt mutatja, ami a mi ifjúságunknak kell, egy minden kísértés és nehézség közt a Krisztussal bátran megálló fiú életét. Azt hisszük, nincs magyar ker. fiú, aki ne élvezettel, örömmel és haszonnal olvasná. Különösen ajánljuk lelkész és tanító testvéreink figyelmébe. Nagyon jól lehet terjeszteni az ifjúság között, felolvasásra vall. összejövetelen is nagyon alkalmas. Mikor sok panaszt hallunk a felől, hogy „mit olvassunk fel vallásos összejöveteleken?” hogy „mit adjunk az ifjúság kezébe?” Ez a füzet feleletül szolgál rá. Kapható az „Ifjú Erdély” kiadóhivatalában. Ára 6 lei.

Áhítat percei.

Utmutató a Biblia napi olvasásához.

1927 februárius.

1. *A bála áldozata.* Luk. 8: 1—3. Miként mutattad meg eddig háládat Jézus szabadításáért: Ha számot vetsz magaddal, felismered, hogy lelki tisztulásod Tőle indult ki, általa hajtatik végre. Háládatosságod azonban nem teljes, ha az csak hangulat, szívednek öröndetes, boldog megújulása. Mi vagyonsod van? Abból szolgálj neki. Tégy jót az ő „kicsinyeivel”. — *Imádság:* Add oh, Atyám, hogy egyetlen alkalmat se mulasszak el, mikor szent jószágodat jótetteimmel is meghálálhassam.

2. *„Ki dolgát bizza Istenre, nem épít az a fővénnyre.”* Zsolt. 40: 2—3. Ez az ige tanubizonysága annak, hogy mi Isten nélkül veszedelemre és kárhozatra méltók vagyunk. Magunk tettük azzá magunkat. Életútunk akkor lesz szilárd és vezet felfelé, ha egészen rábizzuk magunkat Istenre. Az élet útvesztőiben biztos a Krisztus tövises útja: „Kövesd Jézust.” — *Imádság:* Én Uram, Istenem ne hagyj engem bűneimben! Hallgasd meg kiáltásomat, tégy erőssé a Te útadon járásban.

3. *„Oh, asszony, nagy a te bited.”* Mt. 15: 28. A hit csodákat művel; Isten könyörülete tárja fel szívünkben. De ne várj arra, míg Isten kegyelme egész gazdagságát feltárja: Örök szegénységben maradsz. Ha megelégszel kegyelmének morzsáival, megtapasztalod, hogy ez által meggazdagít és boldoggá tesz. De ezt csak Ő képes veled megcselekedni. Rád csak annyi vár, hogy fogadd el, amit ad. — *Imádság:* Oh Uram, töltsd el az én szívemet a Te könyörületeddel, hogy meggazdagodhassam a Te fiad szegénységének gazdagságával.

4. *A kettős gonoszság.* Jerem. 2: 13. Az egyik gonoszság az, hogy más életerőt keresel, mint amit Isten ad. Nem így fordulsz el talán az isteni kegyelem alkalmaitól? Talán éppen az egyháztól is? A második gonoszság már lelki büntetése: a világ csillogó formái széthullanak és Te örök szomjasan keresed eltűnt forrásod és soha sem találod, míg el nem érsz a Jákob kútjánál pihenő Jézushoz. — *Imádság:* Ne engedd Istenem, hogy én az én útjaimat járjam, állíts a Te ösvényedre és vezess engem mindig kézen fogva.

5. *Lásd meg uram!* Sirmak. 1: 24. Az újjászületéshez az első lépés a belső könnyezés. Megérzi a nagynépű város a halálszagát. Vállalod romlásodért, nyomorúságodért a felelősséget alázatos beismerésével bűneidnek, hogy új életre támadva lehess Krisztus jó illata az életre. — *Imádság:* Bizonny Uram, én vagyok a pártütő és gonosz lélek; Te hű és igaz vagy mindig. Adj könyveket szívembe, hogy lemossam bűneimet; „tégy fehérré, mint a hó!”

6. *Elváltózáik előttök.* Mt. 17: 2. Jézus barátainak nevez minket, kikért életét áldozá. De Te vigyázz! Nehogy barátságod közönségessé tegye őt. Lásd őt mindennap fényesebbnek; dicsőbbnek mindennél és főleg ártatlan szentségében lássad őt: az Isten fiát. S ezen látás által Te magad is változzál át dicsőségből dicsőségbe. — *Imádság:* Köszönöm neked Istenem szent fiadat, a Jézust, ki ártatlan szentségében jár előtttem. Körülöttem vele a sötétség is világosság.

7. *A te útaidat vetem rád.* Ezék. 7. 4. A szenvedés hordozásánál nagyobb a kín, mit az által bocsát rád Isten, hogy életedet elvonulattja előtted, mint egy utazás emlékeztet: Te voltál, Te tetted, Te törlted le orcádról az én hasonlatosságomat. Boldog leszel, ha ezek arra indítanak, hogy megtérj eddigi útdról ahoz, aki az Igazság és Élet. — *Imádság:* Én szegény és nyomorult vagyok Uram! Magam cselekedtem, hogy ilyené lettem, Istenem vedd le rólam ezt a kint!

8. *A jobb rész.* Lk. 10: 42. Mária *hallgatja vala az ő beszédét.* Így Mária a jobb részt választotta. Különösen fontos és szükséges, hogy minden dolgot félre téve, gondjait elvetvén, csak hallgassam Jézust s vegyem ki beszédéből, amit épen *nekem* mond. Ne legyen annyi dolgom, hogy erre napoként időt ne szakítsak, „Akinék füle van hallja, mit mond a Lélek.” — *Imádság:* Uram légy kegyelmes hozzám abban, hogy szent ígédet mindig alázatos szívvel fogadjam és igaz hittel megtartsam

9. *Az Istenét ismerő nép cselekszik.* Dán. 11: 32. Isten az őt ismerőknek és az ő nevét félőknek szívét az álhatatos munka békességével áldja meg. Az értelmesek minden napnak dolgát cselekszik. A véget az Istenre bízzák. A hit nem hiába való álmok kergetése, hanem Isten akarátának alázatos cselekedete. — *Imádság:* Oh Istenem, mennyi erőm felett való dolgotat bíztad rám. Órizd meg lelkeket értelmetlen fecsegésektől, serkents és erősíts napi dolgaime elvégzésére.

10. *Nyiljanak meg a mi szemeink.* Mt. 20: 33. Isten ismeretének, a vallásnak emberi szerve a *hit*. De még hitünkben sem dicsekedhetünk, s ez sem a mi érdemünk. Ez a történet azt a nagy kálvinista igazságot bizonyítja, hogy a hit is Isten ajándéka. Hitetlen, sőtét életedben, elhagyottságodban, nyomorult útszélsőségben gyakorta könyörögi így e vakokkal. — *Imádság:* Uram, én nyomorult koldus vagyok; a Te drága ajándékodat nem használtam, vétkeesen elhanyagoltam; add, hogy nyiljanak meg lelkeim szemei.

11. *Arassatok kegyelem szerint.* Hos. 10: 12. Uj, addig megvetett szempontok alá kell helyezni életünket: *Isten szempontja alá.* Ezt cselekedvén eddigi életünk minden hazugsága és gonoszsága meztelenre vetkőzik; e világ, saját magad is, lelkeket hazug eledellel, halálnak kenyerével táplálta. Isten szempontja az ő kegyelme, amely arra tanít, hogy az ő országát és igazságát keressük s minden egyebet ő ingyen ad nekünk. — *Imádság:* Tégy engem szorgalmatossá a Te igaz ígéd keresésében, engedelmessé szorgalmad ajándékainak elfogadásában. Uram legyen elég nekem a Te kegyelmed.

12. *Az Úr nélkül.* És. 30: 1. Az ember egyetlen és bűne az, hogy magát elszakítja Istenől, minden további lépése, süllyedése ebből származik. Büntetése is a jóra való képtelenségében van. Szörnyű gondolat, hogy képtelenek vagyunk a jóra, végzetes vereséggé válik ez az állapot, ha annyira ígézete alá kerít a sátán, hogy állapotunkat nem ismerjük fel. — *Imádság:* En Uram, jól tudom, hogy téled gyakorta elpártolok; de ne engedj kiesnem kegyelmedből. Fenyíts meg engem, de ne veszíts el. Tarts meg Jézus vérenek szövetsége által.

13. *„Én vagyok a feltámadás.”* Ján. 11: 25. Azt az állapotot, melyre tegnap rámutattunk, helyesen tekinti Pál és János apostol is szörnyű halálnak. Pusztulás és rothadás az. Apró elhatározások mit sem segítenek. Csak egyetlen menekvés van: megismerni Jézusban az élet diadalmas urát, aki a pokol kinjait is elszenvette éretted, hogy téged kiszabadítson az ő mennyi élete boldogságára. *Imádság:* Hogy hálálhatnám meg Neked, Istenem, mit értem szent Fiadban tettél?! Egyedül Neked van hatalmad, hogy kiragadj a halálból. Te teszel alkalmassá, hogy dicsőség edénye lehessenek.

14. *Lábainkat a békesség útjára igazgatja.* Lk. 1: 79. Jézus a halál némasága helyett az élet békességét adja. A Lélek békéje! Nemcsak a te lelked; hanem Isten és a te lelked megbékülése. Erre igazgatja és ezen az úton tartja meg Isten az övét az Ő szentjei által; kijelentett ígéje vezet az egyenes úton. — *Imádság:* Vajha lehetnék a Tied! Te lennél éjelem és napalom, és mindenem a Tied lenne. Békesség legyen néked én lelkeim az én Uramtól, Istenemtől és az Úr Jézus Krisztustól!

15. *Az Isten ígézetei változhatatlanok.* IV. Móz. 23: 19. Őa már nincsen bátorságunk és erőnk életünket az Istenre építeni rá, tegyünk bár

egy rövid időre próbát, abban, hogy magunkat egészen az ő akarata alá vessük és az ő céljai szerint igazodjunk. Szilárd lesz életünk és meggyőződünk, hogy ígéretei is bizonyosak. Gondold meg, hogy a tékozló fiú atyjának indulata sohasem változott. — *Imádság*: Uram, Te mindig Isten voltál és az maradsz mindörökké. Ne engedd, hogy szívemből változhatatlan hűséged, el nem hunyó szerelmed kiessék.

16. *Ne légy messze tőlem.* Zsolt. 22: 20. Gondold végig, hogy nyomorúságodban miképpen imádkozol szabadításért. Istent mindig csak arra illik és szabad kérned, hogy melletted maradjon. Ezt egész bizonyossággal meg is cselekszi, Jób története ezt a bizonyosságot nyújtja. Viszont ebben a hitben magunkat állhatos imádsággal kell erősítenünk. — *Imádság*: Te tudod óh Uram, mik az én keresztejim lelkemben, testemben. Alázatosan hajtóm fejemet meg előtted és kérlek, hogy mellettem állj és oltalmazz a gonosztól.

17. *Ha akartad volna.* És 30: 15. Boldog tudat, hogy üdvösségedet maga Isten akarja és munkálja. De kálvinista hitednek épen olyan komoly tartalma az is, hogy akarnod kell. Gondolj vissza és vedd számba, hogy hány-szor mulasztottad el magadat Istennek felajánlani. Vigyázz, nehogy egész életedre e végzetes ige irassék: „ha akartad volna.” — *Imádság*: Uram, ha fogyatékos is az én erőm és akaratom, használd fel arra, hogy a Te céljaidra alkalmas eszköz lehessék. Legyen meg a Te akaratod.

18. *Tűzzel és Szentlélekkel.* Mt. 3: 11. Az Úr seregyűjtésének módja ez; azt jelenti, hogy az Úr életől fogva Szent Lelkével keresi, és gyűjti hívei táborát. Már hozzád is szólít mennyei riadójaiban, s megeshetik, hogy süket fülekre talált; nem voltál Rá alkalmas Alkalmassá tűznek próbájával tesz; szent haragjával megéget és megszabadít bűneidől; szerelmének melegével Jézusban magához ölel, mint gyermekét. — *Imádság*: Jézusom, Megváltóm tisztíts meg engem bűneimtől, hogy híveid táborába állhassak. Láttasd meg uralmatod e világ felett. Jöve! Uram!

19. *Aki elfedezi és aki megvallja.* Példb. 28: 13. „Boldogok a tisztaszívűek. Figyeld meg magadat, mennyi és mekkora akadályai vannak, hogy Istennel békés viszonyba kerülj. A tettetés, alakoskodás, képmutatás még abban is sokszor meggátolnak, hogy önellekkel szembeállj; Istentől pedig teljesen elzárak. Gyors és gyökeres elhatározásra van szükség, hogy őszinte szívvel fogadd Isten hűségének beszédét: „boldogok az irgalmasok; ők irgalmasságot nyernek.” *Imádság*: Mily nagyon érzem hamisságom átkát. Szabadíts meg engem. Istenem a hamisság töréből.

20. *Házad illata.* Ján. 12: 3. Minden háznak megvan a saját levegője, illata. Ime Jézus mennyire megváltoztatja egy család hangulatát. De ez a változás akkor lesz teljessé, amikor nemcsak Jézus áldoz érettünk, hanem mi is áldozunk érte. A keresztyén élet azzal teljeseedik meg, ha boldogan adjuk át magunkat Neki. Jézus életének illata beleárad házunkba, családjunkba. — *Imádság*: Mit adjak Neked, Jézusom, hogy feltámasztottál a bűn halálából. Fogadd el szívemet, s tölts el engem hűséged illatárjával.

21. *Tisztítsd meg szivedet.* Jer. 4: 14. „Az ember megigazul hit által Isten kegyelméből”; ez református hitünk alapigazsága, életünk forrása. A szentírás azonban arra int alapigénkben, hogy nagy szorongatással készítsd szivedet, hogy Isten kegyelme rajtad kárba ne vesszen. A legelső, mit tenned kell az, hogy a bűnös gondolatokat üzd el magadtól. — *Imádság*: Istenem, én tudom, mennyit törődöl velem. Serkents engemet, hogy e sok jószágodért annyit legalább cselekedjem, hogy tisztítsam meg a Te utadat, az én szívemet.

22. *Boldog az, aki bitt* Lk. 1: 45. Minden esetre szükséges, hogy magunkkal szemben gyakori kételkedéssel éljünk, semmi okunk és jogunk a magunkban bizakodásra. De minden ok megvan arra, hogy Istenben vakon és feltétlenül higgyünk. Istenben való hit az élet gyökere, és lehetősége. Hited teljessé tesz akkor, mikor boldogan vallod, hogy Isten Jézusban az ő Krisztusát küldte el. — *Imádság*: Gyenge a hitem, tévovázó egész életem; tudom Uram, hogy ezért vagyok szegény és nyomorult. Oh boldog, aki Téged igaz hittel megismert. Add nekem is uram, ezt a boldogságot.

23. *Bizom és nem félek.* És 12: 2. Igaz érzékkel és nagy bölcsességgel

gel látja meg a „héber levél” írója a hit hőseit. Kizárólag a hit az, ami az embert félelem nélkülivé teszi. A félelmetes percekben mutatja meg hitünk világgyőző erejét; s csak ha tégedet is át segített ilyen félelmes próbákon a hited, akkor veszed komolyan szivedre, hogy az erős hit meggyőzi a halált. — *Imádság*: Uram én mindent Neked köszönök: testemet, lelkemet, egészségemet és minden örömömet. Légy segítségül az én hitetlenségemben.

24. *Emeljük fel szívünket.* Siralm. 3: 41. A megvigasztaltatásnak csak egyik módja az, hogy bűneinket megismerjük és megsirassuk; igaz, hogy nélkülözhetlen feltétel. Másik feltétele pedig az, hogy illő helyén keressük a vigasztalást, az orvosságot. A könnyek egy ideig meglágyítják a szívet; azután fásulttá és üressé lesznek. „Emeljük fel szívünket az Istenhez”. — *Imádság*: Én Uram, Istenem adj nekem könnyeket bűneim felett sirásra; de töltsd meg lelkemet igaz és erős reménységgel.

25. *A szegényeknek hirdettetik az evangélium.* Mt. 11 5. Ebből az igéből én azt tanultam meg és tanulom ma is szüntelen, hogy az evangéliumot én csak akkor vettem, akkor kezdtem hallani, mikor szegénységemet megéreztem. Amikor oda jutunk, hogy „szemétnékné állítjuk lenni” minden dicsekedésünket, akkor „hirdettetik a nagy öröm”: Krisztus megszületett. — *Imádság*: Uram, Te engem a magad átján nevelsz. Bizony sok hiú reményemet szétfujta lehelleted. Áldott légy, hogy gazdagon kárpótoltál mindezekért Fiad igéje által.

26. *Születésed pedig ilyen volt.* Ezek. 16 4. Arra, hogy mi a mi gyámtalan, sőt gyalázatos állapotunkkal tisztába jöjjünk, szükséges, hogy Isten rámutasson a mi meztelenségünkre, mint a Laodiceabeli gyülekezetnek. Sokszor szegényünkre és szomorúságunkra megy az Ur kemény leckéje. De vajjon nem ez volt-e az egyetlen út, hogy megtaláljuk az ő szavát: „Térjetelek meg és higgyetek az evangéliumban!” *Imádság*: Uram, Te gyakran szegényt hozol reám, hogy dicsőséged fényét rám hinthesd. Így használd fel porsátor testem gyarlóságát, hogy örök dicsőségemben részesíts.

27. *Ma nékem a te házadnál kell maradnom.* Lk. 19: 6. Egészen komolyan veheted, hogy Isten sokszor használja fel lelki félszedséged arra, hogy lelkedbe beléphessen. Az emberek kacagnak rajtad, Istennek pedig gyöngeségeid drága alkalmak, hogy meglátogathasson. Ha pedig úgy fogadod, mint Zacheus, nálad is marad. — *Imádság*: Uram, Te félszedségeimet is felhasználod terveid eszközeül. Azért boldogan fogadok minden próbát Tőled. Aki benned bizik, meg nem szégyenül.

28. *Isten ítélete elkerülhetetlen.* Róm. 2: 3. Mivel az Isten ítélete elkerülhetetlen, hiábavaló fáradság azon töprengeni, hogy az ember elkerülje, vagy éppen kijátsza. Sokkal inkább azt vegyük komolyan eszünkbe, hogy szigorú ítéletét megérdemeljük. Akkor így szól hozzánk az Ur: „megbocsáttattak a te vétkeid, eredj el és többé ne vétkezz.” — *Imádság*: Én Istenem, sok félelemmel gondolok a Te ítéletedre mit velem gyakorolsz. De Te légy irgalmas hozzám Jézusban, kiből hozzám lehajoltál és megváltottál. Ámen.

Hegyí András.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT” ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

I. ÉVF. I. SZÁM. ~ EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI. ~ 1927. JANUÁR.

Mit jelent vezetőnek lenni?

Gondoltál-e rá, hogy az a tény, hogy Isten téged vasárnapi iskolai vezetővé tett, olyan kegyelem, melyet egész életed munkájával sem tudsz megköszönni? A vasárnapi iskolai munkát is lehet nézni, mint minden munkát, három szempont alatt. Ez a munka lehet neked olyan kötelességszerű, melyet a körülmények, egyházi hatóságod, vagy hivatásod ír eléd, s amelyet végzel, mint olyan feladatot, mely alól nem tudsz kibujni. Vagy lehet, hogy a munka számodra öröm, de amelyet azért végzel, mert az neked örömet okoz, vagy mert alkalmas szórakozást nyújt, vagy mert hízeleg neked az, hogy téged már ilyen munkával bíznak meg. Örömmel és szívesen végzed, de nem Istennek, hanem magadnak akarsz vele szolgálni. A magad szórakozását, hiúságát, esetleg mások részéről jóvéleményt tüztől ki a munkában célul.

Es lehet egy harmadik szempont, mikor neked ez a munka minden terhével és küzdelmével együtt Istentől adott drága kegyelmi ajándék, mely által Isten arra méltóztat, hogy a vasárnapi iskola által azt a kegyelmet, melyet a magad életében tőle nyertél és tapasztaltál, odavihesd másoknak is, azoknak a gyermekeknek, akik még nem ismerik azt, de arra vannak teremtve, hogy megismerjék. Milyen boldogság így tekinteni a munkát és ilyen kiváltságnak nézhetni azt. Aki így nézi, annak nem kell külső erősítésekhez folyamodni, az nem esik kétségbe a munka eredménytelensége felett, az nem hagyagolhatja el és nem nézheti szórakozásnak, hanem áldott alkalomnak, melyen át Isten általam és bennem munkálkodik.

Hogy meglátszik egy vasárnapi iskolai csoporton az, hogy a vezető minek tekinti a munkát. Ha robotnak, akkor a gyermekek rendetlenek, hanyagok, a tanítás egyhangú, erőtelen, és nem visznek onnan haza semmit, csak örömet afelett, hogy már vége van. Ha szórakozásnak nézik, akkor lehet, hogy a gyermekek örömmel járnak a vasárnapi iskolába, de az erőket nem fog nekik adni. Lehet, hogy sok mindent megtanulnak, de nem ismerik az egyetlen szükséges dolgot. De ha szolgálatnak nézi valaki, annak a munkája öröm és boldogság, s eredménye a gyermekek Krisztushoz jutása lesz.

A református vasárnapi iskolák kapcsolata.

A vasárnapi iskolai munka támogatására az egész világon, alakult és működik a Vasárnapi Iskolák Világszövetsége, melybe tartoznak felekezeti különbség nélkül minden egyház vasárnapi iskolái s melynek minden országban vannak fiókjai. Ez a Vasárnapi Iskolai Világszövetség több száz ország, több millió vasárnapi iskola gyermekét foglalja magában. Ebben a Világszövetségben természetesen a mi iskoláink is benne vannak és a Szövetség útján lelki és anyagi támogatást nyernek tőle.

A vasárnapi iskolai ügy azonban nálunk egy néhány év óta olyan nagy fejlődést vett, hogy szükségesnek látszik a mi egyházunk kebelébe tartozó vas. iskolákat külön is összefoglalni és egy olyan kapcsolatot létesíteni, mely ezeket külön is segíteni és támogatni tudhatná. Annyival inkább szükséges ez, mert legtöbb helyen a munka nagy nehézségekbe ütközik és e nehézségek olyanok, melyeket az egészen más szervezeti alapon álló külföldi iskolák nem tapasztaltak. Ezenkívül a mi vasárnapi iskoláinknak a gyors növekedés következtében nem volt alkalmuk kiépíteni azokat az eszközöket, melyek nélkülözhetetlenek a vezetők továbbképzésére és állandó önművelésére nézve, mert a vas. isk. munka állandó tanulmányozást igényel, még akkor is, ha a vezetője theologailag képzett. Ilyen segédeszközök olyan könyvek, melyek a munkával, módszerével és a vezető lelki és módszerei továbbképzésével foglalkoznak.

Ezért merült fel az a gondolat, hogy a ref. vas. iskolákat egy külön kapcsolatban kell összefoglalni, ahol egymást támogathatják és segíthetik és a szükséges eszközök megszerzését lehetővé teszik. Mivel azonban sok olyan vasárnapi iskolának nevezett munka van, mely tulajdonképpen nem vas. iskola, egyúttal ebbe a kapcsolatba csak olyanokat szabad felvenni, melyek a munkában csakugyan avval a céllal és avval a módszerrel dolgoznak, mely a vas. iskola célja és módszere. Mert egyébként a kapcsolat megint hiábavaló lesz. Ennek a ref. vas. iskolák kapcsolatának tehát birtania kell olyan alapelvekkel, melyek e kapcsolatot csakugyan lelki kapocsná teszik a vezetők és gyermekek között. Ezen alapelvek a következők: 1. A ref. vasárnapi iskolák kapcsolatába tartozó s ahhoz csatlakozott vezetők kötelezik magukat, hogy rendszeresen (naponta) csendes órát tartanak, azaz olvasnak a Bibliából és imádkoznak. 2. Minden vasárnap a gyermekekkel együtt imádkoznak a vasárnapi iskoláért és Krisztus országának a gyermekek közti terjedéséért. 3. Minden hétfő este csendes órájukban imádságukban Isten elé viszik a vasárnapi iskolák és a saját iskolájuk ügyét, imádkozva a csoportjukba tartozó gyermekekért. 4. Minden negyedévben pontos jelentést küldenek

be a munkáról és legalább félévenként részletes levélben számolnak be arról az egyh. ker. belm. előadóhoz. 5. Minden vezető csoportja adományaiból vagy ünnepély perselypénzéből bizonyos összeget tetszés szerint, de legalább 25 lejt évente beküld egy központi alap létesítésére, melynek összegéből ez a lap és egyéb vas. isk. kiadványok fognak ingyen megküldetni, rászorult iskolák segélyeztetnek, a begyűlt összeg nagyságához mérten. A csatlakozott iskolák vezetői ezt a lapot ingyen kapják havonta annyi példányban, ahány csoportjuk van. 6. A vasárnapi iskolai traktátusokat és iratokat minden vezető terjeszti. 7. Minden nehézségben vagy kérdésben e lap szerkesztője szívesen ad felvilágosítást.

Ez a kapcsolat, mint látható, nem akar egyesület, vagy más szervezet lenni, csak arra igyekszik, hogy a lelki kapcsolatot az egyes iskolák és csoportvezetők között fenntartsa és ápolja. Lehetővé akarja tenni, hogy az egyes csoportvezetők bármikor bármilyen kérdésben fordulhassanak valakihez és hogy azok között, akik a gyermekek Krisztusnak megnyerésében dolgoznak, közös szellemet teremtsen. Jelenleg a központi alap 5473 lejt tesz ki, melyben azonban csak hat vasárnapi iskola adománya van benne, a többiek nem küldtek semmit. Ebből az összegből legelőször is ennek a lapnak különnyomatban való előállítását fogjuk fedezni, azután a lehetőség szerint füzeteket állítunk elő, melyek a vas. isk. munkájának módszerével stb. foglalkoznak. Tervbe van véve egy füzet, mely a kézügyességi munkát tárgyalja a vas. iskolában, egy másik a Bibliába való bevezetésre stb. Ezeket, ha a központi alapot sikerül megnövelnünk, olcsón lehet a vezetők rendelkezésére bocsátani. Ezenkívül készíttetni lehet vas. isk. képeket, traktátusokat, melyekre szintén szükség van.

Mindezek a tervek azonban csak úgy valósulhatnak meg, ha minden csoportvezető ezt a kapcsolatot nem csak érzi, de ápolja is. Ezért minden vas. isk. vezetőt felkérünk, hogy e lap vétele után jelentse be, hajlandó-e a fentjelzett feltételek mellett belépni a ref. vas. iskolák kapcsolatába és elfogadva mind ezen feltételeket, azoknak eleget tenni? Természetesen, mint minden olyan kapcsolat, melynek alapja a Krisztusért való munka, csakis úgy tartható fenn, ha az egyes vezetők csakhogyan egész lelkükkel állanak a Krisztus szolgálatára. Sem egyházunknak, sem az Isten országának nem lesz öröme és haszna az olyan vasárnapi iskolában, mely nem határozottan Krisztushoz vezet a gyermekeket, ilyen pedig a munka csak akkor lesz, ha vezetője maga Krisztusnak alávetetten szolgáló lélek.

A munka.

Mit akarunk? Noha jelen lap AZ ÚT melléklete gyanánt jelenik meg, tehát akinek AZ ÚT jár, azok ott megkapják,

mégis minden nálunk bejelentett vasárnapi iskolának megküldjük, egyelőre egy példányban, kérve, hogy mindenünnen jelentsék be, hány példányra van szükség, (minden csoportra számítva egyet) és ki a csoport vezetője, hogy annak küldjük. Minden olyan vas. iskola megkapja, mely csatlakozott a ref. vas. iskolák kapcsolatához, s amely a központi alapra küldött be bizonyos összeget. A lapban hozni fogunk cikkeket a vas. isk. munka egyes kérdéseiről. Jelentkezések AZ ÚT szerkesztőségéhez intézendők.

A külmisszió kérdése a vas. iskolában. Az egyh. ker. belmissziói bizottság előadója 64—1926. sz. alatt a Ref. Szemlében felhívta a vas. isk. vezetőket, hogy negyedévente egyszer a tanításban emlékezzenek meg a külmisszió fontosságáról s az e célra begyűlt összeget az egyh. ker. pénztárába beküldjék. Már érkezett is adomány erre a célra, de csak két-három helyről. Felkérjük a vas. isk. vezetőket, hogy ennek a felhívásnak pontosan tegyenek eleget. Az ilyen tanításhoz gondolatmenetet jövő számunkban hozunk, anyagot a lapunkkal együtt megjelenő gyermektraktátus ad.

Vasárnapi iskolai tanfolyam tartatott Kolozsvárt dec. 31., jan. 1—2. napjain. A tanfolyam nagyon sok áldást adott, bár csak 6 rendes résztvevője volt, közülük négyen (Nagy Irma, Székelykocsárd), Herczeg Zsuzsánna, Illyés Irén, Zágoni Anna (Kolozsvár) akik még nem voltak tanfolyamon. Az előadásokat Pilder Mária, dr. Tavaszi Sándor (A mi hitünk), dr. Gönczy Lajos (A Biblia) és dr. Imre Lajos (A vas. isk. munka módszere) tartották, akik szívesen áldozták oda ez ünnepnapokat, hogy munkásokat szerezzenek általa Isten Országá számára. Isten adja gazdag kegyelmét a tanfolyamon résztvettek munkáira, kik közül négyen már munkálkodnak is.

Jelen számunkhoz jelentőívet mellékelünk, melyet kitöltve azonnal kérünk dr. Imre Lajos belm. előadó címére pontos adatokkal beküldeni (Cluj-Kolozsvár, Ref. Theológia).

Az én kicsinyeim címmel gyermektraktátusunk megnagyobbított alakban jelenik meg havonta. Egy példány ára 2 lej. Mindenki terjessze vas. iskolájában. Megrendelhető AZ ÚT kiadóhivatalában. Ugyanott kapható **Áhitat perpei** címen biblia-olvasó kalauz, mely vas. isk. vezetőknek csendes óráik tartására nélkülözhetetlen. Egy példány ára 2 lej.

Nyugtázások: A központi alapra a sepsiszentgyörgyi vas. iskola 300 lej, tordai 200 lej. Bágyoni vas. isk. külmisszióra: 300 lej.

Szerkeszti :
Dr. Imre Lajos.

Szerkesztőség és kiadóhivatal :
Cluj-Kolozsvár, Ref. Theológia.

Hivatalosak vagy választottak ?

Máté 221—14.

Sokszor reánk nehezedik a hivatás tudat bizonytalanságának sok nemes lelki hatást megbénító keserű érzése. Hogy „hivatalosak” vagyunk afelől nincs éppen kétségünk, mert nemcsak diplomát (és hányan „jeles”-t) kaptunk, hanem gyakorta még az emberi hatalmasságoktól is meleg rokonszenv és kitüntető kegy segít megbizonyosítani, hogy csakugyan szükség(?) van reánk — Isten országa számára. Azonban még ez a kedvező körülmény sem tudja elnémitani teljesen azt a titkos szemrehányást előidéző kérdést: vajjon csakugyan *választottak* is vagyunk? Mint hivatalosoknak, bizony nekünk is sok az elfoglaltságunk — sok más egyéb dolggal — vagy a szántóföldre kell mennünk, vagy a kereskedésbe (szövetkezet- és a sok „társadalmi” gyűlésbe), ha pedig kiválságosabb a helyzetünk akkor a „művészet” berkeibe csatangolunk. Mindezek dacára, mégis, mivel nekünk kenyérkereset és a világban szélesen kiterülő ambíció — is a vallás, figyelünk kell Isten hívó szavára és foglalkoznunk kell az Ő Igéjével. Csoda-e, ha ilyen körülmények között sáfarkodásunk és életünk legmagasztosabb pillanataiban mi is menyegzői ruha nélkül állunk meg Isten előtt?!

Tulajdonképen miért is kellett az evangéliumi barátunknak menyegzői ruha? Az egészen világos előttünk, hogy vannak emberek, akikkel szemben nem viselkedhetünk egészen egyéni tetszésünk szerint, legalább is nem súlyos következmények nélkül. Mennyivel inkább feltétlen követelmény ez Istennel szemben, hol minden állásfoglalás tulajdonképen egy programot jelent vagy Vele, vagy Ellene! Sajnos, de gyakori eset, mikor még magunk sem vagyunk tisztában azzal, hogy milyen végzetesen rettentő dolog az Isten ellenes magatartás!

A királyi udvarban mennyegzői ruha nélkül megjelent ember, magábanvéve bizonyára sem jobb, sem rosszabb nem volt a többi társánál, de hiányzott nála az emberi léleknek egy lényeges vonása az *érzék* annak belátására és felismerésére, hogy a királyi udvar mindenkivel szemben érvényes követelményeinek magát alá kell vetnie. A személyes viszony tudattartalma volt fogyatékos. Az sem lehetetlen, hogy csupán dacos ellenkezés kifejezése akart lenni ünneplőruha nélküli megjelenése, avagy a tényekkel nem számoló balgaság megérzékítése azonban mint hasonlat — példázat reánk nézve is találó, mert élesen rávilágít az Istennel való közösségünknek részünkről annyira szembeszökő egyoldalúságára. Mi sem törődünk eléggé komolyan az örökkévaló Istennel. Még mindig sokkal inkább fogalomnak — a „combinatív elmemunka“ kigondoltságának, vagy „fántázia kép“-nek nézzük, olybá tekintjük „mintha Atyánk“ volna és nem élő, személyes szent Valóság számunkra. Megelégszünk a fántázia és az értelem száraz és sokszor illuziórus adataival, talán azért, mert rettegünk Isten kemény valóságának mindennapi gyarló életünkben felvillanó fényétől.

Igaz, Isten jelenvalósága félelmes tudat a bűneiben tessepedő és önmagának létszelgő emberre nézve! „Oldd le a te saruidat lábaidról“ hangzik Mózes felé, aki szintén rettegve és remegve közeledik a Szentségeshez.

A választottság bizonyossága az Istennel való személyes viszonyunknak életünkben mutakozó tartalmából ismerhető meg. Istennel pedig valójában csak az Ő Igéjén keresztül érintkezhetünk. Azon dől el tehát a választottság kérdése, hogy Isten Igéjével szemben milyen a mi magatartásunk? Az élet azt tanítja, hogy lassankint belőlünk is legfőljebb rutinizott iparosok lesznek, kiknek kezében a Szentírás eszköz csupán, ennél fogva aztán az Isten Igéjét mint objectumot nézzük, amit lexikonokkal, kommentárokkal és „saját“ gondolatainkkal kelen-dővé csiszolunk.. (Ihmels.) Azonban a mily mértékben megfordítottá lesz ez a helyzet, hogy mi leszünk az objectumok és az Isten igéje a subjectum, hogy az Igében személyesen találkozzunk az élő Istennel, aki igéje által *minket személyesen megragad és magához kapcsol*, oly mértékben lesz kétségtelenné a választottság.

A választottságra, igaz, maga az Isten méltat minket. Ő az, aki minket magunkra eszméltet, Ő az, aki a megváltás és meg-

békéltetés tényét megéreztetni szívünkben, Ő cselekszi meg, hogy a Golgota a kereszttel jelenvaló legyen számunkra, hogy kijelentése nem csupán a multból szóljon hozzánk; hanem jelen idejűvé váljék s a mi életünk konkrét viszonyai közé szövődjék, mint büntetés, vigasztalás, útbaigazítás, megnyugtatás, erő, bizalom, hogy mindenek Tőle, Általa és az Ő dicsőségére vannak — így a mi életünk is. Az Ő lelke munkál bennünk, mikor meggyőződünk gyarló, bűnös voltunkról, mikor megvilágosodik értelmünk az Ő dolgai megértésére és megújul akaratumk, a Krisztusnak elfogadására. A Szentlélek pedig az evangelium által hat az emberi szívben (Heidelb. k. 21. §.), de csak abban az esetben, ha az Igével szemben zarándoki komolyságot öltünk magunkra és nemcsak alkalmas eszközt keresünk Benne külső sikereinkhez, hanem mindenek felett alázatos és gyakori imádsággal a lelkünket megüresítjük az Ige számára, hogy aztán annak erejével és szépségével ékesek lehessünk. Hogyan hat *reánk*, mi módon munkál *bennünk* az Ige; ez a választottság mértéke!

Dr. Mezey Mihály.

Élet és munka.

A HIT ÁLTAL VALÓ MEGIGAZULÁSRÓL.

(Efez. 2 8, 9.

*Oh mely boldog az oly ember eltében
Akil az Isten bévett kegyelmében.
Sok vétkeiről elfelejtkezett,
Bűnös fejének megkegyelmezett.
Boldog az s lehet teljes bizodalma,
Kinek a Krisztus paizsa s oltalma ;
Mert nem árt annak a bűn s a halál,
Bátor a törvény ellene fennáll.*

*A törvény súlyát, hogy kezdém vizsgálni,
Erőm mivoltát azon megpróbálni :
Azonnal lelkem jaj, elrémüle,
Testem és vérem bennem meghüle :
Mert tudom nyilván, mely nagy gyarlóságom,
Oh mely számtalan bűnöm s adóságom.
Ha törvény szerint bán az Úr velem
Soha sem fordul napra éjjelem.*

*De hogy szememet emelém végtére
Az én Uramnak elégtételére,
Érdemét hittel hozzám kapcsoltam :
Legottan lelkemben megujultam ;
Mert igazsága reám kiterjedett,
Melyért a nagy Úr nekem megengedett,
A törvény átkát rólam elvevé
Nagy kegyelmének tőn részesévé.*

*Hát benned vagyon minden bizodalmam,
Oh áldott Jézus! paizsom s oltalmam
Tudom, vétkeim sokak és nagyok,
Magamban féreg, por s hamu vagyok :
De Te kedves vagy Uram, az Istennél
Érdemed drágább előtte mindennél,
Ha igazságod pártomat fogja,
Soha sem leszek a halál foglya.*

*Azért hitemmel tehozzád elmégyek,
Nem, hogy érette bért kívánjak s végyek;
Mert tudom, Istennek ajándéka :
Hát szívemnek ez teljes szándéka,
Hogy érdemedet elfoghassam ezzel,
Mint drága jóra kinyújtatott kézzel,
És megmutassa együgyűségem,
Hogy benned légyen én reménységem.*

*De mivel gyarló szolgád e hívségben,
Te ki lakozol odafenn az égben,
Küldd el Lelkedet, hogy vezéreljen,
Tanítson, hozzád menni mint kelljen,
Oh ne hagyj Uram! ne hagyj el engemet,
Oltalmazd hiven én gyarló fejemet :
Hogy holtom után hozzád méhessek,
Az igazak közt bő részt vehessek.*

Az 1776-iki erdélyi Énekeskönyvből „A Hitnek ágazatai Szerént való Ditséreték” közül. A XXXII. zsolt. nótájára.

Lelki kockázatok a külmisziói munkában.

Kevés prédikációról tud a világ, mely akkorá eredményt ért volna el, mint az, melyet egy egyszerű foltozó varga tartott Anglia egy falusi templomában 1792 május 31-én. A műhelyében ennek az embernek állandóan ott függött egy világ-térkép és mikor egyszer ez az egyszerű munkásember, Carey Vilmos, épen erre a térképre feltekintett, nagy gondolat ötlött az eszébe. Milyen óriási dolog volna, ha minden földrészen lakó emberek egyformán megismerhetnék a Krisztusról és az ő szeretetéről szóló evangéliumot! Különös és meglepő látomás volt ez a világ nyomorusága felől, — abban a korszakban az egyház álmos és fásult volt, de tetszett Istennek, hogy felébressze szunyadásából s egyszerre felhangzott a történelem harangjának szava áthatóan és sürgetőleg, szolgálatra hiva az egyházat; s ebben a nevezetes órában e harang kötele a Carey Vilmos kezében volt.

Eljött a nap, mikor neki kellett prédikálnia; a textust Ézsaiás 54: 2, 3. verséből vette: „Szélesítsd ki sátorod helyét . . . ne tiltsd meg; nyujts meg köteleidet, erősítsd meg szegeidet. Mert mind jobb, mind bálkézre kiterjedsz;” — beszéde két főrészsre oszlott. Nagy dolgokat kell várnunk az Úrtól, nagy dolgokat kell tennünk az Urért. Beszédének és sürgetésének eredménye gyanánt abban az évben megalakult az első Protestáns Misziói Társaság Nagybrittaniában s 1793-ban maga Carey ment ki Indiába, mint az első britt miszionárius, akit a Britt Misziói Társaság küldött ki a pogányok térítésére.

Ha valaki ismeri a Skót Presbiteriánus Egyház mai misziói munkáját, nehéz elképzelni, hogy volt egy idő, mikor, 1796-ban, négy évvel az előbb említett emlékezetes prédikáció elhangzása után, a Presb. Egyház zsinatán volt egy tekintélyes tömege a lelkészeknek és világiaknak, akik azon a véleményen voltak, hogy az Evangéliumnak a műveletlen és pogány népek közötti terjesztésére vonatkozó gondolat teljesen képtelen. Csak mikor az agg dr. Erskine a Bibliából magából olvasta fel Jézus nagy parancsolatát: „Elmenvén tegyetek tanítványokká minden népeket” (Márk 16: 15), akkor történt, hogy némelyek a zsinat tagjai közül mintha megértették volna, hogy az olyan egyház, mely nem misziói, hűtlenné vált Annak a Mesternek egyik fő parancsolatához, Akit követni akar.

A Skót Egyesült Szabad Egyház zsinata évente mindig kb. tíz napig gyűlésezik egy olyan teremben, mely a zsinat tagjain kívül még egy sereg embernek tud helyet adni, de a zsinat egyetlen tárgya sem kelt olyan osztatlan érdeklődést, mint a „Külmissziói Est”. E nap estéjén minden hely el van foglalva a közönségnek fenntartott helyeken már a gyűlés megnyitása előtt és a terem melletti nagy templom is teljesülve. Nem csoda, mert itt vannak ekkor a Krisztus követésében járók az egyház missziói területeiről, melyek a Föld minden részén találhatók és beszélhetnek a Királyok Királyának csodálatos hadjáratáról, — hadjáratról, melyet nem fegyverekkel, hanem a szeretet és szelidség lelkével vezetnek. Ezek a misszionáriusok mindnyájan azért jöttek, mert valami csodálatos, lelkesítő, izgalmas történetet tud mindegyik: az egyik arról beszél, hogyan terjed a Krisztus evangéliuma Kínában, mert még ezen a földön is, mely jelenleg forrongó és nacionalista mozgalmak által felizgatott, halad az Isten országának munkája, s még ha az európai misszionáriusokat megakadályozzák is, van már Kínában sok hűséges benszülött követője Krisztusnak, akik tudják, hogy hazájuknak leginkább a keresztyénség világosságára van szüksége. A jelen idők aggodalmai és nehézségei az ottani keresztyéneket közelebb vonták egymáshoz egy elevenebb vallásos életbe és határozottabb törekvésre afelé, hogy másokat is megismertessenek a keresztyénséggel. Afrika képviselői között egy ilyen alkalommal mindig van egy benszülött lelkész is, aki angol nyelven szól a gyűlékezethez. Ez a lelkész már 35 éve szolgál. Egy másik misszionárius szól a 100 évvel ezelőtti állapotokról, mikor az első misszionárius jött arra a helyre s elmondja, hogy milyen a helyzet ma, hogy ma ott virágzó egyház van 24 benszülött lelkésszel és 24.000 hívővel. Vagy egy orvos-missionárius beszél arról, hogyan ismeri meg Középfrika népe a szeretet evangéliumát az egyház szolgálóinak gyógyító munkája által. Livingstoniában, mely országrész nevét a híres fáradhatatlan felfedezőről és misszionáriusról kapta, aki első ízben járta be ezeket a vad és veszedelmés vidékeket, de akit biztatott az Úr intése: „Ímé én veletek vagyok minden napon, a világ végezetéig”, ma már nagy és erős ref. egyház van. Ötven évvel ezelőtt még ott senki sem ismerte és követte Jézust. A nép egy nagy rémület árnyéka alatt élt, a halottakat imádva, a babona és varázslás áldozatai gyanánt. Ma a Livingstonia területén levő misszióban 61.000 lelket számláló egyház van.

És India? — jellemző egy nagy vallásos vezetőjük véleménye: „Az, akinek legtöbbet köszönhetek s akinek India legtöbbet köszönhet, Valaki, aki sohasem járt Indiában — Jézus Krisztus”. Így gondolkodik Mahatma Gandhi s véleményét sohasem oszlják azok közül, akik ma India gondolkozását vezetik. Madrasban, Calcuttában, Bombayban és Nagpurban India ifju-

sága a keresztyén tanítók hatása alatt áll és tömegesen iratkozik be a missziói iskolákba. Csaknem 3000 embert képeznek ezekben az iskolákban — kétségtelenül nem sok, ha az ember azt számítja, mennyi diák lehet ezen az óriás földön együttvéve, — de ezek sorából kerülnek ki a jövő politikusai, jogászhai, tanárai, orvosai és üzletemberei s bár sok közülök nem bevallottan keresztyén, mégis sokat felszítottak a keresztyén hitből s ma hajlandók elismerni Ghandival, hogy India reménysége Jézus és az Ő tanítása. India asszonyainak pedig új világosságot és új reménységet hozott a Krisztus evangéliuma.

Ilyen jelentéseket lehet hallani minden évben a misszionáriusoktól, amint a különböző helyekről összegyűlnek s való igaz: a Skót Egyesült Szabad Egyház kiszélesítette sátorhelyét, kinyújtotta köteleit s megerősítette szegzeit s ma ez az egyház, melynek 536.407 urvacsorával élő tagja van (1455 gyülekezetben) a külső misszió területén 621 misszionáriust tart fenn, nem is számítva a benszülött lelkészeket az egyes missziói területeken. Az egyház anyagi erejét csakis tagjai önkéntes adományai teszik és az évek múlásával a külmissziói érdeklődés szemmel láthatólag erősödik. Az utolsó 20 évben e növekedés lényeges volt, mert az egyház bevétele önkéntes adományokból a külmisszió céljaira míg 1900-ban 116 000 fontot (kb. 116 millió lejt) tett ki, 1925-ben meghaladta a 200.000 fontot (200 millió lejt).

Nagyon téves azt gondolni, hogy maguk a benszülöttek nem ismerik el a ker. egyház munkájának fontosságát, sőt ellenkezőleg, mikor keresztyének lesznek olyan önfeláldozást tapasztanak a Krisztus ügyéért, mely maga elégséges, hogy munkára hívjon fel egyházakat. 1925-ben a különböző missziói területeken az Egyesült Skót Szabad Egyházhoz tartozott 109.495 urvacsorával élő benszülött egyháztag, a gyermekekkel együtt 286.669 lélek. Ezek ugyanezen évben adakozásból összeadtak 258.000 fontot (258 millió lejt).

E számok maguk is sokat mondanak, de még többet jelent az, amit nem lehet számszerűleg kimutatni s ami a misszió igazi eredménye: a megmenfett lelkek, növekvő műveltség, a szolgálat lelkének felébredése, nagyobb gazdasági jólét, társadalmi fejlődés, béke és biztonság.

Vannak, akik azt hiszik, hogy ha a figyelmet a külmissziói munkára irányítjuk, maga az itthoni egyház és annak gyülekezetei és intézményei szenvedik meg. Ez nagy tévedés! Mihelyt a külső misszió iránti érdeklődés és az azért való munka egy gyülekezetbe vagy egyházba belépett és ott érvényesülni kezd, annak egész lelki atmoszférája megerősödik s az egyház minden munkája egyszerre haladni kezd. Ha egy gyülekezet csak magára gondol, csak a maga otthoni szükségére, az az egyház elveszti azokat az áldásokat, melyeket Isten ebben a munkában készített számára. nem vár nagy dol-

gokat Istentől és nem merészel érte nagyokat s következőleg élete elszűkül, megerőtlenedik s elveszti terjedőképességét.

„Szélesítsd ki sátorod helyét, nyujtsd meg köteleidet s erősítsd meg szegeidet” — olyan parancsolat és tanács, melyet érdemes megfontolni és követni s ha egy egyház ezt a felhívást követte, mint követte a Skót Presbiteriánus Egyház és más egyházak is, bizonyosan eljön az idő, mikor az az egyház, mely ennek engedelmeskedett, eddig soha nem reménylő és nem várt áldásokban fog részesülni.

Chisholm F. Róbert.

A keresztyén élet és a kulturális élet.

3. A keresztyén élet és a kulturális élet közötti viszony tisztázását egyenesen az a végzetes körülmény akadályozta meg, hogy a keresztyén élet két mértékadó fóruma: az egyház és a theológia a keresztyén élet kérdéseit és feltételeit csaknem kizárólagosan az immánens-emberi oldalra váltották át, tehát ugyanarra az oldalra, amelyen a kulturális élet is mozgott és hatott, úgy, hogy egészen a mi napjainkig a keresztyénség a kultúrában kereste magát és viszont az uralkodó ideálistikus kultúra a saját intencióit és tendenciáit a keresztyénségben vélte feltalálni. A keresztyén élet és a kulturális élet viszonyának ez a megoldása azáltal vált lehetségessé, hogy a kettő közötti határvonalat megszüntették azzal, hogy önkényesen hol egyik, hol a másik életirányt helyezték át kölcsönösen a saját mezőjükből mindig az ellenkező mezőbe. *Pedig a keresztyén élet kizárólag csak az isteni kijelentés által lehetséges, a kulturális élet pedig csak a humanitás jelentkezése lehet. A kijelentés semmiképpen sem helyezhető át a humanitás határai közé, a humanitás pedig merőben idegen a kijelentés szférájában. A kijelentés abszolút érvényű, a humanitás minden tünetkezése idői és változó. Azonban bármennyire is ellentmondó két valóság: a kijelentés és a humanitás, mégis a kijelentés mérhetetlen nagysága és hatalma mindenkifelett képes áttörni a határt és kiáradni a humanitás világára. Amilyen természetes és magátólértetődő, hogy a kijelentés nem fér el a humanitás szférájában, nemcsak kvantitatív nagysága, hanem főleg merőben másvolta, kvalitatív valósága következtében, épen olyan természetes és magátólértetődő, hogy a humanitás viszont — a hit által — a kijelentés részesévé lehet. A keresztyén élet és a kulturális élet ennél fogva csak az ugyanazon kijelentésben való részvétel által lehetséges. Ez a megállapításunk pedig tovább azt involválja, hogy a kulturális élet tehát csak a keresztyén élet nyilatkozata lehet.*

Aki azonban a kérdés mélyére néz, annak meg kell éreznie, hogy ezekkel a megállapításainkkal még nem jutottunk túl a punctum saliens-en, sőt úgy látszik, hogy megoldásunk útja még mindig a régi; ellenkező értelmű valóságok áttele egyik oldalról a másikra. Aki így ítéli meg fejtegetéseinket, azt arra figyelmeztetjük, hogy kétségtelenül a humanitás

alapján fundált kulturális életet, a kijelentés alapján fundált keresztény élet részesévé tesszük, azonban nem a megalkuvás, vagy az engedmény árán, hanem *annál a letagadhatatlan tény-nél fogva, hogy az Isten kijelentésének van hatalma és ereje arra, hogy áttörje a humanitás merőben más mezőbe eső határvonalát és a maga részesévé tegye azt, de hozzá kell tennünk azonnal azt is, hogy ezáltal nem szünteti meg a humanitás sajátos természetét, sőt azt eredeti, sajátos mivoltában akarja helyreállítani.* A kijelentésnek pedig a humanitás irányába épenúgy nincs más útja, mint ahogy az eredeti, sajátos humanitás helyreállításának nincs más módja, mint egyedül a Jézus Krisztus és az Ő váltság-munkája. A keresztény élet és a kulturális élet egységének egyedüli feltétele: a Jézus Krisztus. Csak az a kulturális élet nem párhuzamosan haladó a keresztény élettel, hanem egységbe olvadó, amelyiknek folytonos táplálója és megújítója: a Jézus Krisztus. Csak annak a kulturális életnek lehetséges a fenntartás nélkül való szolgálata, amelyik a Jézus Krisztusban adott kijelentés örök napjának fénye, melege és világossága alatt áll. És ki kell mondanunk, hogy csak az a kulturális élet lehet egyetemesérvényű és minden pártikularitástól ment, amelyik szakadatlanul a Jézus Krisztus szellemi befolyása alatt áll mert, ha a kulturális élet szellemi élet, akkor a mi megállapításunk igazságát különösen igazolja az a ténylegesség, hogy a szellemi életnek csak egyetlen expediense van: az Ige, mint a kijelentés kizárólagos hordozója. Az így felfogott kulturális élet merőben más arculatot mutat, mint minden eddigi felfogása annak. Fent jelzett felfogásunk értelmében a kulturális élet elveszithetetlen alapját: a humanitás képezi és pedig az időben determinált humanitás. A mi felfogásunk szerint *a mi kulturális életünk problémája: az időben meghatározott legsajátosabb szellemi ekzisztenciánk feladatainak adott idői megoldásában rejlik.* Ezek a feladatok az idővel változnak, új és új megoldásokat igényelnek a kulturális élet minden terén, ennél fogva a kulturális életnek folytonosan megújulónak kell lennie és pedig a keresztény életben nyert örökkévaló és abszolút érvényű megoldásokból kisugárzó lényesség és világosság által. Amiképen a kijelentés sohasem általánosságok homályában él és nyilatkozik, hanem mindig konkrét életviszonyokon keresztül szól hozzánk, épenúgy a kijelentésben részes kulturális életnek is mindig egyéninek kell lennie, tehát nem általános „ideák” vezetése alatt, általános emberi kategóriákban kell kibontakoznia, hanem az Igének a népi, nemzeti, történelmi adottságokon keresztül kell fejlenie, alakulnia, nőnie és virágoznia.

Minden olyan kultúra, amely általános „ideák” vezetése alatt áll, legyenek ezek az ideák, akár spekulatív, akár beképzelt általános emberi, társadalmi, vagy psychologiai, vagy sors ideák, mind csak arra jók, hogy elszakítsanak attól a népi,

nemzeti, szellemi sajátosságok prolongációi által átszőtt földtől, amelyre nézve szól az Isten parancsa: „Szaporodjatok, sokasodjatok, és töltsétek be a földet és hajtsátok birodalmatok alá . . .” A civilizáció által elmechanizált, élettelen géppé, nyomorult nagyvárosi nomáddá, kollektív népi és nemzeti énjétől elszakított embernek szól ma ismét a kijelentésen át ez az Ige. A modern civilizáció háttérbe szorította a keresztyén kulturális élet sok lehetőségét s kitermelt saját magából egy csenevész kulturát, amely nem egyéb, mint a civilizáció terebélyéből táplálkozó fagyöngy, amelynek semmi köze semmiféle népi és nemzeti szellemiséghez. Ez a csenevész kultúra, ez az alkultúra csak halálraméltó s csak halálthozó. Aminthogy elmúlt évezredek minden népi és nemzeti kulturájában csak annyi az érték s csak az az érték, ami az Istennek a Jézus Krisztusban adott kijelentésére áhitozott, vágyott, sovárgott s amelyekből ez a sovárgás sóhajt felénk, épenúgy az elkövetkező idők kultúrája előtt is csak akkor van életlehetőség, ha részesévé válik ennek a kijelentésnek. Kulturális életünk jövője keresztyén életünk erejétől és belső győzelmétől függ!

T. S.

Kálvinista világ. Kálvinista egyháztársadalmi folyóirat. Az Út melléklete. Szerkeszti: Maksay Albert. Előfizetési ára 120 leu.

E lap megjelenése külön megemlékezést igényel a mi lapunk részéről is, mert vele egy olyan kezdeményezés öltött testet, melynek szükségét régóta érezzük egyházunkban. A lelkészek számára lapunkkal együtt más folyóiratok már régóta igyekeznek nyújtani azt, ami munkájukhoz és az egyház életében való részvételükhöz szükséges. Egyházunk világi tagjai ezzel szemben sokszor tájékozatlanul állottak egyházunk kérdései előtt, mert nem volt olyan organum, mely nekik ezeket hozzáférhetőkké tette volna. Egyházkerületünk hivatalos lapja épen hivatalos jellegénél fogva inkább a lelkészeket tartotta szem előtt, s így csak a napilapok hasábjai voltak azok, melyeken nagy elvételre, ha más aktualitások, sokszor egy szenzációs gyilkosság stb. ki nem szorították, hely jutott egyházunk ügyének is, s még így sem az a hely és olyan terjedelemben, melyre igényünk lett volna.

A mai időkben, egyházunk megújulásának nagy erőfeszítései között kétszeresen fontos, hogy ilyen organummal rendelkezünk. Azoknak a munkáknak, melyek ma megindultak, vagy meg kell hogy induljanak, s melyek alapelve épen az, hogy az anyaszentegyház minden tagjának egyforma érdeklődéssel kell annak munkái felé fordulnia, nem szabad semmiképen elzárkózni attól, hogy az egyház világi tagjai azokat megismerjék, véleményüket megmondják, részvételükkel melléjük álljanak és támogassák azokat. Különben minden megújulás megint, mint sokszor és sok esetben, valami mondvacsinált, felülről irányított mozgalommá válnék és nem lenne az egész egyház megújulásává.

A lap szerkesztése irányáról Maksay Albert által adott program már az első számban rámutat arra, hogy mi a célja a lapnak. Mint az első s ámból látható, egyházunk intelligensebb világi tagjaihoz akar szólni, határozott hangon, öntuda-

tos kálvinista világnézet alapján. A vezércikket, mely kálvini világunk elfeledett értékeire figyelmeztet, dr. Tavaszy Sándor írta, ugyancsak az ő tollából olvashatunk „A kálvinista világnézet alapkérdései” felől, míg a második cikk „A megújuló anyaszentegyház” címen azokat a kérdéseket kutatja, melyek egyházunkban reformra szorulnak. A Hírek között a leánygimnázium megnyitásáról, Hegedüs Loránt v. magyar miniszter beszédéről, a makói városházán elhelyezett Bibliáról vannak cikkek, ezenkívül Világ szemle és Irodalom és művészet rovata egészíti ki a lapot.

A folyóiratot, melynek hivatása lesz a kálvinizmus üzenetét világi tagjainkhoz elvinni, ajánljuk lelkész társaink figyelmébe terjesztésre.

Macfarland S. Charles. *Die internationalen Christlichen Bewegungen. Amerikanisch gesehen.* Übersetzt von D. Adolf Keller. Furche-Verlag. Berlin. 1925.

Ez a könyv azokról a világmozgalmakról szól, melyekről ma annyi szó esik egyházi és világi sajtóban egyaránt. Ma a világmozgalmak korát éljük és ez a tény egyáltalában nem különbözik reánk nézve sem, akik, ha tevéleges részt nem is vehetünk, helyi és nyelvi elszigeteltségünk miatt azokban, de több alkalmunk volt már tapasztalni az általuk felébresztett érdeklődés áldásait. Azért felületes és könnyelmű álláspont az, mely ezek felett egy könnyed vállvonítással akár napirendre térni és ezeket más munkával nem rendelkező „amerikaiak” időöltő passziójának nézi. Sőt meg kell állapítanunk, hogy jelenlegi helyzetünk és nehézségeink maguk is, ha már egyetemes kérdések iránti érdeklődésünk nem, kényszerítenek bennünket ezek iránti érdeklődésre.

A könyv írója Macfarland S. Ch., egyike az amerikai egyházi élet kiváló vezetőinek s nagy részt vesz e mozgalmak munkájában. Műve kétségtelenül magán viseli az amerikai szem nyomát, ami egyrészt abban nyilvánul, hogy az amerikai kezdeményezésű mozgalmakat sokkal bővebben ismerteti, mint másokat, másrészt abban, hogy az ismertetés nagyrészt csak felsorolás, kritikai és alapvető vizsgálódásba az említett mozgalmak munkájáról, nem bocsátkozik. Az első fejezet olyan nemzeti mozgalmakat ismerteti, melyek interdenominacionális karakterűek, vagyis felekezeti korlátokon felülmúlók. Három csoportba osztja ezeket az együttműködésre és egységre törekvő organizációk, melyek között a Federal Council és Egyházszövetségeket ismerteti, aztán a Gyakorlati keresztyénység konferenciája néven ismert mozgalmat (Life and Work), a Hit és Szervezet mozgalmát (Faith and Order) és a Zentralstelle für kirchliche Hilfsaktionen c. mozgalmat tárgyalja. A Gyakor-

lati keresztyénség konferenciája célja a keresztyén világ gondolatát a Krisztus szellemére irányítani, amint az az evangéliumban kijelentetik s ez úton oldani meg a világ nagy szociális, gazdasági és nemzetközi kérdéseit. A konferencia minden egyháznak, (a róm. kath. egyház kivételével) képviselője 1925-ben Stockholmban gyűlt először össze. A Hit és Szervezet konferenciája azon egyházakat akarja összegyűjteni, melyek Krisztusban az emberré lett Isten-Fiában hisznek s arra törekszik, hogy az egyházak hitében és szervezetében ezt a hitet kifejezésre juttassa. A Zentralstelle célja, hogy a nehéz helyzetben levő európai protestáns egyházakat támogassa, 1922-ben, a kopenhágai konferencián létesült. Vezetője a zürichi volt lelkész, kinek neve más kapcsolatban is ismerős előttünk: dr. Keller Adolf. A másik csoport az ineterdenominacionális mozgalmak között a missziói szövetségek, nemzetközi missziói tanács, s a Latin Amerikai együttműködés bizottsága. Mindhárom főként a missziói területek nyilvántartásával, az egyes egyházak segítségével a misszió munkájában foglalkozik, valamint a benszülőtt egyházak alakításának módjaival. Minden missziói munkában ugyanis arra törekcszenek, hogy a benszülőttek önálló egyházalakítása megtörténjék, s ezek az egyházak egészen önállóak, nem állanak többet a missziói egyház fennhatósága alatt. Negyedikül ide sorozza a Bibliatársaságokat is, közülük említi a Brit és külföldi 1804-ben alapított társaságot, mely 1923-ban 8.679.384 Bibliát nyomott és terjesztett el, a Skót Nemzeti Bibliatársaság 1861-ben alakult s 1922-ben 2.234.873 példányt nyomott és terjesztett el, emellett ugyancsak Nagybritanniában keletkezett a Naval and Military Bible Society 1870-ben, mely által kiadott példányszám 1922-ben 2.467.073 volt. Az amerikai Bibliatársaság 1816-ban keletkezett s 1923-ban a 4.674.530 példányban terjesztette el.

A harmadik csoportba osztja a közös munkára vonatkozó szervezeteket. Ezek között felsorolja a következőket: Vasárnapi iskolai Világszövetség, mely első konferenciáját 1889-ben tartotta s abból a célból alakult, hogy a vasárnapi isk. munkát elősegítse minden egyházban. A másik ilyen mozgalom a nálunk Keresztyén Szövetségnek nevezett, melyet 1885-ben alakított egy Clark nevű amerikai lelkész. Aztán ide sorozza a Keresztyén Világdiákszövetséget, az Údvhadsereget, Evangelische Allianz-ot, a Nemzetközi Keresztyén Nőszövetséget, a Világtestvériség Szövetségét, (1919-ben alakult az egyháztól távolesők megnyerésére), s végül a Liberális vallásos konferenciát, mely olyanokból áll, akik bármely egyház kebeléből ugyan, de összeköttetésben vannak az unitárius egyházzal, s magában foglal kb. 100 különböző ilyen egyesületet.

A második fejezet foglalkozik a konfesszionális karakterű nemzetközi mozgalmakkal. Ezek között a következők említették: Presbiteri rendszert követő ref. egyházak világszövetsége,

Baptista világszövetség, Lutheránus világkonferencia, Ökumenikus Methodista konferencia, Nemzetközi Kongregacionálista Zsinat, Lambeth-konferencia, mely utóbbi az anglikán püspökök konferenciája,

A harmadik fejezetben a nemzeti mozgalmakat tárgyalja, melyek a nemzetközi béke céljából alakultak. Ilyen, egyházi mozgalmak között említi a Federal Council bizottságát a népek közötti igazságosság és békesség munkálására, mely már 20 évre visszanyúló, komoly amerikai mozgalom. Ezzel terjedelmesebben is foglalkozik. Itt említi még két bizottságot, az egyik az európai vallásos szervezetekkel való kapcsolat fenntartására alakult, a másik a görög keleti egyházzal való kapcsolatra alakított, ez utóbbi az orosz egyház vezetői javaslatára; mindkettő az amerikai egyházak Szövetség-Tanácsa (Federal Council) által. Ez egyházi organizációk mellett megemlékezik keresztyén, felekezeti organizációkról, mint az Ifj. Ker. Egyesületek Világszövetsége, a Leányok Ker. Egyesülete, az előbbi testvérmozgalma.

A negyedik fejezet a nemzetközi béke fenntartására alakult mozgalmakról beszél s felsorolja a következőket: Egyházi Béke Unió alakult 1914-ben a Carnegie indítására, az Egyházak közötti jóbarátság világszövetsége, Predikátorok és Szónokok kicserélésére alakult bizottság (amerikai és európai egyházak között). Az ötödik fejezetben felsorolja a segélyezés céljából alakult mozgalmakat, ú. m. Amerikai quaker segélybizottság, mely Franciaország, Németország, Ausztria, Lengyelország, Oroszország, Szíria, Japán stb országokban végez jelentős segélyezési munkát: a külföldi diákok közötti barátságos viszony fenntartására alakult bizottság, Amerikai és Külföldi Keresztyén Unió, Amerikai Valdens Segélytársaság, McAll-Missio (népszerű missziói munkára törekvő munka Franciaországban). A hatodik fejezet Más Organizációk és Mozgalmak címen néhány kisebb körre terjedő törekvést ismertet. Kiegészíti a kötetet egy áttekintés, mely az említett mozgalmak és szövetségek vezetői címét és neveit közli.

Azért ismertettük ilyen részletesen ezt a munkát, hogy két megjegyzést tehessünk reá vagyis vele kapcsolatban. Az egyik az, hogy védekeznünk kell azon szűklátkörü és komolytalan felfogás ellen, mely ezekben a törekvésekben lebecsülnél vagy haszontalan időtöltést akar látni s irányítsuk a figyelmet arra, hogy mindezek a törekvések a keresztyénség egysége, egy lélekre való igyekezetét dokumentálják s mint ilyeneket meg kell becsülnünk. Másodszor, hogy indítást nyerjünk belőlük arra, hogy a saját érdekeinken és ügyeinken túltekintve próbáljuk magunkat beleállítani az egyetemes keresztyénség szempontja alá s magunk is érdeklődjünk ezek iránt. Így ki fogunk vergődni abból az önző és kevély magatartásból, mely azt hiteti el velünk, hogy csak mi vagyunk valakik

a világon és az ezzel kapcsolatos kicsinyeskedésből, mely szűkké és zárkózottá tesz bennünket.

Előfizetési felhívás! A husvétii ünnepek előtt egy kötet predikációim fog megjelenni „Az Isten hatalmas keze alatt” címmel. Azokból a beszédekből válogattam össze e kötetnyit, melyeket a gyulafehérvári és dési gyülekezet előtt mondtam el. Tizenöt esztendei igehirdetői működésem alatt sokszor tapasztaltam, milyen hasznos segítséget nyújt az ezerféle nehézséggel küzdő, legtöbbször fájdalmas elszigeteltségben élő lelkipásztornak a hasonló körülmények között lévő testvérekkel való szellemi érintkezés. Amikor előfizetést hirdetek e beszédekre, az a remény él bennem, hogy lelkipásztor testvéreimnek, akik maguk és gyülekezetük is „az Isten ama hatalmas keze alatt” erzik magukat, mint amely hatalmas kéz tanított meg engem is arra a megalázkodásra és hívő reménykedésre, mely e kötet minden darabját jellemzi, — azt a testvéri segítséget nyújthatom, melyet az idegen igehirdetők épen az ők, a miénktől teljesen különböző viszonyaik miatt, nem adhatnak az erdélyi magyar református igehirdetőknek. A körülbelül 12 ivre terjedő kötet előfizetési ára portómentes küldéssel 120 Lei (Bolti ára sokkal magasabb lesz). Előfizetési díjak, megrendelések (Cluj—Kolozsvár, Calea Victoriei 38. Ref. Theologia) címre küldendők. Budapest, 1927. március 1. Dr. Gönczy Lajos, református lelkész.

Áhitat percei.

Útmutató a Biblia- naponkénti olvasásához.

1927 március hó.

1. *Megtérésre indít.* Róm. 2: 4. Mekkora kegyelem és áldás, hogy Isten nem akar minket bűneinkben elveszteni, hanem atyai jóságával és hosszútűrésének gazdagságával mindenkit megtérésre akar indítani és segíteni! S te mégis megveted ezt a kegyelmet? *Imádság:* Oh Uram, egyedül a Te nagy kegyelmednek köszönhetem, hogy még el nem veszttem. Ne engedd visszaélnem jóságoddal, türelmeddel, hanem segíts hálás gyermekednek lennem, őszintén megtérnem.

2. *Kemény és meg nem tért szív.* Róm. 2: 5. Bűneinkhez való makacs ragaszkodásunk, kemény és meg nem tért szívünk miatt elveszítjük a kegyelmet és magunkra zúditjuk az Isten súlyos, de igazságos ítéletét: a kárhozatot. Ezt akarod? Vigyázz, mert közelget ama nap! *Imádság:* Irgalmas Isten, könyörülj rajtam, utáltasd meg velem bűnelmet, segíts elhagynom azokat, hogy elkerülhessem a Te rettenetes haragodat.

3. *Egyedül Te ellened vétkeztem.* Zsolt. 51: 6. Egy jóérzésű gyermekre nézve nem lehet fájóbb tudat annál, mint mikor rájón, hogy hibájával bánatot okozott Atyjának, hűséges gondviselőjének. Mi is hányszor okozunk szomorúságot vételeinkkel mennyel édes Atyánknak és fájdalmat magunknak is. *Imádság:* Jó Atyám, beismerem, hogy mindenkinél a kedvében jártam, csak egyedül Te ellened vétkeztem. Oh taníts meg arra, hogy inkább kell Istennek, mint az embereknek engedni!

4. *Amit gyűlölök, azt cselekszem.* Róm. 7: 15. Isten az embert mindenben való uralkodásra teremtette (1. Móz. 1: 28. és 4: 7.) és mégis önmagunknak sem tudunk urai lenni, mert engedtük, hogy a Sátán legyen úr felettünk. Ezért van az, hogy bár tudjuk mi a jó, még sem vagyunk képesek azt cselekedni, mert a bűn rabszolgái lettünk. De hát az is akarsz maradni mindig? *Imádság:* Szent Isten, pironkodva ismerem be Előtted, hogy erőtlenség vagyok. A bűn állandóan ajtóm előtt leselkedik. Jöjj Uram segítségemre!

5. *Oh, én nyomorult ember!* Róm. 7: 24. Ez a bűn uralma alatt vergődő léleknek kétségbeesett sikoltása a halálnak völgyéből. Önmagunk tehetetlenségét érezve, kiáltunk az Úrhoz. Ő megszabadít! *Imádság:* Uram, Néked adatom minden hatalom mennyen és a földön; egyedül csak Tőled jöhet nékem segítség, szabadítás és kegyelem. Oh engedd, hogy legyen nekem hitem szerint.

6. *Nem gondoltunk vele.* Ézs. 53: 3. Úgy szeretett minket, hogy éretünk minden gyalázatot és fájdalmas kint elszenvedett. Megmutatta, hogy mire képes az igazi szeretet és mi mégis mint valami utálatostól elfordultunk Tőle és nem gondoltunk Vele. *Imádság:* Drága Megváltónk, mily csodálatos amit a nyomorult bűnösökért tettél. Intettél, tanítottál, kértél, imádkoztál, szenvedtél és meghaltál érettünk s mi még sem gondoltunk Veled. Oh boldogság meg nekünk, mert nem tudtuk, mit cselekszünk.

7. *Jövendő szenvedések.* Márk 8: 31. Vajjon a Jézus sz. szenvedési már mind beteltek és véget értek már? Nem kell-e Nekl még ezután is sokat szenvedni az emberektől? Tőlünk, a szentírás ismerőitől is. Bizony bűneinkből még ma is újabb és újabb töviskoszorukat fonunk Részére. *Imádság:* Élő Isten, Jézus Krisztusnak Atyja, ne engedd, hogy szent Fiadat, Szerelmedet öldököljük s ha talán már meghalt volna szívemben: támaszd fel bennem új életre.

8. *Az Isten dolga — az ember dolga* Márk 8:33. Jézus azt tudakolja, hogy mi az Isten akaratja, az ő mennyel Atyjának dolga; Péter ellenben csak az emberi dolgokra gondol. Ezért nevezi az Úr Sátánnak. Valóban, a mi gondolataink nem az Úr gondolatai! Az önzés az emberi gondolat, az önfeláldozás az isteni gondolat. *Imádság:* Uram, emeld fel gondolatainkat, szenteld meg érzéseinket, vágyainkat s tégy minket méltókká Magadhoz.

9. *Tagadja meg magát.* Márk 8:34. Le kell számolnunk önmagunkkal. Az a kérdés, hogy ki legyen az úr: én-e vagy a Krisztus? Tehát törjük össze kevelységünket, önzésünket, testiségünket, s ne magunkat válasszuk, hanem a Krisztust. Aki nem kész az önmegtagadás keresztjét magára venni, nem méltó Krisztushoz. *Imádság:* „Szent hőse a Golgothának, Add, hogy menjünk Te utánad!... Vegyük fel mi is keresztet... Meri szenvedés vész az égbe, Föl az örök dicsőségbe!”

10. *Az elveszített és megtalált élet.* Márk 8:35. Két életszabály áll előttünk: egyik emberi, másik isteni. Egyik az önzés, másik az önfeláldozás. Amez elveszt, emez megtart. Melyiket választod? *Imádság:* Taníts Uram, Te-éretted mindenről lemondani, mindent odaáldozni. Add értenem, hogy aki elveszti a földi életet Te-éretted és az evangéliomért, az megtalálja az örök idősséget

11. *Megnyert világ — elvesztett lélek* Márk 8:36. Melyik szerencsésebb dolog: elveszteni a világias élet hiú örömeit s megnyerni az örök idősséget, vagy pedig megnyerni ezt az egész mulandó világot és elveszteni a boldog örökkévalóságot? Vigyázzatok, nehogy csalódjatok, mert e világnak minden java csak sár és pozdorja a lélek drága kincseihez képest! *Imádság:* Uram, taníts minket bölcs szívvel élnünk, hogy a jobb részt választhassuk.

12. *Mit adhat sz lelkedért?* Márk 8:37. Ki lelkét elveszti, igazí életét veszti el. S ha megakarja nyerni, mit adhat érte? Nincs semmi, amit az ember életéért cserébe adhatna: életét kell odaadnia, hogy megnyerhesse az életet, mely többet ér az egész világnál. *Imádság:* Uram, én lelkemet akárom adni, hogy add a Te lelkedet nekem; életemet akarom adni, hogy megkapjam a Te életedet.

13. *Az Isten vád-ábrázata kíváncs.* Ézs. 53:2. Mintha a földből nőtt volna ki a Golgothán az a gyökértelen rémes keresztia, melyen egy fáj-ábrázata előtt állunk. Az a mi drága Megváltónk szent arca. Néztünk rá, és nem vád-ábrázata kíváncs, mert soh'sem kellemes a mlattunk szenvedés-ábrázata előtt lennünk. De ő szüntelen ránk néz onnan a keresztről s így beszél hozzánk: „Lásd, én ezt tettem érte, hát te mit tettél én értem?” Oh, mit felel nek! *Imádság:* „Te, ki Isten fia voltál, Életeddel így áldoztál. Keresztedre búsan neztünk. Érted. Veled mi is vérzünk... Nézd bánatos szívünket, keresztetnél áldj meg minket!”

14. *Beteljesedik minden.* Lukács 18:31. Amitt a próféták megírták Jézus felől minden beteljesedett. De rajtunk is beteljesedik minden, ami felőlünk megíratott. Nekünk is szenvednünk kell és nekünk is meg kell halnunk és majd mindnyájunknak meg kell jelennünk a Krisztus ítélőszéke előtt. Gondolts-e erre? *Imádság:* „Segélj hát Uram, életemet, hogy Te-néked szenteljem. S minden cselekedetemet kedved szerint rendeljem; Nyújts erőt és értelmet, Minden lelki sérelmet, hogy gondosan elkerüljek S végre mennyben bízva élek.”

15. *Tanácskozás Jézus ellen.* Máté 26:4. Mikor elítéled és kárhoztad azokat, akik egykor tanácsot tartának, hogy Jézust álnoksággal megfogják és megölik, vajon azalatt nem tanácskozt-e te is titokban a Jézus legnagyobb ellenségével, a Sátánnal az Úr ellen? *Imádság:* Uram, ne vgy minket kísértetbe és szabadjt meg a gonosztól!

16. *A drága kenet.* Máté 26:7. Annak az asszonynak cselekedetét a levitányok haszontalan tékozlásnak mondták, de Jézus előtt kedves dolog volt. Ma is vannak, akik így gondolkoznak, de az Úr Jézus szívesen fogadja nál is az iránta való szeretetnek legapróbb jeleit is. Te igyekeztél-e már valamivel az Úrnak kedveskedni? *Imádság:* Megváltó Jézusom, semmim nincsen nekem, hanem amlm van, azzal járulok Eléd: „itt van szerelmem áldozatja... itt van szívem! fogadd kegyelmesen.”

17. *Alkalom az árulásra.* Máté 26:16. Mióta a zsidó papok Júdásnak harminc ezüst pénzt ígértek, azóta ő alkalmat keres vala, hogy elárulja Jézust. Erre a borzasztó tette az ördög vitte Júdást. S az ördög ma is keres és fájdalom, ma is talál Júdásokat. Vigyázzunk, nehogy megtántorodjunk, mert sok megejtő alkalom adódik nekünk, hogy mi is áruló Júdások legyünk! *Imádság:* Uram, a Sátán engem is csábít. Uram, erősítsd lelkem és „fogjad kezem és akkor jó Megváltóm, a félelemre többé nincsen ok!”

18. *En vagyok-e az Uram?* Máté 26:22. Mikor elhangzik Jézus ajkáról a súlyos vád: „ti közületek egy elárul engem“, abban a kínos pillanatban mindenki szeretné tisztázni a dolgot, igazolni magát, őszinte megdöbbenéssel vagy álnok alakoskodással kérdezve Tőle: „En vagyok-e az Uram?“ Te kérdezted-e már? És mit felelt neked az Úr? *Imádság:* Irgalmas Isten, bevalom Neked vétkeimet. Könyörülj rajtam és titkos bűnelmtől tisztíts meg engemet!

19. *Te mondd.* Máté 26:25. Kénytelen-kelletlen az áruló is megszólal. Ő is megkockáztatja a kérdést. Talán azzal a reménnyel, hogy hátha nem derül ki bűne. De az Úr ismeri az övét! Álljon el hát a hamisságtól minden, aki Krisztus nevét vallja! *Imádság:* Uram, engedd ama boldogok közé tartoznom, akiknek hamissága megbocsáttatott, vétkek elfeledtetett, akiknek bűnét nem tulajdonítasz, mert lelkükben csalárdtság nincsen.

20. *Betegségeinket Ő viselte.* Ézs. 53:4. E világon mindenki más méltán szenvedett, de Jézus, kibén semmi bűn nem találtaott, a mi bűneinkért sebesített meg, a mi vétkeinkért rontatott meg és helyettünk hordozta a fájdalmakat, viselte betegségeinket, melyekből az Ő sebelével gyógyulánk meg. S mindezt mivel háláltuk meg Neki? *Imádság:* „Uram, jószagod miként hálálhassam? Nagy neved méltán miként magasztaljam? Neked szenteltem egész életem, Ez lesz hálaadó dicséretem“.

21. *A botránkozás éjszakája.* Máté 26:31. Hányszor fogadtunk hosszú kitarást, örök hűséget Neki! Esküdtünk, hogy semmi körülmények között meg nem botránkozunk Benne és el nem hagyjuk Őt, hanem mindhalálig szeretni fogjuk. De mihelyt ránk borult a csalódások első éjszakája, bizony mi is csak megbotránkoztunk Benne. *Imádság:* Uram, érzem, hogy nagyot vétettem Ellened. „Indíts most megbánásra, Bűnelmért sirásra; Segífs Benned hinnem és Hozzád megtérnem, Oh én édes reményem!“

22. *Megtagadsz engem.* Máté 26:34. Soha, soha! így fogadkoztak már sokan és sokszor. Péter a leghevesebben tiltakozott és mégis Jézusnak volt igaza, mert azon az éjszakán háromszor is megtagadta Őt. Hát mi hányszor? Talán százszor, sőt háromezerszer is! *Imádság:* Uram, segély! mert gyenge és gyáva vagyok. Hallasd velem szüntelenül figyelmeztető szavad: „Aki megtagad engem az emberek előtt, megtagadatik az Isten angyalai előtt!“

23. *Kezde szomorkodni és gyötrődni.* Máté 26:37. Aiknek megmutatta mennyi dicsőségét, azoknak mutatja meg keserves fájdalmait is. Legnagyobb örömeinkben és bánatunkban kívül szeretünk együtt lenni? Tudod-e, hogy mily hű barát a Jézus? És hallottad-e ezt az ígét: „Szenved-e valaki köztetek? Imádkozzék!“ *Imádság:* Uram, senki sem érthet meg engem, hanem csak Te egyedül! Azért bizalommal mondom el Neked minden bánatomat s reménykedve könyörgök: „Vigasztald meg szívemet, bűba merült lelkemet!“

24. *Műljék el tőlem e pohár!* Máté 26:39. Jézus a Gecsemáné-kertben földreborulva imádkozott, hogy ha csak lehetséges műljék el e keserű pohár. Mindazonáltal megnyugszik Atyja akaratán és kész klíriteni a keserű pohárt, kész elszenvadni a kínos kereszthalált a világ bűnelért, a te bűnödért is. És te nem volnál kész szenvedni az Urért, ha ez a mennyel Atya akaratja? *Imádság:* Oh édes Idvezítőm, aki így szerettél, adj nekem engedelmes lelkét, hogy én is teljesíthessem mennyel Atyám akaratát.

25. *A bűnösök kezében.* Máté 26:45. „Aludjatok immár és nyugodjatok“. Vajon kell-e így szólni azokhoz, kik az Úr tanítványainak nevezetnek? Sajnos, nem. Mert úgyis alusznak és észre sem veszik, hogy míg ők közönyösen szunyadoznak, addig mily gyorsan közeledik az óra, melyben Idvezi-

lőjük a gonoszok kezében szenved. Míg Ő a mi bűneink terhe alatt gyöt-
rődik, — te ébren vagy-e? *Imádság:* Jövel hozzánk Uram, kelts fel minket
könyvelmü szűnyadozásainkból, serkents, hogy „ne aludjunk, hanem legyünk
éberek és józanok”. (1. Thess. 5 : 6.)

26. *Nem ismerem.* Máté 26 : 74. Lám, csak ilyen a mi hűségünk! Így
jár az, aki a maga erejében bízva fogadkozik, hogy ő el nem hagyja Jézust
haláláig. Hanem Jézusban kell bízunk, szüntelen Őreá kell néznünk s Tőle
venni erőt, mert magunkban könnyen csalódhatunk, de Őbenne soha. *Imád-
ság:* Uram, Te tudod, hogy a konfirmáció napján is ünnepélyesen fogadtam
Néked hűséget. Segíts lelkes fogadásom mellett hiven megállanom, hogy
soha el ne tántorodjam.

27. *Kínztatott, pedig alázatos volt.* Ézsai. 53 : 7. Valóban Ő volt Isten-
nek Báránya, ki ártatlanul kínztatott és mégsem nyitotta meg száját zúgo-
lódásra, vagy átokra. És mi mennyi panasszal vagyunk tele akkor is, mikor
bűneinkért méltán ostoroztatunk. *Imádság:* Oh, ártatlanság báránya! Ruházz
fel engem is a Te csodálatos nagy türelmeddel, szelidségeddel, alázatossá-
goddal, az engedelmesség drága kegyelmi ajándékával.

28. *Hamis bizonyosságok Jézus ellen.* Máté 26 : 59. Ál-okot és hamis
bizonyosságot mindig találunk az Igazság ellenségei. Nem tartoztál-e te is azok
közé, akik hazug hírekkel és hamis bizonyosságokkal próbálták megőlni az
örök Igazságot? Vigyázz, mert örök szégyen és örök kárhozat vár azokra!
Imádság: Oh édes Megváltó, teremts bennlünk tiszta szívet és az igaz
lelket újítsd meg bennlünk és segíts, hogy a Te ellenségeldet tegyük a Te jó
barátalddá.

29. *Méltó a balálra.* Máté 26 : 66. A halál nyomorult rabjal ítéletet
mondának az Élet dicsőséges Fejedelme felett. Halált kiáltanak reá. Szegény
vakok! Nem látják, hogy Ő ül a királyi széken s majd Ő fog ítéletet tar-
tani e világ felett. De így van, aki nem nyer világosságot a mennyből, az
nem ismerheti Isten Fiát. *Imádság:* E világnak megváltója, lelkem drága
megváltója, áldott légy egék királya!

30. *Megcsúfolva.* Máté 26 : 67. Valóban csúfság az Istent is istenkárom-
lással vádolni! Azok a vak és gonosz lelkek ezt tették. Jézust leköpdösték,
megvertek, csúfolták. Te nem segítesz-e nekik néha? *Imádság:* Uram,
nyisd meg szememet, hogy tisztán lássak. Ismerjelek Téged helyesen. Imád-
jalak illő tisztetéssel, tudván, hogy szent, szent, szent a Seregeknék Ura,
Istene!

31. *Júdás vége.* Máté 27 : 5. Jaj az árulónak! Mert az árulás a leg-
rútább bűn — de a Krisztus elárulása mindennél kárhozatosabb. A nyugtalan
lelkismeret elnémíthatatlan vádja: „vétkeztem, hogy elárultam az ártatlant”,
Júdást egyik bűnéből a másikba kergeti: az árulásból — az öngyilkosságba.
Imádság: Irgalmas Idvezítő, esedezve könyörgök Tehozzád: őrizd meg a
Júdás bűnétől és ments meg a Júdás gyászos sorsától!

(Vá - rt.)

Kapható „AZ ÚT” kiadóhivatalában
Cluj-Kolozsvár, Ref. Teológia. Ára 2 Lei.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT” ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

I. ÉVF. 2. SZÁM. ~ EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI. ~ 1927. FEBRUÁR.

A csendes óra szerepe a munkában.

A vasárnapi iskola célja az, hogy a gyermekeket a Krisztussal való élet önálló gyakorlására rávezessük. Az olyan vasárnapi iskola, mely a gyermekeket nem vezeti imádkozásra, személyes életüknek a Krisztus akarata alá való állítására, nem ér semmit. De ezt a vezető csak úgy tudja megtenni, ha saját maga ápolja a Krisztussal való kapcsolatot és pedig nem csak néha-néha, hanem naponként.

Mindenesetre szükséges, hogy minden vasárnapi iskolai órára saját magunk is imádkozva készüljünk. Ne csak átfus-suk egypárszor azt a leckét, mely azon az órán következik, s mikor már a gyermekek gyülekeznek, idegesen és sietve készül-jünk összeszedni mindent, ami arra az órára szükséges, hanem szenteljünk az óra előtt legalább félórát arra, hogy pontosan előkészüljünk arra. Ez előkészületünk először is álljon buzgó imádságból, kérve Istent, hogy az órát tegye áldottá, hogy szólhassuk az Ő Igéjét a gyermekeknek. Azután lelkiismerete-len nézzük át a leckét, és a bibliai helyet, melyre szükség van, pontosan olvassuk át, keresve benne nem csak azt, hogy a gyermekeknek mit mond, hanem, hogy *nekünk* is mit akar mondani vele Isten. Megvizsgáljuk, hogy azt a gondolatot mivel tudjuk a gyermekekhez közel hozni, kiválasztjuk az éneket, s abban is megkeressük Isten üzenetét. Ami az órára szükséges, összeszedjük, naplónkat átnézzük, hogy lássuk, melyik gyermek nem volt ott a múlt órán és így melyikkel kell a múlt órai anyagot átvenni.

Ezenkívül szükséges, hogy a vasárnapi isk. vezető naponta tartson csendes órát, olvasva egy részt a Bibliából, az abból kapottakról jegyzetet készítve magának, aztán imádkozva. Na-gyon hasznos a napi csendes órát énekléssel is összekötni. Imádságainkban mindig emlékezzünk meg a csoportunkba tar-tozó gyermekekről, különösen is azokról, akiket meglátogat-tunk s akiknél valami nehézséget tapasztaltunk. Ha pedig olyanokat találunk, akik már a munkában erősek, azokért szük-séges hálát adnunk Istennek.

Elszámolhatatlan ereje és áldása van a vezető csendes

órájának a munkára nézve. Tapasztalni fogja, hogy a munkája, magyarázata alaposabb, komolyabb és eredményesebb lesz. Látni fogja, hogy a gyermekeknek sokkal többet fog tudni nyújtani és mélyebb érdeklődést tud kelteni a Krisztus ügye iránt s a gyermekekben is felébred a vágy az Ige tanulmányozására. A munka igazi áldása ezekből az órákból fakad.

Külmissziói lecketerv.

A múlt számunkban ígért lecketervet itt adjuk. Ez természetesen nem olyan, melyet szóról-szóra el lehetne mondani és amely minden változtatást kizárna, de ajánlatos mindenestre hozzá ragaszkodni. Egy külön órára van számítva, egy a kisebbek, egy a nagyobbak részére.

I. Külmissziói lecketerv a kisebbek csoportjában.

Mi református keresztyének vagyunk. Mit jelent ez? azt, hogy a mi vallásunk és életünk alapja Krisztus. Tehát mi Krisztust követjük, Neki engedelmeskedünk, az Ő gyermekei vagyunk. Jézus, mikor a földön járt, maga mellé vett gyermekeket s mikor azokat elakarták tiltani tőle, azt mondta kisérőinek: engedjétek hozzám a gyermekeket. A vasárnapi iskola arra való, hogy mi tudjuk, hogy Krisztuséi vagyunk. Krisztus azért jött, hogy minket Istenhez vezessen, senki sem tud Istenhez menni, senki sem ismerheti Őt, aki nem Krisztus vezetése alatt áll s aki nem engedelmeskedik Krisztusnak. Ő mutatta meg, hogy Isten milyen jó, milyen kegyelmes, hogy bennünket szeret. Ha mindenki elhagyna is bennünket, Isten akkor is velünk marad s ha mindenki gyűlölné is, Ő akkor is szeret, ha mi Krisztusnak engedelmeskedünk. Milyen boldogság ismerni Istent, szeretni Őt, tudni, hogy gondot visel ránk és bízni Benne. De vannak olyan népek a világon, amelyek nem ismerik Istent és nem tisztelik őt. Ezek még arról sem tudnak, hogy Krisztus eljött hozzánk és bennünket magához hívott. Ezeknek nincs karácsonyuk, mikor a Krisztus születését ünnepelhetnék, karácsonyfájuk sincs s templomba sem mennek ilyenkor. Nem ismernek semmit Isten megváltó szeretetéből. Gondolhatjátok, hogy milyen szomorú az életük. Ezek a népek bálványokat mádnak, azt hiszik, hogy gonosz szellemek uralkodnak feletük, ha szükségük van valamire, nem Istentől kérik, hanem mindenféle bálványoktól, s örökös rettegésben élnek, mert nem ujják, hogy Isten minket szeret. Milyen szomorú élet lehet ez!

Krisztus azonban azért jött el, hogy ez a világ ne maradjon sötétségben, hogy ezen a világon mindenki megismerje Istent és az Ő kegyelmét. Ezért vállalkoznak emberek, akiket nisszionáriusoknak, hittérítőkné neveznek, hogy Istennek ezt az örömménetét elvigyék ezekhez a vad és sötétségben élő népekhez is. Ez nem könnyű munka. Mert ezek a népek vadak

és gonoszak, mint az olyan ember általában, aki Krisztust nem ismeri és a hittérítőket bántalmazza, megöli és elkergetik. Azért aki ilyen helyre megy, él van készülve rá, hogy neki Krisztus evangéliumáért sokat kell szenvednie, nélkülöznie és tűrnie. De akik igazán szeretik Krisztust, azok örömmel tűrnek el mindent Őérette. S akiket ezek megismertetnek a Krisztussal, azok boldogok lesznek és hisznek benne.

Mireánk is vár, hogy ezeket a népeket segítsük abban, hogy Krisztust megismerjék. Mi nem mehetünk még ki, hogy hirdessük nekik az evangéliumot, de megtehetünk két dolgot az egyik az, hogy imádkozhatunk azoknak az embereknek a munkájáért. Ezentúl ki vállalja, hogy az esti imádságban imádkozni fog azért, hogy Isten országa terjedjen a pogányok között? A másik, amit tehetünk, hogy adakozunk arra a célra, hogy minél több ember mehessen ki a pogányok közé. Ha valaki ad 25 leit, már abból egy kis Bibliát lehet venni egy olyan pogány gyermeknek, aki megismerte Krisztust.

Enekek gyánánt használhatók a 246 és 273. Aranymondás Máté 18:29.

II. Nagyobbak számára.

Mi volt Jézusnak utolsó parancsa tanítványaihoz? Elmenvén, tanítsatok minden népeket. . . Hogyan engedelmeskedtek a tanítványok e parancsolatnak? Milyen eredménye lett ennek az első pünköstkor és azután. Térképen megmutatjuk a gyermekeknek, hogy a világ melyik részeiben vert gyökeret az evangélium a Pál apostol működése útján. Hosszú ideig az egyház elfeledkezett erről a parancsolatról, úgy, hogy ma is a világ népeinek legnagyobb része még nem ismeri a keresztyénséget és Krisztus evangéliumát. A világ összesen 1800 millió lakosa közül csak ennek harmadrésze, 600 millió a keresztyén. (Szemléltethetjük egy, a táblára rajzolt körrel, melynek kétharmadrészét beárnyékoljuk, a megmaradó egyharmadrész mutatja a keresztyének arányát az egészszel szemben.)

Ezek a népek pedig mind pogányok, vagyis bálványimádók. Tehát nem ismerik Istent, nem tudják, hogy Isten nekünk szerető Atyánk, nem hallották a Krisztus evangéliumát arról, hogy aki Istenhez tér, azt Ő elfogadja, nem ismerik Krisztus hatalmát a bűnnel szemben, hanem olyan nyomorúságban vannak, mint az egész volt, mielőtt Krisztus eljött volna. Elképzelhetetlen sötétség az, amiben élnek, babona, bálványok tisztelete, gonosz szellemektől való rettegés. Nekünk, ha valami bajunk is támad, tudjuk, hogy Isten megszabadít s az is, aki nem mondható mély hitű embernek, nyugodtan dolgozik, mert abban mégis hisz, hogy Isten felette van és őrzi, de ezeknek minden lépésükben reszketniök kell a gonosz szellemek hatalmától. Emellett a bűn ereje is nagy. Mi ha bűnbe esünk, bízunk benne, hogy Isten Krisztusért megbocsát annak, aki

Hozzá folyamodik, de ezek az emberek nem ismerik Isten bűnbocsátó hatalmát.

Ebből a sötétségből a keresztyén világnak kell kihoznia ezeket a népeket. A keresztyén egyházak tagjai az egész világon adakoznak arra, hogy embereket küldjenek a népekhez, akik hirdessék nekik a Krisztus evangéliumát. Ezeket misszionáriusoknak hívják. A mi egyházunk még sem senkit nem küldött, se nem adott erre semmit. Gondoljátok-e, hogy nektek támogatnotok kell ezt az ügyet, mert vele a Krisztus evangéliuma ügyét támogatjátok? Adakozzatok ezért és ami pénz így összegyűl, azt ki fogjuk küldeni egy ilyen munkára. Emellett még egyet tehettek, ha imádkoztok érte, hogy Krisztus evangéliuma terjedjen a pogány népek között is.

Énekek és aranymondás: 1. fent.

A munka.

Gyermektraktátusunk. A múlt számunkban jelzett gyermektraktátus „Az én kicsinyeim” címmel megjelent s havonta meg fog jelenni. Szükséges, hogy minden vasárnapi iskolába járjon, ahol másként nem lehet, egy pár példányban. Mivel egy szám ára csak 2 lei, a legszegényebb csoport is megszerezheti. Minden vas. isk. vezető terjessze ezt a lapot, mellyel ismét az a célunk, hogy a gyermekeket Krisztus követésére hívjuk. Arra is felkérjük a vas. isk. vezetőket, hogy ezt a gyermeklapot szellemileg is támogassák, küldjenek be meséket, verseket, melyek közül a lap szerkesztője közlésre válogathat. Vasárnapi iskolai híreket, ünnepélyekről stb. is kérünk. Ezeket dr. Gönczy Lajos theol. professzor úr (Kolozsvár, Ref. Theologia) címére kell irányítani.

Vasárnapi Iskolai Tanítások. A két évvel ezelőtt kiadott, Vas. Isk. Tanítások c. könyv másik három kötetét az egyházkerület még ez év szeptemberében kiakarja adatni. Ez a három kötet, melynek terjedelme körülbelül az első három kötetével fog megegyezni, felöleli a bibliai történetek feldolgozását, úgy, hogy a hat kötet a teljes Biblián végig megy és a legfontosabb történeteket mind feldolgozva adja. Itt is minden tanításhoz egy kijelölt ének, bibliai hely és magyarázati anyag fog csatoltatni, úgy, hogy a tanítás anyagát teljesen készen kapja mindenki. Mivel tudjuk, hogy sok vas. iskolának megvan e mű első három kötete, felhívjuk a figyelmet rá, hogy a másik három kötet megjelenésével mindenki kielégíthesse példányait. Sőt kíváncsiak, hogy minél több vasárnapi iskola és vezető szerezzék meg magának e könyvet.

Szerkeszti:
Dr. Imre Lajos.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Cluj-Kolozsvár, Ref. Theologia.

Szerkesztői és kiadóhivatali üzenetek.

Dr. M. M. Az elmélkedés jön. Szíves kérdésére közöljük, hogy mint többször hangsúlyoztuk, lapunk minden, egyházunk kérdései körébe vágó, megfelelő színvonalú hozzászólást elfogad s megtárgyalásra szívesen kitűz.

Vasárnapi Iskola c. mellékletünket külön is megküldjük minden is-eolának. tekintve, hogy sok vezetőnek „Az ÚT” nem jár. A külön küldött példányokban küldettek szét a jelentőivek is, melyek visszaküldését sürgősen kérjük.

Előfizetések nyugtása: Kiadóhivatalunkhoz folyó hó 15-ig a követ-kező előfizetések folytak be: Kolozsvár-hidelvei egyházközség 200; Varga Árpád, Marosujvár 200; Szász János, Marosujvár 200; Muzsnay László, Teke 200; Varga Lajos, Kalosa 240; Bartha Lajos, Sóvárad 100; Nagy Ida, Bágyon, 250; Tóth László, Ny. Karácsony 100; Demeter Antal, Bita 200; Nagy András, Nyárádszt.-Benedek 200; Kucsera Alajos, Braja 250; Ref. Egyház-község, Nagybacon 200; Bartók Dénes, Magyarigen 250; Szécsi Ferenc, Felvincz 200; Barabás Biktör, Szövérd 200; Biró András, M.-Vásárhely 125; Ref. Egyházközség, Alsórákos 200; Szabó Endre, Szinerváralja 100; Csorja Sándor, Pócsfalva 200; Bokor Márton, B.-Hunyad 100; Barta Péter, Torba 400; Pásztor István, Bárc 240; Csiszár Gyula, Pele 50; Boér Károly, Sz.-Kövesd 409; Farkas Albert, Dés 100; Szalmáry Károly, Simion 203; Meskó Dezső, Nagyida 180-240 24; Csaji Pál, Moldava 151; Baksa Sándor, Pest-erzsébet 300; Nagy Miklós, Bóba 30; Tóth Lajos, Hajduhadháza 540; Szőke István, Paskava 250; Ifj. Daday István 250; Kövér Árpád, Tornalja 95; Biró György, Görgényszentimre 150; Ref. Egyház, Stara Moravica 440; Ref. Egyház, Pacsir 240; Nanay Attila, Hercegszöllös 200; Szabó Zoltán, Lupény 200; Balázs András, Székelyderzse 100; Székely János, Kolozsvár 200; Végh Árpád, Hidvég 100; Kozma László, Sztána 100; Ladányi Zsigmond, Roznava 200; Papp József, Rimaszombat 120; Péter András, Búrgезд 350; Adorján Gábor, Dicsőszentmárton 250; Biró Mózes, Akosfalva 490; Balogh Gyula, Szemlak 100 Leu,

Az „Erdélyi Magyar Református Naptár”-ról.

Ez uton is felhívjuk lelkes és tanító aa-i figyelmét a második kiadású Erdélyi Magyar Református Naptárunkra, melynek darabját míg a készlet tart, 10 azaz Tíz Leuban árusítjuk..

Külföldre „Az ÚT” előfizetési ára 300 Leu, a KÁLVINISTA VILÁG-é 150 Leu.

Az Ige tükrében.

A kereszt békessége.

Lukács, 12. 49—53.

Mire ezek a sorok Hozzád jutnak, már jól bent leszünk a passzió idejében. Nap nap után ahogy múlik, mind közelebb lépünk a Golgothá-hoz, mindjobban sűrűsödnek körülöttünk a nagypéntek árnyai. Erőteljesebben, határozottabban, mint más-kor, érezzük, hogy a mi kicsiny életünk és a nagy világ kérdéseinek örök, végérvényes magyarázója a kereszt, amely mindig újat, mindig többet mond, valahányszor mértéke alá odaállunk. Bármennyiszer vezetett is el már alatta életútd, mindig van valami mondanivalója számodra, amivel új fényt vet az élet legnehezebb kérdéseire. Egy ilyen, a keresztből kiáradó fény-sugár választott igénk is. Tekintsünk világosságánál hivatásunkra.

Amit a karácsonyi angyalének zengett bele egykor a bethlehemi éjszakába, az az örök cél, melyet Isten az ember elé kitűzött. Az Isten dicsősége és az ember békessége egy cél két aspectusa. Jézus, aki ezért jött, hogy dicsőítse az Istent, a békesség fejedelme. Ezért a Jézus tanítványainak küldetése mindig az volt és mindig az marad, hogy a békesség evangéliumát hirdessék.

Következhetik-e ebből más mireánk, minthogy teljes erőnkkel álljunk azok mellé, akik ebben a nyugtalan világban békeséget akarnak? Akik megundorodva a háboru szörnyűségeitől, félve az emberi lelkek mindegyre kirobbanó nyugtalanságaitól minden erejük megfeszítésével arra igyekeznek, hogy visszafojtsák, elcsendesítsék a mélyben forrongó erők vulkánikus háborgását. Hirdethetünk-e mi ma egyebet, minthogy: békesség, békesség a közel és távollevőknek?

És mégis, mintha mást hirdetne a kereszt, mintha másként magyarázná igénk a kereszt titkát. Kétségkívül Jézus békességet akar hozni. De nem az ellentétek áthidalásával, elfedezésével, nem megalkuvással, egyezkedéssel. Ő az Isten dicsőségének, az Isten uralmának, az Isten királyságának békességét akarja.

Nem alkudozások, hanem győzedelmes harc útján. Az Isten uralmának örök és félelmetes ellensége a bűn. Jézus azért munkálja a békességet, hogy adja e világnak a bűn elleni harc diadalmas fegyverét, a keresztet. Jézus azért hozza a békességet, hogy leleplezi a lappangó bűnt, mely mint egy titkos betegség emésztí a világot; a meghasonlás, a harc tüzét dobja a világba, amelyben jó és rossz, isteni és ördögi hazug, megalkuvó békességben van egymás mellett. Az Ő keresztye az a megrázó bizonyosság, mely minden lélek előtt nyilvánvalóvá teszi: nincs szövetsége az igazságnak a hamissággal, nincs közössége a világosságnak a sötétséggel és egyezsége Krisztusnak a Béliállal. Kiméletlen, megdöbbentő harcot hirdet a kereszty, de joga van ehhez Annak, aki mindennél többet, az életét adta oda áldozatul a győzelemért.

Mindnyájunk előtt világos, hogy azok az itt is, ott is felárlángoló harcok, amelyek nyugtalanítják ma a világot, megháborítják a külső békességet, csak megnyilvánulásai a lelkek forrongásának. És tudjuk mindnyájan, hogy az a békesség, amely e harcokat a fegyver erejével, vagy a diplomácia ügyeskedésével megszünteti, nem békesség, nem az igazi békesség mindaddig, amíg a lelkek nyughatañlanok. Lássuk meg, hogy mindaddig nem lesz béke, nem lehet béke, amíg gyökerében nem gyógyítjuk meg az emberi lelket. Ha a Jézus keresztyének világossága mellett nézünk e világra, ennek nagy és kicsiny eseményeire, ezek mögöl mindenünnen reánk vigyorog a fővezér: a bűn, ez a világ hatalom. A Jézus keresztye arra tanít, nincs addig békesség, amíg meg nem harcolunk a bűnnel. Az otthonunkban épen úgy, mint a társadalomban, a szívéünkben épen úgy, mint a nagy világban.

A kereszty békességet hirdet ennek a világnak, de nem úgy, amint van ez a világ, hanem egy megtisztult, megszentelődött, az Isten által legyőzött világnak.

Ezért a kereszty, a békességnek a jele, ma a harcnak [a fegyvere. Örök tiltakozás minden tunya, könnyelmű, halálba-vivő megalkuvás ellen. A kereszty csak egy békességet ismer: az Isten győzelmének békességét.

Mi csak úgy lehetünk ebben a harcban alkalmas fegyverek, ha előbb átlmentünk azon a tüzkeresztyésen, melynek nyomán csak az marad meg, az lesz egyeduralkodó bennünk, ami Istentől van.

G. L.

Élet és munka.

Egy önvallomás.

Mindent elvesztettem, elvesztettem magamat is, mégis Óh Uràm, te megtartottad bennem életem törekvéseit és fájdalmam céljait nem romboltad össze szemeim előtt, mint sok ezer ember céljait, akik elhibázták életüket, a saját maguk és az én szemeim láttára megsemmisítetted. Életem munkáját megtartottad ez összeomlás közepette is s visszahozhatatlanul elmuló koromban még egy alkonypirt mutattál nekem, melynek kedves látványa fölér életem szenvedéseivel. Uram, nem vagyok méltó arra az irgalmasságra és hűségre, melyet irántam tanúsítottál. Te, egyedül Te kegyelmeztél az eltáposott féregnek s Te nem törted el a repedezett nádszálad; Te nem oltottad ki a pislogó gyertyabelet s nem fordítottad el arcodat halálom órájáig attól az áldozattól, melyet én gyermekkorom óta az elhagyottaknak teljesíteni akartam, de amire képes nem voltam!

Pestalozzi: Hogyan tanítja Getrud gyermekeit c. művéből. Husz év múlva a következő jegyzetet teszi hozzá:

És ha mindez megtörtént volna is, ha valóban megsemmisültem volna és nemcsak a kétségbeesés szélére jutottam volna is, bizonyosságot tehetek most felőle, hogy ma is, mint akkor, nyomorúságomért csak magamat vádoltam volna, s kimélettel, megbocsátással, hálát adva és szeretve mentem volna síromba alá.

Miatyánk.

10 meditáció. Irta: Szabó Imre ref. lelkipásztor.
Budapest. 1926. A szerző kiadása.

Minden vallásnak éltető lelke az imádság. A lelkipásztor-nak különös gondja legyen arra, hogy gyülekezete imádságos, az imádsággal élni akaró és tudó gyülekezet legyen. Igehirdetésében is mindig vissza-vissza kell térnie az imádság kérdésére. Mivel minden az imádságról szóló elmélkedésnél és bölcselkedésnél többet ér a példa, felmutatása annak: milyen az Isten előtt kedves és így meghallgatásra találó imádság, egészen természetesen merül fel annak szüksége, hogy az imádságot, a Miatyánkot újból és újból odaállítsuk a gyülekezet elé. Ezért mindig számot tarthat érdeklődésünkre minden kísérlet, amely az Úr imádságát akarja közelebb vinni a lelkekhez, amely azt akarja, hogy ez az örök imádság a folytonos használat közben meg ne kopjék, el ne színtelenedjék, ki ne üresedjék.

Hálásak vagyunk Szabó Imrének is a könyvecskéjéért, amelyben végig halad a Miatyánkon a megszólítástól az amenig. Mély hittel, komoly készültséggel igyekszik feltárni azokat a kincseket, melyek a Miatyánk egyszerű, a megszokottság folytán szinte szürke szavaiba bele vannak rejtve. A Miatyánk kulcsaként a Jézus életét tárja elénk és rámutatva arra, hogy ez az imádság nem egyéb, mint Jézus életének összefoglalása, az egészet átfogó célul azt tűzi ki, hogy „értjük meg úgy és imádkozzuk a Miatyánkot úgy, hogy a mi életünk is illusztrálhassa az egyes kéréseket, mint az Úr Jézus élete.” Mindenik meditáción meglátszik, hogy az a lélek, melyből született, benézett Krisztuson át az Isten, az ember és a világ mélységeibe. Jól esik megérezni meditációin Kálvin szellemének érintését, néha kicsendülni hangját. Elhalványodott, sőt kiveszni indulo, kálvinista konfesszionálista tudatunk ébredésének, megerősödésének biztatása ez a mi számunkra. A Kálvin szemével Krisztuson keresztül nézni a Miatyánkra, ez e kötet minden darabjának jelemzője.

Szükségesnek láttuk e futólagos ismertetést, bár ez alkalommal azt a speciális, konkrét célt akarjuk tüzetesebben szemügyre venni, melyet Sz. I. e meditációk által tűzött maga és gyülekezete elé.

Ez a cél az volt, hogy a hallgatókat a gyülekezeti közös imádkozásban való öntudatos, tevékeny részvételre indítsa. Külföldi példák után 1926. október 24-től 30-ig a hét minden estéjén s a rákövetkező három hét rendes szerda esti áhitatain gyülekezetében, a budapesti fasori gyülekezetben a közös imádkozásnak egy új módját elevenítette fel, amely abban áll, „hogy a lekipásztor nem egyszerre mondja el az imádságot, hanem megnevezi az imádság tárgyait, utána egy kis szünetet tart s a beállott csendben a résztvevők maguk tárják fel szívüket az Örökkévaló előtt s magukban imádkoznak. A vezetés által biztosítva van az imádkozó gyülekezet gondolat- és érzület-egysége, bevonul imádságainkba a csend s a tárgy megnevezése által a magunk lelke is tevékeny részvételre van felindítva.” Könyvecskéjében minden meditáció után közli a közös imádságnak az napon felvett tárgyait is.

Szomorú tapasztalat, hogy gyülekezeteinkben a közös imádság elerőtlenedett, emiatt a gyülekezeti istentisztelet elvesztette vonzó erejét. Különösen a hétköznapi istentiszteletek néptelenedtek el, mert a hívek „otthon jobban tudnak imádkozni.”

E bajnak okát szokták a hívekben is keresni, akik közönyöskké, hitetlenekké váltak, nem tudnak, nem szoktak imádkozni, de mind fokozottabb mértékben kezdik keresni — nemcsak a lekipásztorok; de a laikusok is — a mi istentiszteletünk hiányosságaiban és hibáiban. Ez a kritika egyformán kiterjed istentiszteletünk tartalmi és formai részére. Az igehirdetés nem alkalmas — mondják — arra, hogy az imádkozás alapfeltételét megadja, mert nem képes az Isten jelenlétét megéreztetni a gyülekezettel. A liturgikus imádságok sem alkalmasak arra, hogy a gyülekezet közös imái legyenek, mert nem képesek a gyülekezet lelkét feltárni és Isten elé vinni. Mások formáját, berendezettségét tekintve tartják istentiszteletünket alkalmatlannak a közös, tevékeny imádság ápolására, mert a hívek benne teljes passzivitásra vannak kárhoztatva. nincs hely és mód arra, hogy a maguk imáit elmondhassák. „A léleknek paúzára és csendre van szüksége imádkozás közben,” ezt pedig a mi gyülekezeti istentiszteletünkben meg nem találja.

Szabó Imre ezen a bajon akart segíteni a fent — saját szavaival — elmondott módon. Érdekes és első pillanatra tetszetős kísérlet. Úgy látszik, magának a gyülekezetnek is kedvére való volt, mert akadtak többen, akik a maguk és még sokak nevében azt kérték, hogy ezek az istentiszteletek állandósítsanak.

Nem tudunk róla, hogy e kérés honoráltatott volna. Amiből arra következtethetünk, hogy maga a szerző is tudja, hogy a gyülekezeti imádságnak ezzel az új formájával csinján kell bánni. Nehezen képzelhető el, hogy valaki, aki nem szokott imádkozni, vagy akár egy rendszeresen imádkozó is, felszólításra — és pedig rövid időközökben megisméltendő felszólításokra — imádkozzék. Ezek a megisméltendő felszólítások a lélek pauzáját és csendjét épen úgy, sőt talán még nagyobb mértékben zavarják, mint a régi formájú, a liturgus által előmondott gyülekezeti imádságok. Amelyik liturgusnak az imádságában a gyülekezet nem tud résztvenni, akár azért, mert igehirdetésével nem tudta a lelkeket előkészíteni, akár azért, mert imádsága tartalmánál, vagy formájánál fogva idegen a gyülekezet számára, az imádkozás ez új formájának bevezetésével még kevesebbre megy. Hiszen ez csupán a formának, a szavaknak, amelyekbe a már adott tartalmat öltöztetheti, a megválasztását bízza a gyülekezetre. És az sem bizonyos, hogy a gyülekezet tevékeny részvétele e mód által biztosíttatik. Célravezetőbb az Istennel való magános társalgásra alkalmat és módot azáltal nyújtani, hogy az istentisztelet végén egy pár percnyi csendet adunk a lelkeknek, melyben kiki elmondhatja a maga titkos könyörgését. — Ennyit elvi szempontból.

Ami pedig az előttünk levő füzetben adott konkrét példákat illeti, igen soknak találjuk, hogy egy rövid, 10—15 perces idő alatt, 10—16, néha egymástól nagy távolságra eső és a megelőző igehirdetés által kellőképen elő nem készített tárgyat dob az imádkozó gyülekezet elé; hogy a közös imádság tárgyai közé olyanokat is felvesz, amelyek a közölt formában vagy nem alkalmasok arra, hogy valaki hirtelenében imádságába belefoglalja, vagy egyáltalában nem lehetnek tárgyai az imádságnak, mint pld.: „Ismételjük naponként ezt a megerősítő igét: „minden bűnünkért tökéletesen eleget tett“ (50. l.) „Imádjuk Őt lényének kibeszélhetetlen titkában, a Szent Háromságban, mint Atyát, Fiút és Szent Lelket“ (57. l.) „Háláljuk meg, aki

velünk jót tett, akik nemzetünkkel jót tettek nyomorúságunkban“ (42. l.) Nem tarthatnak az imádság tárgyai közé „a magunkba mélyedés“, valamint igéknek, vagy hitvallásoknak „lelkünkben való ismételtetése“ Ezek épen úgy, mint az imádat — amelynek templomi imáinkban való elhalványodása miatt az Előszóban panaszkodik is — az imádságra való előkészülethez, vagy az imádság előfeltételeihez tartoznak. Az a feltűnő körülmény, hogy a közös imádság tárgyai között minden napon az első a magunkba mélyedésre, a második pedig legtöbb esetben az imádatra hív fel, arra készítetne, hogy a kontempláció, az imádat és az imádság egymáshoz való viszonyának elvi tisztázása után megpróbáljuk röviden meghatározni a kálvinista gyülekezeti imádság jellemét, ha nem gondolnánk arra, hogy jórészt fogalmazási hibákkal állunk szemben,

Szabó Imre e füzet kibocsátásával egy nagyon elhanyagolt, égető kérdésre, a gyülekezeti imádság kérdésére irányítja a figyelmet. Fontos, nagyon fontos kérdés ez. Szükséges vele többet és komolyabban foglalkozni, mint eddig tettük. Annak, hogy istentiszteletünk elveszítette vonzóerejét, igehirdetésünk hatékonyságát, okát abban is kell keresnünk, hogy gyülekezeteink megszűntek imaközösségek lenni. Hogy ennek a szomorú állapotnak az odiuma mennyiben terheli a vallásos nevelésünket és mennyiben azt a nemtörődömséget, amellyel a liturgikus imádságokat kezeltük, olyan kérdés, mely fölött gondolkodni, amelyet tisztázni kell. Meg vagyunk győződve, hogy a külső formáknak, a liturgiai rendnek a megváltoztatása új imádkozási módoknak a bevezetése csak abban az esetben hozzák meg a kívánt gyógyulást, ha gyülekezeti imádságainkból az imádságnak lelke árad ki a gyülekezetre. Ha úgy imádkozunk, hogy a gyülekezet velünk tudjon imádkozni és így a liturgikus imádság ne a pap, hanem a gyülekezet imádsága legyen.

Amelyik lelkipásztor segíteni akar ezen — a legtöbb gyülekezetben meglevő — bajon, annak csak azt ajánlhatjuk, hogy miként Szabó Imre tette, a Miatyánkot igyekezzék legelőbb a gyülekezet igazi imádságává tenni, a közös imádság új formájának mellőzésével.

Gönczy Lajos.

Isten és a lélek.

(Előadás vázlat a nőegyleti összejevetelen.)

A mi korunk utóbbi éveiben nagy értékelődásoknak lehettünk tanui, úgy anyagiak, mint szellemiek terén is. Az emberiség történetében azonban állandóan megfigyelhető egy nagy tényezőnek az élettől elválaszthatatlan jelenléte, melynek a gyakorlati életben érvényesülő ereje és megnyilvánulásai ugyan időnkint különbözök, de ő maga szükségszerűleg megmarad: ez a vallás. A vallás sajátossága, hogy csak akkor válik valakire nézve igazi értéké, amikor egész határozottan személyes viszonylatot kelt az egyén és Isten között. A vallás, amikor egyfelől figyelmünket az élő Istenre irányítja, másfelől lehetővé teszi, hogy saját magunkat egy új látószögből nézve vizsgáljuk és ismerjük meg, úgy ahogy minket Isten lát és ismer. Úgy vélem minél inkább foglalkozunk vele, annál világosabb lesz előttünk, hogy Istennek megvannak a maga bölcs és a világmindenséget és örökkévalóságot átfogó tervei, melyeket Ő maga hajt végre és vált valóra. Ennek az igazságnak lelkünk mélyén és személyes meggyőződésünk alapján való felismerése két nagy eredményt mutat fel:

Az egyik az Isten előtti alázatosság, melynek megvilágítására idézem a 127. zsoltár 1. versét: „Ha az Úr nem építi házat, hiába dolgoznak azon annak építői.” Vagyis sokkal nagyobb dolog az Isten országának ügye, minthogy azt emberi képességekkel meg lehetne oldani, legyenek bár azok a képességek a legkiválóbbak is. Egyszerűsödik ugyanez a körülmény rávilágít arra, hogy az Isten dolgainak megvalósítására magunkban véve egyformán alkalmatlanok vagyunk, legyen bár valaki nagy tudós, vagy egyszerű halász, mint az Úr Jézus első tanítványai. Személyes érdemünk tehát ezen a téren nincs, itt csak egyetlen egy tényezőre van mindnyájunknak szükségünk: de az elégséges is: ez t. i. az *Isten kegyelme*. Enélkül semmi, ezzel minden lehetséges!

A másik eredmény egy *határtalan öröm és vígasztalás*. Minthogy nem rajtunk embereken fordul meg az

Isten országának ügye, hanem az egy igaz, örök, hatalmas, mindenható tökéletes Isten maga viszi azt az Ő bölcs — már a világ teremtese előtt kigondolt — tervei szerint diadalra. Így végeredményében a siker, a győzelem, a beteljesülés feltétlenül biztosítva van, az Ő országáért aggodalmaskodnunk felesleges, a kérdés csak az lehet, hogy épen én, hogy mi személyesen egyenkint tagjai leszünk-e annak. Csak ezen a ponton van helye a lehetőségnek, az esélyességnek. Az Ur Jézus megkezdett munkája minden kétséget kizáró bizonyossággal halad a beteljesülés felé, még akkor is, ha mi ellene szegülünk. Isten még a kövekből is fiakat támaszt magának! Isten nálam nélkül is diadalra viszi az Ő országa ügyét, de én az Ő kegyelme és Szentlelke nélkül soha sem állhatok az Ő országa szolgálatában.

„Senki sem vethet más fundamentumot azonkívül, amely vetetett, mely „Jézus Krisztus“ I. Kor. 3:11. Ő a szegyeletkő, „aki Benne hisz nem fut“ mondja Ezsaiás 28 16, s tudjuk azt is, aki vele ellenkezésbe jön, össze-zúzza magát, elvérzik. Nála nélkül maradandó örök értékeket termelni nem lehet „mindenek Ő általa, Ő reá nézve teremteltek és Ő előbb volt mindennél és minden Ő benne áll fenn.“ Kor. 1. 16—17.

Akinek lelkében ez az igazság élő hatalommá vált, az mindent aszerint értékeli, hogy mi egyezik, vagy mi ellenkezik az Isten akaratával, mert látja, hogy arra vagyunk hivatva, hogy a mi erőtelenségünkön keresztül nyilvánuljon meg az Isten ereje.

Az emberhez méltó feladat és életcél tehát hitünk szerint az Isten akaratának megismerése és megcselekvése. A mi kiváltságunk, hogy igazi örökértékeket kereshetünk magunknak. S mihelyt valaminek a tényleges értékét felismerjük, emberi mivoltunknál fogva azonnal készséggel beváltjuk azt, eddigi silányabb értékeink ellenében. De amivel nem foglalkozunk elég behatóan, rendszeresen, annak értékét sem ismerhetjük meg. Száz meg száz példát lehetne a gyakorlati életből felhozni, amelyek bizonyítják, hogy éveken keresztül nemtörődomséggel haladtunk el dolgok mellett, amelyeknek csodálatosképen részletekbe menő sajátosságaik kötik most le figyelmünket, mióta számolunk velük, megvizsgáljuk őket, foglalkozunk velük.

A lelki élet terén ilyen az a tény is, hogy Isten mindnyájunkkal akar valamit. Még emellett a tény mellett is el lehet menni egy ideig érdeklődés nélkül. De aki azt a dolog jelentőségéhez illő figyelemmel vizsgálja meg, annak nemtörődomségét a lelkiélet tavasza váltja fel, s a hit rügyafakadása magában rejtli a gyümölcstermés minden drága és boldogító reménységét.

Ezért egy olyan bibliai részt szeretnék röviden megbeszélni, amelyiknek alapján kivétel nélkül mindenki tehet személyes megfigyeléseket önmagában, s egyúttal szívemből kívánom, hogy közülünk mindenki vonatkoztassa ténylegesen magára a felolvasandó igét, hogy ne csak egy beszéddel több hallásuk itt, ne csak egy órával kevesebb legyen életünkben hátra, hanem Istennek Lelke munkálkodjék bennünk. *Kolossébeliekhez írott levél 3, 17 és 23 verse.*

Mindenekelőtt a cselekedet két fajtáját látjuk itt: a szóval és tettel való cselekedetet. Az evangéliumi munka szolgálatában gyakran találkoztam azzal a nehézséggel, hogy amikor a magam részéről a saját bűneim sokasága miatt a megtérés szükségességét egész természetesnek találtam, ugyanakkor némelyek azt hozták fel, hogy nekik nincsenek is vétkeik, mert ők semmi olyat nem tettek, ami kárhozatra vinné őket. De bizonyára csak az alapos és őszinte önvizsgálat hiánya az oka, az ilyen nézeteknek, mert Isten előtt nincs egy igaz sem, egy sincs, aki megállhatna az Ő ítélőszéke előtt.

Úgy találom, hogy a kimondott szó horderejét sokszor lebecsülik, pedig az hat és visszahatást vált ki, véleményeket irányít, elhatározásokat eredményez és ami a legfontosabb **ISTEN ELŐTT FELEDÉSBE NEM MEGY.** Komoly önvizsgálat után, biztosan sok esetben pironkodva kellene beismernünk, — amit másoknál oly hamar észreveszünk — hogy míg szemben nyájas, barátságos, elismerő, dicsérő szavakkal szoltunk egymáshoz, addig egymás háta megett, ha nem is mindig rosszindulatból, de sokszor mégis szeretetlenségből olyan szavakat mondtunk, amiket szemben nem szívesen ismételnénk meg. Pedig Isten előtt minden titkos szó nyilvánvaló.

Isten jelenlétében hangzanak el a kétértelmű beszédek, lelket megmértelyező komisz viccek, amiket édesanyánk, menyasszonyunk, vagy gyermekeink előtt — akiket sokrabecsülünk, és akiknek a rólunk táplált jóvéleményére súlyt helyezünk — nem mondanánk el. Hát a mindenütt jelenvaló Istent nem becsüljük-e? Nincsen az ő jelenlétének olyan megszentelő hatása reánk nézve, hogy már csirájukban elfojtáná azokat a szavakat, amelyekért pironkodnunk kell? Miért van ez sok esetben így? Nyilvánvaló, hogy a hiba nem Istenben, hanem bennünk van. Ez a hibánk pedig, hogy: „hallván nem hallunk és látván nem látunk” és ami a legrosszabb benne, mi mégis elhitetjük magunkkal, hogy hallunk és látunk, bölcsek és jók vagyunk. Ez a hibánk kiküszöbölhető, ha az Ige intő, figyelmeztető, javunkat szolgáló szavát megszívleljük: **„MINDENT AZ UR JÉZUS NEVÉBEN SZÓLJATOK!”** Ez az intelem nem szorítkozik pl. az Istentiszteletre, a szertartási szavakra, hanem belenyúl a mindennapi gyakorlati életünkbe. Jézus nem elégszik meg azzal, hogy mi pl. csak az Istentiszteletek alatt — mondjuk vasárnaponként egy-egy óráig — legyünk az Ő vigasz-

taló Szentlelke jelenlétének tudatában, Ő nemcsak ezalatt az elenyésző rövid idő alatt akar velünk lenni, az Ő áldása bőségesebb, Ő kísér, követ, szól hozzánk, velünk van igérete szerint „mindennap, mind a világnak végezetéig” — Nem savanyú ábrázat, kegyes szavak gépies használata kell ehhez, amiképen Jézus maga is rámutat milyen másképp érti Ő azt pl. a Máté 7, 21—23 verseiben: „Nem minden aki ezt mondja nekem Uram, Uram, megyen be a mennyeknek országába, hanem aki cselekszi az én mennyei Atyám akaratát. Sokan mondják majd nekem ama napon: Uram, nem a Te nevedben prófétáltunk-e, és nem a Te nevedben üztünk-e ördögöket, és nem cselekedtünk-e sok hatalmas dolgot a Te nevedben? És akkor vallást tesztek majd nekik: Sohasemismertelek titeket, távozzatok tőlem ti gonosztevők!”

Milyen végzetesen súlyos csalódás az ilyen elutasítás, milyen késői meglátása a most már megmásíthatatlan valóságnak!

Nekünk, hogy az Ő nevében szólhassunk, találkozunk kell Vele személyesen, hogy Ő vezessen el minket az igazságra, a szavaink és tetteinkért való felelősség vállalására a Bibliának naponkinti, rendszeres, imádkozó lélekkel való olvasása, lélekből és igazságban való imádkozás által. Melléje kell csatlakoznunk, mint bizalmasai, megbízható tanítványai, akikre minden körülmények között számíthat, s akiknek Ő cserében a legjobb barátja lesz. Őt urunkká és örökkévaló királyunkká kell elfogadnunk, hogy megbízásait meghalljuk, átvegyük, elintézzük és azután boldogan adhatunk hálát Istennek, hogy tényleges munkatársaivá fogadott minket. — A megtérés által lesz lelkünk alkalmassá az Ur Jézus Szentlelkének befogadására s minél érzékenyebb lelkünk az Ő szava iránt annál inkább felismerjük a saját bűneinket, melyeknek hatalma megszűnik felettünk, mert a mi Urunk érettünk és helyettünk, bűneink minden büntetését elszenvedte s minket a hit által a lelki halálból átvezetett a hitéletre, s így bennünk, velünk és általunk hajtja végre felséges terveit. És mi most már önként, lélekből szólunk s cselekszünk mindent „*mint az Urnak és nem az embereknek.*”

Tetteinket vizsgálgatva el ne feledjük, hogy Jézus tanítása és példaadása szerint Isten előtt nem az döntő jelentőségű: ki merínyt cselekszik, imádkozik, adakozik, hanem hogy miképen, milyen indítás alapján. Nem a mennyiség, hanem a minőség, nem az anyag, a test, hanem a lélek a fontos. Ha talán valaki azért vett részt az árvák és szegények segítségével, a szeretetmunkában, vagy éppen az Istentiszteletben, mert társadalmi állásánál fogva az emberek elvárják tőle, vagy mert az egyház minduntalan arra ösztökölte, lássa meg, hogy szívében Isten helyét a hiuság, vagy személyes tekintélyének szeretete foglalta el. Milyen egész más magatartást vár tőlünk az Ur Jézus: Máté 10, 40: „Aki inni ad csak egy pohár vizet is egynek e kicsinyek közül *mert tanító vagy* ez, el nem veszítheti jutalmát.” Vagy Máté 25, 34—36: „Jertek én Atyámnak áldottai örököljétek ez

országot, mert éheztem és ennem adtatok, szomjuhoztam és innom adtatok, jövevény voltam és befogadtatok, beteg voltam és meglátogattatok, fogoly voltam és eljöttetek hozzám. Bizony mondom néktek amennyiben megcselekedtétek eggyel az én legkisebb atyámfiai közül, velem cselekedtétek meg.” Milyen gazdag ajándék és jutalom ez az elismerés az. Ő részéről.

Keresztyén hitéletünk igazi értéke azon fordul meg, mennyiben nyerne alkalmazást gyakorlati életünkben, azok az igazságok, amelyeket emelkedett pillanatokban mint lelki életünk tényleges hatóerőit ismertünk fel. Tegye fel a kérdést mindenki magának: Tudatában vagyok-e, hogy én a végéremehetetlen szeretetű, minden szolgálatot önként elvállaló Jézus megbízásából, az Ő nevében, az Ő szeretetével és szolgálatkészségével *végezhetek mindent* életemben? Milyen felbecsülhetetlen ajándéka ez Istennek! De komoly dolog, hogy elfogadom-e Istennek ezt az ajándékát, mert következményei is az örökkévalóságba nyúlnak, Ő előtte egykor mindenről számadást kell adnom, amikor szavaim és tetteim lesznek a tanuim s ez a számadás összehasonlíthatatlanul fontosabb, mint az emberek, a világ véleménye!

Igy olyan felelősséggel nézek a feladatok elé, hogy csak a Szentlélek segítségével biztosíthatok magamnak kellő felkészülést, imádságos, alázatos, örvendező szívvel.

Azért jöttünk e ma is ide, mert Jézus hívott? Hozzá akarunk-e közelebb jutni? Mondott-e valamit nekünk személyesen?

Ő kopogtat szívünk ajtaján, végtelen türelemmel, szeretettel. Halljuk-e szavát? Ha igen, nem jöttünk ide hiába. Ha nem, akkor még nagyobb szükség volt erre az alkalomra is, amelyből megláthatjuk: még tart a kegyelem ideje!

Sok különböző nemzethez és felekezethez tartozó, különböző társadalmi osztályból való egyént ismerhettem meg, akik Isten kegyelmét megragadták s *szívüket* adták oda Jézusnak alázattal, engedelmességgel, de egyetlen-egyet sem ismerek, aki — megtérését komolyan véve — bánkódott volna felette, vagy boldogtalanak érezte volna magát miatta. Az igazi túláradó öröm — amit senki el nem vehet tőlünk —, a szívbeli békeesség a megtért, újjá- született lelkek Istentől nyert drága ajándékai, csak meg kell próbálni! Ez Isten akarata s legyen a mi legfőbb vágyunk is! Lássuk meg hogy az előítélet, elfogultság és minden muló világi akadály el kell törpülnön a szíveinkbe bevonulni akaró Krisztus előtt, ismérjük fel egymásban egy ugyanazon mennyei Atyának gyermekeit, nyujtsunk egymásnak testvéri kezet a gyülekezeti munkában is minden időben.

Igy én is készséggel állok bárkinek rendelkezésére most azonnal is egyes kérdések személyes megbeszélésére, vagy örömet vála zolok írásbeli megkeresésekre is.

Az Isten szent nevére szálljon dicséret és hálaadás az Ő hozzánkvaló nagy kegyelméért!

Szász János.

Cselédek és iparos-kereskedőtanulók gondozása.*

Ez a kérdés egyike egyházunk élete legfontosabb kérdéseinek és megoldásában való késedelmekedésünk minden nappal súlyosabb próbák elé állítja egyházközségeinket. Városaink állandó növekedése, a magyar ifjúságnak a tudományos pályák megnehezítése folytán az ipari és kereskedői pályákra való kényszerű, de egyuttal örvendetes irányulása, egyházunk fenntartói elemében, a közlisztviselői osztály mellett, sőt sok helyen ezen osztály helyett az iparos- és kereskedő-osztályok térfoglalása, szükségessé teszik, hogy az egyház ezzel a kérdéssel behatóan foglalkozzék, különösen nagyobb városokban, ahol a lakosság folytonos számbeli növekedése ugys az egyház vezetői részéről állandó ellenőrzést és vigyázatot igényel, hogy lehetőleg senki ki ne maradjon az egyház hatásai alól.

Hogy azonban a cselédek és iparos- és kereskedőtanulók gondozása kérdését megoldhassuk, tisztában kell lennünk avval, hogy az egyháznak egészen új *munkamódszerre* van szüksége s a régi módszerek erre alkalmatlanoknak bizonyulnak. Sokkal nagyobb könnyedség, eleve nebb mozgás, határozottabb és öntudatosabb állásfoglalás szükséges, ezenkívül az, hogy eszközökben és lehetőségekben az egyház merítsen ki mindent, ami csak rendelkezésére áll. Ma nem lehet az embereket helybe várni, nem lehet megelégedni azzal, hogy aki eljön a templomba, azzal elvégeztük a dolgunkat s egyszerűen mondani a szónoki frázisokat a katedrából, mert egy egész tömege az embereknek nem jut, vagy valami ok miatt nem jön a templomba s az ezek iránti felelősséget nem lehet levetni a vállainkról avval, hogy mi egy helyen bizonyos időkbén készen állottunk az izenet átadására. Ezrek züllenek és pusztulnak el, akik távol vannak a templomtól, akiket fel kell keresni és akikhez személyesen kell elvinni az evangéliumot. A mi egyházunk a maga régi-módi, — világón egyedülállóan régimódi mozdulatlanságával — naponta gyűjti a fejére az eleven színet azokért a lelkekért, akik átmennek az életem anélkül, hogy találkozhatnának Krisztussal, míg mi a szószékeken rezgetjük a hangunkat és ejtjük a jelenlevőket szónoklatunk varázsával kegyes bámulatba. Ez a legbiztosabb útja annak, hogy elidegenítsük a hívőket az Igétől, hogy elszűkítsük a gyülekezetünket és az Isten országa ügyét elhomályosítsuk azok lelkében, akik majd egyházunk vezetői lesznek. Különösen, ha evvel együtt jár, hogy a már megnyitott alkalmakat is elhanyagoljuk, a vállástanítást a legfontosabb helyeken rábizzuk olyanokra, akik nem rendelkeznek a kellő gyakorlattal, magunk meg társadalmi és egyéb babérok után járunk, így elvetve a lehetőséget is, hogy egyházunk

* Egyik egyházmegye véleményes javaslatot kérő határozatára azon em.-nek ajánlva.

jövendő vezetőit bár gyermekkorukban megismerjük az egy, rövid ideig tartó és személyes hatások adására a nagy tömegek miatt alkalmakat nem nyújtó u. n. konfirmációi előkészítésen kívül.

Nem lehet mondani, hogy a cselédek és tanulók gondozásának kérdésével ne foglalkozott volna egyházunk s különösen városi gyülekezeteink, de minden kísérlet eddig csődöt vallott. Ennek a csődnek a következő okai voltak: 1. Magának a munkatérnek nehézségei: azok, akikkel foglalkozni akartak, csakis korlátozott időben vehettek volna részt, ezt az időt azonban már egy más lefoglaltság, szórakozás, tánc, stb. elvette. az iparos- és kereskedőtanulók nagyon igénybe vannak véve, annyira, hogy szabad idejükben inkább szórakozást, mint foglalkozást keresnek, stb. 2. Helyi nehézségek: pl. nincs hova összegyűjteni őket, a munkaadók nem szívesen engedik el munkaidőben, erkölcsileg nem támogatják a munkát stb. 3. A módszer helytelenségéből folyó nehézségek: az egész héten munkában levő cseléd, vagy tanonc nem szívesen jár biblia-órara vagy olyan helyre, ahol nincs alkalma pihenni, nem számoltak a munka személyes vonatkozásaival, megnyertek egy néhányat és elhanyagolták a nagy többséget stb. Ma a helyzet az, hogy egyetlen gyülekezetünk nincs, ahol a kérdés bár a kezdet kezdetén is, komoly munka tárgyát képezné. Emellett még egy nagy nehézség az egyház vezetői részéről is tapasztalható indolencia, mely miatt nem lehet odáig menni, hogy a falusi lelkészek nyilvántartsák a tőlük városra ment fiukat és leányokat, a városiakkal pedig nem lehet elérni azt, hogy a nyilvántartottakat rendszeres gondozásban részesítsék.

Mindezek azt mutatják, hogy ezt a kérdést komolyan és határozott formában kell megoldani és megoldásában olyan eszközöket kell igénybe venni, melyek kényszeríthetik az egyházközségeket arra, hogy ezt a dolgot ne vessék le a vállaikról. Az első feladat mindenesetre a nyilvántartás. Az új lelkészi jelentőívben fel van véve egy néhány kérdés, melynek alapján el lehet indulni: ezek a kérdések feltárják, hány idegenből jött cseléd és tanonc van a községben és hány van abból a községből idegenben. Az így kiállított kimutatások szerint, ha az csak hozzávetőleges is, meg lehet csinálni a nyilvántartást; ha az egyházmegye bekéri a névszerinti adatokat minden lelkésztől. Mivel tudjuk, hogy leányok ritkán mennek messzire szolgálni, minden egyházmegyének érdeke, ha valamit ad a saját hivei gondozására, utána járni, hogy hivei hova mennek munkára. A névszerinti kimutatás, melyben meg kell hogy legyen az is, hogy az illető fiú, vagy leány hol van alkalmazásban, feldolgoztatik az e. m. belm. előadó által, aki minden lelkésszel közli, hogy az ő gyülekezetében kik vannak alkalmazásban, hol laknak. Így kiegészíti azokat az adatokat, amikkel az a városi lelkész rendelkezik s lehetővé teszi neki,

hogy nyilvántartsa a saját körébe eső, más helyről jött hiveket. Ezt a nyilvántartást így nagyon könnyű megcsinálni, csak az egyházmegye kell hogy kimondja kötelezőségét.

Ehez tartozik egy másik eljárás és ez az lenne, hogy a faluból városokba alkalmazásba menőknek a lelkipásztor, aki nek a gyülekezetéből az illető eltávozott, adjon egy pár sort és kösse a lelkére, hogy a másik helyen a lelkésznel jelentkezék. Ha ezt keresztül lehetne vinni, nagyon sokat lendítene ezen a kérdésen.

A meglevő nyilvántartás most már lehetővé teszi, hogy a gondozást megkezdhessük, nemcsak úgy általában, hanem személyesen. Evégre a gyülekezet nőtagjait kell felhasználni a cselédek és a presbiterek vagy a gyűl. férfitagjai közül az alkalmasakat a tanulók meglátogatására. Ahol nőegylet, vagy más ilyenféle van, ott azt könnyű a munkába bevonni. Mindenesetre olyanokat kell erre keresni, akik hajlandók erre az áldozatra és szívesen dolgoznak az egyházért. Ezek között utcák szerint beosztjuk a leányokat vagy a fiúkat és köteleességüké tesszük, hogy időnként, legalább is negyedévente a gondozásukba adottakat meglátogassák. Szükséges, hogy ezek személyileg arravalók legyenek, ezért jól meg kell választani őket és meg is beszélni velük, hogy igyekezzenek a gondozottjaik bizalmát megnyerni, hogy azok nehézségeikben hozzájuk forduljanak, jelentsék be nekik, ha eltávoznak a helyükről s ezt a gondozók az egyházközség nyilvántartásába vegyék be. Természetes, hogy ehhez a munkához sok hűség, kitartás szükséges és az is természetes, hogy minden leánynak, aki szolgál az igazi gondozója a munkádója volna és arra kell törekedni, hogy az is legyen. De ha nem rendelkezünk elég munkaerővel erre, akkor is már sokat tettünk, ha a leányoknak és fiuknak csak egy harmadát, vagy felét tudtuk állandó gondviselésben részesíteni. Ehez természetesen az kell, hogy az egyházközség legalább is olyan buzgalommal vegyen részt ebben a munkában, mint az adószedés munkájában.

Ha most vannak ilyen gondozóink, gondoskodnunk kell olyan alkalmakról, mikor a fiúkat és leányokat összegyűjthetjük. Ilyenre jó nyáron a templomkert, ha az elég nagy, egy-egy iskolahelyiség és udvara. Ez összejeövetelen tekintetbe kell venni, hogy nem szabad az egész délutánjukat lefoglalni. Alkalmat kell adni nekik itt arra is, hogy a Bibliával foglalkozzanak, de nyújtani kell szórakozásokat is, játékokat, olvasnivalókat s egyúttal nem szabad elmulasztani az alkalmat, hogy személyes pásztori munkát is igyekezzünk végezni köztük. Arra kell igyekeznünk, hogy a helyet szeressék meg, érezzék jól magukat, a fegyelmezés, ami szükséges inkább belső, mint külső legyen. Persze ez a lelkipásztortól megint azt kívánja, hogy maga is nézzen ezeknek utána s gondoskodjék olyan munkatársakról, akik igazán Krisztusért akarnak ezek között dolgozni.

Ezek azok, amikkel egy ilyen munkát meg lehet kezdeni. A már megindult munka azután természetes hoz magával más feladatokat és alkalmakat is, melyek majd kifejlődnek mind egymás után. Először két dolgot kell feltételül megállapítani: olyan lelkipásztorok, akik csakugyan a lelkükön viselik ennek a két, elhagyott, idegen hatások és a gonosz csábításainak kitett csoport ügyét és nem vetik le azt a vállaikról avval az ürüggyel, hogy ez megoldhatatlan, vagy avval, hogy más téren vannak elfoglaltságaik. Isten ezeknek lelkét azért, mert olyan gyengék, épúgy meg fogja kérni a kezeinkből, mint másokét és semmi közéleti elfoglaltság ürügyével nem menekülhetünk a felelősség súlya alól. Evvel együtt szükség van olyan lelkekre, akik készek szolgálni ezen a téren Istennek.

A másik, ami szükséges, egy egészen új módszer a lelkipásztori munkában, a régi, kényelmes, látszatra dolgozó, az embereket helyébe váró, csak adófizetés szempontjából méltányoló módszer helyett egy eleven, lelkeket megnyerő, minden léleknek az evangéliumot szem elé tartó módszerre. Ha ezt nem akarjuk elfogadni, az Isten országa avval kisebb nem lesz, csak legföljebb még tovább haladunk a lelkek elvesztésének a folyamatában és még kevesebb közünk lesz Isten országához, mint a mi kevés most van.

I. L.

A böjtről.

A multkor azt kérdezte tőlem egy asszony: „Hiszed, hogy az helytelen dolog, ha egy református asszony böjtöt fogad? Látod, én kértem valamit az Istentől s nagyon-nagyon szeretném, ha megtenné nekem. Azt gondoltam, hogy talán inkább meghallgatja a kérésemet, ha én is teszek Neki valamit. Széért megfogadtam, hogy ezentúl pénteknapokon nem eszem húst.”

Ez az egész beállítás — a maga egész komoly jóhiszeműségével — olyan általános a mi „vallásos” asszonyaink gondolkozásában, hogy érdemes ezzel a kérdéssel behatóbban foglalkozni.

Mindenekelőtt egy tény tűnik ki az egészből megdöbbenő világosságban: *a mi református asszonyainknak a javarésze nem gondolkozik kálvinista módon, azaz nem áll bibliai alapon.* Nem helyezkedett még sohasem az „ingyen kegyelemből, hit által” alapjára, még sohasem állt meg a keresztszentség titka előtt komolyan, nem a keresztszentségből látja Istent, önmagát és a világot. A mi református asszonyaink nem ismerik bibliai, kálvinista hitünk alapigazságát. „A mi Urunk Jézus Krisztusnak Atyja, aki a mennyet és földet minden bennelevőkkel együtt semmiből teremtette s azokat örökkévaló tanácsával és gondviselésével tartja és igazgatja: énnékem a Krisztusért Istenem és Atyám. Ezért úgy bizom öhozzá s úgy nyugszom meg öbenne, hogy semmit sem kételkedem afelől, hogy mind testi, mind lelki szükségeimre gondot visel, sőt még mindazt a bajt is, amit e nyomoruságos életemben reám bocsát, üdvösségemre fordítja; mivel hogy ezt megcselekedheti, mint mindenható Isten s meg is akarja cselekedni, mint kegyelmes Atyám.” (Heidelbergi káté 26. kérdés). Nem ismerik a bibliájukban azt a helyet: „Aki az ő tulajdon Fiának nem kedvezett, hanem őt mindnyájunkért odaadta, mimódon ne ajándékozna vele együtt mindent minékünk?” (Róm. 8: 32.) Még mindig valami félelmes zsarnoki kényurnak gondolják Istent, akinek a kedvében kell járni, hogy kéréseink teljesítését ezzel kihizelegjük tőle; vagy valami nyereszkes uzsorásnak, akinek kamatos kamattal előre ki kell fizetni mindent, ami előtt valamit ideadna nekünk. Zsidóskodó-pápista gondolkodás, amely azt hiszi, hogy Istentől valamit ki lehet hizelegni, ki lehet erőszakolni, hogy az ő kegyelmét és jótetszését ki lehet érdemelni v. meg

lehet vásárolni, amely még azzal általja magát, hogy az embernek van valamije, amit az Istennek adhat, hogy lehet olyan cselekedete, amellyel az Isten előtt dicsekedéssel megállhat! Nem ismerik a bibliai kálvinizmus másik fundamentalis tételét sem, hogy ha egyáltalán vannak „jó cselekedeteink”, azok nem érdemszerzők s az Isten kegyelmét befolyásolók, hanem egyszerűen a Krisztusban megújított, újjászülötett életnek a gyümölcsei; mint ahogy a szőlővessző nem azért terem gyümölcsöt, hogy a szőlőtőke kedvében járjon, hanem egyszerűen azért, mert beleoltva a szőlőtőkébe, nem tehet mást, mint gyümölcsöt teremni. A *jó cselekedetek Isten iránti hálánknak a kifejezése*, hogy „hirdessük annak hatalmas dolgait, aki a sötétségből a maga csodálatos világosságára hívott el” bennünket (I. Pt. 2: 9) — nem pedig arravalók, hogy általuk Isten jókedvét magunkra fordítsuk.

A második, ami az egészből kitűnik az, hogy a bőjtnek a fogalmával, mint ilyenekkel, sincsenek tisztában asszonyaink. Már az ótestamentumban sokszor megmondja Isten a maga népének, hogy nem szereti a külső önmegtartóztatást, amely a szívet gőgössé s keménnyé teszi, hogy neki nem kell olyan böjt, amely a húsról v. más ilyenről lemond, de a maga bűnös szenvedélyeit s önző elbizakodottságát megtartja magának. (Ézs. 58: 3—5!) Ugyanabban a fejezetben világosan kifejezi, hogy *csak az átadott és neki szentelt szív az Istennek tetsző böjt*.

De Jézusban érthetjük csak meg igazán a bőjtnek a csodálatos isteni titkát és értelmét. Jézus egész élete egy szüntelen való böjtölés volt. Kérdődött azzal, hogy „mikor lépnek formájában vala, nem tekintette zsákmánynak azt, hogy Ő az Istennel egyenlő, hanem önmagát megüresíté, szolgai formát vévén föl, emberekhez hasonlónak lévén.” (Fil. 2: 6—7.) „Gazdag lévén, szegénnyé lett miérettünk.” (II. Kor. 8: 9.) S ezt a böjtöt földi életének minden helyzetében s minden körülményei közt megtartotta — soha hűtelen ehhez a böjthöz nem lett egy pillanatra sem. Lemondva a maga isteni hatalmáról s istenfiúi jogairól, nem élt velük még ott sem, ahol a halálról, a kereszthalálról volt szó. Nem kérte a Gecsemánéban, hogy vegye vissza a maga dicsőségébe az Atya, anélkül, hogy a halált megkóstolná; nem kérte, hogy küldje le angyal-légióit, hogy a főpapok kezéből megszabadítsák; nem kérte, hogy vesszítse el a gyilkosait, hogy az ő pusztulásuk árán neki ne kelljen meghalnia — nem. „Amikor olyan állapotban találattott, mint ember, megalázta magát, engedelmes lévén haláláig, még pedig a keresztfának haláláig.” (Fil. 2: 8.) — Miért böjtölt Jézus? Mi bírta rá erre az önmegtágadó, önmagát megüresítő alázatra? Mi volt a böjtjének a titka? „Én megdicsőítettelek téged e földön, elvégeztem a munkát, amelyet reám bízál, hogy végezzem azt” — így imádkozik az utolsó éjszakán. Az Atya akaratát betölteni, az Atya isteni szándékát

elvégezni, Őt mindenben, egészen megdicsőíteni — ez volt Jézus bűnjének az értelme.

Ez a bűnt, az egyetlen igazi bűnt: letenni önmagunkról, önző egyéni szándékainkról, személyes terveinkről és ambícióinkról — s mindent, mindent odaadni Istennek, hogy csináljon velünk amit Ő akar, használja föl a *Maga* gondolatai és szándékai szerint, rendelkezék velünk ahogy *Neki'* tetszik, hogy Ő dicsőíttessék meg bennünk, kegyelme dicsőségének a magasztalására.

És ez a bűnt mindig tele van örvenoezéssel, mert szeretetből, önkényt való engedelmességből származik. Jézus és a követői olyanok voltak, mint a lakodalmas nép, nem látszott meg rajtuk a bűntnek a szomorú lemondása. A Jézus öröme a bűntnek szent öröme volt, amit nem vehetett el tőle senki... A mi keserű, panaszos, elégedetlen világunkba mikor fog belevilágítani a Jézus bűnti öröme? Nem látjuk s nem értjük meg, hogy elrontott életünk egyetlen megoldása abban van, hogy megértjük a bűnti titkot? Ha mindazt a nélkülözést, nyomorúságot, lemondást, amit eddig panaszos keserűséggel viseltünk s lázadó rabszolgadaccal hordoztunk — szabadon és önkényt magunkra vennők, mint egy szent bűntöt, hogy abban *Isten dicsőíttessék meg*... vajjon nem oldódnék meg vele nyomorult életünk problémája egyszerre? Ha alázatos bűnti lélekkel hajolnánk meg Isten előtt, hálát adván neki, hogy szabad szenvednünk az ő dicsőségére... vajjon nem telnék meg a szívünk a Krisztus örömével, amit senki többé el nem vehet tőlünk?

Ha református asszonyaink ezt a krisztusi bűntöt vennék magukra, ha igazán kálvinista asszonyokká akarnának lenni a bűntkérdésben is — akkor nem kellene többé féltelnünk egyházunk jövőjét. Mert ennek a bűntnek olyan ereje lenne, hogy a pokol kapui sem vehetnének hatalmat rajta!

Pilder Mária.

A keresztyén élet és a kulturális élet.

4. Eddigi megállapításainkból nyilvánvaló, hogy a *kijelentés és a humanitás* inkommensurabilis valóságok, ennél fogva a keresztyén élet és a kulturális élet közötti viszony nem megalkuvás, kiegészítés, vagy épen egyik valóságnak a másikba való áthelyezése által lehetséges, hanem mindig csak azáltal, hogy az abszolút nagy kijelentés áttöri a humanitás határait s a Krisztusban való életből átsugárzik a kulturális élet síkjába. Azonban a keresztyén életnek minden körülmények között meg kell őriznie önállóságát. „Ist. sie aber einmal in unsere Kultur übergegangen, so ist sie als Religion tot und lebt nur vom Leben, das ihr die Kultur noch gönnt“ — mondja Overbeck. Azaz mihelyt a vallás, — a mi szempontunk alatt a keresztyén élet — átmegy uralkodó kulturánk szférájába, mint vallás halottá vált s csak annyi élet van benne, amennyit a kultúra még jónak lát kölcsönözni neki. *A keresztyén életet nem szabad elválasztani a kulturális élettől, de egészen határozottan és tisztán meg kell különböztetni attól.*

Most már az a kérdés merül fel számunkra, hogy a keresztyén élet milyen viszonyban van a kulturális élet egyes nyilatkozataival? A kulturális élet ugyanis ma annyira differenciált, azaz annyira tiszta differenciációt mutat, hogy világosan elkülöníthetők az egyes különféle életnyilatkozatai. De könnyen le is vezethetjük abból az alapelvből, hogy *a kulturális élet nem egyéb, mint a szellem uralma a nyers természetiség felett, illetőleg a szellemi élet objektivációja a természetiség végtelen nagy síkjában.* Ennek az elvnek megfelelően a szellem három egyetemes aktust végez: 1. megragadja magát a logikai igazságban; 2. megvalósítja magát az erkölcsi jószágban; 3. szemléli önmagát az esztétikai szépben. A szellemi életnek a kultúra területén ezen a három dimenzió túl több lehetősége nincsen; több akciót végezni nem tud.

A kulturális élet elvéből mind a három területre nézve nevezetes következmények folynak. Mindenekelőtt az, hogy a szellemiség és a természetiség egyik dimenzióban sem cserélhető fel, vagyis a szellemiség mindig mint uralkodásra hivatott principium fölötté áll a természetiségnek, tehát ez utóbbi amazzal alárendeltségi viszonyban van. Másodszor pedig, miután mind a három aktus ugyanazon szellemi élet nyilatkozata, tehát

a szellemi élet belső létének veszélyeztetése nélkül egyik sem mondhat ellent a másiknak. *Vagyis a logikai igazság felfogása nem állhat útjában az erkölcsi jóság megvalósulásának és viszont az erkölcsi jóság megvalósulása nem tartóztathatja fel a logikai igazságot és végül nem esztétikai szép az, ami nem igazság, vagy éppen, ami diszkreditálja az erkölcsi jóságot.*

Ezek a megállapításaink annál inkább igazak, mert hiszen a keresztyén élet feltétele: az Igében adott kijelentés, az az utolsó valóság, amelyben és amely által a szellemiség lehetséges a világban, az emberi életben. Az Ige az egyetlen expediens, amelyen keresztül a szellemiség előtér a világban.

5. Ezek után nézzük meg és vizsgáljuk meg a keresztyén életet az igazság megragadásának viszonyában. És itt mindjárt előnkbemered a pilátusi kérdés: *Micsoda az igazság?*

Mielőtt ajkbigyesztő fölénnyel és nem kevés desperációval Pilátus ezt a kérdést feltette volna, megelőzőleg Jézus így szólott: *„Én azért születtem és azért jöttem e világra, hogy bizonyosságot tegyek az igazságról. Mindaz, aki az igazságból való, hallgat az én szóma”* (János ev. 18 : 38 és 37).

Az „igazság” szót a tudományok megszokták már úgy emlegetni, mint egy technikus terminus-t és mindenik tudományos disciplina meg van győződve arról, hogy valóban „az igazság”-ot kutatja és eredményeiben az igazságot birtokolja, amikor legfeljebb „esetleg igaz ítéletekkel” van dolga. Hogy micsoda mikroszkopikus lények okozzák a testi szervezet kóros elváltozásait ebben, vagy abban az esetben, ez lehet egy „igaz ismertet”, de önmagában még nem igazság és ez önmagában igazsággá sohasem is lesz. *Lehet egy lépcső, amelyen magasabbra léphetünk s talán egy felmérhetetlen kis mértékben többet birtokolunk, ezáltal nagyobb lesz az igazsággal való közösségünk.*

A bibliai nyelvhasználat szerint az igazság egyetemes vonatkozású egészen határozott bizonyosság, amely napfényre jött, kinyilvánított, de sohasem tárgyilag, hanem mindig, mint megdöbbenően új élet. Erre utal a Jézus szava: *„Mindaz, aki az igazságból való, hallgat az én szóma.”* Az igazság kutatása mindig feltételezi az igazság birtoklását s az igazság birtoklása az igazság szakadatlan kutatására készítet, azaz senki sem birtokolhatja az igazságot anélkül, hogy folytonosan ne kutatná is azt és senki sem kutathatja, aki már nem birtokolja. Az igazság kutatása és birtoklása egy új életben való meg-nemszünő zárandoklást jeient, mert az igazság mindig új, bármennyire is régi annak kutatása és birtoklása és mindig élet, mert az igazság soha túlhaladottá és halottá nem változhatik. Az igazság, mint élet jelentkezik, mert soha meg nem álló indítást, késztetést, kifejlést, belső mozgalmasságot, alakulást, hatást rejt magában s ennél fogva örökös harcot, küzködést minden ellen, ami életellenes. Az igazság harc a halál ellen, amely

amazt folytonos betemetésével elfödni igyekszik, de amelyet az igazság a személyes élet vulkánikus erejű energiáival újból és újból legyőz, s mint határozott bizonyosság, világosság mindig kinyilvánítatik. Az igazság személyes hatalom, amely öntudatos erővel uralkodik, a halál személytelen hatalom, amely csak tehetetlenségével tud ellentállani.

Az igazságot „logikai igazságnak” mondtuk, mert a mindig azonos és örökkévaló elrejtett élet: az Isten mindig azonos, örökkévaló szava: a Logos által nyilatkozik s jelenik meg, ezért mondtuk már ismételtén, hogy a szellemi életnek, amelynek az igazság egyik nyilatkozata, egyetlen lehetséges expediense a Logos.

A Logos Isten teremtő szava, amely által a khaosból kósmot alkot, s amely egyedül képes, mint világosság a sötétségben fényleni (János ev. 1:5). A Logos, tehát az a hatalmas élet, amely rendet teremt ősi világosságával. Az igazság mindig a Logos nyilatkozata. Az egyes tudományok „igaz ítéletei” mindig csak utalások az igazságra, tehát csak annyiban vannak vonatkozásban az igazsággal, amennyiben a Logos-szal való kapcsolatuk öntudatos személyes életként jelentkezik. A Logos pedig a tudományos kulturális életben, mint logikai rendszer nyilvánul, amiből pedig az a végső következtetésünk foly, hogy számunkra a tudományos igazság mindig csak a folyton mélyülő, a folyton alakuló és mindig új élet ősi mélyéből születő rendszerben lehetséges. Az igazság, mint új élet lehetséges a rendszeren kívül is, de öntudatos és tudományos értékke az igazság tehát „logikaivá”, csak a rendszer egyetemes nagy kapcsolataiban válik.

(Folytatjuk).

T. S.

Komáromi Csipkés György Bibliafordítása.

A Magyar Biblia Történetének 2-ik kiadásában azon sejtelnemnek adtam kifejezést, hogy a Komáromi Csipkés György kiváló és sok viszontagságon átmenő bibliafordítása, dacára a szakkörök általános véleményének, sőt a könyv címlapján olvasható kijelentésnek, nem közvetlen az eredeti nyelvekből készített új és önálló fordítás, hanem a Károli szövegének az eredetivel való egybevetés alapján készült átdolgozása.

Alapítottam pedig ezen véleményemet arra, hogy a marosvásárhelyi Teleky könyvtárban láttam a Komáromi egykori tulajdonát képező Jansen-féle 1645-iki Bibliát, amely tele van a fordító sajátkezű bejegyzéseivel. Minthogy azóta módot találtam arra, hogy a Teleky könyvtár ezen értékes és féltett darabját alaposabban áttanulmányozhassam, kötelességemnek tartom

beszámolni arról, hogy ezen sejtelmemet teljesen igazolva is látom, ami által azonban nem akarom érinteni ezen csakugyan kiváló fordítás értékét, hanem mindössze egy történeli igazságot vélek felderíteni.

Mindenekelőtt azt kívánom megállapítani, hogy magát a nagynevű, nagytudományú és egyházunk történetének mindenkor díszeré váló író a legtávolabbról sem érheti vád vagy gyanu azért, mintha egyszerű átdolgozást adott volna ki önálló fordítás gyanánt, már csak azért sem, mert könyvét jóval halála után mások adták ki, annak címlapját is mások írták, de meg ez a címlap sem tartalmaz valótlanyságot, mert az író tényleg a Sidó, chaldeai és görög nyelvekből fordított, amennyiben a Károli fordítását az eredeti nyelvek szövege után igazította, és pedig nem egyszerű stilizálást végzett, hanem igen sok helyen teljesen másként is magyarázta a szöveget. Hogy csak egyetlen példát említek erre: a Jób könyve 7. ¹-ben a לֹא יָדָע לְאִישׁ עֲלִי-אָרֶץ, amelyet Károli úgy fordít, hogy: *avagy nem elhatározottatott ideje vagyon-e az embernek a földön*, Komáromi szerint: *nemde a vitézségé az embernek dolga a földön?* ahol a vitézség alatt a vitézkedést, viaskodást, küzdelmet kell érteni. A לֹא יָדָע eredeti értelme felől ma is lehet vitázni, de hogy a Komáromi fordítása jó, s az eredeti gondolatot hívebben és világosabban adja vissza, mint a Károlié, az szerintem kétségtelen. Ezt mutatja, hogy a revideált szöveg is ahoz közeledik, amidőn *rabszolga életről* beszél, de meg Jáhve sem a meghatározott idő vagy a rabszolgaság istene, hanem a seregek ura (יְהוָה צְבָאוֹת). Arról, hogy Komáromi nem felületes, hanem komoly és alapos munkát végzett, mindenkit meggyőzhet a két szöveg egybevetése, amiből az is megállapítható, hogy Komáromi igyekszik szorosabban követni az eredeti szöveget, s a Károli szabadabb fordítását legtöbbször épen ezen szándékból változtatja és módosítja és pedig úgy, hogy a legtöbbször tényleg jobbat is nyújt amannál.

Komáromi Csipkés György, amint a momentán rendelkezésemre álló adatok mutatják, Komáromban 1628-ban született. Tanulmányait otthon kezdette, Sárospatakon folytatta, majd Kassán lett rektor — bizonyára átmenetileg, míg a külföldi tanulmányútra előkészülhet. Már 1650-ben Utrechtben van, s három éven át tanulmányozza ottan főként a keleti nyelveket, a hirneves Leusden János vezetése alatt. Hogy milyen előha-

ladást tehetett, bizonyítja Bod Péter,¹ aki szerint ottan „*Sidó nyelven az Akadémián nevezetes Orációkat mondott el, a Tudósok előtt való nagy kedvességgel.*” Innen haza jövén egyenesen Debreczenbe hivatott meg tanárnak még 1653-ban, mely állását 1656-ban a debreczeni papsággal cserélve fel, ottan élt 1678. okt. 1-én bekövetkezett haláláig.

Bibliafordítói munkáját azonban nem itten kezdette meg, s téved Bod Péter, amidőn azt állítja, hogy a Generalis Synodus megbízásából kezdett ezen munkához Becskeházi István püspöki pap és Kisfalvi Tamás társaival, kikkel vagy együtt végezte, vagy ami valószínűbb, azok elhalván, Komáromi egyedül vitte véghez a fordítást, 1685-ben végezvén el azt. E tévedés nyilvánvaló, ha elgondoljuk, hogy az író már 1678-ban, tehát 7 évvel előbb elhalt.

Bod Péter után 1685-öt tartja a fordítás évének Institoris Mihály² is, aki a legnagyobb elismerés hangján szól e munkáról, azt írván, hogy: *ez a Komáromi Biblia oly derék munka, amely kétségkívül hogy jövendőre alálbszállította volna a mi Magyar Ecclesiánkban az eddig uralkodó Károli Bibliának tekintetét, és auctoritását, ha a mostoha idő és a balszerencse nem gátolta volna meg annak elterjedését.*

Szombathi János pataki tanár a Pete Ferencz-féle 1794. évi kiadás elé írott Rövid Tudósítás a Magyar Bibliáról c. tanulmányában³ azt írja, hogy: Komáromi Csipkés György Sz. Írás Magyarázó Doctor és Debreczenben először Professzor azután Pap magyarra fordította a Sidó és Görög nyelvekből nagy gondnal a Bibliát, elvégezvén ezen munkáját 1675-ik esztendőben.

Erdős József csak annyit mond róla,⁴ hogy az eredeti kanonszöveg alapján készült kiváló művet az 1680-ik évi margitai zsinat helybenhagyása és ajánlása alapján I. Apaffy M. erdélyi fejedelem szándékozott kinyomtatni, egyben megállapítja azt is, hogy e fordítás szöveghűség tekintetében és tudományos szempontból minden előtte kibocsátott kiadásnál értékesebb és használhatóbb, de hogy a fordítás hogyan és mikor készült, arról nem emlékezik meg.

¹ Bod Péter: A Szent Biblia Históriaja. Szeben 1748. 168 o.
Az 1776-iki Lipcsei Biblia előszavában.

³ E rövid tanulmány egykoru kézírata birtokomban van.

⁴ Erdős J.: Ujszövetségi bevezetés 673. o.

Nem szól a fordítás körülményeiről a Warga-féle Egyháztörténelem sem, csak azt állapítja meg,¹ hogy a zsidó, chaldeai és görög nyelvekből kitűnően fordította le és oldaljegyzetekkel világosította meg a teljes szentírást.

Bizonyára nem lesz érdektelen tehát a Komáromi saját feljegyzéseit idézni az említett Jansen-féle Bibliából, ahol a Malakiás könyve után a Károli szövegben nagyobb betűkkel fel van írva, hogy:

Az Ótestamentom Canonicus könyveinek Vége,
amiből a canonicus szót kihúzta Komáromi — talán mivel az apokryphusokat nem adván ki, ez a megkülönböztetés feleslegessé vált, s oda írta alája, hogy: „*Tied legyen Jehova én Istenem az dicséret! 1654. 5. Januari Debreczini.*

Megtudjuk tehát ebből, hogy az Ószövetség fordítását illetve revízióját már 1654. január 5-ikén, tehát Debreczenbe jövele első hónapjaiban befejezte, ami világosan bizonyítja azt, hogy a munka túlnyomórészen Utrechtben készült, három évi ott tartózkodása idején, ahol a Sidó és chaldeai nyelvekben bizonyára épen ezen munkája folytán és alatt tett olyan szép előhaladást, hogy zsidó beszédet is tarthatott az Akademián, amire a Szentírás Magyarázó Doctori címet is kapta.

Megkivánom jegyezni, hogy az a szöveg, mely ezen átdolgozás eredményeképen előttünk áll és pedig az író sajátkezű nagyon apró, de tiszta és szép gyöngybetűivel, teljesen azonos a több mint félszázad után nyomtatásban megjelent szöveggel, legalább én több órai egybehasonlítás alatt sehol sem találtam eltérést, s világosan látható a korrektori munka abban is, hogy sok helyen csak a Károli szöveg sorrendjét változtatja meg a szavak felé írott számjegyekkel, másutt meg egyes szavakat vagy mondatrészeket húz ki, s azok felé vagy alá toldja be a maga javított szövegű fordítását. Teljesen önálló, közvetlenül az eredeti szövegből készülő új fordítást alig is várhatnánk tőle, ha elgondoljuk, hogy az egész Ószövetséget már 1654. január 5-ikén, tehát 25 éves korában bevégezte, jóllehet ezen idő alatt másnemű tanulmányokat is folytatott, sőt 1653-ban már nyomtatásban is kiadta Utrechtben első művét, mely bár csak fordítás, de mégis időbe és munkába került.

¹ Warga: Egyháztört. II. kötet 768. o.

Odakünn bámulatos szorgalommal és kitartással munkálkodhatott az új fordításon, illetve a Károli revideálásán, idehaza azonban az egyházi szolgálat, a gyakorlati papság teendői nagyon elfoglalták, ezért sokkal lassabban haladt az Újszövetség fordításával, amelyet csak 1668. szeptember 22-ikén végezett be, amint azt a Jelenések könyvének végére sajátkezűleg feljegyezte. Eszerint tehát a Komáromi fordítása nem 1685-ben, nem is 1675-ben, és nem is a zsinat megbízásából készült, hanem már sokkal előbb készen volt.

Épen ezért érdekes, hogy a Váradi bibliakiadásánál még csak említés sem tételik róla, bár a kiadóknak feltett szándékuk, hogy a Károli szövegét ahhoz értő emberekkel megjobbítsák. Azonban ezt megérthetjük, ha tudjuk, hogy ez a kiadás már 1638-ban munkába vétetett, s 1657-ben nyomtatása is megkezdődött, amikor a még nagyon fiatal Komáromi Csipkés György radikálisan új szövege ha ismeretes lett volna, sem talált volna kedvező fogadtatásra a kiadást intéző vének és főurak előtt.

Megállapítható a Komáromi említett Bibliájából az is, hogy a nyomtatás nem ebből a kéziratból, illetve kijavított szövegű könyvből készült, bár annyira ez után, hogy amint már mondtuk, a szövegen egyetlen változtatást sem sikerült felfedeznünk, hanem a nyomda alá külön lemásoltatott akár maga az író, illetve fordító, akár pedig megbízott írnoka által. Ezen másolás alkalmával egészítette ki a Károli Bibliájában talált Ó- és Újtestamentomi utalások és idézetek jegyzékét, ami a nyomtatásban a szöveg margójára van téve, s sokkal bővebb a Károli bibliában levőnél. Ugyancsak ekkor jelölte meg a szöveg szélén az egyes fejezetek tartalmát is, még pedig nem a Károli, illetve a Molnár Albert tartalmi összefoglalását követve, hanem önálló szövegezéssel, s néha több részletre, kisebb csoportokra osztva az egyes fejezeteket. A tartalmat megjelöli ezenfelül a könyv minden egyes lapjának a tetején is, az ott tárgyalt könyv és részek feljegyzésével, ami azonban lehet hogy nem tőle ered, hanem a későbbi kiadók munkája.

Musnai László.

(Folytatjuk.)

A Nagyenyedi Református Nagyhét Emlékkönyve. Az erd. ref. egyh. ker. iratterjesztésének kiadása. 1927. Ára 120 lei.

Nem lehet kézbe venni ezt a könyvet anélkül, hogy fel ne elevenedjenek a lelkünkben annak a hétnek erőtadó emlékei, melyről ez a könyv szól. Azoknak is, akik ott voltak, s azoknak is, akik bármi ok miatt nem tudtak részt venni ezeken a konferenciákon, e könyv olvasása áldott eszköz arra, hogy ismét átéljék azokat a napokat. A munka tartalmazza a nagyhét egész anyagát, a bibliaórák vázlatától egészen a nyilvános összejövetelek szövegéig. Már maga a hét bibliaóra vázlata sok indítást adhat a lelkészeknek és világiaknak egyaránt, az előadások pedig a legújabb kérdéseket csoportosítják, a legújabb munkalehetőségekre hívnak fel, amelyekről minden lelkipásztornak gondolkozni kell.

Maga a könyv összeállítása mintaszerű. A bibliaórák vázlata után a lelkési kurzus előadásai s az esetleg hozzáfűzött kérdésekre a feleletek találhatók, azután a konferenciai előadások és megbeszélések, a nyilvános összejövetelek műsorai és előadásai, az ünnepélyes istentiszteleti imádság és prédikáció, végül a ref. nagygyűlés beszédei. A beosztásban egynéhány elnézésből eredő tévedés fordul elő, pl. hogy a tartalomjegyzékben a résztvevők és szállásadók névsorát függelékbe kellett volna tenni és nem a nagygyűlés címe alatt sorolni fel, az 5. bibliaórának nincs címe, épúgy nincs a 7. és 8.-nak sem, a püspöki zárószavak (172. lapon) végére oda van téve: Püspöki áldás, holott ilyen a mi egyházunkban nincs, mert csak egy áldás van. Ezek azonban jelentéktelen hibák és eltűnnek azon értékek mellett, melyek a könyvben vannak.

Hozzá lehetne szólni természetesen evvel kapcsolatban magukhoz a bibliaórákhoz, előadásokhoz és megbeszélésekhez is, ehelyett azonban arra hívjuk fel lelkésztársaink figyelmét, hogy igyekezzenek saját maguk olvasni és megismerni a könyvet, de igyekezzenek világi tagjainkkal is megismertetni. Egy ilyen könyvnek, mint ez, minden világi ember asztalán ott

kellene állania és mindenkinek érdeklődnie kellene iránta. Ez a feladat pedig a lelkészekre hárul, hogy érdeklődést keltse-
nek világi tagjainkban ezen kérdések iránt. A sok panaszt,
hogy egyházunk és keresztyén világnézetünk háttérbe van szo-
rítva, így lehetne némileg orvosolni. A konferencia már eddig
nagy eredményt mutatott fel abban, hogy 27 egyházi tisztviselő
vett rajta részt. Ezt a számot növelnünk kell és ennek egyik
módja az, ha az ott tárgyalt kérdésekre felhívjuk a világi tagok
figyelmét.

Josija király törvénykönyve. Ezen a címen adta közre
dr. Kecskeméthy István a Mózes neve alatti ötödik könyv, a
Deuteronomium, 12—26. fejezeteinek fordítását és rövid ma-
gyarázatát. Az aránylag rövid, mindössze négy és fél ívnyi,
munka — kis terjedelme ellenére is — igen értékes gyarapo-
dása a magyar nyelvű ószövetségi irodalomnak. Teljesen tudo-
mányos szempontok szerint, de olyan világos és könnyen érthető
nyelvezettel van megírva, hogy nem szakemberek is élvezettel
és haszonnal olvashatják.

A tulajdonképeni deuteronomiumi törvényhozás kodexé
áll előttünk a szerző által „Josija törvénykönyve.” cím alá fog-
lalt Deut. 12—26-ban. A kodex, anélkül, hogy technikai rész-
letekbe merülne el, avagy törvényvégrehajtási utasításokkal
bibelődne, (ez alól legfeljebb 14: 3—20 a kivétel), általános
utasításokat ad az ünnepekre, áldozatokra, közigazgatásra,
családi életre, államrendre, igazságszolgáltatásra vonatkozólag.
Kitűnően sikerült és pompás, logikus áttekintést nyújtó felosztást
végzett a szerző, amikor a kodex intézkedéseit öt főcím alatt
a következőképen csoportosította: I. Istentisztelet. II. Vallási
élet. III. Vallási és állami szervezetek. IV. Polgári és katonai
jog. V. Társadalmi jog.

A szöveghez fűzött kommentár pompásan megfelel ren-
deltetésének. Könnyedén, szemléltetően, — mindazonáltal kifo-
gástalan tudományos aparátussal, — világosítja meg és teszi
érthetővé az egyes törvényintézkedések célját, rendeltetését,
okát — és ahol szükséges, a héber szöveg alapján tárja fel
bonyolultabb kifejezések, vagy vitás helyek mondanivalóit.
Csak azt sajnáljuk, hogy az illusztris szerző csupán a fordí-
tásra és kommentálásra szorítkozott s nem vette fel a Josija
nevével kapcsolatban közismertté vált kodex irodalom- és vallás-
történeti méltatását is. A külföldi ószövetségi irodalomnak
néhány év óta igen nagy érdeklődésre szert tett kérdése a
Deuteronomium probléma újra megnyitása. Jóllehet, a Deutero-
nomium helyzete és jelentősége az eddigi kutatások és meg-
állapítások rendjén egészen tisztázottá válnak mutatkozott már,
legújában a több mint 120 éve érvényes megállapítással szem-

ben, mely szerint ez a középső része a Deuteronomium könyvének adta meg 622-ben Josija király reformjának az alapját, mint külföldi lapok recenzióiból értesülünk, két újabb nézet ütötte fel a fejét, amelyek ugyan ellenkeznek egymással, de abban megegyeznek, hogy a már általánosan elfogadott régebbi eredményeket ismét kérdésessé teszik. A marburgi Hölscher azon a véleményen van, hogy a könyv keletkezési korának keresésében a fogság utánra kell mennünk, míg az angliai Welch ezzel homlokegyenest ellentétben a deuteronomiumi törvények jó részét a bírák koráig utalja vissza. Noha valószínűleg mindkét nézet tulzott és talán tarthatatlan is, mégis szeretnénk volna, ha ezekre a kérdésekre nézve dr. Kecskeméthy részletesebben nyilatkozott volna könyvében.

A fordításról csak a legteljesebb elismerés hangján szólhatunk. Az eredeti szöveg szellemének hű visszaadása mellett tiszta, gördülékeny és szép magyarság jellemzik. Legfeljebb egy-két olyan saját szava van a fordítónak, melyek helyett mintha jobb lett volna megtartania megszokott fordításunk kifejezéseit. Például 17:12, 13-ban „bözadón” és „l’ó jőzidun” szavak jelentéséhez közelebb fekvőnek érzik az „elbizakodottságból, önteltségből, gőgből”, illetve „ne cselekedjenek elbizakotlan, öntelten, gőgösen” fordítás, mint az, hogy „ne cselekedjenek büszkén”, „büszkeségből.” Hátrább, 18: 22-ben már a fordító is „önhitség”-nek adja vissza ugyanazt a szót. (Lásd még Péld. 11: 2, vagy Jer. 50: 31, 32, ahol „kevélység” a fordítás.) Hasonlóképen 21: 23-ban is különösen hangzik az, hogy a holttest „ne háljon” a fán. (L’ó talin niblato ‘al-ha’éc.) Igaz, hogy „lun” személyekre vonatkozólag tényleg azt jelenti, hogy meghálni, de tárgyakról beszélve csak azt jelenti, hogy „marad.” (Ex 23: 18, 34: 25). A fordító is így használja Deut 16: 4-ben: „Ne maradjon a húsból reggelre.” A holttest inkább tárgy, mint személy. — Más, elől azonban igen szerencsés újítás 19: 19, 20-ban „közüled, közölted” helyett „kebeledből, kebeledben”, úgyszintén például 22: 8-ban „házfedeledre korlátott csinálj” helyett „csinálj könyöklőt padlásodra.” Sokkal kifejezőbb és színesebbé teszi a szöveget. Általában a fordítás eleven, gondos és egyszerűségében is választékos. Magyar bibliafordításaink között mindenesetre jelent olyan gazdagodást, mint például az angol nyelvre nézve a Moffat híres modern ószövetség-fordítása.

A kötetet a kolozsvári Lyceum könyvnyomda adta ki.
megrendelhető a szerzőnél. *Maksay Albert.*

Theologiai Szemle. Szerkeszti: Csikesz Sándor. Debrecen. II. évf. 3—6 sz. 1926. Karácsony. Az Orsz. Ref. Lelkészegyesület kiadása.

Ennek a bő tartalmú alaposan szerkesztett lapnak jelen, terjedelmes száma (745—1002 lap) dr. Erdős József theol. pro-

fesszor hetvenedik születésnapjára kiadott jubileumi szám, s benne a szerkesztőn kívül Historicus adózik a theol. tudományunk e kiváló művelője érdemeinek méltó szavakkal. D. Erdős József neve össze van forrva a magyar theol. tudomány történetével és csak büszkeséggel és Isten iránti hálával tekinthetünk áldott, munkában gazdag életére, nemes nevelői személyiségére, komoly és értékes szolgálataira, melyeket egyházunknak és Isten országának tett s mi is kérjük Istent, hogy tarlsa meg még számos éveken át, megmutalva neki munkássága gyümölcseit.

A füzetben dr. Pröhle Károly predikációja után, mely a Szentháromság gondolatát fejtegeti, őt tanulmány foglal helyet: D. br. Podmaniczky Pál: A misszió tudományának vázlata c. doktori értekezése, Dr. Deák János: A Deuteronomium kérdésének mai állása, Dr. Halmi János: A II. Timotheusi levél, Dr. Máthé Elek: Pál apostol és a misztérium vallások, Payr Sándor: Luther és az egyh. ének c. cikkek.

Ami különösen az elsőt, a misszió tudományáról szóló cikket illeti, ez a külmisszió kérdésének és disciplinájának a gyak. theol. tudományok közötti elhelyezését és módszerét kellene, hogy ismertesse. Kár, hogy a dolgozat legnagyobb részét a külső misszió munkájának és eredményeinek ismertetése foglalja el, mely bár önmagában nagyon hasznos és értékes adatokat tartalmaz, nem tartozik a tárgyhoz, míg a tárgyhoz inkább tartozó elvi és módszerei rész háttérben van a dolgozatban. Szerző végeredményében nem képes kielégítőleg elhelyezni a misszió tudományát a gyak. theol. körében, amiben nem eléggé megindokolt felfogása vezeti úgy az egyház munkájáról, mint a gyak. theol. disciplinák beosztásáról. Az egyház munkájára vonatkozó felfogása elveti azt az alapot, melyen kívül ma már kitűnt, hogy nem lehet gyak. theológiát felépíteni, hogy t. i. az egyház tevékenységei tulajdonképpen a Szentlélek munkája az egyházban. Ha a munkát egyoldaluan az egyház tevékenységének fogjuk fel, megint tárva van az út azon nehézségek előtt, melyeket a liberális theologia alapjaiban látunk. Ugyanitt kizárja az imádság és szolgálat tevékenységeit, tehát a kultuszt és a ker. életet a maga változatosságaiban a gyak. theol. köréből azzal, hogy azt csak a vallástételre korlátozza. Nagy tévedés, hogy a gyak. theológiát a „jelen képének adására” korlátozza, ami ismét egy egész sereg nehézségnek válik mélyebb megfontolás alapján forrásává. Úgy látszik, hogy a szerző előíró tevékenységet és jelentőséget a gyak. theol. disciplinák közül csak a lelkigondozásnak tulajdonít (751 l. 5. jz.), az egyház ismertetése (Kirchenkunde), az istentisztelet (liturgika), az ifjúság nevelése (katechetika), igehirdetés (homiletika), az egyház jogi élete (egyházjog), ezekben a jelen képét adja a gyak. theol. Ez nagyon határozatlan és mindenesetre alapos megoldást kívánó álláspont, mert így a

disciplinák közötti különbségtétel alapja tisztázatlan. Ha a gyak. theologia ezekben a jelen képét rajzolja meg, akkor nagy kérdés, mi tanít meg arra, hogy az Isten Igéjét hogyan hirdessem és a lelkekkel hogyan bánjak.

Egy másik nagy nehézsége a műnek az hogy a misszió tudományának tudományos módszerét nem tisztázza, azaz nem kielégítőleg tisztázza. Munkája legnagyobb része leírása bizonyos adatoknak, amiből az lenne gondolható, hogy módszerül a munka eredményeit veszi számba, ha nem jelentette volna ki, hogy a misszió tudománya programadó tudomány. Nagyon röviden végez, vagy meg sem említi olyan kérdéseket, melyek pedig ennek a tudománynak nagyon fontos kérdései, pl. mi a missziói igehirdetés módszere, különbözik-e ez a gyülekezeti igehirdetéstől és az evangélizációtól és miben? Világos az is, hogy az egész külmiszió egyik gyökérvkérdése az, hogy a nem európai kultúrájú emberek és népek közé a keresztyénséget mint Isten izenetét kell elvinni, mint életet, nem mint egyházi szervezetet és intézményt, mert amint az Ige minden egyénnek saját élete és egyénisége kereteiben nyilatkozik, épúgy a népekben sem törli el az egyéniség korlátait, hanem azokon át és azok felhasználásával nyilvánul. Amiből következik, hogy a misszionak erre tekintettel kell lennie s azon igyekeznie, hogy az Ige terjedésének munkája a nép jelleméhez illő formákban teremthessen magának szerveket. Ismertetni kell tehát annak a népnek egyéni vonásait, mert minden nép aszerint fogja az izenetet megragadni. Mindezek a kérdések, melyek a dolgozatban nem tárgyaltnak, szükségesek ahhoz, hogy a misszió tudománya igazán beilleszthető legyen a gy. theol. disciplinái közé. Mindezek mellett azonban természetesen elismeréssel kell adoznunk a szerzőnek alapos tanulmányokra valló munkájáért.

A lap többi részében értékes kisebb közlemények találhatók. A folyóirat iránya inkább a bibliai tudományok felé huz, úgy, hogy ezekre tartozó cikkek túlnyomólag uralkodnak a lapban. Köztük kiemeljük Musnai Lászlónak, tekei lelkésztestvérünknek értékes cikkét, mely a János probléma megoldására tartalmaz indításokat. Gazdag könyv- és folyóiratszemle található a lapban, mely előbbi már csak áttekinthetőség szempontjából is jó volna szakok szerint csoportosítani. A könyvszemlék között a Heyns-féle Református Dogmatika fordítására vonatkozó kritika ragadja meg különösen a figyelmünket. A Tudományos Élet c. rovat közli Kállay Kálmán, br. Podmaniczky Pál és Dancsházy Sándor doktorokká avatását, első az őszöv. utóbbi kettő a gyak. theologiai szakcsoportból, s dr. Pröhle Károly h. c. doktori avatását a leipzigzi egyet. prot. theol. fakultása által.

Az egész folyóirat örömdetes jele a theol. tud. élet felendülésének.

I. L.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT” ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

I. ÉVF. 3. SZÁM. EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI. 1927. FEBRUÁR.

Az igaz és hamis szeretet.

Ján. 15: 13.

Nincsen vas. isk. vezető, aki ne szeretné a gyermeket. Még az is, aki csak a rideg kötelességnek próbál eleget tenni, mikor a gyermekekkel foglalkozik, azt vallja, hogy szereti őket, mert egy bizonyos szeretet nélkül nem is lehet beszélni velük. De az igazi szeretet mégis más, mint az, amellyel vasárnaponként belépünk hozzájuk és elébük állunk. Az igazi szeretet elve a Krisztus szavában van lefektetve: „nincsen nagyobb szeretet annál, ha valaki életét adja.” Az igazi szeretet alapja az, hogy az életadó szeretet abban az értelemben, hogy a maga életét adja azért, akit szeret. A mi szeretetünk ebben az értelemben sohasem lehet igazi, mert mi természettől hajlandóbbak vagyunk megtartani, mint odaadni életünket. De nézhetünk Krisztusra, aki a maga életét adta értünk és kérhetjük, hogy tanítson meg naponta odaáldozni magunkat az Ő gyermekeiért. A másik vonása az igazi szeretetnek, hogy életet teremtsen abban, akire irányul. A mi szeretetünk úgy lehet ilyen életadó szeretet, ha a gyermeket az élet igazi forrásával, Krisztussal igyekezzük összekapcsolni. Belőle származik arra a lélekre nézve az élet, ha a mi munkánk abban a lélekben nem magunk iránti, hanem Krisztus iránti szeretetet akar ébreszteni. Minél közelebb jutott egy lélek Krisztushoz, annál nagyobb benne a szeretet és ez a harmadik vonás, amit látnunk kell, hogy a mi szeretetünk a gyermek iránt azon az alapon lesz nagyobb és mélyebb, ha a Krisztus irántunk való kegyelmét jobban és jobban megismerjük és vele megismertetjük.

Ez az igazi szeretet, minden más szeretet hamis, mulandó, erőtelen és romlására van a másoknak. A vas. iskolában az igazi szeretetnek kell uralkodnia.

Az adakozás a vasárnapi iskolában.

Nemrégén egyik v. isk. vezető azt a megjegyzést tette, hogy a v. iskolában nem akarja a gyermekeket pénzért zaklatni s hogy az igazi vas. iskolából a pénz kérdését teljesen

ki kell küszöbölni. Mivel tudjuk, hogy ez sok v. iskolában így van, szükségesnek látszik megvizsgálni, helyes-e ez az elv és kell-e szerepet adni a v. iskolában az adakozás gondolatának. Először is meg kell jegyezni, hogy itt csakis *igazi* v. iskolákról van szó, tehát a kényszeren alapuló, kényszerből végzett munkát tekinteten kívül kell hagyni. A ref. vas. iskolák kapcsolatáról szóló pontokban, a csatlakozás feltételei között benne van, hogy a csoport adományaiából egy bizonyos összeget a központi alap részére beküld. Ez magában foglalja azt a gondolatot, hogy a v. iskolában rendszeres adakozást kell bevezetni.

Az a v. iskola, mely idegenkedik attól a gondolattól, hogy az adakozást bevezesse, saját maga alatt vágja el a fát, mert rendszeresen *szoktatja le a gyermekeket* a szolgálat gyakorlásáról és megcáfolja azt, amit tanít, hogy mindenünket és egész életünket Krisztusnak kell áldoznunk és vele Neki szolgálunk. Ez a v. isk. célja, hogy a gyermekeket Krisztus szolgálatába állítsa és ez a szolgálat megköveteli, hogy ne csak az időmet ne csak testi erőmet stb. állítsam az Ő szolgálatába, hanem a pénzemet is. Csak evvel a gondolattal nevelhetünk igazi hívőket Krisztusnak és nevelhetjük rá a következő nemzedéket arra, hogy egyháza és Krisztus iránt minden áldozatra legyen kész.

Hogyan csináljuk ezt a szolgálatra való nevelést a v. iskolában? Az áldozatkészségre való nevelés nem abban áll, hogy a gyermekeket rávesszük, hogy kérjenek otthon pénzt, hogy azt aztán a v. iskolába hozzák, ennek nagyon kevés nevelő értéke van, hanem abban, hogy rászoktatjuk a gyermekeket arra, hogy ha ők kaptak valahonnan sajátjuk gyanánt pénzt, abból adjanak, vagy adják v. isk. céljaira. Ez neveli önmegtágadásra a gyermekeket. Ezenkívül rá kell szoktatni őket, hogy ha egyiknek nincs valamije, ami a másiknak van, ossza meg azt a másikkal. Alkalmakat keresünk, amikor a gyermekekkel valami munkát együtt végezhetünk, vállalunk valami ilyen munkát, mint egy v. isk. ünnepély előtt a templom kiséprése, vagy feldiszipálása, vagy utána annak rendbehozása. Szintén alkalmakat keresünk, mikor a gyermeket valami szolgálatra ösztönözhetjük, valaki iránt, aki erre rá van szorulva. Ilyenre falun is lehet alkalom, esetleg elvinni valamit egy-egy betegnek, vagy árvának, vagy segíteni idős embereknek stb. Ebben a vezető legyen találékonyság keresen ilyenekre alkalmakat. Mindezekben a fődolog annak megéreztetése, hogy ne másoknak akarjon a gyermek szolgálni, ne másoktól dicsőretet nyerni általa, hanem úgy hajtsa végre ezeket, mint szolgálatokat Krisztus számára.

Lehetnek ebben olyan nehézségek, melyek akadályoznak ezeknek elenyésztéséről még egy pár szót. Sok helyen az adakozásnak az az akadálya, hogy a gyermekek nem igen kapnak pénzt hazulról, ha nem kérnek. Ilyen esetben sem szabad arra nevelni a gyermekeket, hogy otthonról kérjenek adomá-

nyokat. Nem az a baj, ha valaki nem képes adni, mert neki sincs semmije, a baj ott kezdődik, ha van neki és még sem akar adni. Az ilyen helyen is ébren kell tartani a gondolatot, hogy adakoznunk kell, ha a gyermekek nem is tudnak adakozni, azért a vezető tegye a perselybe minden alkalommal a maga adományát, viszont keressen más alkalmakat, hogy a gyermekeket áldozatra nevelje vele.

Egy másik nehézség az szokott lenni, hogy akárhogy figyelmeztetem a gyermekeket, mégsem adakoznak, pedig tehetnék. Ebben az esetben nem jajgatni és panaszkodni kell, hogy milyen önző a nép stb., hanem először is tudni azt, hogy csak áldozhat, akinek a lelkében a Szentlélek már a maga munkáját megkezdte, tehát tovább is folytatni a szolgálatra való nevelést s emellett imádkozni a gyermekekért, hogy Isten vezesse rá őket, hogy megértsék az egyetlen Áldozatot, melyből minden más áldozat fakadhat: a Krisztus érettük lett áldozatát.

Az adakozást a v. iskolában úgy kell beállítani, hogy az az óra egyik része legyen. A legjobb eljárás, ha a történet elmondása után, mielőtt az aranymondást megtanítanánk, elénekeltetjük a 4. éneket, (Nem vagyunk mi magunkéi...) aztán kiteszük a perselyt s mindenki beleteszi az adományát, azután pedig egy rövid imádságot mondunk, kérve Istent, hogy áldja meg amit adtunk, fordítsa az ő országára és segítsen, hogy egész életünket az Ő szolgálatára szentelhessük. Mikor ennek vége van, folytatjuk tovább a leckét.

Igy az adakozás igazán egyik hathatós eszköz lesz a gyermekek Istenhez vezetésében.

A munka.

Vas. iskolai jelentések. Első számunkhoz jelentőiveket mellékelünk azzal a kérelemmel, hogy azokat kitöltve azonnal küldje vissza minden v. issk. vezető. Ilyen jelentőiv eddig visszaérkezett a következő v. iskolákról: Székelyföldvár, Mezőpanit, Lupény, Braila, Agyagfalva, Déva, Bágyon, Kolozsvár, Gyulafehérvár. Egrespatak, Nagysajó, Szilágysomlyó, Ördögkeresztur, Nagybaczon, Szörce, Kraszna, Szászváros, Tacs, Marosvécs, Dés. Mivel nem valószínű, hogy csak ennyi v. iskola legyen az egyházkerületben, jelen számunkhoz *még egy jelentőivet* mellékelünk azok számára, akik még nem küldték be a választ, emellett AZ ÚT márciusi számához is mellékelünk egy jelentőivet. Azon vas. iskolákat, melyek jelentéseiket nem küldik be, kénytelenek leszünk a nyilvántartásból törölni, Együttal minden v. iskolai vezetőt *nagyon komolyan* kérünk, hogy ezt a lapot, melyet a v. iskola számára készítünk, minden vezető olvassa el, az itt közölt felkéréseknek és felhívásoknak tegyen eleget, mert csak így lehet a Krisztus ügyét a v. iskola által szolgálni.

Lapunk szétküldésében nagy nehézséget okoz, hogy nem tudjuk, melyik v. iskola, hány példányban és kik számára igényeli a lapot. Mindenütt annyi számra lehet igény, ahány csoportot a v. iskola fenntart. Kérjük, hogy minden v. iskolától *jelentsék be: kiknek a címére, hány példányban küldessék ez a lap.* A lap előállításáért és küldéséért a v. iskolának semmit sem kell fizetnie.

Vasárnapi iskolai ünnepélyek. A hidegebb idő elmúltával ismét alkalom van arra, hogy a v. isk. ünnepélyek rendezése által a munka céljait a szülőkkel és a gyermekekkel megismertessük. Ezeket az ünnepélyeket legalkalmasabb a templomban rendezni, programjukban legyenek énekek és szavalatok a v. isk. növendékei részéről, de emellett mindig legyen egy-egy rövid előadás is, melyet a vezető, vagy más, e célra felkért egyén a v. iskola céljáról tartson a szülőknek. Ebben az előadásban fejtjük ki, hogy a munka célja a gyermekeket Krisztushoz vezetni s ez által a szülőknek szolgáltatára lenni, hogy gyermekeik engedelmesek, nyájasok és munkások legyenek. Összeköthetjük ezt a gyermekek számára hasznos apró ajándékok adásával is, aminő egy-egy Újszövetség, vagy kép, vagy a gyermektraktátus egy-egy száma. Vigyáznunk kell arra, hogy az ünnepély programja csakis komoly vallásos és a hitet erősítő számokból álljon, tehát humoros versek vagy színdarabok itt határozottan mellőzendők. Szavalásra nagyon alkalmas egy-egy kevésbé ismert egyházi ének szövege is.

Nyugtázások. Központi alapra küldött: dévai v. isk. 100 lei, tordai v. isk. 300 lei, sepsibesenyői v. isk. 50 lei, nagybaczoni v. isk. 50 lei.

Külmisszióra: brüssói v. isk. 200 lei. ploesti v. isk. 55 lei, marosvécsi v. isk. 100 lei.

A vas. iskolai vezetők figyelmébe. Mint első számunkban jeleztük, a központi alap hivatása, hogy a vezetőket a munkára alkalmas tanulmányozáshoz szükséges könyvekkel ellássa. Egyik nagyon fontos tanulmány, amire a vezetőnek szüksége van, a Biblia könyveinek ismerete. E célból ajánljuk *Musnai László: Az Újszövetség* c. könyvét, mely a Biblia ismeretére fontos adatokat tartalmaz. E könyvet a *nyilvántartott vasárnapi iskolák* 120 lei bolti ár helyett 50 leiért kaphatják meg. Amelyik vas. isk. megszerezni óhajtja, ebbeli szándékát, az összeg beküldésével együtt, jelentse kiadóhivatalunknak. Az 50 lein felüli különbözetet a központi alap pénztára hordozza.

Lapunk első két száma elfogyott, így újabb jelentkezőknek csak a jelen számtól kezdve küldhetünk.

Szerkeszti:
Dr. Imre Lajos.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Cluj-Kolozsvár, Ref. Theblogia.

Szerkesztői és kiadóhivatali üzenetek.

Az Áhitat Percei c. bibliaolvasó kalauz jelen számunkból kimaradt.

Folyó évi március hó 15-ig a következő előfizetési díjak folytak be Kiadóhivatalunkhoz: Nagy Elemér, Kolozsvár 830; Gulya Géza, Nagyvárad 100; Koncsól János, Felsőláng 356; Ref. lelkészi hivatal, Medgyes 200; Papp József, Nagyszeben 100; Tárcy Géza, Csomaköz 200; Kállay Dezső, Brassó 250; Lőrinc Samu, Steierfalu 200; Magyarpéterlaki ref. egyházközség 200; Biró Sándor, Székelyudvarhelyt 250; Oláh Sándor, Szamoskrassó 350; Kis Mihály, Maroscsapó 250; Gyenge Aron, Pitest 200; Halmágyi János, Marosvásárhely 250; Kovácsy Albert, Bonyha 125; Szász Márton, Régen 250; Nagy Lajos, Székelykeresztúr 250; Jancsó Lázár, Páké 200; Ref. lelkészi hivatal, Szászváros 250; Tőkés Gyula, Felsőtők 225; Kiss Géza, Nagyszalonta 200; Szendrei Dénes, Szatmár 250; Farkas Albert, Dés 150; Papp József, Gencs 250; Balogh Gyula, Szemlak 25; Kassay Béla, Tenke 250; Kiss Ferenc, Debrecen 250; Szász János, Marosujvárt 100; Csernák Béla, Nagyvárad 250; Ref. lelkészi hivatal, Havadtő 200 Leu.

Előfizetőinkhez. „Az Út” előfizetői közül nagyon sokan vannak hátulálékban még az 1926 évi előfizetési díjjal is. Szükségtelennek tartjuk e helyütt hosszasan magyaráznunk, hogy lapunk előállítási árának rohamos emelkedése, mily súlyos anyagi helyzet elé állított minket s ennek dacára lapunk előfizetési díját csak nagyon lényegtelen kis összeggel emeltük fel a folyó évre, vagyis belföldön 250, míg külföldön 300 Leuban állapítottuk meg, s ezt csak úgy tudjuk továbbra is fenntartani, ha előfizetőink előfizetési díjjaikat *előlegesen* és nem utólagosan, minden sürgetés tévára nélkül, beküldik.

Ezért a legnagyobb bizalommal kérjük előfizetőink táborát, hogy *ugy az elmúlt 1926 mint a folyó 1927 évre az előfizetési díjokat beküldeni sziveskedjenek*, hogy lapunk szétküldésében fennakadás ne állasson be.

Kiadóhivatal.

Az **En Kicsinyeim** gyermeklapunk harmadik. számát azzal a kéréssel csatoljuk lapunkhoz, hogy e lappal Az Út előf. ára 20 leivel növekszik. Aki előfizetőink közül ez egy számot nem tudná elhelyezni, vagy nem óhajtaná megtartani, sziveskedjék ezt kiadóhivatalunkkal közölni, hogy a gyermeklap küldését neki beszüntessük.

Lapunk mostani számában olyanok részére, akiknek nálam nyilván tartott Vas. Iskolája van, de jelentőivét nem küldte be, még egy *jelentőivet* mellékelünk, melynek kitöltését és beküldését *sürgősen* kérem a szerkesztőség címére.

Felkérjük olvasóinkat, hogy amennyiben az el nem adott „*Erdélyi Magyar Református Naptárak*” visszaküldésére kitűzött határidő már régen letelt, sziveskedjenek a Naptárak árát *sürgősen* beküldeni, hogy ezáltal mi is elegendi tehessünk fizetési kötelezettségeinknek.

Kiadóhivatal.

Tízletelettel értesítjük olvasóinkat, hogy az „*En kicsinyeim*” c. gyermeklap első és második száma teljesen elfogyott és hogy az *ujabban* belépő előfizetőinknek csak a 3-ik számtól tudjuk küldeni lapunkat.

Kiadóhivatal.

A szolgálatom dicsőítése.

„Ezek az emberek a magasságos Isten
szolgái, kik néktek az üdvösségnek útját
hirdetik“ (Csel. 16:17.)

Pál apostol méltán elmondhatta magáról, hogy ő a szolgálatát dicsőíti. Az ő egész élete, igehirdetése, lelkesedése, tűrése, kitartása és szenvedélyes buzgósága mind arra irányult, hogy abban a szolgálatban, melyre Isten elhívta őt, magának Istennek a dicsősége gazdagodjék — s ez tette dicsőségessé a szolgálatot és a szolgálattévőt is. Hanem elmondhatjuk-e magunkról mi is ugyanezt? Nem vagyunk-e méltatlanok arra a megkülönböztetett kitüntetésre és tisztességre, amiben Isten részesített bennünket, amikor szolgálivá fogadott?

Hiszen ennek a szolgálatnak szavakba foglalhatatlanul nagy jelentősége van, mert olyan cél megvalósítására irányul, amelynél feljebb semmi sincsen. Hirdetni az üdvösség útját. Olyan munka nincs az egész világon, ami ehhez fogható lenne. Vannak fárasztó munkamezők, amelyek megfeszítik az izmokat, megverejtékeztetik a homlokot, fárasztó próbákra teszik az elme élességét és az értelem mélységét, de „az üdvösség útjának hirdetése“ mindnél fontosabb. Ha nem lennének földművelők, meghalnánk talán éhen; ha nem lenne kereskedelem, megállana esetleg fejlődésében a világ; ha nem lenne politika, akkor — úgylehet — nem volnának hatalmas dinasztiák és nem lenne történelem; de okok és okozatok láncbefűzéséből mindezt meg lehetne azért magyarázni. Ám ha üdvösség nem lenne, akkor nem lenne értelme, célja és jelentése az egész teremtésnek. Isten a legdrágábbat bízta ránk, amikor elküldött, hogy hirdessük az üdvösség útját.

Ha van fontos munka a világon, a lelkipásztoré az. Minden más törekvés, igyekezet, fáradság és erőfeszítés ezen a világon csak időleges célok elérése érdekében történik. Amióta a lelkipásztor dolgozik, az maga az örökkévalóság. És éppen ezért a legnagyobb felelősséggel is jár.

Vannak a földi életben olyan munkakörök, amelyekbe a betöltőik valahogyan belesodródtak, de kikíváncsoznak belőlük, mert többet érnek érzik magukat a munkakörük szűk keretei között megvalósítható értékeknél. A lelkipásztori munka viszont olyan értékekkel dolgozik, amikhez a legbrilliansabb szellemi képesség, a legkomolyabb szorgalom, a leghosszabb élet sem

teljesen elég. Mindből több kellene ahhoz, hogy egy lekipásztor egészen felérje a hivatása magasztosságát. Istenért végzett munka ez, azzal a rendeltetéssel, hogy megmentse a bűnös világot a bűnök végzetétől; hogy megtöltse a mennyét halhatatlan sereggel, amely el nem halkuló hangon énekli a Megváltó dicséretét; hogy megmutassa az emberiségnek magát a Krisztust, aki szól: „Én vagyok az Út”

Az üdvösség útjának a hirdetése annyi, mint a Krisztus hirdetése.

Csakhogynemnyi nehézség állja az ígehirdetőnek útját! Oda kell állítania a Krisztust, úgy, hogy olyan szemek is meglássák, amelyek vakok. Bele kell harsognia Isten ítéletét és kegyelmét olyan fülekbe is, amelyek süketek. Imádságra kell tanítania olyan ajkak is, amelyek némák. Szolgálatra kell hívnia olyan kezeket, amelyek tunyák és bénák. Emberfeletti feladat. De éppen azért nyert a lekipásztor világfeletti tiszteséget a maga szolgálatában, hogy ne riadjon vissza a nehézségektől. Ő a Magasságos Isten szolgálója! A szolgásgot méltósággá változtatja az, akinek a szolgálói vagyunk. A mi szolgálatunknak Isten ad súlyt és erőt. Nincs az a nagykövet és meghatalmazott miniszter, akit hatalmasabb uralkodó küldött volna, mint a lekipásztorokat.

És ennek a tudatában a lekipásztornak nincs miért megdöbbsennie a vak szemek, a süket fülek, a néma ajkak és a béma kezek rettenetes közönyössége miatt. Önmagában ő is néma ajkak volt, amíg Isten meg nem szólalt a szívében; ő is vak volt, amíg szemébe nem sugárzott az Üdvözítő dicsőségének fénye; ő is süket és béma volt, amíg meg nem hallotta a mennyei szózatot: „Nekem, a legeslegkisebbnek adatott a kegyelem, hogy hirdethessem a Krisztus végéremehetetlen gazdagságát”. S amiképen meglevenítette őt az Isten, együtt a Krisztussal, Isten lesz az, aki az ő gyarló szolgálója által küldött üzenetével látásra nyitja a vakok szemét, hallásra serkenti a süketeket és hangot ad a néma ajkakra.

Ez a jelentése annak, hogy mi szolgálói vagyunk a magasságos Istennek. Nemcsak a megbízásunkat, nemcsak a munkaképességünket, de az eredményeinket is ő adja. Tudás, öntudatos hitvallástétel, szónoki képesség, nagyszerű lelkeszi gyakorlati készség mind csak ajándék, amit Isten azért adott nekünk, hogy alkalmas eszközei legyünk az ő céljainak. Pál csak plántál, Apollós csak öntöz, de Isten adja a növekedést.

A mi szolgálatunkat az dicsőíti meg, ha alázatosak vagyunk nagy dolgainkban; ha feltétlen engedelmességgel és önátadással elismerjük a magunk kicsiny voltát a magasságos Isten előtt; s ha egy pillanatra sem szűnünk könyörögni hozzá, hogy segítsen, és áldani őt, amiért megsegített.

M. A.

Fr. Flemming: Die treibenden Kräfte in der lutherischen Gottesdienstreform. Leipzig 1926. 194 lap.

A legutóbbi huszonöt esztendőben mind erőteljesebben nyomul a német protestantizmus érdeklődésének homlokterébe az istentisztelet reformjának a problémája. Míg régebben az istentiszteletnek a homiletikai része, a predikáció állott az előtérben, ma a liturgia kérdései lettek a jelentősebbek és az igehirdetés, mint a liturgiának egyik alkotó része, a többi alkotórészekkel való összefüggésében tárgyalatik.

Flemming e könyvében az istentisztelet reformjára vonatkozó elméleti és gyakorlati megoldási kísérletek zűrzavarán próbál egységesen áttekinteni azáltal, hogy a különböző, sokfelé ágazó törekvéseknek a gyökerére, azokra a hajtó erőkre megy vissza, amelyek e reform-mozgalmat motiválják. Négy, egymással ellentétes erőpárnak mérkőzésit véli e mozgalmakban felfedezni, amelyeknek harcában Flemming döntő bíróként mindig Lutherre hivatkozik. Eljárási módja az, hogy Luthernek az istentiszteletre vonatkozó iratai és nyilatkozatai alapján leszögezi Luther álláspontját és az így nyert mérték alá állítja a különböző reformtörekvéseket.

Mivel minket, református lelkipásztorokat első sorban maguk a reformtörekvések érdekelnek, az ismertetés folyamán könyvének idevonatkozó fejezeteire fogunk részletesebben kiterjeszkedni. Annyival is inkább, mert úgy látjuk, hogy ha nálunk, a mi egyházunkban öntudatosan sem elméletben, sem gyakorlati kísérletekben nem is nyilvánultak meg azok az erők, amelyek mozgatják a reformtörekvéseket, nálunk is ébredzenek. Ma még csak mint homályos sejtelmek, öntudatlan vágyakozások, de azért már is éreztetik hatásukat abban, hogy istentiszteleteink kezdik elveszíteni vonzó erejüket. De szükséges ezekkel a törekvésekkel azért is foglalkozni, mert az istentisztelet reformjáért folyó harcban nem egyedül a liturgiai szempontok a döntők. Az istentisztelet keresztyén életünk egyik megnyilvánulása. Hogy ennek az életnek az istentiszteletben való megnyilvánulására milyen formákat választunk, az attól függ, miben látjuk a keresztyénség lényegét. A liturgia, mint minden más megjelenési forma, visszahat a tartalomra is, annál inkább, minél alkalmatlanabb a tartalom megjelenítésére.

Bár a mi református egyházunkat úgy történelmi fejlődésénél, mint alapjelleménél fogva sohasem fogják a liturgia kérdései oly elevenen érinteni, mint az evangélikus egyházat,

mégis ezek a kérdések mélyre nyúló és messzire ágazó gyöke-reik folytán sokkal több figyelmet érdemelnek, mint amennyit eddig fordítottunk rájuk. Különösképen kell hogy érdekелjenek ott, ahol a mi istentiszteletünkben központi helyet elfoglaló imádságnak és igehirdetésnek nemcsak formájára, hanem tartalmára, irányára, céljára vonatkoznak, azt akarják befolyásolni, meghatározni, más irányba terelni, vagy pedig épen arra törekszenek, hogy az igehirdetés jelentőségét, súlyát kisebbítsék. Érdeklődni pedig nemcsak azért kell, hogy a mi református istentiszteletünk tisztaságát minden idegen elemtől megtal-mazzuk, hanem azért is, mert nekünk különösen szükségünk van arra, hogy finomodjék érzékünk a mi liturgiánk szépségeinek és hiányosságainak meglátására. Mert, amíg a német protestánsok túlbecsülik a kultusz jelentőségét, mi, erdélyi reformátusok a másik tuzásban járunk: maholnap semmire sem becsüljük. Aki ismeri a vallás természetét, az tudja, hogy úgy az egyik, mint a másik szélsőség egyformán veszedelmes. A tartalom és a forma, a lényeg és annak kifejezése egyen-súly, amelyből a helyes liturgia megszületik, nemcsak a for-máknak a favorizálása ellen tiltakozik, de azt is megkívánja, hogy azok a formák, amelyekben a tartalom szükségképen elhelyezkedik, eme eszközi, de nélkülözhetetlen eszközi jelen-tőségüknek megfelelő respectussal kezeltessenek. Nem szabad felednünk azt, hogy nem a véletlen és nem az önkény dolga, hogy a mi istentiszteletünk milyen alkotó részekből áll és azok milyen sorrendben következnek egymás után, hanem az isten-tisztelet lényegéről való felfogásunk alapelveinek megfelelően minden rész szükségképen, organikusan helyezkedik el benne; ennél fogva megrontja az, aki önkényesen hozzá tesz vagy el-vesz belőle, feltéve és hangsúlyozva: ha az az istentisztelet az alapelveknek megfelelően van felépítve.

*

Az istentisztelet reformjára való törekvések első hajtó erejeként *Flemming* az érzékiesítést tekinti, amely a formai elemnek akarja a döntő szót biztosítani az istentiszteletben, amely a liturgiai kérdéseket túlsokra értékeli, amely a híveknek az egyháztól való elidegenítését egészen liturgiai alapokra vezeti vissza. Vannak közöttük, akik a régi formákhoz való visszatéréstől, vannak, akik az aesthetikai követelmények erő-teljesebb érvényesítéséből, vannak, akik az istentisztelet drama-tizálásától remélik a bajok orvoslását. Ebből következik, hogy a műforma a tartalom rovására túlsúlyba jut és a kultuszt a művészettel azonosítják. A liturgust művésznek tekintik, akitől legrosszabb néven azt veszik, ha vét az aesthetikai követel-mények ellen. Az istentisztelet középpontjában álló érzésnek, örömmnek vagy fájdalomnak megfelelően több színt akarnak bevinni a templomba, amit a liturgus, a templom különböző színeibe öltöztetésével akarnak elérni. Ehhez járul a testbe-

szédnek fokozott és szokatlan mértékben való alkalmazása. Körmenet, a liturgus állandó mozgása, térdhajítás, hajlongás, különböző mosakodások bevezetése után csodálkozhatunk-e, ha némelyek a tömjénnel való füstölést is ajánlatosnak tartják, mert „az istentisztelet lényege a cselekvés, a szemlélés, az érzékelés.” A symbolumokat nagyon kedvelik, ami az istentisztelet dramatizálásában éri el tetőpontját. Valóságosan szinpadí módon díszletezik a templomot. Passiókor két fekete oszlop jelképezi a halál kapuját, a gyertyák eloltása és meggyújtása a halált és feltámadást. Pünköstkor lobogó tűz a symbolum. Aratási ünnepen vidám tánc az oltár előtt, máskor a liturgusnak és a segédkezők csoportjainak ide-oda vonulása teszi mozgalmassá az istentiszteletet. Természetesen vezet ez ahhoz az állásponthoz, hogy a sakramentum kiszolgáltatását tekintik az igazi istentiszteletnek, különösen az úrvacsoráét, mert benne a cselekvés és az érzékelés egyesül, s így a legjobb, legmagától adódóbb alkalmul szolgál az istentiszteletnek hangulatkeltő, az érzékeket foglalkoztató cselekményekkel és színekkel való feldíszítésére. Itt nyílik legtöbb alkalom a tiltakozásra ama tévedés ellen, mely „a fülnek és a szónak a hatalmát túlbecsüli és a szeméhségét, a képeknek és szemlélésnek hatóerejét lebecsüli.”

A szemléletnek és a symbolumnak a vallásban való szükségességét Flemming is elismeri, mert itt érezzük legjobban, hogy a kimondhatatlan kifejezésére a mi szavaink elégtelenek. Ezért öltözteti Jézus a hasonlatokban a szemléletlent szemlélhető formába, ezért van szüksége a vallásos beszédnek a képekre és szemléletekre. Sőt a dramatizálását és symbolizálását is az istentiszteletnek bizonyos korlátozásokkal szükségesnek tartja, de csak addig a határig, amíg az érzéki nem fenyegeti elnyeléssel a tartalmat, amíg megmarad eszközi jelentőségében. Mivel az úrvacsora szolgál a legfenyegetőbb alkalmul az érzékinek a szellemi fölötti túlsúlyra jutására, erőteljesen hangsúlyozza, hogy a sakramentum semmiesetre sem értékesebb az igénél. Meg kell őrizni az úrvacsora ünnepének a szellemi karakterét. Az úrvacsoránál nem azon van a hangsúly: „ez az én testem”, hanem azon: „tiérettetek törejtik meg.” Ennek az ünnepnek az áldása nem korlátozható csak az elfogadás pillanatára. A szemlélet csak út, eszköz a hithez. Az Ige és a Lélek által való testvéri közösség kapcsolja össze a gyülekezetet, nem pedig a közös szemlélet. Az evangélikus istentisztelet ereje nem a szemléletben, hanem a hitben van — állapítja meg Flemming.

G. L.

(Folytatjuk.)

A csoport megszervezése.*

Mi a csoport? Olyan fiúk és a vezető testvéri társasága, akik ezt a programot elfogadták és együttes munkával meg akarják valósítani. A csoportot két irányban kell megszerveznünk, *külsőleg* és *belsőleg*. Mindkét oldal egyformán fontos, mégis a külső szervezés a belsőnek következménye s anélkül csak látszatomunkat eredményez.

A csoport *külső megszervezésére* a következő dolgok irányadók. Ennek a szervezésnek célja, hogy a fiúkat összetartsuk és a munkát öntudatosan és határozottan irányíthassuk. Megállapítjuk, kik tartoznak a csoportba, névsort veszünk fel róluk és ezt a névsort minden összejövetelen vagy felolvassuk, vagy másként ellenőrizzük, hogy a csoport tagjai jelen vannak-e. A csoport tagjairól rendes nyilvántartást kell vezetni, ami legkönyebben úgy történik, hogy egy füzetet állítunk össze, melybe felírjuk minden fiú nevét egymás után is és azonkívül minden fiúnak egy lapot nyitunk, melybe jegyezzük róla való megfigyeléseinket, mulasztásait, a próbákat, melyeket letett és a diagrammot, melyet a személyi tanulmányi kérdések alapján állítottunk össze. Így, ha akármelyik lapját felnyitjuk, ott találunk róla mindent, amit ismeretéhez tudnunk szükséges.

A csoportban nagyon fontos, hogy *minden fiú részvételét* biztosítsuk, ne legyen egy se, aki azt gondolhatná, vagy azt a tapasztalatot meríthetné, hogy reá itt nincs szükség és neki nincs tennivalója. A hiányzóknak mindig nézzünk utána, szoktassuk őket hozzá, hogy akár előre, ha látják, hogy nem tudnak eljönni, akár utólag a következő órán mentsék ki magukat, ha már kénytelenek távolmaradni. A betegeket látogassuk meg, az akadályozottak iránt érdeklődünk, mert sohasem abból származik a baj, ha valamelyik nem tud eljönni az órára, hanem, ha nem jön, mikor pedig jöhetne. A kényszerből távolmaradó mindig gondol arra, hogy a többiek mit csinálnak, az ellenben, aki nem is akar eljönni, igyekszik kivenni a gondolatából a többieket. A munkabeosztást a csoportban úgy biztosíthatjuk legjobban, ha a csoportban felmerülő munkákat kiosztjuk a fiúk között. Ilyen munkák a következők:

* Mutatvány A vezető könyve c. munkából, mely a fiú-bibliakörök és egyesületek munkaprogramjának keresztülvitelére ad utasítást és az Egyhker. Iratterjesztésénél most jelent meg. Ára 90 lei.

az összejövetelek nyilvántartása és a tagok számontartása egy névsor alapján, valamint esetleges levelezés a távollevő tagokkal, vagy más csoportokkal, a tagok összeszedése, ezeket lehet egy fiúra bízni, akit nevezhetünk *titkárnak*; az összejöveteleken a napló vezetése, a következő összejövetel programjának számontartása, ez a *naplóvezető* fiztette lesz; ha a csoportnak van valami bevétele, szükség van valakire, aki a *pénztárat* kezeli, vagy nyilvántartja; szükség lehet olyanokra, akik a *helyiséget*, melyben az összejövetelek tartatnak, rendben tartja, aztán egy másikra, aki a csoport *könyvtárát* kezeli. Mindezeket, vagy ezekből, amit csak lehet, ne a vezető tegye, hanem az ő állandó felügyelete és utasítása mellett a fiúk maguk, hogy így munkát, elfoglaltatást nyerjenek és a szolgálatra alkalmat kapjanak a csoport érdekében.

A csoport megszervezésének másik külső eszköze annak *zártága*. Mikor a jelentkezések megtörténtek és a csoportot megalakítottuk, akkor egyúttal annak *határai is lezáródnak*. A későbbi jelentkezésekre legjobb külön időt állapítani meg, pl. kimondani, hogy új jelentkezőket negyedévenként fogadunk el. A csoport tagjai számára, valamint az új jelentkezők számára is *féléves próbaidőt* kell kikötni. E próbaidő alatt figyelemmel kísérjük a fiúkat, akiknek kötelességük a munkában való komoly részvétellel bizonyítani, hogy ragaszkodásuk őszinte és szándékuk a munkában való részvétel és a program eszménye iránt szilárd. E próbaidő arra való, hogy ezalatt mindenki a fiúk közül megismerkedhetik vele, mit akar a program, mit kíván tőlük és mit nyújt nekik. Ez alatt tehát különös gonddal *kell vigyázni arra*, hogy a program összes követelményeit a fiúkkal megismertethessük. Ha azt fogják látni, hogy ez a munka olyan, mely nem lép föl azzal az igénnyel, hogy változtasson az életükön, és tulajdonképpen mindent megenged, amit eddig csináltak, akkor nyugodtan lesznek, de nem is fogunk eredményt elérni. Ezért ebben az időszakban tudomására kell hozni a fiúknak, melyek azok a pontok eddigi életükben, amiket annak, aki ezt a programot vallja, tovább nem lehet folytatni. Ha ezeket határozottan megállapítjuk, nem lesznek kétségben afelől, hogy ez az út csakugyan egy egészen más, komolyabb életet kíván, mint amit eddig vezettek. Aki ezekben javulást nem akar felmutatni, minden kímélet nélkül zárjuk ki a csoportból, mert az ilyen csak rontja a többiét, de ezt a kizárást sem szabad sértően intézni, inkább személyes beszélgetésben venni rá azt, aki nem tud a követelményeknek eleget tenni, hogy maradjon ki, miután többször is személyesen beszéltünk vele azon bűn felől, melyben van. Mivel azonban a csoport nem a tökéletesek társasága, csak azokat szabad így eltávolítanunk, akik nem akarnak engedelmeskedni, de támogatnunk kell és minden segítséggel körülvennünk azt, aki ugyanilyen gyengeségekben hibás, de ezek ellen küzdeni akar

és meg akar tőlük szabadulni. Biztosítani kell arról, hogy ez a munka éppen az, melynek segítségével ezektől megszabadulhat, hogy az egész munkának az a célja, hogy egymást nehézségeinkben segítsük és támogassuk. A csoportban mindenkinek lesznek ilyen nehézségei, a fiúkat rá kell vezetni, hogy mindenki ismerje meg a saját nehézségeit és segítsen a másokét leküzdeni.

A féléves (ebben a kérdésben nem jó szietni) próbaidő leteltével azok, akik a csoportban maradni akarnak, rendes tagjaivá lesznek annak. Ezt a fölvételt a csoport rendes tagjai közé *egy fogadalommal és ünnepélyesebb összejövetellel* tesszük hatásosabbá. Ez összejövetel *programmja* legyen a következő: Bibliaóra, melyben a vezető beszéljen arról az áldásról, melyet a munkában akar adni Isten a fiúknak s azokról a feltételekről, amelyek reájuk ki vannak abban szabva. Azután a vezető, vagy a titkár bejelenti, hogy kik azok, akiknek a próbaideje lejárt s akiket a fogadalomtételre lehet bocsátani. Rövid beszédet intéz hozzájuk a vezető, melyben felhívja őket, hogy gondolják meg, komolyan akarnak-e azok közé lépni, akik itt és az egész világon Krisztus uralmáért küzdenek s utal azokra a nehézségekre, melyek ebben reá fognak vární s melyek miatt hősie elhatározás és Krisztusnak való személyes önátadás az, amire szüksége van. Felszólítja, nyilatkozzék, le akarja-e tenni a fogadalmat? A hangosan mondott igenlő válasz után a vezető olvassa s az illető utánamondja a fogadalom szövegét. Ez lehet löbbféle, ajánlatos a következő szöveg: *„Kijelentem, hogy Krisztust életem Királyának elfogadom s az Ő diadalát előkészíteni, fenntartani és terjesztetni akarom életemben és az egész világon.”* A fogadalomtétel után a csoport minden tagja és a vezető kezét fog az illetővel s imádság és ének után az összejövetel beázul. Mivel, mint láttuk, a fogadalom komoly és ünnepélyes dolgot jelent, vigyáznunk kell rá, hogy azt a fiúk közül senki felületesen és meggondolatlanul magára ne vegye s azt meg ne szegje. Evégre a vezető csak az olyan tagokat bocsássá fogadalomtételre, akikről megvan győződve, hogy annak jelentőségét megértik és átérzik. Az egész program nem játék, hanem egy halálosan komoly munka a mi ifjúságunk jövője és az Isten országa szempontjából, aki tehát még ennek horderejét nem érzi, azt tartsuk vissza a fogadalomtól. Mivel a próbaidő nem lezárt és körülírt határpont, tehát a féléves időszak lejártakor nem mindenki köteles letenni a fogadalmat és nem lesz automatikusan rendes tag, a vezető legjobb, ha *magának tartja fenn a jogot arra, hogy a félév végén megállapítsa, kik azok, akik, ha akarnak, fogadalmat tehetnek s így rendes tagok lehetnek.* Ezzel az eljárással mellőzve van az a nehézség, ami abból származhatnék, ha a lejárt határidő után mindenki automatikusan belép és fogadalomtételre köteles lenne s a vezető

is, saját belátása szerint állapíthatja meg egyesekre nézve azt az időt, mikor elég éretteknek látja őket, magaviseletük és munkájuk által arra, hogy ezt a súlyos ígéretet elmondják. Ezenkívül azokkal, akik a fogadalom letételére készülnek, a vezető külön is foglalkozzék, megbeszélve velük, hogy milyen nehézségeik vannak és utasítva őket, hogyan győzhetők le azok. *Ne bocsássunk senkit könnyen* fogadalomletételre s különösen addig nem, míg nem látjuk rajta, hogy lelkileg csakugyan Krisztus hatása alatt áll és öntudatosan oda akarja magát állítani.

Végül a külső megszervezéshez tartozik még a csoport tagjai közötti *összetartás megteremtése és fenntartása*. Egy ilyen összetartást a fiúk közti igazi lelki barátság fog eredményezni. Ennek abban kell érvényesülnie, hogy a fiúk a legmelegebb szeretettel és barátsággal viseltetnek egymás iránt. Ismerik egymás bajait, kérdéseit, azokban készséggel segítenek, egymást támogatják, szóval egy olyan baráti kört alkotnak, mely tagjait másoktól megkülönbözteti. Ezt az érdeklődést fel kell a fiúkban egymás iránt ébresztetni, úgy, hogy egyiket a másikká rábizzuk, alkalmakat nyújtunk nekik, hogy egymást segítsék, szolgálatokat végeztetünk el velük egymásért s így megérettetjük velük, hogy olyan körben vannak, ahol minden tag azon igyekszik, hogyan szolgáljon a másikkal és mivel mutassa ki a szeretetét a másik iránt. Amelyik csoportban a fiúk egymás nehézségeit ismerik, egymásért imádkoznak, egymásnak szolgálnak, abban a csoportban nem fog előfordulni, hogy egyik is közülük a gondozás hiánya és az egyedülvalóság miatt helytelen útra tévedjen és ha megtörténik, olyan segítséget nyújt a többiek ereje, hogy visszavezethetik az eltévedtet a helyes útra.

A *belső megszervezés* a csoport ereje. Már az eddigiekből is látszott, hogy egy igazi csoportot, nem lehet csak külsőleg megszervezni, mert a szervezetséget nem valami külső erő, hanem a *lélek adja*, amely a csoportban uralkodik. A belső szervezetség kérdéseinél az első a *fegyelem és rend* kérdése. A keresztyén lélek fegyelmezett lélek, mert egy ker. csoportban mindenki alárendeli magát az egyetlen fegyelmező erőnek, mely a Szentlélek ereje. Ezért a külső fegyelem nem ér semmit, de annál inkább kell törekedni a belső fegyelemre. A vezető úgy kormányozza a csoportot, hogy abban a rendtelenség ne üthessen fészket. Nem szabad semmit elnézni, ami rendelleniséget okoz, bár tartózkodni kell a szórszálhasogató és okvetetlenkedő rendcsinálástól. Különösen nagy gondot kell a fegyelemre fordítani az első félévben, mert ha megszokták a fiúk, akkor már nem lesz nehéz fenntartani. A rendreutasítást barátilag és szeliden kell eszközölni, de határozottan. Ne féljünk attól, hogy valaki ezért kimarad, mert ha ez lenne az eset, jobb, hogy az illető most maradt ki, mintha rontotta volna

az egészet; s ha mind kimarad, akkor is jobb semmi, mint egy olyan csoport mely fegyelmet nem akar ismerni. Az összejövetelen beszélgetést, játékot, figyelmetlenséget nem kell engedni. Szoktassuk rá a fiúkat, hogy a kérdéshez egymás után szóljanak hozzá, megvárva egymást, sőt legjobb előre megállapítani a sorrendet, (pl., hogy a hozzászólások sora az első hozzászólótól jobbra halad), ha nagyon sok a beszéd. A hosszú beszédeknek is jó útját vágni ha szükséges azzal, hogy kijelölünk mindenki számára egy időt (3—5 perc), mely alatt hozzászólását be kell fejeznie. Ha az első összejövetelen megengedünk magánjátékot, vagy szórakozást, a másodikon nem tilthatjuk meg. Mindazonáltal egy bölcs vezető mindig tudja, mit kell észrevennie és mit kell mellőznie. Különösen szoktassuk hozzá a fiúkat ahhoz, hogy távollétünkben ne érezzék magukat felszabadulva és ne csapjanak lármát. Ez az iskolás szokás nagyon veszedelmes az ilyen munkában. Ne használjunk külső rendfenntartó eszközöket, hanem mikor az összejövetel órája közeledik, várjuk már a fiúkat a gyülekező helyen és mi fogadjuk őket, beszélgetve az egymásután jövőkkel, míg az idő elérkezik.

Minden összejövetelen kívül is tartsuk számon a rendszempontjából a fiúkat, ha utcán, vagy másutt meglátunk valami rendetlenséget a csoportunk egy tagjától, annak nagysága szerint, vagy magánúton, vagy nyilvánosan, a legközelebbi összejövetelen vegyük elő az illetőt, semmi ilyet ne nézzünk el annnyival inkább, mert a többiek a csoport tagjait ebből a szempontból fogják megbírálani.

A csoportnak mindig vannak *adminisztrációs kérdései*, melyeket szintén nyilván kell tartani. Ilyen a megbízatások lejárása, vagy mások ezekre alkalmazása. A megbízatásokat legjobban egy bizonyos időre, pl. félévre adni s az illetőtől a csoport előtt negyedévenként, vagy havonta beszámolást kívánni meg. Ezek és egyéb adminisztrációs kérdések mindig a csoport összejövetelein erre rendelt idő alatt tárgyalassanak meg, hogy abban a fiúk is résztvegyenek.

A vezető legyen találékony abban, hogyan szerezhet a csoport munkájára *anyagi alapokat*. A legtöbbször nincs ilyenre közvetlen szükség a munka szempontjából, de ha a csoport egy kis pénz felett rendelkezik, sok olyanra felhasználhatja (könyvtáralapítás, kirándulások, konferenciákra menetel stb.), ami a munkát elősegíti. S anyagi eszközöket szerezni, nem olyan nagy nehézség, mint látszik. Egy néhány összejövetel, melyre a szülőket, vagy nagyobb körből ismerősöket meghívunk, bizonyos tárgyak készítése a csoport tagjai által, melyeket a csoport javára eladunk, háziipari munkák, egy kis kert a csoport számára, vagy a tagok által felvállalt egyéb munka, melynek eredményét a csoport pénztárába tesszük, odasegíthet, hogy bizonyos összeg felett rendelkezünk s a fiúkban is

a közös munka és a csoportért való áldozat gondolatát kifejleszti. Ide tartozik az is, hogy a tagokat hozzá kell szoktatnunk az *áldozatkészséghez*, vagy bizonyos megszabott összeget ajánl meg mindenki a csoportnak, vagy tehetsége szerint pénzzel akkor járul hozzá, mikor tud. A közös anyagi eszköz nagy erő a fiúk felelősségének növelésére.

Végül még a csoport szervezéséhez tartozik egy kérdés és ez a tulajdonképeni *szervezet* kérdése. Mint a programból látható és többször hangsúlyoztatott is, ez a program nem kíván egyesületi, vagy más ilyen jellegű szervezetet, megvalósítható egy osztályban, egy konfirmációi csoportban, egyesületben stb., de megvalósítható minden külső szervezet nélkül. Mindemellett már az a tény, hogy az osztály, vagy egyesület stb. tagjai közül esetleg nem mindegyik fog és akar résztvenni a munkában, magával hozza, hogy a csoport egy zártabb egység lesz, mely befelé bizonyos rendet és szabályozásokat tart fenn és ír maga elé. Tagjai kifelé tartoznak ahhoz a közösséghez, melynek tagjai egy iskola egy osztályához, vagy egy gyülekezethez, tehát külön szervezetre és elismerésre szükségük nincsen.

Azon csoportok, melyek jelen program alapján állanak, a következő *alapelveket* fogadhatják el s ez helyettesíti, illetőleg pótolja mindazt, ami más mozgalomnál, vagy egyesületnél az egyesületi szervezetet képezi:

1. A csoport *testvéri társasága* olyan fiúknak, akik meg-
egyeznek abban, hogy *Krisztust akarják szolgálni és az Ő*
uralmát akarják terjeszteni saját életükben, körükben és az
egész világon.

2. Akik ezért a célért dolgozni akarnak, a csoportba be-
lépnek. Aki be akar lépni, egy félévig, mint próbaidős tag
résztvesz a munkában, ez idő után, a fogadalom leteltével
rendes taggá lesz.

3. A csoport tagjai e célból saját életüket teljesen a pro-
gramm eszményének szolgálatába állítják, egyrészt lelki életük
rendszeres táplálása, másrészt mindennapi életükben Isten
akarata szerinti járás által.

4. A csoport munkája négy ágban halad a) műveltsé-
güket fejleszteni, b) testi életüket erősíteni; c) lelki életüket ön-
tudatosra és mélyre tenni, d) magukat a másoknak való szol-
gálatában szüntelen gyakorolni. Mind a négy ág arra szolgál,
hogy azokban erőiket Krisztus akarata alá állítsák. Ennek mó-
dozataira a program ad utasítást.

5. A csoport nem egyesület, vagy szervezet. hanem test-

véri kapcsolat, tehát alapszabálya és szervezete nincs. Az egyes szükséges megbízásokra a rendes tagok közül bízhatnak meg.

6. A próbaidős tagok a munkában résztvesznek, de fogadalmat még nem tettek. Rendes tag csak az, aki a fogadalmat letette. A csoport felmerülő ügyeiben a rendes tagok határoznak.

7. Az ezen alapelvek és ugyanezen programm szerint dolgozó csoportok egymást támogatják és egymással kapcsolatot tartanak fenn.

Ezek az alapelvek magukban foglalnak mindent, ami szükséges. Az összetartás növelésére felhasználhatók egyéb eszközök, pl., hogy a csoportnak nevet adjanak, bizonyos egyforma ruházati cikkekben megegyezzenek, mellékeseik és a vezető belátására vannak bízva, hogy azokat a megfelelő hatóságnak, vagy politikai hatóságok ilyen értelemben hozott határozataikhoz alkalmazkodva, alkalmazza.

I. L.

A keresztyén élet és a kulturális élet.

II.

6. Az „igazság” tehát, a fenti megállapításaink alapján, mint megdőbbentően új élet jelentkezik a mi számunkra, amely lehetséges a rendszeren kívül is, de „logikai igazsággá” csak a rendszeren belül válik. Ezzel a megállapításunkkal kapcsolatosan felmerül az a kérdés számunkra, hogy *milyen viszonyban van a rendszeres logikai igazság és a rendszeren kívüli igazság?* Erre a kérdésre mindenekelőtt azzal felelünk, hogy az igazság *lénységében* ugyanaz a rendszeren kívül és a rendszeren belül, azonban formájában, jelentkezésében, önmagaállításában, tehát létmódjában más az egyik, más a másik vonatkozásában. A rendszeren kívüli igazság, mint a világosság, az erő, a folyton csirázó életár forrása jelentkezik; a rendszeres igazság, mint a már kiáradt világosság, a már kifeszült erő, a már megvalósult élet elrendezett szervezete emelkedik szemeink elé. Az igazság ott is, itt is, mind a két vonatkozásában öntudatos, de míg ott (a rendszeren kívül) az öntudatosságon nincs semmi különös hangsúly, addig itt (a rendszeren belül) elengedhetetlen feltétel. Míg ott, mint derült bölcsesség ragyog fel, vagy tör elő és vagy tovább szikrázik, hogy új tüzet gyújtson, vagy tovább plántálódik, hogy új gyökeret verjen; addig itt a komor viaskodó szellemmel harcra kél, hogy benne és általa önmagát megragadja és önönmagát önmagával szembeállítsa. Hogy a szellemnek az igazságban való önmagamegragadása a gondolkodás és a megismerés racionális eszközeivel történik, ez a logikus tudományosság természetéből önként következik. Nem vitatkozunk afelett a kérdés felett sem, hogy az igazságnak a rendszeres logikai formája nélkülözhetetlen-e, vagy nem? Az idői létben élő ember számára való szükségképeniségét bizonyítja az emberi szellem kiirhatatlan tudományos igénye.

Problémánk dialektikai hajtóereje tovább visz arra a kér-

désre, hogy mit jelent a rendszeres logikai igazság a keresztyén életre és mit jelent a keresztyén élet a logikai igazságra nézve?

A keresztyén élet igazsága, mélysége, ereje és gazdagsága nem függ semmiféle tudománytól, nem függ semmiféle logikai rendszertől, még a logikai rendszerben megjelenő igazságtól sem. Azonban a keresztyén élet öntudatossága, határozottsága, biztonságérzete — a földi-emberi életviszonyok zűrzávarában — a logikai igazság rendező befolyása alatt, kétségtelenül fokozottabbá válik.

A rendszeres logikai igazság a keresztyén életre a theológián keresztül hat. A theológiában kell megjelennie, hogy kihasson a keresztyén életre. Vagy, hogy megvonjuk a problémánkban rejlő összefüggések vonalát, azt mondhatjuk, hogy a tudományos élet, mint a kulturális élet egyik alkotórésze a keresztyén életre a theológián keresztül fejt ki a hatását. A theologia az a gyújtópont, amely a tudományos igazság sugarait összegyűjti és a keresztyén élet szolgálatában gyümölcözteti.

Kálvin elismeri, hogy „Akik ama magasabb tudományokat elsajátították, vagy legalább megízlelték, sokkal mélyebbre hatolhatnak az isteni bölcsesség titkainak szemlélésében;” „Bizonyára tanultság és valódi szorgalom kell ahhoz, hogy valaki kikémlelje a csillagok járását, kijelölje helyüket, kimérje egymástól való távolságukat, megismerje tulajdonságaikat.” „... a dolgok megismerése után mélyebb bepillantást nyerünk az isteni gondviselésbe, ...” „Hasonlóképpen éles ész kell ahhoz is, hogy valaki az emberi szervezet összefüggését, arányosságát, szépségét, működését olyan alaposan vizsgálat tárgyává tegye, mint *Galenus*” „Bizonyára sokoldalú működése az a léleknek, hogy a földet és eget vizsgálja, a multat a jövővel összeköti, a hallottakat emlékezetben tartja, sőt bármit el tud képzelni.” Így méltányolja *Kálvin* a tudományt s a tudományos igazságot. Azonban világosan látja s meg kell látnunk nekünk is, hogy a tudomány önmagában, a bűneset következtében nem képes Isten bölcsességét és világkormányzó szeretetét felfedezni és az emberi figyelmet erre reávezetni. A humanitás szűk határai közé zárt emberi tudomány szemei előtt elvesznek azok a sugarak, amelyek a kijelentésen keresztül hangzanak a világhoz. A theológiának pe-

dig, mint a kijelentés tudományának az a nagyszerű feladata, hogy a kijelentés világossága mellett az egyes tudományok „igaz ismerete”-it és „igaz ítélet”-eit synthetikus igazságokba koncentrálja s megmutassa azokban is a kijelentés örökvényű igazságát, s így részesévé tegye az igazságnak, mint megdöbbenően mindig új életnek. És teheti-e ezt a theologia? — Teheti abban a mértékben, amilyen mértékben valóban a kijelentés tudománya.

Igy válik a theologia a legmagasabb copulává, mivel egyik tekintetével a divinitás, a kijelentés abszolút tekintélye felé, a másik tekintetével a humánitás relatív tekintélye: a tudomány felé néz. A kijelentés által megvilágosított szemével, a kijelentés által ujjászúlt szívével, eszével és értelmével fel emeli a földön vizsgáló értelem és ész által talált bizonyságokat és tényeket s megméri az abszolút mértékkel s meglátatja azok örök igazságát.

A kijelentésen nyugvó hit, valamint a theologia és mind a kettővel szemben az egyes tudományok *nem képeznek ellentétet*, de viszont az egyes tudományok mögött levő „izmusok”-nak, amelyek mind a hamis gondolkozásból fakadnak, egyenesen ellentmondanak úgy a kijelentése — hit, mint az ennek megfelelő tudomány: a theologia. Ennek az ellentmondásnak a magyarázata azonban nemcsak a hamis gondolkozásban rejlik, mint amelyből az „izmusok” fakadnak, hanem az „...izmusok” mögött álló hamis hitben is, amely a „részt” „Egésszé” a relatívot abszolúttá teszi.¹

És végül kérdezzük meg, hogy mit jelent a keresztyén élet a logikai igazságra? A keresztyén élet hatása elsősorban abban nyilvánul, hogy az élet és a valóság határait, a hit által, az örökkévalóságba terjedőnek vallja, tehát a logikai igazságot kutató tudomány előtt végtelenbe vesző perspektívát nyit meg. Ezzel a nagy távlatával pedig arra készíti a tudomány emberét, hogy a részletekutatás területén találja „igaz ismeretet” túlhaladja s kontaktusba jusson az igazsággal, mint megdöbbenően mindig új élettel. Egyedül a keresztyén élet által adott perspektíva tartja állandóan ébren a kutató tudósban a csodálkozásra való készség szellemét és óvja meg a cinikus egy-

Kálvin: Institutio I. könyv. 5. Fej. 1. 2.

¹ Emil Brunner: Religionsphilosophie evang. Theologie. (in Handbuch der Philosophie 10. Lief. München 1926. 95. lap.)

kedvüségétől és a mindentudás balga illúziójától. Az életnek a lelke csak abban a tudományban él, amely a valóság és az élet titkai felett való csodálkozásból származik, mert a csodálkozásban mindig benne rejlik a ki nem mondott és be nem vallott hit, hogy a megismert valóságon és jelenségen túl az örökéletnek az árja zúg.

Ezen a végső jón túl a keresztyén élet adja meg a logikai igazságot kutató tudománynak azokat az ethikai feltételeket, amelyek nélkül nem jöhet létre komoly, megbízható, elfogulatlan tudomány, amelyek nélkül tehát a tudományos kutatás el nem érheti az igazságot, mint megdöbbenően új életet.

T. S.

Komáromi Csipkés György Bibliafordítása.

(Folytatás.)

Érdekes, hogy Komáromi hagyja el először az apocryphus² könyveket a magyar Bibliából, amelyek közlését később Tótfalusi is elmellőzi³, továbbá, hogy a Jansen-féle Biblia után ő is minden egyes biblia verset külön bekezdéssel közöl, hogy könnyebben megtalálható legyen az illető bibliai locus.

A Komáromi fentemlített sajátkezű bejegyzéseiből azt is megtudjuk, hogy a keresztség formájában később annyit kifogásolt, s eretnekségnek minősített változtatás, amely szerint Máté 28. 19. az Atyának, Fiúnak és Szentléleknek nevére és nem nevébe való keresztelezésről szól, nem a könyvnyomtatónak és korrektornak a magyar nyelvhez való nem tudásoktól ered, amint azt Bod Péter állítja, hanem magának Komárominak a szándékos változtatása, aki sajátkezűleg javította ki a Jansen-féle kiadásban a Károli szöveget, a *b* betű helyébe *r* betűt írván, — nem gondolva arra, hogy ha nem is az ok, de az ürügy ez lesz majd, amellyel munkáját a nyilvánosságtól visszatartják és eretnek munkának minősítik.

Bár a szükséges forrásmunkák hiányában nem tudom megállapítani, hogy melyik generális synodus, kikkel és mikor bizta meg Komáromit az új bibliafordítás elkészítésével, az elmondottak alapján valószínűnek kell tartanom, hogy már régen készen levő munkáját másolta le és készítette nyomda alá, erre a célra ellátva azt a szükséges jegyzetekkel és utalásokkal. Bizonyára azért akarta az egyházkerület nevében

és fejedelmi támogatással adni ki munkáját, mivel magának nem volt hozzá módja. Maga azonban elhalt, még mielőtt a kiadás ügye dülőre juthatott volna, s bár később Apaffy megígérte a támogatást, ez elmaradt az országra szakadó nehéz időben, akármilyen nagy szükség is lett volna a Biblia új ki-nyomatására. Hogy ez időben drága pénzen sem lehetett hozzá-jutni a magyar Bibliához, azt az egykoru feljegyzések mellett bizonyítja az erdélyi előkészülődés is annak kiadására. Ez időben küldik ki hollandiába Tótfalusi Kis Miklóst a nyomta-tás technikájának elsajátítása végett. A mint tudjuk, ő fel is készült, s bár az itthoni kiadás lehetlenné is vált, odakünn saját költségén és fáradságos munkájával ki is adta a Bibliát, ugyancsak a Jansen-féle kiadást javítva át Csécsi János., később Pataki és Kaposi Sámuel, később fehérvári professzorok, akkor künn levő diákok segítségével. E munkától bizonyára azért akarták őt az erdélyi egyház követői minden áron visszatar-tani, mert azt gondolhatták, hogy a kerület feltett szándékát önző célu vállalkozással akarja lehetlenné tenni. Mikor azon-ban több ezer kész Bibliáját hazahozta, a gáncsot, ha rövid időre is, teljes elismerés váltotta fel. Ezek a Bibliák enyhítettek a hiányon, aminthogy a politikai viszonyok különben sem ked-veztek az itthoni vállalkozásoknak, érthető, ha az erdélyi egy-ház feltett szándéka mellett a debreceni vállalkozás is lekerült napirendről. Komáromi Csipkés Gy. fiának, a debreceni főbíró-nak kellett szorgalmaznia az apa kéziratának kiadását, amit Debrecen város magistratusa el is határozott, de csak külföl-dön és ottan is csak évtizedek múltán eszközölhetett, amikor meg a könyvek behozatala elé tornyosultak újabb akadályok. A nyomtatott példányok nagy része a kassai püspök pincéjé-ben penészedett, majd máglyán égett meg, s a künnmaradt példányokból csak később, midőn a protestánsokra kedvezőbb idők közetkeztek, hozhattak be néhányat leginkább a külföl-dön tanuló diákok. Az általam használt példányt 1770-ben vette Marburgban Simon Sámuel, ahonnan a marosvásárhelyi kollégium könyvtárába került. A II. József alatti szabadabb időket használhatták fel elődeink a künn még megtalálható példányok összeszedésére, s erre vonatkozhatik a Szombathi J. feljegyzése 1793-ban, hogy: *ezelőtt kevés esztendőkkal egy-nehány darab a maradványaiból kikerült.* Ugyanis a kialakult 4000 plból a vállalkozó 1719-ben Bod Péter szerint 2884, Warga-

Zoványi szerint 2915 példányt szállított le Dukláig, ami a kassai püspök pincéjébe került, míg ezernél több még künn maradt Hollandiában.

Igen távol vezetne e kérdések bővebb tárgyalása, azért térjünk vissza a Komáromi Cs. kézirat Bibliájához.

A könyv, melynek címlapja hiányzik, egyébként teljesen ép, s első lapján néhány latin nyelvű bibliai és Augustínustól való idézet után az egyiptomi tiz csapásról találunk egy négysoros hexametert, amelyet 1671 dec. 17-ikén készített Komáromi eképpen :

VÉR BÉKÁK TETVEK BOGARAK DÖG RUSNYA FEKÉLYEK,
KÖESSŐ SÁSKÁK SETÉTSÉG ELSŐSZÜLÖTTEK,
AZ TIZ CSAPÁSOK KIK EGYPTOMBA TÉTETTEK,
HOGY VELŐK AZ PHARAO S ORSZÁGA VESSZEN EZEK.

A könyv történetére pedig a legelső tiszta lapon álló következő bejegyzés nyújt felvilágosítást :

Ezen Szent Biblia a néhai boldog emlékezetű Csipkés Komáromi Györgyé lévén, az midőn az Ó és Új Testamentum könyveit újra kiadni szándékozott volna, azoknak czikkelyeit a belőlfoglalt és maga kezeivel írott változásokkal igyekezett az eredeti nyelv valóságos értelméhez alkalmaztatni. Ezen Bibliát azért méltán lehet a Comaromiana eredeti fordításnak nevezni, az mely is néhai Koji Comáromi Sára által az Losonczi Gyürki Familiára általjövén, Nagyméltóságú Gróf Széki Teleky Sámuel ur Öxellenciája közhaszonra szánt könyvtárába benyújtatott Gyürki István által m. p.

E bejegyzést hitelesnek és igaznak fogadva el, többé nem úgy értelmezzük, hogy a comaromiana fordítást lehet eredeti fordításnak nevezni, hanem aként, hogy e Bibliába sajátkezűleg beírott változásokkal az eredeti nyelv valóságos értelméhez alkalmazott szöveget lehet és kell az eredeti comaromiana fordításnak nevezni, amelynek ószövetségi része 1654 január 5-ikén, újszövetségi része pedig 1668 szept. 22-ikén fejeztetett be, s később, midőn a Biblia új kiadásának gondolatával maga a kerületi synodus foglalkozott, ezen munkát készítette nyomda alá maga a szerző, azonban Isten úgy intézte, hogy e derék és alapos munka sohasem tudott érvényesülni, s nem szoríthatta ki a közhasználatból a Károli régen bevett és általánosan használt fordítását.

Musnai László.

Hit és Szolgálat mozgalma.

A magyarországi ref. egyházban, mely eddig munkájában és hitében nagyon változatos képet mutatott, az utóbbi időben egy mozgalom indult, melynek az a célja, hogy a különböző tereken és irányokban megindult evangéliumi munkákat vagyis azok közül azokat, melyek a ref. egyház kebelében folynak és az egyház céljait akarják szolgálni, egy közös alapon egyesítse. Ez a mozgalom, mely már az utóbbi években kereste a közös alapot az ilyen munkák között, megalakult és a Hit és Szolgálat Mozgalmának nevezte magát. Folyóiratának, a Hit és Szolgálat-nak ez évi januári számában le vannak szögezve azok az alapelvek, melyeket a mozgalom ismeretéhez ismerünk kell s melyek Szervezeti szabályzat néven neveztetnek. E szabályzat tartalma a következő:

1. A Hit és Szolgálat Mozgalma propagálni s a magyar ref. egyház életébe organikusan beégyökreztetni akarja mindazokat a tevékenységi ágakat, melyek a magyar ref. egyház multjában gyökereznek, vagy amelyek hitelveinkből a jelenkor szükségének kielégítésére s a Krisztus testének építésére nézve szükségképen folynak, mint vas. iskola, bibliakör, az ifjúság, nők, diákok közötti munka, sajtó, biblia és írattejesztés, foglyok, betegek, szegények, elhagyatottak és árvák gondozása, az egyháztól elidegenedettek visszahodítása, a különféle mentőmunkák, prostituáltak, iszákosság, fajtalan irodalom elleni küzdelem, külmiszió.

2. Minthogy a mozgalom célja megkívánja, közös alapelvekre hozással az eddig folyó munkák tömörítését, az 1. pontban részletezett munkamezők közül azokat, amelyeken már működnek meglevő szervek, a mozgalom feladatának tekinti az együttműködés megteremtését és testvéri közösségben a különböző munkák egységes irányítását azok között a szervek között, amelyek valamilyen területen ref. egyházunk hitelvei alapján és életstílusával megegyezésben munkálják a magyar ref. egyház megelevenedését. Ezekkel szemben a Hit és Szolgálat mozgalma felelősséget érez, őket munkájukban szellemi és anyagi erőivel támogatja. Ezenkívül új módszereket is alkalmaz.

3. A Hit és Szolgálat Mozgalma tehát nem egyesület, hanem ref. anyaszentegyházunknak a magyar nemzet életében adott isteni céljait szolgáló erők (személyek és egyesületek) testvéri közössége.

A továbbiakban el van mondva, hogy a mozgalomnak tagjai lehetnek egyesületek vagy magánosok, előbbiek úgy, ha a mozgalom alapelveit elfogadják s szervezetüket, munkamezejüket és módszerüket az együttműködés érdekében szabályozzák; egyesek úgy, ha naponkénti bibliaolvasó és imádkozó élettel igyekeznek a ref. életstílus megvalósítására, minden egyh. kötelezettségeiknek eleget tesznek, résztvesznek a munkában valamelyik munkaágban; jövedelmüknek legalább egy százalékkal támogatják a mozgalmat. A Mozgalom ügyeit az évi nagygyűlés, országos nagybizottság és egy állandó bizottság vezeti. A Mozgalom titkárt is választott magának Bereczky Albert péceli lelkész személyében.

Az egész mozgalom ismeretére szükséges ismerni azt az Egyességi Alapokmányt, mely 1925 szept. 14-én köttetett meg a Kálvinista Szemle és Keresztyén Család barátai között abból a célból, hogy az anyaszentegyház megújulásának, melynek már eddig is világosjelei voltak, egységes vezetés és a különböző, egymással együtt nem működő szervezkedések együttműködése által a menete biztosíttassék. Az Alapokmány az általános alapelvek között leszögezi, hogy az evangélizáció célja az is, hogy az illető „megévangélizált lélek” a ref. egyház hűséges tagjává legyen, megkülönböztet kétféle evangélizációt: egyikkel az elidegenedett elemeket az egyházhoz, másikkal a Krisztushoz vezetjük s megállapítja hogy az előbbire nagyobb szükség van, mint az utóbbira; kifejezi az Alapokmány, hogy a II. Helvét Hitvallás és Heidelbergi Káté alapján áll és egyházunk történeti szellemét akarja továbbépíteni. A megegyezés alapelvei gyanánt leszögezi a következőket: Megállapítva, hogy hitükben és theologiai tekintetben egyek, új közös alapon álló munkát akarnak kezdeni határozott munkaprogrammal, hogy az egyh. területén működő, de avval nem közös alapon dolgozó szabad evangélizáló mozgalmakat közös mederbe vezessék. Ezt a munkát nem tekintik a hivatalos egyháztól függetlennek, hanem azt akarják szolgálni. E szövetkezés alapja nem emberi motivum, nem a barátság, hanem Isten szolgáltatának közös vágya. Az eddigi nézeteltéréseket figyelmen kívül hagyják és hívnak minden olyan mozgalmat, mely az egyház ébresztésének szolgálatában áll. Ennek a megegyezésnek gyakorlati következményeit tartalmazza az Egyességi Alapokmány harmadik szakasza, mely kijelenti, hogy az aláírók egész erejüket a ref. egyház megújulására szánják, egységes szellemi és anyagi irányítás alá rendelik a munkájukat, közös programot dolgoznak ki, közös konferenciákat tartanak, mozgalmukon kívüli evangélizációs munkában csak alkalmilag vesznek részt, csakis a saját szellemük propagálása végett. Végül a negyedik szakasz a megegyezés személyi jellegű következményei között kiemeli, hogy az elfogadók egymás hitében és jóindulatában nem kételkednek, egymást támogatják, csak elvi alapon álló

csatlakozást fogadnak el, belső klikkeket és érdekkörök kialakását a mozgalmon belül nem tűrnek és kifelé azok ellen harcolnak, nézeteltérésekben egy közös bizottság ítéletét, — ha az szigoruan. ref. szellemben hozatott meg, — elfogadják.

Ennyit a mozgalom alapelveiről. Ami annak munkáját illeti erről tájékoztatást nyújtanak az egyházi lapok, de különösen a mozgalom időszaki folyóirata a Hit és Szolgálat. Ebből megállapíthatjuk, hogy a mozgalom különösen ébresztő gyűlések, konferenciák tartásával óhajtja a célt szolgálni. A múlt év szeptemberétől az év végéig Hajduböszörmény, Mohács, Kocs, Somogyszob, Kaposvár, Derecske látogattattak meg, ahol mindenütt a lap tudósítása szerint óriási tömegek előtt csodálatos sikerrel folytak le ezek a konferenciák. A másik oldala a munkának, melyet a mozgalom kifejtett, a különböző egyesületekkel való tárgyalás volt azon célból, hogy azok a mozgalomba bekapcsolódjanak. Ilyen tárgyalás folyt a Bethániával, melyben a ref. és evangélikus csoport különválását kezdeményezte, és a Diákszövetségben, melynél a régóta áldott munkát folytató Magyar Evang. Diákszöv. és a Soli Deo Gloria Ref. Diákszöv. között próbált egységet létrehozni. A jelenleg folyó vagy tervezett munkák közül, melyeket a mozgalom végez, még kiemeljük a budapesti ref. naggyűlés tervét, mely május 21—22-ére van előirányozva, a sajtópropagandát, mely megnyerte már eddig a mozgalomhoz való csatlakozásra a ref. sajtó tekintélyes részét és a legutóbbi számában a lapnak jelzett kolportörtanfolyam beindítását.

A mozgalom, mint az eddigiekből is látható egyike egyházunk történetében a legérdekesebb és legeredetibb kezdeményezéseknek. Megállapítható, hogy a háta mögött nagyon nagy erő áll és az a tény, hogy ilyen rövid idő alatt ekkora eredménnyel dolgozott, mutatja, hogy a magyarországi ref. egyházban talaja van. Kétségtelen azonban, hogy olyan nehézségeket is lehetetlen meg nem látni benne, melyek a mozgalom további életében föltétlenül ki fogják ütni magukat.

A célja az egész mozgalomnak abban van, hogy egységes alapra akarja hozni mindazokat a munkákat, melyek közvetve, vagy közvetlenül a magyarországi ref. egyház megújításán dolgoztak s melyek részben külső okokból, de főként különösen theologiai iránykülönbségek miatt éles különbözőségeket, sőt ellentéteket mutattak fel. Ez a törekvése kétségtelenül helyes, mert az egyháznak fontos érdeke az, hogy Isten országáért való munkában komolyan kivegye a részét s az az egyház, mely ezt nem akarja tenni, megérett a pusztulásra. Hogy ilyen ellentétek és különbségek eddig is felmerültek, annak két súlyos oka volt. Az egyik lehetett az, hogy a mozgalmak, melyek nem a mi egyházunk talaján keletkeztek és fejlődtek ki, idegen elemeket akartak átültetni, amely vádat állandóan hangoztatták ellenük, noha egy egészséges szervezet a beléje kerülő idegen

anyagot vagy feldolgozza, vagy kilöki magából. A másik ok azonban egészen bizonyosan az egyházunk merevségében rejlett. Nem abban, hogy különböző theologiai irányokat vallottak, mert ez még magában nem lett volna baj, hanem az, hogy ezeknek a theol. irányoknak egyike sem volt termékeny, mindegyik elszakadt magától az élettől és magában megcsontosodott. Áll ez a pietista irányra, mely formalizmussá süllyedt épen úgy, mint a liberális theológiára és orthodoxiára, mely mindkettő terméketlenné vált az egyházra nézve. Így állott szembe a modern lélek kialakulásával egy egyház, mely elvesztette erejét, mozgékonyágát, melyben egyfelől mindenki szidta azt aki valamit csinált, hogy külföldről importált, másrészt önmaga pedig folytatta áloméletét. Most mi történt? A lelkek elkezdtek felébredni, mind magasabbra csapott a vágyakozás az isteni izenet után, míg az egyház maga azokat, akik e vágyuknak kifejezést adtak, nem tudta kielégíteni. Így jutottak a lelkek a szekták karjaiba, vagy még jobb esetben azokhoz a mozgalmakhoz, melyek theologiaiilag nem voltak ott ugyan, ahol az egyház, de egyet adtak: igazán az Isten izenetét prédikálták a lelkeknek. Ha a mi egyházunk merő indolenciából és lelkiismeretlenségből nem hanyagolja el a hivatását s ezzel nem riasztja el a lelkeket magától, akkor nem történik meg az az eset, hogy van egy egyház, mely nem dolgozik, de igényel magának minden jogot a lelkekhez, melynek papjai a semmittevés párnáin álmodoznak, de azonnal felriadnak, mihelyt valaki megmozdul a gyülekezetben és „szektát” kiáltanak; míg másfelől vannak akik őszintén dolgoznak az Isten országáért, de akiket mindenki kerül és lenéz. Örök és lemoshatatlan szégyene a ref. egyháznak az, hogy inkább szolgabíróhoz és csendőrhöz fordult a szekták ellen, minthogy saját maga adja meg a lelkeknek azt, amire szükségük volt. Semmi le nem veszi róla a farizeusok bűnét, amit Jézus a Luk. 11:52-ben megbélyegez. Ezt a tényt sohasem szabad elfelejtenünk, mikor az eddig elkövetett hibákat akarjuk helyrehozni.

I. L.

(Folyt. köv.)

Musnai László: János evangéliumának és leveleinek magyarázata.* Musnai László a fenti címmel megjelent könyv

előszavában annak a kijelentésnek kapcsán bocsátja művét a nyilvánosság elé, hogy az az első része egy újszövetségi kommentárnak, amelyben a szerző rendre a többi újszövetségi könyveket is magyarázni fogja. Hogy miért éppen a jánosi iratokkal kezdi, arra nézve azt a személyes vonzalmat nevezi meg magyarázatul, amelyet ezen iratokkal szemben érez, de kifejezést ad azon véleményének is, hogy éppen ezek a szövegek szorulnak rá leginkább magyarázatra — s ez szükség-szerűvé teszi, hogy egy részletekben megjelenendő kommentár elsősorban ezeket tegye hozzáférhetővé a bibliát tanulmányozni akaró közönség számára.

Első helyen János második és harmadik levelével foglalkozik, mert, mint mondja, ezekből „Jánost, az embert és a lelkipásztort” ismerjük meg. János első levelét úgy szemléli, mint amelyben „az igehirdető, a misszionárius áll előttünk”. S csak ezek után tér át az evangélium tárgyalására, mintegy azt a látszatot keltve, mintha a levelekben a János személyiségét tükröző dokumentumokat látna, amiket előre meg kell ismer-nünk, avégből, hogy a nagy személyiség megismerése annál könnyebbé tegye a művének (melynek hatalmas koncepcióju foglalata az evangélium) a megértését. Jóllehet, ez ellen a beállítás ellen tudományos szempontból sok kifogást lehetne emelni, mindazonáltal egészen plauzibilisnek mondható, ha figyelembe vesszük Musnai László célját, ami nem más, mint ezeknek a jánosi iratoknak tudományos eredmények alapján álló, de a gyakorlati feldolgozásban inkább népszerűsítő inter-pretálása. Mert, hogy nem kizárólag szakembereknek ír, az a könyv minden lapjáról kitetszik. Az eredeti görög szöveg sza-vait csak olyan helyeken (s akkor is magyaros átírásban) idézi, ahol értelemmegvilágítás céljából elkerülhetetlenül szükséges valamelyes etimológiai vagy nyelvtörténeti magyarázat. Tehát szemmel láthatólag olyan olvasókra is gondol, akik szakszerű előkészület nélkül foglalkoznak a szentírással. Az ilyenekre nézve pedig valóban megkapóvá és közelfekvővé teszi a könyv-ben tárgyalt iratokat például egy ilyen megjegyzés: „A két kis levél (t. i. a II. és a III.) az író otthonában, az I. levél a gyü-

* 154 oldal. Füssy József nyomása Torda.

lekezeti istentiszteleten mutatja be". Ezáltal egyszerre megelevenedik a levélíró „öreg” alakja. (Az „öreg” szóval Musnai a görög presbyteros kifejezést fordítja, s nem vonatkoztatja egyházi tisztségre, hanem egyszerűen az életkorra. Erre nézve az megjegyzés tehető, hogy ha a „presbyteros” akkor még nem is egyházi tisztséget viselő ember, mindazonáltal akár korában, akár hitében, akár ismereteiben való idősebségénél fogva mégis csak megkülönböztetett tiszteletnek örvend, máskülönben nem lenne szükség a melléknév középfokú használatára. Ha kizárólag a saját életkorára akarna utalni a levél írója, akkor alapfokban is elég lenne használnia a szót: presbys, presbyter, vagy presbeytes. Tehát ha még nem is egyházi tisztséget jelent a „presbyteros” szó, de azért már terminus technikus, a puszta életkor jelölésén kívül a nagyobb tekintélyű atyafiak közé való tartozandóságot is kifejezi).

A kötet jelentékenyen nagyobb részét az evangélium-kommentár tölti be. A kommentár helyes érzékkel abból a megállapításból indul ki, hogy János evangéliuma nem is történelmi munka, azaz nem Jézus élettörténete, nem is valamilyen filozófiai világnézet szolgálatában készült, hanem bizonyosságtétel a Jézus Krisztusról. Közben azonban nem téveszti szem elől azt a tényt, hogy a történetírói és filozófiai tendencia híján is az evangélium nagyon erőteljesen domborítja ki Jézus történetiségét és a világ történetében való jelentőségét, amely együttal felelet és megoldás azokra a problémákra is, melyek az őskereszténységgel egykorú filozófiai próbálkozások felvetettek, de nem voltak képesek megoldani. Ha ezt a két gondolatot (mert ezek teszik János evangéliumát kézzelfoghatóan gyakorlati jelentőségűvé) kissé hangsúlyozottabban széttartotta volna a szerző, úgy ahogy azok az evangéliumban is parallel helyezkednek el egymás mellett, még sokkal inkább megközelíthette volna tulajdonképeni célját.

Musnai László ezzel a munkájával közszükségletnek tett eleget, s ha figyelembe vesszük mindazokat a nehézségeket és akadályokat, amelyek a mi körülményeink között egy szigorúan tudományos, vagy egy kizárólag gyakorlati kommentár kiadása elé tornyosulnak, megállapíthatjuk, hogy elég szerencsésen sikerült egy olyan középútát találnia, amely által, amennyire a rendelkezésére álló eszközök megengedik, mind a két igénynek eleget tesz.

Maksay Albert.

Áhitat percei.

Útmutató a Biblia naponkénti olvasásához.

1927 május hó.

1. *Minden embernél nyomorultabbak.* I. Kor. 15. 19. Igaz, hogy Jézus elsősorban az ember földi életét igyekezett megváltoztatni, Isten országává átférfalálni. De ha mi csak a földi életre vonatkozó ígéreteleiben bíznánk, nyomorultabbak vagyunk minden embernél, tudva, hogy létfünk nincs e földi életre korlátozva. *Imádság:* Ments meg Úram a kétségektől, add, hogy feltétlenül bízzak Krisztusom minden ígéréteiben.

2. *Mert tetszett az Átjának.* II. Kor. 1. 19. Jézus ember fia volt, de Isten öröktől fogva úgy akarta, hogy benne mindaz, megláttassék, ami Isten valóságából az emberre nézve megfoghatatlan. Így lett ő képe a láthatatlan Istennek. Mi így látjuk-e őt? *Imádság:* Könyörgök hozzád jó Istenem, mutasd meg magad, szereteted, kegyelmed nagyságát a te Szent Fiaidban nekem is.

3. *Afándékoza neki oly nevet.* Filip. 2. 9. Mltán Jézusban megvolt minden Isteni teljesség s amellet tökéletes gyermeki engedelmisség és alázat az Atyával szemben, kinek így gyönyörűsége telt Benne: emelte Őt nagy méltóságra és adott neki olyan nevet, melynél dicsőbb, szentebb név nincs. Ilyen név-e neked is a Jézus neve? *Imádság:* Kegyelmes Isten add, hogy tisztán lássam, ismerjem meg Szent Fiaid nagy voltát, dicsőségét s neve a legszenteb név legyen számomra is.

4. *Minden térd meghajoljon.* Filip. 2. 10. Isten testté lett Igéje, Jézus Krisztus az, ki előtt méltó, hogy minden meghajoljon. Csak a Neki való engedelmisség által felelhet meg minden Isteni céljának, rendeltetésének; csak az Ő hatalmába való magunk odaadása az egyetlen lehetőség, hogy Isten képe, dicsősége hordozói lehessünk mi is. *Imádság:* Úram Jézus meghajlok előtted, fogadj el és uralkodj egész valóm felett.

5. *Minden nyelv vallja.* Filip. 2. 11. Az az Isten akarata, hogy minden lélek ismerje el Jézus hatalmát, hogy Ő úr, a lelkek ura, de nem a maga, hanem csakis Isten dicsőségére. A Jézusnak való engedelmisség Istennek való engedelmisség. Te meghódolsz Jézus előtt, hogy neked is, hogy a te életed felett is Ő legyen az Úr? *Imádság:* Segíts meg Istenem, hogy megismerhessem és elismerhessem a Te dicsőségedre, hogy Jézus a Krisztus és teljesen alárendeljem magam Neki.

6. *Mindenek Ő róá nézve teremtetek.* Kol. 1. 16. Jézus Kr. mint elsőszülött, mint a teremtés sorában első egyszersmind az egész teremtésnek feltelete, oka és célja. Általa van minden igaz valóság s való értéke is csak annak lehet ami az Ő dicsőségére van. Életet, áldást is azért ad Isten. Tudjuk-e ezt, érezzük-e ebből folyó elkötelezésünket? *Imádság:* Úram légy az én életem tartalma, adát, töltésd be lelkeiddel egész valómat.

7. *Nekem adatott minden hatalom.* Mát. 28. 18. Jézusnak az Ő feláadásával, mikor legyőzte a legnagyobb és végső ellenséget a halált is, valóban teljessé lett a hatalma. Uralkodása biztosítva lett minden vonatkozásban. Ne keressünk hát másban megtartást. Az ő teljes hatalma biztos záloga üdvösségünknek. *Imádság:* Úram Jézus végy kegyelmedbe, légy magtartóm, szabadítóm.

8. *Mindent az Ő lábai elé tett.* I. Kor. 15. 27. Kétség, kishitűség ne emésszen, ha megigazulásunk, üdvösségünk útján olyan nagy rettentésekkel találkozunk is, mint a bűn és a halál, mert Krisztusnak hatalma van ezek felett is. És győzelmet nyerünk mi is, ha Benne és Általa élünk, ha hittel ragaszkodunk Hozzá. *Imádság:* Ne vígy, Uram, a kísértetbe, szabadíts meg a gonosztól.

9. *Ismét meglátlak titeket.* Ján. 16. 22. E földön minden öröm muló, igen kevés kell hozzá, hogy megfosztassunk tőle. Jézussal még lehet tartós örömünk itt is, csak az a baj, hogy sokszor maradunk nélküle. De ha valóban az övé lettünk itt, a mennyei hazában aztán állandóan vele leszünk s örömünk nemcsak teljes, de állandó lesz. *Imádság:* Segíts meg Istenem, hogy mindjobban Jézusomé legyek s megnyerjem drága biztatását én is.

10. *Akarja.* Ján. 17. 24. Mennyire egynek tudta Jézu: magát az övével, mennyire szerette tanítványait! Nemcsak e földi együttlétfik idejére tette őket megelégedettek és boldogkká, hanem ugyanazt a jutalmat kívánta az élet után nekünk is, amelyben Ő részesült, a megdicsőülést, az Atyánál való boldog együtt lakozást. Milyen öröm, hogy Jézus ezt akarja, kívánja neked is. *Imádság:* Add Istenem, hogy mind életemben, mind halálomban egyedül nyereségem legyen a Krisztus.

11. *Az eltett korona.* II. Tím. 4. 8. Lehet-e a tudatos, folyton előre, a cél felé igyekvő keresztyén életnek kívánatosabb és tökéletesebb jutalma, mint az igaznak nyilvánítás, a legfőbb ékesség minden ékességek között? És ezt megadja az Úr minden igazán küzdőnek, előlegezván a bizonyos reménység földi boldogságát. *Imádság:* „Jó Atyám segíts, sok jót véghez vinnem. E nap se legyen rám nézve szégyen.”

12. *Várván ama boldog reménységet.* Tít. 2. 13. Milyen boldogító, drága reménység biztatja a hívű, önmegtágadó keresztyén lelkeket: igaznak elismertetés Istentől, megnyerése az örök életnek, örök boldog együttlét a Fiúval és az Atyával. Erre készülni s ezt boldog reménységgel várni: a keresztyén élet tartalma, ereje és szent öröme. *Imádság:* Add oh Uram, hogy a Te áldott jóságodban és kegyelmedben blzva, boldog reménységgel szolgáljak Neked.

13. *Akié a Fiú azé az élet.* I. Ján. 5. 12. A kegyelmes Isten akarata, hogy hasonlók legyünk Hozzá szentségben, igazságban s mikor az erre való biztos lehetőséget Jézusban adta meg, ezáltal bizonyoságot tett mellette s még inkább mikor az örökélet jutalmát helyezte kilátásba, kijelentvén, hogy azé az élet, akié a Fiú. Akarod-e az életet, Isten életét? Kövesd a Jézust! *Imádság:* Uram Jézus fogjad kezem, vonj mind közelebb magadhoz.

14. *Mindenek felett való Atya.* Eféz. 4. 6. Ez az igazi evangélium, a boldogító örömhír, hogy a hatalmas Isten mindennekfelett és mindenekelőtt Atya. Minden őt tükrözi, de a legteljesebben és legmegfelelőbben az elhívásához, eredeti rendeltetéséhez hű emberélet, a *fiak* élete. Saját életedben látod-e Isten jóságos, atyal kezét, életet a hű fiak élete-e? *Imádság:* Látasd meg velem Istenem minél tökéletesebben atyal mvoltod teljességét.

15. *Átadja az országot az Atyának.* I. Kor. 15. 24. Minden Istentől nyervén lételetét, mindennek ő lévén a végső oka, minden tőle és bele is tér vissza Jézus hatalma, uralkodása is addig tart, míg küldetését végleg befejezi, akkor hatalmát leteszi, országot átadja az Atyának, hogy az övé legyen minden dicsőség. Jézus az Atyának élt, az Ő dicsőségéért munkálkodott. És mi? *Imádság:* „Add oh Uram, hogy a tiszta hit, gyújtsa lángra gyarló kebelünk.”

16. *Az ő feltámadásának ereje.* Filip. 3. 10. Jézus feltámadásának, dladalmas örökeletének ereje az a szellemi, lelki erő, mely által van a mi örökeletünk is, úgyis mint bizonyos valóság, de úgyis mint e földön való végtelen fejlődés eredménye, illetve jutalma. Vajha mindennél fontosabbnak és hasznosabbnak vallanók ezt mi is miként Pál apostol. *Imádság:* Uram Jézus, a Te feltámadásodnak ereje, hatalma ragadjon meg engem is.

17. *Krisztus az élet.* Filp. 1. 21. Ránk Istengyermekekre nézve nem lehet más igazi érték, mint Krisztus Istent valósága, lelkülete szelleme. Ha azt valóban magunkévá tudjuk tenni, mindent megnyertünk. Mert Krisztus nélkül a földi élet is csak tökéletesebb állati lét, mely után jövő nincs, csak halál, enyészet. *Imádság:* Téged várlak Jézus, oszlasd el a homályt, hadd láthassam és felfoghassam szentséged hatalmát.

18. *Megeleveníttetni Krisztussal.* Eféz. 2. 5. A Krisztus nélkül, csak a világnak és a testnek élő emberben ama jobbra hivatott belső ember szabadságával, önállóságával együtt olyan mintha meg volna halva; élővé csak Krisztusban, Krisztus által lesz, csak általa nyer eleven erőt, hogy azután azzá legyen, akiben Istennek öröme telik. Vágysz-e erre, óhajtod-e ezt? *Imádság:* Segíts Istenem, hogy Krisztussal meghaljak a bűnnek és vele feltámadjak Neked tetsző szent életre.

19. *Feltámadás és élet.* Ján. 11. 25. Jézus maga mondja vigasztalásul, biztatásul az elmulás, az enyészet retentésel közt szorongó gyarló embereknek: „én vagyok a feltámadás és az élet.” És valóban a Benne igazán hívő lélekre nézve elvesz a halálnak félelme, mert Krisztus által új ember támad, ki már nemcsak a testnek szolgál, hanem sokkal inkább a léleknek és ez az igazi, az el nem múló élet. Keresed-e ezt? *Imádság:* Jó Atyám, hadd ismerjelek meg Téged és a Te Szent Fiad, hogy életem igaz, örök élet legyen.

20. *Az pedig az örök élet.* Ján. 17. 3. Milyen nehéz, milyen megfoghatatlan sokakra nézve a feltámadás és az örök élet kérdése; Igen mert sok ember a testtől eltekinteni nem bír. Pedig az örök élet lelki, szellemi megmaradás, továbbélés, melynek egyetlen módja: Isten igazságának megismerése a Krisztus által. *Imádság:* Segíts meg Istenem, hogy minél teljesebben és tisztábban ismerjem meg igazságod.

21. *Ha feltámadtatok a Krisztussal.* Kol. 3. 1. Krisztus megismerése, mely több a róla való pusztá tudásnál, mindig nagy változást eredményez az ember felfogásában, gondozásában: az ember átváltozik, új életet nyer lelkileg, mely szabadulást jelent, a bűn hatalmából, a test, a világ követeléseitől, szolgálatától. Életfolytatásod ezt mutatja-e? Különben nem született újjá, nem nyertél Krisztusban új életet. *Imádság:* Uram Jézus, Megváltóm, Üdvözítőm, Te vagy egyetlen reményiségem, tisztíts meg, szabadíts meg engem.

22. *Él bennem a Krisztus.* Gal. 2. 20. A Krisztus által való átváltozás boldog megtapasztalása örvendez Pál apostolnak e nyilatkozatában. Míg újjá nem születik az ember, csak magának él; egyetlen gondja: gyarló, bűnös „én”-jének szerezni ki- és megelégtülést. Ha pedig valóban újjászületett: az ő ember, a bűnös én meghal. Te örvendezhetsz e Pállal? *Imádság:* Mindenképpen Isten adj erőt, segídelmet, hogy elmondhassam én is: „Élek többé nem én, hanem él bennem a Krisztus”.

23. *Helyet készít nekünk.* Ján. 14. 2. Isten örökkévaló világában végtelen a lehetőség a hely nyeresre. „Az én atyámnak házában sok hállek van.” mondja Jézus. Vigasztalás, biztatás az Ő tanítványainak, híveinek. Ő előre megy, hogy helyet készítsen. Jézus Kr. gyöngéd, gondoskodó szeretetének megnyilatkozása. Ott akar látni minket, ahol Ő van. Érezzük-e ebből folyó elkötelezésünket Jézus iránt? *Imádság:* Áldott légy Jézus, Te legjobb barát, bár csak mellő lehetnének, hogy magad mellett akarjál látni engem is.

24. *Nektek adja az országot.* Lukács 12. 32. Az ember természetes tehetetlenségét, erőtlenségét érezve, sok aggodalmaskodással teszi még terhesebbé az életét s féll a jövőt. De Isten gyermekei tudják, hogy felettünk örök bölcsesség, jószág és szeretett őrököl és aggodalom nélkül néznek a jövő életbe is. Tudják, hogy ami az emberre nézve hasznos és üdvös, Isten arról gondoskodik. A legbizonyosabb, hogy aki őszintén keresi Isten országát, meg is nyeri azt. A Jézus biztatása ez! *Imádság:* Adj hitet, adj bizonyos reményiséget én Istenem Szent Fiad által.

25. *A mi országunk.* Filíp. 3. 20. A mi országunk, tulajdonképeni létünk igazi helye nem e véges világ hanem a menny, Isten örök országa. Tudatával kell hát legyünk szent elhatározásunknak, hogy ahhoz méltón járjunk. Nem szabad elfelednünk, hogy Isten gyermekeit, az Ő országának polgárait más törvények kötelezik, más szabályok vezetik, mint azokat, kik csak e muló világnak élnek, csak földiekkel törődnek. A te országod mennyben van-e? Avagy minden vágyaddal, törekvésseddel csak e muló világnak élsz? *Imádság:* Én Istenem világosítsd meg értelmem, láttasd meg igazi rendeltetésem és adj erőt, hogy aszerint éljek.

26. *Mindeneket magához vonz.* Ján. 12. 32. Jézus megdicsőülése, az Atya jobbjára emeltetése nem csupán az Ő fényes diadalát jelenti a bűnös, gonosz világ felett, hanem ami nagy nyereségünket, dicső kilátásainkat is, mert Jézus az övéit el nem hagyja. Aki az Övé lett itt e földön, legyen boldog bizonyossága, hogy rész adatik Vele az örökkévalóságban. *Imádság:* Fogjad kezem, oh Jézusom és vonj mind közelebb magadhoz, hogy szíveden én megpihenhessek.

27. *Kiöntöm lelkemet.* Joél. 2. 28. A hol győz a lélek a gyarló test felett, ahol az Isten országaért és annak javaiért való harcra bátorság támad: ott mindig Isten lelke árad el a szíveken, a Szent Lélek végzi a maga csodálatos, emberi értelmet sokszor túlhaladó munkáját. Ha támad lelkedben szent felbuzdulás, indítás, akarás; szolgálj Krisztusnak, tudd meg, hogy a te szívedbe is a Szent Lélek hatolt. *Imádság:* Dicsőítsd meg hatalmad, jó Atyám, rajtam is, töltsd ki a te Szent Lelked erejét az én szívembe is.

28. *A vigasztalás.* Ján. 16. 7. Jézusnak egész életén Isten örök akarata, terve megy teljesedésbe s Innen van, hogy a tanítványok, sokszor nem értik s emiatt sokszor támad nyugtalanság és elkedvetlenedés bennük, mint most is, mikor tudtokra adja, hogy el kell menjen, el kell válnon tőlük. Sokszor nem értjük meg mi is Isten akaratát, végzéseit, pedig megtartásunk, igazi szükségünk kielégítése csak úgy adatik meg, csak az van ami igazi nyereségünkre, ha meg tesz, ha végbe megy Isten akara. *Imádság:* Legyen úgy Atyám, amint Te akarsz és ne úgy, amint én!

29. *Veszték erőt.* Ap. csel. 1. 8. A távozó Mester biztatása, bátorítása a bucsú pillanatában a bátorítalan, félő tanítványokhoz: Veszték erőt a Szent Lélek ereje által és lesztek nekem tanuim. Mi is csak a Szent Lélek ereje által tehetünk bizonyosságot, hogy Jézus a Krisztus, az üdvösség egyetlen forrása; győzhetjük le a hozzá vezető út nehézségeit. *Imádság:* Én jó Istenem, újítsd meg bennem Szent Lelked erejét, hogy dicsérjem neved és szolgáljak Te néked és a Te Szent Fiadnak.

30. *Mindenre megtanít.* Ján. 14. 26. A jó Isten rólunk való atyai gondjának egyik drága, áldott bizonyossága, hogy azokat, akik keresik az Ő országát és annak igazságát, Szent Lelkével támogatja s viszi előbbre csodálatos dolgainak megismerésében. *Imádság:* Jövel Szent Lélek Úr Isten töltsd be erőlen szívem, igazgasd helyes úton lábaim s minden szándékaim.

31. *Nem hagylak árvául.* Ján. 14. 18. Milyen megnyugtató, milyen biztató Isten gyermekeire nézve, hogy feladataikkal, szent törekvéseikkel az árdó és rájuk váró megpróbáltatásokban, küzdelmekben nincsenek magukra, aván elhagyatva; az Ő mindenkor eljön hozzájuk, gyámolítja őket, el nem hagyja. *Imádság:* Áldott legyen Uram a Te elfogyhatatlan jóságod, szerelmed, részesíts annak áldásaiban ma és mindenkoron. (P-an.)

Kapható „AZ ÚT” kiadóhivatalában
Cluj-Kolozsvár, Ref. Theológia. Ára 2 Lei.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT” ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

I. ÉVF. 4. SZÁM. EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI. 1927. ÁPRILIS.

Mi a vas. isk. munka legnagyobb akadályá?

Természetesen minden evangéliumi munka egyetlen akadályá az, ha olyan lelkek végzik, akik nem Krisztusnak akarnak szolgálni, hanem saját maguknak. De most nem erről az egyetlen akadályról akarunk beszélni, hanem arról, ami földi viszonylatban egyike a legnagyobb akadályoknak s ami sok szépreményű munkát tör derékba. Ez pedig a rendetlenség és pontatlanság a munkában.

Senki se gondolja, hogy a rend és pontosság valami felesleges követelmény. A rend hozzátartozik az Isten dolgaihoz és a pontosság egyike a legnagyobb segítőeszközöknek, melyeket Isten felhasznál az Ő országa terjesztésére. Az Isten országának a földön rendje van és annak munkái bizonyos rendhez alkalmazkodva folynak. Senki se gondolja, hogy mivel én olyan munkában veszek részt, mely túl van a tér és idő határain, most már engem a rend szabályai nem köteleznek. Egy komoly keresztyén lelket mindig az jellemez, hogy pontos és mindent úgy cselekszik, amint azt tőle a rend megkívánja. Sok mindennel agyon lehet ütni a munkát, de kevés-sel biztosabban, mint a rendetlenséggel. Rendetlen és pontatlan vezető, rendetlen gyermekek, pontossághiány a tanításban és fegyelmezetlenség a nevelésben, ez elég arra, hogy a legsebbeen induló munkát tönkretégye.

Pedig a vas. iskolába nagyon könnyen beléphet a rendetlenség. A vezető maga is vasárnap fejében későbbben van készen, mint máskor, hiszen nem kívánhatja senki tőle, hogy vasárnap is olyan hirtelen készüljön el, mint mikor hétköznapi iskolába, munkába, vagy hivatalba kell mennie. Így ha a vas. isk. 9 órakor kezdődne, bizony fél 10 is megvan, mikor felmegy az iskolába. Akkor is még az uton át kell néznie, mi is a mostani lecke, mert tegnap este a szombatesti hangulat kiver-te a fejéből, hogy elolvassa. De mire felér, a gyermekek már fenn vannak és egy csomó bosszúságot okoztak a tanítónak, vagy annak, aki azon az udvaron lakik, melyen az iskola van, mert felfordították az udvart a lármájukkal és a vasárnapi hangulatban levő embereket bizony súlyos szavakra

ragadták. De szerencsére még nincs fenn mindegyik gyermek, hogy is jönnének olyan hamar, mondják nekik otthon, ha rendes időre fel akarnak menni, hiszen a vezetőjük is csak most ment, elég ha egy pár perc múlva mennek. Így, hála a pontosság elvének, 10 óráig még mindig jönnek, egyik a másik után, úgy, hogy a tanítást minduntalan megzavarják az ajtó nyílásai s a vezető újabb és újabb figyelmeztető szavai a későnjövőkhöz. Ennek következtében mindenki fellélegzik, mikor tíz az óra s a végső éneket, mellyel a vas. isk. tanítás befejeződik, már teljes számban és szívvel éneklük.

Az ilyen óra, melynek részleteit még lehetett volna festeni, rosszabb, mintha egyáltalában félbe hagynánk azt a munkát, melyet az ilyenekből láthatólag nem a mi Urunk ügyében végzünk, mert különben tartanánk azt az ügyet olyan fontosnak, hogy nem töltenénk az időnkét mással és nem késnénk el róla. Magam nem láttam soha ilyen botrányos rendetlenséget, de láttam olyanokat, melyek ezekhez vezetnek: vas. isk. előtt hancurozó és verekedő gyermekeket, későn jövő vezetőket; késő születlenségről tanuskodó tanításokat, ajtónyitogatást és csapkodást az óra alatt, stb.

Az ilyenek következményei a gyermekek lelkében az a tény, hogy a vasárnapi iskolát nem nézi semmibe és hogy nem ad neki semmi értékgyarapodást, hanem egy kellemes, vagy kellemetlen félórát, melyről panaszkodhat otthon, vagy dicsekedhet, mások előtt.

De nemcsak az egyes tanítások, hanem a vas. isk. egész munkája is megsínyli ezt a rendetlenséget és pontatlan eljárást. A statisztikák és jelentőiek, melyeket szétküldöttünk, de amelyek nem jöttek vissza, tanui, milyen kevés komoly vas. isk. van a mi egyházunkban, mert az olyanok, melyek nem válasznak, nem tekinthetők komoly munkáknak. Ebből következik, hogy soha biztos képet a munkáról nem lehet alkotni, nem tudjuk, kinek mire van szüksége, miben van nehézsége és ha arról van szó, hogy valahová egy áttekintő képet kell küldeni, hogy milyen náluk a vas. isk. ügye, ezt nem lehet megtenni, mert adatot a legszorgosabb utánjárásra sem kapunk be; s ha bekapunk, az rendesen csak valami hozzávetőleges szám.

Amíg ezeket a nehézségeket el nem háritjuk és amíg a vas. isk. vezetők nem veszik komolyan a munkát abban is, hogy ha valami jelentést kérnek tőlük, azt azonnal és pontosan küldjék, addig a munkájuknak vajmi kevés eredménye lesz az Isten országa szempontjából és nem lesz egyéb, mint olyan magánvállalkozás, melynek ereje, a rend és pontosság hiányában hiányzik. De aki saját magát kezdi először rendhez szoktatni, az meg fogja látni, hogy gyermekei hogyan sajátítják el a rendet és pontosságot s ezáltal hogyan lesz ek a valóságos életben is tanui a határozott keresztyén életnek.

A gyermekek látogatása.

A vas. isk. munkában különösen fontos, hogy a vezető a csoportjába tartozó gyermekeket pontos időközökben meglátogassa. Ezzel sokat segít azon is, ha a csoportja néptelenedni kezd és a gyermekek maradoznak el a vasárnapi iskolából, de közelebb jut a gyermekekhez is és így a munkáját eredményesebbé teszi.

A látogatásokat legalkalmasabb úgy beosztani, hogy az bizonyos időközökben ismétlődjék és pedig meghatározott időközökben. Egy 25-30 tagból álló csoportban a gyermekeket egy év alatt végig lehet látogatni, közülök azokat, akik elmaradoznak, vagy otthoni nehézségekkel küzdenek, többször is.

A gyermekeket a vezetőnek személyesen figyelemmel kell kísérnie, ismernie kell minden gyermekről, hogy minő nehézségei vannak, mely hibák ellen kell különösen küzdenie. Az egyikről tudjuk, hogy hajlamos a hazugságra, a másikról, hogy verekedő, irigy, vagy gonosz beszédekkel űz, a harmadikról, hogy engedetlen, duzzogó stb. Ezeket a hibákat ismernünk kell róluk és személyesen keresni az alkalmat, hogy velük erről beszéljünk és igyekezzünk e hibák felismerésére és az ellenük való küzdelemre rávezetni őket. Ezért szükséges, hogy a gyermekekkel ne csak a tanítási órákon találkozzunk, hanem máskor is. Emellett ismernünk kell a gyermekek otthoni környezetét, szüleit, s meg kell keresnünk azt, hogyan tudnánk az otthoni bajokon segíteni a gyermekek által. A vas. isk. vezető tekintse magát a gyermekek mellett a gyermek szülei pásztorának és barátjának is, akinek alkalmá nyilhatik azokkal az emberekkel az evangélium üzenetét közölni.

Az ilyen látogatást legjobb előre bejelentetni a gyermekek által, olyanformán, hogy előre vasárnap megmondjuk, hogy a jövő héten hol fogunk látogatást tenni, mely családoknál, hogy így a gyermek otthon megmondhassa. Természetesen kerülnünk kell mindent, ami a szülők részéről eltérítene eredeti célunktól, mint a vendégeskedést, kínálgatást stb. A látogatásnál a következőket kell megfigyelnünk: Milyen környezetben él a gyermek? A szülők mellett vannak-e a vas. isk. munkának, vagy ellene? Mi az oka, ha ellene vannak? Milyen a gyermek otthon? Nincs-e valami olyan nehézsége otthon, ami hátráltatja, vagy akadályozza? (Káromkodó, hitetlen szülők, zsarnokoskodó testvérek stb). A látogatás célja nem az, hogy magunkat, a magunk tudományát vagy ügyességét mutogassuk, hanem, hogy testvéri segítséget igyekezzünk nyújtani a gyermeknek és szüleinek, tehát a látogatásunk legyen bizonyágtétel a Krisztus evangéliuma felől. Ha vilák merülnek fel, vagy kétségbevonják a munkánk fontosságát vagy eredményét, rá kell mutatni, hogy mi nem eredményért dolgozunk, s hogy a szülőknek is érdeke, hogy engedelmes, alázatos gyermekeik legyenek, ezt akarja

pedig a v. iskola. Igyekezzünk a látogatás alatt a gyermek körülményeit megismerni s amire ott szükség van, vigasztalást, bátorítást stb. szólni. A legtöbb helyen tele lesznek panasszal, ezek között nekünk képviselni kell azt a gondolatot és bizonyosságot tenni arról, hogy Krisztus tud segíteni mindenben. Távol legyen a személyünktől akkor minden nagyképűség, minden kéretlen tanácsadás, mert mi csak izenetvivők vagyunk.

A látogatásunk eredményéről magunknak kis feljegyzést teszünk, megjegyezve a tapasztalatokat s ebben azokat, amiket a gyermekről észrevettünk. Ha olyan nehézségek merültek fel, fel, melyekről látjuk, hogy a gyermekre nézve veszedelmesek, külön beszélgetünk a gyermekkel arról a bűnről vagy nehézségről és igyekezzünk neki segítségére lenni abban.

Ezekkel a látogatásokkal nagyon sok nehézségen tudunk segíteni. Ha a gyermek idegen tőlünk és bizalmatlan velünk szemben, ha későn jár fel, ha az órák alatt fegyelmezetlen és rendetlen, ezt mind könnyebb kikerülni, ha a gyermeket már otthoni viszonyaiból ismerjük. Más oldalról viszont sok áldott tapasztalatot is ad a látogatás, mikor alkalmunk van a szülők-től hallani, hogy mit segített a gyermeknek a v. iskola, miben látják áldásos hatását és eredményét. Az ilyen tapasztalatok meg-megerősítenek bennünket is a munkában és abban a reménységben, hogy ez a munka csakugyan lehet Isten kezében áldott eszköz arra, hogy a gyermekeket magához közelebb vigye. S kétségeink és fáradalmunk között minden ilyen tapasztalat bizonyosság afelől, hogy Isten kezében egyetlen lélek munkája sem lesz hiábavaló.

A munka.

Vas. isk. ünnepélyek programja. Mivel sokan érdeklődnek nálunk v. isk. ünnepélyeken előadható apró szindarabok és programmok felől, kénytelenek vagyunk sajnálattal jelenteni, hogy ilyen nem áll rendelkezésre. Ha azonban a v. isk. vezetők között volna, aki ilyent tudna készíteni, a kéziratot küldje be nekünk s ha megfelel, a kiadása ügyében szívesen próbálunk tenni valamit.

Jelentőivek kitöltése. Kérjük a vas. isk. vezetőket és azokat, akik a küldött jelentőiveket ki szokták tölteni, hogy a kitöltésnél ne huzgáljanak át kérdéseket és ne hagyjanak ilyeneket felelet nélkül. Minden kérdés azért van ott, mert feleletet várunk rá s az áthuzgált és kitöltetlen kérdések megakadályoznak abban, hogy pontosan lássuk a helyzetet.

Az Ige tükrében.

Lévi öröksége.

IV. Móz. 18:20.

A nagy osztály folyik a világon s folyni fog, míg ember lesz a földön. Mindenki harcol és vergődik a maga örökségéért, igényeket emel, pereket indít, nyer és vesz, sebeket oszt és sebeket kap, a világ harca pedig folyik tovább és tovább, nemzedékről-nemzedékre, a föld birtokáért. Kifosztottak és megraboltak jajonganak egyikfelől, míg a másik oldalon a duskálkodók megint összevesztek a nyereségen. Százak és ezrek maradnak el és tiportatnak el a harcban, akiknek a jajkiáltása felhat az egekig, keserű szavai ostromolják a birtoklók várait anélkül, hogy azok meghallanák őket. Minden fegyver, minden eszköz csatasorba áll, hogy elősegítse azokat, akik használni tudják és élni tudnak az alkalmakkal.

Igy osztja az örökséget a világ. Ám azok, akik Isten népének kicsiny nyájához tartoznak, más üzenetet kaptak. „Osztályrészed nem lesz néked ő közöttök: Én vagyok a te osztályrészed és a te örökséged“.

Nehéz dolog ebben a tülekedő és anyagi világban belenyugodni abba, hogy ahol mindenki nyerni tud és nyerni akar, ahonnan mindenki vesz és mindenki igényt emel, Isten gyermekei, de különösen azok, akik az Ő Igéjének őrizetére hivatnak nem nyerni, hanem veszteni, nem igényeket emelni, hanem állandóan csak adni és tékozolni vannak hivatva. Még a maguk szegénységéből is adni annak aki belefáradt és sikertelen maradt a világ harcában, ha az szegényen és kifosztottan jön, keresni az egyetlen nyereséget. Még a magunk fáradt és zaklatott lelkéből is vigasztalást szólni annak, aki mindenütt járt már az élet nagy országutjain és hozzánk csak akkor jön, mikor lerongyosodott és leszegényedett, de eszébe se jutottunk akkor, mikor jól ment a dolga.

De ez a mi örökségünk. Az Úr és az Ő tűzés áldozatai, az Ő Igéje és az Ő vigasztalása s nekünk ezt az örökséget úgy kell tartani és őrizni, hogy ahoz ne egy élet összeomlott romjain, hanem teljében és erejében jussunk s ne csak magunknak legyen elég, hanem adni tudjunk belőle bőségesen másoknak is.

Az Úr, aki kiosztotta az örökséget az emberek fiai között,

jól tudta, miért hagy azoknak, akikre az Ő Igéje bízva van ezen a földön, olyan örökséget, melyet ez a világ nem tud megbecsülni és nem is keres. Tudja, hogy ez az örökség olyan szívekre kell, hogy legyen bízva, akik ápolni és megtartani képesek. Akiknek nem felesleges, nem valami elhanyagolható ódon kincs, melyhez akkor nyulnak, mikor már minden más elveszett és csak ebben van reménységük, hanem akiknek ez táplálék, erő és élet. A lelkipásztorra azért van bízva Isten öröksége, azért van ez az egy az ő kincseül téve, hogy ne sajnálja készen tartani mindig, éljen vele és kínálja mindenkinek akkor is, mikor a világ kincsei már értéküket veszítették és tönkrementek. Azért ítélte e világ szerint szegénységre az Ő szolgálóit, hogy az elszegényedett világnak megmutathassák az igazi gazdagságot, azért nem látta el olyan talentumokkal, melyeket a világ nagyra becsül, hogy mikor ezek tehetetlenné lettek, az egyetlen talentum, az Ő kiválasztásának dicsősége ragyogjon előttük.

Testvérem, aki egyedül, szegényen, elhagyatva, a világtól megvetve, nélkülözve élsz, érted-e, hogy neked Isten leggazdagabb öröksége jutott és felcserélnéd-e ezt a te örökségedet bármivel e világon? Azt, hogy naponta hirdetheted az Ő dicsőségét szavakkal és tettekkel, hogy előtted apáid és nagyapáid örökösei voltak ennek a dicsőséges kincsnek és hogy reád az Illés palástja szállott nem a magad akaratából, hanem Isten örök végzéséből?

Mert ennek a szegény, nyomoruságtól üzőtt, hamis kincsek után futó emberiségnek, a te testvéreidnek, akár a hatalom és boldogság polcain, akár a nélkülözés és bűn fertőjében az az egyetlen menedéke, hogy van valaki és vannak, akik őrzik ezt az egyetlen örökséget s ha megjönnek és közeledni akarnak az atyai hajlék felé, még ezt megragadhatják és evvel felruházva mehetnek át oda, ahol nem számít semmi öröksége a világnak, csak egyesegyedül ez. Áldott, drága örökség: az Úr, ami egyetlen örökségünk! Áldott, aki minket erre felvett és ennek hirdetését reánk bízta! Hajtsd le a fejed e kegyelem súlya alatt!

I. L.

Élet és munka.

Ō Deus ego amo te.

I. Ján. 4:19.

O Deus ego amo te	Cur igitur non amem te,
Nec amo te ut salves me,	O Jesu amantissime,
Aut quia non amantes te	Non ut in caelo salves me,
Aeterno punis igne.	Non ut in caelo salves me.
Tu, tu, mi Jesu, totum me	Aut ne aeternum damnes me
Amplexus es in cruce:	Nec praemii ullius spe,
Tulisti clavos, lanceam,	Sed sicut tu amasti me,
Multamque ignominiam,	Sed sicut tu amasti me?
Innumeros dolores,	Sic amo et amabo te,
Sudores et angores,	Solum quia rex meus es
Et mortem, et haec propter me,	Et solum quia Deus es,
Ac pro me peccatore.	Et solum quia Deus es. Amen.

Xavier Ferenc himnusza a 16. századból.

Egy igehallgató megjegyzéseiből.

Jó pap csak a fanatikus lehet, aki rajong Jézusért, s minden percében Őt keresi.

Csak annak a beszédnek van igazi eredménye, amely a lelkünkben szakad ki.

Ha meg akarod nyerni hallgatóidat, akkor mindig helyezkedj bele az ő gondolkozásmódjukba, indulj ki az ő önző, kicsinyes életükből, azután, mikor érdeklődésük a Tied, elviheted észrevétlen a Te szebb világodba, az önzetlenség, a szeretet hazájába.

Beszédeidben keresd az óriási ellentéteket, minél messzebből indulsz el témád megvilágítására, annál biztosabb érdeklődésre számíthatsz.

Nem elég az érdeklődést fölkelteni, végig fokozni és megtartani kell.

Minden beszéded rövid és frappáns legyen, hogy hallgatóid lelkéből a végén szakadjon ki a sóhaj: „beh kár, hogy vége van”

Ugy beszélj, mintha magadnak beszélnél, s magadat akarnád újból megnyerni Jézus számára.

A Szentlélekről.*

— Püünkösti szemlélődés. —

Irta : K. Barth.

A mérvadó dokumentum (az Apostolok cselekedetei 2: 1—13) szerint nyilvánvalóan két vonás különbözteti meg a püünkösti Lelket, a *Szentlelket* attól, amit szellemnek szoktunk nevezni.

Először is az, hogy a Szentlélek azokkal az emberekkel, akik általa „teljesek lettek“ valami egészen rendkívüli módon, annyira uralkodóilag, annyira királyilag bánt, hogy annak a leírására a bibliai író nem tartotta elegendőnek, hogy ezt a bánásmódot egy emberi despota uralmával mérje össze. Ellenben azt mondja, hogy a kiválasztottakra a Szentlélek úgy hullott alá, mint a vihar és mint a tűz. Aláviharzott mindnyájukra, anélkül, hogy különbséget tett volna közöttük intellektus, morál, előkészület, közremunkálás, vagy alkalmaság tekintetében. Mindezekre nem volt tekintettel. (Péter, aki az Urat megtagadta, ezek után, mint szószóló lépett fel!) A Szentlélek ebben a jelenetben az egyedüli szubjektum, sőt azokban is, amelyekhez a Szentlélek részeseinek további tettei fűződtek. Az igazi részese, a szent apostolok és a tanítványok a szemléldői azoknak az eseményeknek, amik történtek s amiket nekik maguknak is tenniök kellett, mialatt az izgatótt megdöbbenések, megzavarodások és kérdzősködések stb. a legközlelebbi nem-részese számára is fenntartattak. Mi mit szőlunk ezekhez az eseményekhez? Először is nyilvánvaló, hogy szertelen és izléstelen tulzás, sőt a tényállás meghamisítása lenne, ha a „Lélekről“, amelyről, ilyen értesüldéseink vannak, azt gondolnók, hogy benne az igazi részesei egy nép közös vérenek erejét és hangját. vagy a humanitás kulturképző hatalmát, vagy egyes kiemelkedő egyéniségek erkölcsi, művészi vagy vallásos Génuszát, vagy „a jót“, mint az ember sokatemelegetett jobbik részét, vagy végül az egyházi, vagy keresz-

* A lapunkban többször ismertetett új dialektikai theol. irány egyik legkiválóbb vezéralakja tollából közöljük ezt az elmékedést, hogy az irány alapelveinek gyakorlati építő felhasználását bemutassuk. A beszédet nem átvétel és közvetlen felhasználás, hanem a benne rejlő mély építő elemeknek igehirdetésünkre gyakorolt megelevenítő hatása kedvéért közöljük. A fordítás nehézkességének magyarázatát mindenki megtalálhatja a gondolatok meglepő újszerűségében és mélységében. Szerk.

tyén életet gondolták volna kifejezve. Nevezhetjük mind-
 azt, ami ezekben kifejezést nyer, joggal „szellem”-nek. De
 hogy az ezekben kifejezett szellemiségek az emberek felett
 annyira urrá és pedig kizárólagos urrá tudnának lenni, amint
 az a „Szentlélekről” mondatik, ez (sajnos!) egyszerűen nem
 igaz. Sőt minden józanul gondolkozónak el kell ismernie,
 hogy ezek a szellemiségek (ha bizonyára egy magasabb rend-
 hez is tartoznak) mégis nem az emberek felett, hanem az
 emberek mellett állanak és hogy végül az ember épenúgy úr
 azok felett, mint ezek az ember felett. Semmiféle ilyen szel-
 lemiség, semmiféle jelenetben, amelyben fellép, már csak azért
 sem az egyedüli alanya annak, mert más hozzá hasonlók
 állanak mellette, sőt mindig vele szemben. És mivel mi a
 „Szentlélek” említésénél és különösen Pünköstkor (nem épen
 a keresztyén egyházak magatartásának és tanainak a hozzá-
 járulása nélkül) nagyon hajlamosak vagyunk ezekre a szelle-
 miségekre gondolni, ezért tetszik olyan nehezen érthetőnek,
 sőt érthetetlennek az, amit a Pünköst története és amit a Biblia
 a Szentlélekről mond és ezért olyan nehezen érthető, sőt ért-
 hetetlen a Pünköst ünnepe. A szentek királyi palástja szertele-
 nül, sőt nevetségesen bő azokra a vállakra, amelyeket abba felöl-
 tözve látunk. Illúziókat szimatolunk és kiábrándulásoktól félünk.
 És valóban sokkal jobb, ha nem ünnepeljük a Szentleket,
 mintha helyette a másolatát ünnepeljük, jobb, ha az Aposto-
 lok Cselekedeteiben lévő idegen jelenetek felett hitetlenül a
 fejünket csóváljuk, mintha hamisan érte, vagy épen „átélve”
 azt véljük, hogy hiszünk bennük.

A második az, hogy a Szentlélek a Biblia szerint a *nyelv-
 nek*, a mindenkihez intézett, a mindenkihez eljutó és a min-
 denkire nézve megérthető Igénk a Lelke. Ama pünkösti embe-
 rek nevezetes foglyulejtésének értelme az volt és a Szentlélek
 által való „megteljesedésük” abban mutatkozott, hogy „kezdé-
 nek szólani más nyelveken”, hogy olyan szavak kezdének
 ajkaikra jöni, amelyeket „párthusok és médek és elamiták” amint
 ott neveztetnek, minden továbbiak nélkül, úgy hallottak és úgy
 értettek, mintha az ők saját nyelvükön beszéltek volna. Eszerint
 az előadás szerint tehát a Szentlélek azok számára, akik vele
 „megteljesedtek”, megnyitotta az ők embertársaik füléhez ve-
 zető utat. A Szentlélek foglyai olyanokat mondanak, amiket
 azok talán nem tudnak helyeselni, talán nem tudnak hinni
 sem, de mindenesetre kényszerítve vannak azokat hallani. A
 Logost, a közös Igét szólják, amelynek számára mindenkinek van
 orgánuma. A Szentlélek gyűjti az embereket és népeket: az egyet-
 lenegy körül, ami körül egyedül csak gyülekezni lehet. Meg-
 alapítja az *egyházat*, a kibeszélt és meghallott *Ige* közösségét,
 az *Igazság* közösségét. Nem szabad az „egyház” helyett a
 „történetet”, az „Ige” helyett az „életet” az „igazság” helyett
 a „valóságot” állítani be. Különben az ember ismét csak a

szellemiségek birodalmába jut, amelyek nem azonosíthatók a Szentlélekkel. Ezek a szellemiségek 'szintén adnak szavakat (és pedig mennyit!) az emberek ajkára, amint hogy az is bizonyos, hogy mint urak lépnek fel, de ezek közül egyetlenegy se Logos, azaz közös, minden egyes által beszélt Ige nyelve.

Lehet történetet alapítani, vagy bármely valóságba vágó közösséget azok által, de minden ilyen közösség már eleve abba a hibába szenved, hogy nem több, mint az időbe zárt élet viszonzója, amelynek mint olyannak ismét csak el kell halnia. Nem sok fordul meg azokon. Nem sokat érnek el. Nem nagyon sokak számára érhetőek. Vajon végül is nem azt kellene mondanunk: senkire nézve sem érhetőek? Vajon végül is nem minden nyelv ezen az egyen kívül *érthetetlen* és *érthetetlen* is lesz? Amennyiben a keresztyén egyházakban is nagyon gyakran nem a Szentlélek, hanem a különféle szellemiségek viszik a szót, a fenti megállapítások az egyházak igehirdetésére nézve érvényesek. De nemcsak! De viszont legyen elég azt megállapítani, hogy még a legjobb, legtisztább szellemiségek sem gyűjtik sem az embereket, sem a népeket, ellenben széttépik és szétszórják. Ezért állunk mi oly tanácstalanul szembe a Pünköstittel és a Pünköst történetével, mivel az, amit mi léleknek tartunk, nem a Szentlélek nyelve. Ha pedig ezekről a szellemiségekről van szó, akkor a Pünköst története valóban nagyon hihetetlen és a Pünköst *ünnepének* értelme nagyon kérdéses. És ismét csak jobb ezt gondolni, mint a nyilvánvaló különbséget és ellenmondást nem látni meg. Jobb azért, mert így legalább nyitva marad annak a lehetősége, hogy ennek a szövegnek és annak a történetnek az igazi értelmét meglássuk.

Felmerülhet az a további kérdés, hogy hátha van a mi életünk körében valahol máshol valami (a szellemtől és a szellemiségektől eltekintve), a mi a *Szentlélek* ismertető jeleire emlékeztethetne? Erre a kérdésre a mérvadó dokumentumok alapján meg kell állapítanunk, hogy ha megakarjuk találni, amit keresünk, akkor — a homályos iránti búskomor előszeretettel nélkül, de mégis a minus oldalon lévő életünk *igazsága* előtt való félelem nélkül, — helyesebben mondva, azokhoz a *határokhöz*, azokhoz a realitásokhoz kell tartanunk magunkat, amelyekre ösztönszerűleg szívesebben nem szoktunk gondolni. Kényszerítve vagyunk pl. látni, gondolni, tudni, hogy mi az igazi gyógyíthatatlan szenvedés. Ezzel ugyan még nem ismerjük a Szentlelket, jóllehet van ennek valami sajátos hasonlósága azzal, hasonlóság abban, amint az embert elkerülhetetlenül uralkodóilag megfogja és fogva tartja, hasonlóság abban, amint az embereket minden szétválasztó körülményeken túl (egészen másképen, mint pl. az öröm) egymással szemben megértőkké teszi, közelebb, sőt egészen közel hozza. Tisztán

kell látnunk — hogy ugyanaz, de egészen más síkban — és el kelle ismernünk, annak a realitását, amit Kant az emberben radikális rossznak nevezett. A Biblia bűnnek nevezi azt, ami mélységes hűtlenség, amely minden emberi akarásnak és cselekvésnek tulajdona. A rosszat mi nem elszenvadjuk, hanem akarjuk és tesszük. Az ember szabad, de a saját szabadságában a saját maga foglya. Hogy olyan hatalmasan ott van a rossz minden terv kezdetén és végén, minden emberi akarásban és véghezvitelben, ez az egyik, amiben különösmódon valami közös vonása is van a rossznak a Szentlélekkel és a másik ismét a szolidaritás, amelybe a rossz is összekapcsol minden embert: ha a jóban nehezen és a végén is egyáltalában nem értik meg egymást az emberek, a rosszban azonnal és alaposan megértik egymást, mielőtt az ember magamagát másokkal, mint *vétkes* érteti meg. És kényszerítve vagyunk — még egyszer ugyanazt a realitást egy új világításba nézni és — a *halálra* gondolni, nem azzal a beképzéssel, mintha az az embernek a barátja lenne, hanem azzal a nagyon őszinte és nagyon valószínű rettegéssel, amellyel például a középkori ember számot adott magának a halálról. A halál nem a Szentlélek. De a közvetlen közelében vagyunk a viharzó, lángoló Szentléleknek, olyan szót ejtünk ki, amely annak szavához hasonlóan az embereket egy nagy egységbe gyűjti össze, ha ezt a szót ejtjük ki: halál. Ha a titokzatos Szentlélek helyébe a szenvedést, a bűnt, a halált tennők, az ábrázolás mindenestre aránytalanul találóbb volna, mintha a Szentleket az ismert jó szellemiségekkel cserélnők fel. Olyanformán hat ez a három: a szenvedés, a rossz, a halál, amint a Pünköszt történetében a Szentlélek hatott.

És most így kell folytatnunk és zárunk: Ez a hasonlóság nem esetleges. Az első „keresztények”, tényleg látták egészen egyszerűen a szenvedést, a bűnt, a halált — de nem a saját életük körében, nem is annak a minus-oldalán, nem is, mint annak határát. Különben egészen megfoghatatlan volna, minden hasonlóság dacára, hogy *Szentléleknek*, az öröm, az igazság és az élet Lelkének mérték volna nevezni, — különben megfoghatatlan mindenekfölött, hogy ez a Lélek „Isten nagyságos dolgainak” a hirdetésére üzte őket. Nem: az emberi fájdalmat, a bűnt és a halált többé éppen nem a saját életükben látták, hanem: az ők *saját* szenvedéseiket, a *saját* bűneiket, a *saját* halálukat önmagukkal szemben kivéteve, önmagukkal szembeállítva, objektíválva, (úgy, hogy csak most *látták* azokat a saját realitásukban, hát vajjon *mi* láttuk-e már azokat igazán?), de egy *másik* által viselve és elviselve, aki abban ember volt, mint ők, hogy mindez mint teher úgy volt rajta, mint egyetlen emberen sem és abban Isten, hogy ezt a soha nem hordozott terhet hordozni tudta és valóban hordozta. Ő az emberi lét valóságát soha meg nem tagadta. Ő szépítés nélkül és csökkentés

nélkül magára vette. Ő azt a maga egész sötéttségében saját testében az Isten színe elé emelte. Ő a saját személyében a szenvedő, a vétkező, halandó embert Istennel kibékítette. Ő az örök váltság élő reménységével hagyta hátra az embert az időben. „Az Úr pedig a Lélek” — írta később Pál. „Az Úr” volt épen az a másik, akinek a megfeszítettetésétől és feltámadásától jutottak a Pünkösthöz azok, akik „teljesek” voltak Lélekkel. A hatalomnak és a nyelvnek, amelyek a Lélek tulajdonai és pedig minden más szellemiségek előtt való tulajdonai voltak, az Úr vája a titka és ő vája a titka annak az örömgazságnak, amely választottait az ő foglyaivá teszi és amelyet minden népnek meg kell tapasztalnia.

(„Zwischen den Zeiten“-ből.)

Fr. Flemming: Die treibenden Kräfte in der lutherischen Gottesdienstreform.

(Folytatás.)

Az istentisztelet reformjára való törekvések egy másik iránya Schleiermacher-re támaszkodik és abból indul ki, hogy az emberi tevékenységeket két csoportra, a ható és kifejező cselekmények csoportjára osztva a kultuszt a kifejező cselekmények közé sorozza. E kétféle cselekvényt egymástól az különbözteti meg, hogy amíg a ható cselekvényeknek értéket az az önmagán tuli cél ad, amelyet meg akar valósítani, addig a kifejező cselekvénynek nincsen önmagán kívüli útja, tehát öncélú, benne valamely belső szellemi tartalom öltözik lényegének megfelelő érzéki formába. Az istentisztelet célnélkülisége a második hajtóerő, mely a reformtörekvéseket motiválja. A célnélküliségen alapszik a kultusz és a művészet hasonlósága és közössége.

Első pillanatra úgy látszik, mintha más szavakkal, de ugyanarról lenne szó, mint amikor azokról a törekvésekről szövegtünk, melyek minél több szemléletnek és symbolumnak bevitele által az istentiszteletekben az érzékfölöttit érzékelhetővé akarják tenni, mert ezek is azonosítják a kultuszt a művészettel. És tagadhatatlan, hogy így is áll a dolog. Indokoltá teszi a különválasztást az, hogy míg az előbb arról volt szó, hogy a kultuszról való eme felfogás milyen változásokat akar eszközölni a kultikus formában, most arra fogunk figyelni: van-e és milyen hatása van e felfogásnak az istentisztelet tartalmi részére.

Kevéssé érdekel minket reformátusokat, azért csak mint kuriozumot említjük meg, hogy az istentisztelet célnélküliségének vallói miként közelednek — nem öntudatlanul, hanem bevallottan — a katolikus kultuszban olyan nagyjelentőségű szent- és Mária-tisztelethez.

Minket sokkal közelebből érint, hogy a felfogás képviselői a mi istentiszteletünk középpontjában álló igehirdetéssel szemben, milyen magatartást tanúsítanak. Az istentisztelet ünnepsége — mondják, — ennél fogva az az istentisztelet, amelyik valamit akar az ünneplésen kívül, nem méltó az istentisztelet névre. Az igehirdetés, amely tanítani, nevelni, vagy misszionálni akar, tönkreteszi a kultuszt. És mivel a prédikáció természetéhez hozzátartozik, hogy mindig akar valamit a hallgatótól, energikusan követelik hátrább szorítását. Nem szeretik a prédikációt azért sem, mert az elme-munkát kíván, ami fáraszt és így zavarja az ünnep nyugalma. Az istentiszteletben az érzelmi elem ugyan az uralkodó. Az istentisztelet nem egy felhívás „te tartozol, teheted, nem prédikáció, nem elmélkedés, nem akaratelhatározás, hanem csendes elmerülés, teljes odaadás, szent hallgatás és felbuzogtatása az Isteni forrásoknak.” Misztikus félhomály, melyben elmosódnak az éles körvonalak, uralkodják a templomban és lakozzék a lélekben. Semmi ne zavarja az ünnep hangulatát. Az istentisztelet nem akar felizgatni, az idegeket korbácsolni, szenvedélyeket ébreszteni, hanem harmóniára törekszik. „Szépséggel és örömmel teljes legyen az istentisztelet.”

E felfogás az imádságra is kihat. Ha az istentiszteletnek nincs célkitűzése, ha tiszta ünnep, akkor tetőfokát az imádatban éri el. Ezért a kérésnek nincs helye benne, csak a hálaadásnak, mert ebben jut kifejezésre az istentisztelet lényege. Ezért követelik, hogy az imádságos rész éppen olyan hosszú legyen, mint az igehirdetés. Ha az istentisztelet az urvacsorával összekötve igen hosszú lesz, megrövidítése semmi esetre sem történhetik az imádságos rész rovására. A hálás imádság az istentisztelet igazi lényege. Az igehirdetésnek, az énekeknek, sőt a hitvallásnak is ez legyen az uralkodó jellemvonása.

E felfogás abból az optimisztikus föltevésből indul ki, hogy istentiszteletben valódi keresztyénnel van dolgunk. Az igehirdetésnek a gyülekezetben nem leereszkedni, hanem fölül emelkedni kell.

Flemming ezzel szemben megállapítja, hogy a célkitűzés az istentisztelethez lényeg szerint, szükségképpen hozzátartozik, amit igazol az, hogy a fent elmondott felfogás vallói sem tudnak tőle szabadulni. Most, amikor a kultuszt az élet előmozdítójának, fokozójának, építőnek mondják, végeredményben célt tűznek eléje. Ennek oka szerinte az, hogy optimisztikus felfogásuk nem egyéb, mint illúzió. A megkereszteltnek a tényleges keresztyénnel való azonosítása lehetetlen. Az ünnepelés momentuma csak ott lehet uralkodó, ahol embereknek van miért ünnepelni. Az emberek nem azért jönnek a templomba, hogy megváltottságuknak örvendezzenek és kívánság nélkül imádják a Istent. Az ünnepek telt temploma ne téveessen meg. Legtöbbször nem más ez, mint egy szokás, „udvariassági látoga-

tást tesz az ember Istennél.“ Aki ismeri a gyülekezeteket a maguk meztelen valóságában, az inkább a pesszimizmusra, sem mint az optimizmusra hajlandó.

Mivel a gyülekezet nem a „beati possidentes“-ek társasága, Flemming szerint a kultusz célja a kultuszérettségre való nevelés. Az ünnepelméletnek nagy hibája a quietismus, holott az igazi lutheri kultuszreformot erős aktivizmus jellemzi, mely legelső sorban a tanító jellegben nyilvánul. Ez nem jelenti azt, hogy a templom iskolává legyen. A tanítás csak előkészíti a talajt, amelyből az ünnepi, megszentelő hangulat kisarjadhat. Pál apostol igehirdetése bizonyítja, hogy előbb jön a tanítás, azután az imádat, előbb a munka, azután az ünneplés. Ezek egymást feltételezik és kiegészítik. Az istentiszteletre olyan emberek jönnek, akik telve vannak kérdésekkel és kétségekkel, akik segítséget kérnek az ellenséges szellemi irányzatokkal vívott harcukban. Ha ezt nem kapják meg a templomban, a kielégítetlenség érzésével távoznak. Nyerjenek bizonyosságot az emberek affelől, hogy a keresztyénség minden más hatalmat meggyőző hatalom. Természetesen nem teológiát, hanem valást kell nyújtani.

Az istentisztelet tehát nem célnélküli. A résztvevők tanítása, nevelése és építése a célja, amelynek elérésére a felindító és ébresztő eszközök energikus igénybevételével kell törekednie. „Az istentiszteleten erők legyenek jelen, amelyek képesek arra, hogy a közönyösség vastag izoláló rétegét, mellyel a lelkek fel vannak vértézve, áttörjék!“ „Az istentisztelet mindig inkább munka, mint ünnep, inkább nevelés, mint imádat, inkább erkölcsiség, mint liturgia, inkább ható, mint kifejező cselekvény, inkább célra irányuló, mint célnélküli tevékenység, inkább akarat, mint érzelem.“ A valódi lutheri kultuszreform jelszava Flemming szerint: „El Schleiermachertől! Vissza Lutherhez!“

A modern reformtörekvések *harmadik* jellemzője, hogy, az istentiszteletben a szubjektív mozzanat rovására az objektív hangsúlyozza és állítja előtérbe. „Több liturgia és kevesebb prédikáció! Több csend és kevesebb szó! Több kötött forma és kevesebb szabadság!“ — ezekben konkretizálható ez a törekvés.

Mivel a szubjektív elem a legerőteljesebben az igehirdetésben jut szóhoz, amely magán hordozza az igehirdető személyiségének pecsétjét, a prédikáció ellen foglalnak legelső sorban állást. Meg kell védelmezni a gyülekezetet, hogy ki legyen szolgáltatva a prédikátor személyiségének és képességeinek. A védelmet abban látják, hogy az istentiszteletben nagyobb teret kell adni az objektív elemnek. A prédikáció brutalis voluntarizmusa bántja a modern ember érzékeny lelkét.

Azt a kifogást is emelik, hogy a prédikáció szavakból áll, a szavak pedig nem elegendők minden finom differenciált

hangulatnak és a modern lélek sokféle tartalmának kifejezésére. Szegényes és otromba. A hallgatás finomabb és gazdagabb. A csend ékesenszólóbb, mint a beszéd.

Ennélfogva az igehirdetés az istentisztelet középpontjából kiveendő. Nem a tetőpontja az istentiszteletnek, hanem csak egy része a többi hasonló részek között. A prédikációt azért meg kell rövidíteni, ne tartson tovább 7 percnél.

Amily mértékben lenézik a szubjektív mozzanatot, olyan mértékben becsülik nagyra az objektívét. Isten igéjét objektív formájában a Bibliában találják meg, ahol az emberi agy még nem formálta át. Az írás-olvasásának minél nagyobb teret akarnak biztosítani. A liturgiális részt a homiletika rovására megnövelik és mivel az oltár az a hely, ahonnan az objektív elem nyújtatik, az oltárt a szószéknél többre becsülik. Az istentisztelet liturgiává lesz. A liturgiához hozzátartozik a korrektség és a rend, amit az agenda biztosít.

Az istentiszteletnek ez a liturgizálása természetesen odavezet, hogy az istentisztelet tetőpontját, az igazi istentiszteletet, az úrvacsora kiszolgáltatásában lássák.

Ez a szakramentumra vágyó, objektívizáló irány szinte új szakramentumot teremt, ez az u. n. „sacramentum silentii.” A csend szakramentumában, a kultikus hallgatásban, az Isten Lelke közvetlenül, a szó közvetítése nélkül közlekedik a lélekkel. Erre szolgálnak a csöndes imák bevezetésére tett kísérletek.

Hogy az objektív elem hangsúlyozására bizonyos mértékig szükség van, azt Flemming is elismeri. Kétségkívül fentforog az a veszély, hogy az istentisztelet egyes személyiség, a prédikátor bélyegét hordozza magán, amely veszély annál fenyegetőbb, minél szegényebb az a személyiség. Az is bizonyos, hogy az igehirdetés túl magas követelményt állít az igehirdetővel szembe, amikor prófétaságot kíván tőle. És mivel oly ritka az igazi prófétai személyiség az igehirdetők között, azért hallunk annyi panaszt a mi istentiszteletünk üressége, hidegsége és szegénysége miatt. A szubjektív egyoldalúságának szükséges kiegészítését az objektív adja, amelyben az egyháznak kollektív személyisége szólal meg. Ezért sok tekintetben szükség van a kötelező ágendára.

De a prédikációnak háttérbe szorítását túlzásnak tartja Fl. Elismeri, hogy a szó a kimondhatatlan kifejezésére elégtelen, és a csendes ima bevezetése ellen sincs kifogása. De hangsúlyozza, hogy a szó az isteni egyetlen közvetítője. Ahol ez hiányzik, ott nincs istentisztelet.

Az objektív igének szubjektív, emberi közvetítésére szükség van, mert így lesz érthető a kevésbé érett keresztyének előtt is. „Nem az objektív üdv történet, hanem annak szubjektív hirdetése a hitébresztő hatalom.” „A liturgikus, objektív olyan magaslaton mozog, hogy először a szubjektívnek útát

kell készítenie, amely hozzá felvezet. Az objektív időtelen. Nem tekint azokra a hangulatokra és szükségekre, melyekkel a modern ember küzd.” „Az objektív dolgok nagy, súlyos tömbök, amelyeket az átlag keresztyének számára előbb el kell aprózni, hogy valamit kezdhessenek velük. Ez a felaprózás a prédikációban történik.” Ha a prédikáció oly gyakran hatástalan, nem mindig benne van a hiba. Annyi azonban bizonyos, ha nem tud hatni, az objektív elem még kevésbé, mert nem alkalmazkodik a hallgatóhoz. A prédikációnak meg kell tartania a maga személyes vonását, mert ezáltal lép be az örök evangélium az időbe, jut összeköttetésbe a jelen kérdéseivel és feladataival. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a prédikátor szegényes személyisége nyomuljon az előtérbe. A lutheri keresztyénségnek sajátossága a szubjektív elem érvényesítésében áll. „Az objektív területén, a liturgián és a szakramentumén, mások jobbat adhatnak, úgy, hogy mi a versenyben a rövidebbet húzzuk. A szubjektív területen azonban álljuk a harcot.” És ha Luthernek az volt a féktelen szubjektívizmussal szemben a jelszava, hogy „a szubjektív objektív tartalom nélkül üres”, nekünk hangsúlyoznunk kell, hogy az „objektív szubjektív közvetítés nélkül hatástalan.”

Ennélfogva a liturgiában több mozgékonyaságra van szükség, ami azáltal biztosítható, hogy a jelenlegi keretek között az egyes darabok gazdagabb változata, az egyházi évhez és az egyes alkalmakhoz simuló változata legyen feltalálható és felhasználható. Különben könnyen előáll a fárasztó egyhangúság. A liturgia abszolút kötöttsége azért sem jó, mert nem jut hely mellette az időnek és speciálisan helynek kifejezésére.

A szubjektív mozzanat biztosítja a liturgia életteliességét és személyes voltát, ami nélkül igazi imádság és bűnvallomás el nem képzelhető. A legszebb kötött imádságok is merevek, általánosak és hallottak. Szükségünk van a megszentelt szubjektivitásra.

A szubjektivitás és objektivitás egyensúlya uralkodjék a mi istentiszteletünkben — ez a Flemming idevonatkozó fejtegetéseinek a summája.

G. L.

(Folytatjuk.)

A keresztyén élet és kulturális élet.

7. Miután megvizsgáltuk a keresztyén életnek a logikai igazsághoz való viszonyát, vegyük most vizsgálat alá az erkölcsi jósághoz, mint a kulturális élet második dimenziójához való viszonyát.

Erkölcsi jóság alatt — fentebbi megállapításainkban — a szellem önmaga megvalósításának egyetemes aktusát értettük. Az erkölcsi jóság tehát épenúgy a szellem tulajdona, mint a logikai igazság. Míg a logikai igazságban a szellem *megragadja* önmagát, szembesül önmagával, addig az erkölcsi jóságban *megvalósul*, de mind a két vonatkozásban *ugyanaz a szellem nyilvánul*. De felvetheti most előttünk valaki azt a kérdést, hogy miután fentebb az igazságot — a kijelentés világánál — úgy ismertük meg, mint megdöbbenően új életet, mi különbség van akkor a logikai igazság, mint a szellem önmegragadása és az erkölcsi jóság, mint a szellem megvalósulása között? Ennek a kérdésnek a felvetését indokolja az a megfontolás, hogy ha az igazság az étellel bizonyos azonosságba jut, akkor bizonytalanná látszik válni az igazság és a jóság közötti határ. Tehát van-e s hol van a kettő közötti határ?

Hogy a felvett kérdésekre felelhessünk, szükségünk van újabb kérdést vetni fel, hogy végigkérdezhessük problémánkat. Kérdezzük: mi különbség van a szellem „*önmegragadása*” és a szellem „*megvalósulása*” között? Erre a kérdésre nem felelhetünk anélkül, hogy reá ne mutassunk mindkét aktus közös vonására. Nyilvánvaló pedig itt először is az, hogy a mikor a szellem a logikai igazságban *megragadja* magát és amikor az erkölcsi jóságban *megvalósítja* magát, mind a két esetben akciót végez, bizonyos tetteiben nyilvánítja ki magát. Az igazság tehát nem az értelem viasz-lapjába mekhánikusan benyomódott tétel, mely ott sok más hasonló tétellel együtt várja halottaiból való feltámasztatását, hanem a szellem önmaga, meggazdagodott tartalmában való, megragadása. A szellem mint valami nagyszerűen felépített csatornarendszer a Logos-szal való kapcsolata folytán a nálánál sokkal nagyobb élet áráját átveszi, az öntudat elé viszi, az öntudat pedig reádöbben erre az új életre s önfunkcióival megragadva szembesíti s abban a valóság életét találja fel, még pedig a saját egyéni életével való azonosságában. Ez az akció, mint tett az egyéni szellem síkján belül marad. Addig ameddig! Azonban a szellem a saját

tetlével, mint igazsággal való meggyarapodásának terhességét nem bírja sokáig hordozni. És pedig minél inkább tett ez az igazság, annál kevésbbé. Ha az ember egyedül lenne a globuson, élete egyik legelviselhetlenebb terhe lenne az igazság. Az ember belső kényszerűségtől hajtva felel vissza az igazság tetteire, azáltal, hogy önmaga belső síkjából prolongálja a societás külső síkjába s mint erkölcsi jóság megvalósul. Valójában az igazság és a jóság azonosak abban, hogy mind a két szellemiség a Logos döbbenetes új életének a megjelenése, de míg az igazság a belső síkban a szellem önmegragadásában él, addig a jóság a külső síkban megvalósulva él. Az igazság és jóság ugyanazon Logos-Isten két aspektusa, belülről és kívülről, amint megragadja magát és amint megvalósítja magát.

A kulturális élet, mint ethos, az erkölcsi jónak, ennek a megvalósult szellemnek a természetileg adott világba való beépítésében áll. Az erkölcsi jónak át kell hatnia a természetileg adott életet, hogy azt megneemesítse.

Most az a kérdés merül fel előttünk, hogy milyen viszony van a keresztyén élet és a kulturális élet, mint erkölcsi élet között? Hogy töri át a Kijelentés az erkölcsiben jelentkező humanitást s hogyan emeli a maga magasabb világába, hogy a két magatartás eggyé legyen?

Ma már kétségtelenül túl vagyunk annak a bizonyításán, hogy a keresztyén élet lényegében, sui generis más, mint az erkölcsi élet, de viszont szükségképen magában rejtli mindazokat a feltételeket, amelyek erkölcsileg jónak minősíthető életre vezetnek.

Az erkölcsi élet problémája az erkölcsi törvény problémájában és ezzel összefüggően a szabadság problémájában gyökerezik. Arról van ugyanis szó, hogy a szellem megvalósulása, vagyis a természetileg adott szellem megneemesítése maga a természeti kényszertől ment, tehát a szabadságban élő erkölcsi törvény megvalósulása. De honnan ered a szabadság erkölcsi törvénye? *Kant* az autonóm emberi szellemben kereste s az ő nyomában a filozófiai gondolkozás általában lehetségesnek tartja az erkölcsi törvény problémájának megoldását a humanitás határain belül. Azonban meg kell állapítanunk, hogy az erkölcsi törvény teljesen nélkülözi az abszolút érvényűségét, ha annak létét a humanitás határain belül keressük és a humanitáshoz kötjük. Ujabbán *Brunner* terelte reá ismét a filozófia figyelmét arra a tényre, hogy a *Kant* filozófiájában a „das radikale Böse” milyen jelentős szerepet játszik s a *Kant* nyomába lépő filozófiai gondolkozás mennyire jelentéktelenné tette ezt a centrális gondolatot. *Kant* a Kijelentés világánál meglátta az emberi természet radikális romlottságát, másfelől azonban a szellem autonómiájában kereste az erkölcsi törvényadás forrását, ez azonban olyan ellenmondásba

keverte őt és a nyomába lépő filozófiai gondolkozást, hogy egyenesen kényszerítő volt az emberi természethez tartozó radikális rossz gondolatának a mellőzése, hogy a szellem autonómiaja, mint az erkölcsi törvényadás forrása megmenthető legyen. „Da tiefste Ich ist also im Widerspruch mit dem Gesetz. Die eine Theorie führt zur Auflösung des Bösen, die andere zur Auflösung der Autonomie”.¹

Vagy az erkölcsi autonomia lehetőségét, vagy a rossz reális létét kell megtagadnunk, azonban a kettő egymás mellett meg nem állhat.

Ezt a súlyos problémát a filozofia ujabban úgy próbálta megoldani, hogy az erkölcsi autonómiát, mint feladatot állította szembe a természetileg adott (tehát még a radikális rossz befolyása alatt álló) emberi természettel. A kettő közötti viszonyt pedig úgy állapította meg, hogy **a kettő között a fejlődés verhidat.** A Kijelentés világánál azonban világosan látjuk, hogy az érzéki ember semmiféle úton és módon a saját adottságai segítségével sohasem lesz szellemi emberré. Vagy a *Kálvin* nyelvén úgy fejezhetjük ki ezt a tényállást: Kegyelem nélkül a szabadságra sohasem jutunk el, a Kegyelem segítségével azonban mienk a szabadság, mert ahol az Urnak lelke, ott a szabadság.

Ime! tehát az erkölcsi törvény problémájának a végig-gondolása szükségképen vezet el arra az igazságra, hogy amiképen a logikai igazság, mint a Logos életnyilatkozata jelentkezik, tehát minden úgynevezett tudományos ismeret tulajdonképen csak utalás a Logos-ban nyilatkozó logikai igazságra, épen úgy az erkölcsi törvény szükségképen magán túl utal az Isten akaratára, mint minden erkölcsi törvény egyetlen forrására, amely egyedül létesíti a szabadságot is azáltal, hogy belevon a maga sodrába, mint létünk és lényegünk egyetlen örök forrásába. A Kijelentés tehát áttöri a **humánítás határait** úgy a tudományos kulturális, mint az erkölcsi kulturális élet irányába azáltal, hogy a tudományos ismeretet bevonja a Logos életközösségébe, az erkölcsi törvényt pedig **kiegészíti, teljessé és abszolúttá teszi az Isten akaratának örök és abszolút törvényében, mint a törvények-törvényében.** Így válik a tudományos és az erkölcsi kultúra a keresztyén étellel eggyé és így válik lehetségessé a kettős, párhuzamos életfolytatás helyett az egységes élet, amely **itt** nem pusztá kulturális élet, **ott** pedig nem egy elkülönült „kegyes” élet, hanem **csak keresztyén élet mindenestől fogva.**

T. S.

¹E. Brunner: Religionsphilosophie ev. Theologie. („Handbuch d. Philos.“) München 1926. 33. lapon.

Hit és Szolgálat mozgalma.

(Folytatás.)

Mert ez volt az oka annak, hogy a másik oldalon is hasonlóan nagy bajok történtek. Ez volt az oka, hogy ezek a behozott mozgalmak mindig magukon viselnek egy bizonyos egyházellenes, vagy egyháznélküli karaktert, mert nem tudnak bízni az egyházban, innen van, hogy elszűkültek, individualizálódtak és érzelmileg és hitbelileg elszakadtak az egyháztól, mert az az egyház, mely letéteményese volt a református hit igazságainak, elzárkozott tőlük. Amilyen természetes bennük a felébredt bizalmatlanság az egyházzal szemben, mely egyház az evangélium ügyét külsőségekkel akarta felcserélni, kizárólagos jogot formálván ahhoz, amit másnak nem akart adni, olyan természetes az egyház bizalmatlansága velük szemben, akik az ellenkező hibába estek és valósággal kizárták az egyházat azon eszközök közül, melyekkel Isten az övéi között dolgozhat s mikor látták, hogy az egyház szekere a sárba ragadt, nem segítettek kihuzni azt, hanem csak a fejüket csóváltgatták és azok sorát szaporították, akik jajgattak a veszelem felett, de segíteni nem voltak hajlandók.

Evvel kapcsolatban áll most a másik kérdés, melyet úgy lehetne fogalmazni, hogy vajjon az egyház igényelhet-e magának kizárólagos jogot az Isten országa terjesztésében. A nem egyházi mozgalmakkal szemben mindig egyik legfontosabb ütkártya az az érv volt, hogy azok az egyház munkájába beavatkoznak és olyan munkát végeznek, amely az egyház munkája. Ennek végzésére pedig maga az egyház jogosult. Így kerül szembe ezen a ponton is a hivatalos egyház, a maga merev adminisztrációs felfogásával egy olyan iránnyal, mely eleveenségénél és mozgékonyságánál fogva s mert az egyes lélek szükségai iránt nagyobb érzéke van, az egyházat háttérbe szorítja. Gondoljuk el, mennyi pompás terv, egyesületek, szövetségek, szervezettek és munkák tervei merültek fel és lettek elrendelve, évtizedek folyamán az egyházunkban. E nehézkes tervekből semmi valóra nem vált egy pár kísérleten kívül, mert a mi magyar természetünkkel egyezik az, hogy ha valakinek van egy jó terve, vagy gondolata, azt rögtön általánosítjuk ugyan, de el is kezdünk azonnal gondolkozni, hogy mi milyen tervet tudnánk csinálni, hogy azt helyettesítsük, mert, hogy a más tervét elfogadjuk, arra tulságosan önállóak vagyunk. Ez a

fegyelemhiány, mellyel mi terveket termelő agyunkat nem tudtuk soha korlátok közé szorítani, tett bennünket mindig kapkodókká. Ha most ennek a megállapításnak a világánál megnézzük, hogyan áll az egyház munkáinak az ügye, azt fogjuk tapasztalni, hogy mikor mi állandóan hangoztattuk, hogy az egyház joga az Isten országaért dolgozni, tulajdonképpen nem dolgoztunk azért. Pedig nézetem szerint ez a tétel, hogy az egyház kizárólagos joggal bír az evangélium terjesztésében, nem áll, még kevésbé abban a formájában, hogy az u. n. hivatalos egyház birna kizárólagos joggal erre. Az evang. ref. felfogás szerint az igazi egyháznak három kritériuma van és az igazi egyház ott van, ahol ez a három kritérium fennáll. A mi gyülekezeteink és a mi egyházunk, felszínes igehirdetésével, személyvesztéssel fenyegető könnyelműségével a szakramentumok kiszolgáltatásában és fegyelmezetlen szabadosságával, nem voltak-e abban a veszedelemben, hogy az igazi egyház jellegét eljátszák? Isten az Ő Lelke által munkálkodik és ez a Lélek nincs kötve palásthoz vagy katedrához vagy papi oklevélhez. Az fú ahová akar. Minden olyan igény tehát, mely kizárólagos jogot formál a hivatalos egyháznak s ki akarja kötni, hogy más ne dolgozhasson az Ur szőlőjében, csak ő és mást béresnek és rablónak tart, saját magát pedig jó pásztornak, evangélium ellenes. Kell azonban, hogy szó legyen egy dologról és ez az, hogy az egyházat alkalmassá kell tenni arra, hogy alázatosan tudja és akarja szolgálni Isten ügyét, mert az egyház azért van, azért felelős, az ad neki jogot az életre. Minél alkalmasabbá tesszük az egyházat erre a hivatásra, annál jobban elimináltunk minden nehézséget, ami az egyház és az egyházért működő, de nem hivatalos szervezetek között fennáll, mihelyt az egyetlen alapra helyezkedtünk, arra, hogy mindenki Isten országát akarja szolgálni. Ha azok között, akik Isten országát szolgálják nincs meg a testvéri egység, ha ott ellentétek vannak, melyek kiküszöbölhetetlenek, akkor bizonyos, hogy valamelyik részről az a veszedelem áll fenn, hogy nem őszintén szolgálja ezt a célt, hanem egyik oldalon vagy az egyéni hiuság vágya viszi, vagy másik oldalon, földi és társadalmi célokat akar elérni.

Nem is kereshető más uton az egység és együttműködés a különböző munkák és szervezetek között az egyházban nézetünk szerint, mint a lélek egységében. Lehet, hogy ez nekünk embereknek nagyon is sokféleségnek látszik, de Isten Lelkének egysége más, mint az embereké, tágabb, hatalmasabb, változatosabb. Az az egység és együttműködés, melyet a Hit és Szolgálat mozgalma alapelvei akarnak létrehozni, magán visel bizonyos keresettséget és mesterkeltséget, amit abból lehet látni, hogy az Egyezségi Alapokmány is és Sebestyén Jenőnek a Hit és Szolgálat c. folyóiratban Új áldások forrásainál c. cikkében is hangoztatva van s ebből gyaníthatólag az egész egyesülés egyik alapelvét képezi, hogy egy theologiai irány kizárólagos

vezetése, sőt uralma alá akar helyezni minden munkát. Pedig theol. irányokkal nem lehet egységet teremteni, azt csak azzal a Lélekkel lehet, mely nagyobb és tágabb minden theol. irány-nál, mert az élő Isten Lelke. A Hit és Szolgálat mozgalma sikere ott dől el, más akar-e lenni, mint egy theol. irány szűk világának ráérőszakolása Isten gazdag világára, tud-e teremteni olyan egységet, mely összetudja fogni mindazokat, akik lélekben egyek, bármely theol. irányhoz tartozzanak is. Ha erre törekszik, akkor eredményes lesz a munkája, de ha az emberi gondolkodás egy skémáját akarja az emberekre kötelezővé tenni, el fogja seperni az élet.

Ezzel kapcsolatban vannak még olyan nehézségei a mozgalomnak, melyeket ki kell nőnie. Egyik az a tény, amit mindkét okmányból és lapjaiból is tapasztalni lehet, hogy abban nagyon élesen ki van emelve az, amit a mozgalom akar, hogy ébredést akar és munkát akar és egységet akar és mindent akar. Ugy tetszik nekünk, hogy a sok emberi akarás helyett szükséges lesz arra fordítani a figyelmet, hogy Isten mit akar és annak igyekezni szolgálni. Félünk, hogy ennek a sok tervnek a hangoztatása nagyon előtérbe állította az emberi célokat és momentumokat a mozgalom munkájában, mint ahogy, ha a lapot nézzük, nem szabadulhatunk attól a gondolattól, hogy a munkában sok a nagyvonalúság, a felajzott sikerekre való törekvés, hogy ne mondjuk, reklámszerűség. Mikor a hivatalos egyházat hangsúlyozza és hangoztatja, félő, hogy ne feledjük el, hogy a hivatalos egyház is addig egyház, míg él, míg alázatosan aláveti magát Isten lelkeket kereső akaratának s hogy az egyház fogalmát nem szabad megszükiteni azzal, hogy megkülönböztetünk egy hivatalos egyházat és kizárjuk azokat, akik a maguk csöndességében dolgoznak.

A mozgalom módszerében mindenesetre vannak olyan nehézségek, melyek később bajokra vezethetnek. Az Egyezségi Alapokmányban ilyen az a különös megkülönböztetés, — mely nem csak elvileg mutat fel nehézségeket, de gyakorlati kivitelben is súlyos következményekkel járhat, — hogy kétféle evangélizációt különböztet meg, egyiket, mely az egyháztól elidegenedett tagok visszavezetése, a másik meg a hitetlen elemek Krisztushoz való visszavezetése. Nyilvánvaló, hogy az utóbbi az első, mert abban az arányban lehet valakit az egyházhoz visszavezetni, amilyenben Krisztushoz visszavezettetik. A lelkeket csak akkor lehet az egyházhoz vezetni, ha Krisztust előbb megtalálják, mert különben egyházhoz való tartozásuk nem az igazi kapcsolaton nyugszik. S mikor ugyanez az okmány kijelenti, hogy az utóbbira nagyobb szükség van, mint az elsőre, abba a nagy tévedésbe esik, hogy felteszi: lehet valaki komoly egyháztag, mielőtt Krisztussal személyesen viszonyba került volna. Ez a tévedés az egész munkán végig mehet és nagy bajok forrásává válhat.

A másik módszeri nehézség már ennek a tévedésnek egyik jele, a tömegmunkára, nagyarányúságra való törekvés, nagy konferenciák, országos gyűlések stb. Ezeknek is meg van kétségtelenül a jogosultsága, de megvannak nagy veszedelmei is. Az a lelkész, aki a folyóirat utolsó számában felsorolt és fentebb említett nagygyűléseket végiglátogatta, lehet, nagyon sokat emelkedett lélekben, de bizonyos, hogy azon idő alatt a gyülekezetét elhanyagolta. Pedig a munka sikere nem ezekben a nagy összejövetelekben dől el, hanem azon a csendes munkán, amit az illető otthon végez. Hogy ez így van, épen saját tapasztalataink igazolják. Három évvel ezelőtt a presbiteri konferenciának olyan sorozatát csináltuk végig Erdélyben, mely a maga nemében, azonnali hatásait tekintve imponáló volt. Azt hittük, hogy ennek a nagy ébredésnek és ébresztésnek valami rendkívüli áldásai lesznek. És nem lettek, legalább is olyan mértékben, mint vártuk. Miért? Mert az egyszeri hatást, amivel tudatára ébredtek az emberek bizonyos dolgoknak, nem követte a gyülekezetekben egy állandó, elmélyítő, egyénhez szóló, komoly munka és a kapott hatások elhalványodtak anélkül, hogy Isten országának abból haszna lett volna. Mert az Isten országa és az egyház megújulásának kérdése, ezt sohasem szabad feledni, mindig az egyéni lelkekben és egyéni gyülekezetekben dől el.

Imádkozunk érte, hogy a magyarországi testvéreink munkája, melyet a Hit és Szolgálat Mozgalmában megkezdettek, kikerülje mindazon veszélyeket, melyek minden emberi munkát s így ezt is fenyegetik és lehessen alkalmas eszköz Isten kezében az Ő Anyaszentegyháza megelevenítésére. A siker Isten kezében van s Ő felhasznál mindenkit, aki alázatosan magát neki felajánlja s hisszük, hogy magyarországi testvéreink munkája sem lesz hiábavaló.

I. L.

Zsidó missziói konferenciák.

Budapest—Varsó 1927. ápr. 7—25.

Az a két konferencia, mely e városokban lezajlott, méltán tarthat számot minden lelkész és ker. nevelő érdeklődésre. A konferenciának nem annyira külső keretei voltak impozánsak, mint nevezetesen az a jelentőség, mellyel a keresztyén világra és az Isten Országának ebben való haladására bír. A budapesti konferencián 20 ország kiküldöttei vettek részt, akik mind ebben a munkában dolgoznak, a varsói négy világrészről gyűltek össze az ügy legkiválóbb harcosai. Az egész konferencia lelke Mott János volt, akinek a gondolata volt az önkéntes diák misszió megszervezése már évtizedekkel ezelőtt, mely szervezet a protestáns missziók ügyét óriási léptekkel segítette előre.

A budapesti konferencia célja volt a kérdés általános tár-

gyalása és a lehetőségek fölvétele, míg a varsói magának a munkának a főbb kérdései felől határozott. Az elébbinél utalások történtek rá, hogy az újabb időkben a zsidók között az érdeklődés az evangélium iránt megnövekedett, a zsidóság faji és vallási megoszlása könnyebbé teszi a munkát és szükségesebbé a ker. világ számára ebbeli feladata felismerését.

A varsói konferencia elhatározta, hogy az összes ker. egyházak és mozgalmak figyelmét felhívja ennek a kérdésnek fontosságára s hogy a most kínálkozó alkalmak kihasználásával ne késlelkedjék. Különösen felhívja a figyelmet a munkára ott, ahol vidéken egyházközségek területén laknak zsidó lakosok. Utalt arra, hogy a zsidók legfőbb érve és akadály a keresztyénség ellen az a tény, hogy a keresztyének élete megcáfolja hitüket, s rámutat, hogy a zsidóság közül azok, akik hitükben meginogva tájékozatlanul állanak, kész prédái minden hitetlen és erkölcstelen iránynak. Elítélte a zsidók denacionalizálása útján a kérdést megoldani akaró törekvéseket.

Ha most ezeket a kérdéseket és az egész zsidómisszió kérdését a mi egyházunk és annak feladatai szempontjából nézzük meg, nem lehet elítélnünk, hogy itt a mi egyházunknak nagy mulasztásai vannak. Az a tény, hogy a judaista szellem erőit tudott venni felettünk és befolyásolni tudta közéletünket, csakis annak tulajdonítható, hogy a ker. egyház itt ezen a földön nem teljesítette hivatását. A felszínes nemzeti és u. n. ker. szellemtől átítatott zsidók, akik hitüket eddigi vallásukba elvesztették, kész prédái lettek mindazon felforgató törekvéseknek, melyek ellen panaszkodtunk, amiért a vétek súlya bennünket terhel, akik követeltük tőlük a külső alkalmazkodást, de sem szeretetet, sem hitet nekik adni nem tudtunk.

És a kérdés megoldása ma sem az, amit az anitsemita mozgalom hangoztat, melynek eddigi látható munkamódszere sem nem praktikus, sem nem keresztyén. Sem kiirtással, sem jogmegvonással, sem kényszerrel nem lehet megoldani azt a kérdést, melyet zsidókérdésnek neveznek nálunk, s melynek illetően megoldásai csak szomorú előjelek a többi faji és vallási kisebbséggel való elbánásra. Nem is lehet ezt a kérdést megoldani, csak egy olyan keresztyénségnek, mely akkor, mikor a maga felelősségét ebben az irányban teljesen látja, egyúttal számol azzal is, hogy a zsidóság problémája nem annak politikai, gazdasági, vagy kulturális érvényesülésének meggátolásával, hanem a keresztyénség hitének és életének igazságai megismertetésével oldható meg.

Amíg ezt a kérdést itt nem próbálják megközelíteni és megoldani, addig minden megoldási kísérlet vagy eredménytelen marad, vagy olyan súlyos eredményeket produkál, melyek a keresztyénség szellemével össze nem egyeztethetők.

I. L.

A vezető könyve. *Ifjúsági mozgalmak, bibliakörök és ifj. ker. egyesületek vezetői számára. Összeállította Dr. Imre Lajos 1927. Az erdélyi ref. egyházkerület iratterjesztésének kiadása Kolozsvár. (Ára 90 lei. Kapható a ker. iratterjesztésében).*

Annak a nagy, keresztyén nevelő hivatásnak és munkának egyik legértékesebb munkaeszköze *A vezető könyve*, melynek kötelező voltát az erdélyi keresztyén felekezetek közül talán a leghamarább s a legvilágosabban az erd. ref. egyház látta meg. Szemmel látható mamár az a missziói kedv az erdélyi református egyházban, mely kiárad úgy a hivatalos egyház munkájából, konferenciáiból, sok értékes kiadványából, törekvéseiből, mint az egyház egyes hivatalosainak s nem hivatalosainak kezdeményezéseiből, törekvéseiből, munkájából. De minél erősebbé válik a munkakedv, lelkesedés, ébredés, annál inkább van arra szükség, hogy a belőle folyó munka öntudatos céltudatos, határozott irányú legyen. Minden munkának szükséges feltétele ez, de talán egyiknek sem akkora, mint éppen a szellemi, lelki munkának, melynél a határozatlanság, bizonytalanság, tervszerűtlenség, annyira megbosszúlhatja magát, hogy a pillanatnyi eredményeket, fellángolást hosszú ideig tartó kiábrándulás és szárazság váltja fel. S az is bizonyos, hogy a tervszerűség, céltudatosság, határozott biztosság kérdése seholsem olyan kényes, mint éppen az ifjúsági munka terén, melynél a vezető iránt való szükséges bizalmat az ifjúság részéről a vezetőnek a benne megérezett jóakarat, szolgálatkészség mellett az a szellemi fölényesség vív ki, melyet neki a céltudatosság, határozottság és a munka menetében való biztosság ad meg. A munka sikerének, eredményének egyik feltétlen garanciája a jó vezető. *A vezető könyv*-nek pedig éppen az a célja, hogy vezérkönyvévé váljon mindazoknak, akikre 12—17 éves fiuk vezetése van bízva. A könyv első fejezete ezért

a vezető typusát rajzolja, kinek karakterét az határozza meg, hogy vállalja a reábizottak vezetését egy igazi életfolytatásban, közös cél felé halad velük, közös úton segíti őket. Az ifjúság vezetésére egy erő képesíti őket: „az iránti való hűséges baráti szeretett és egy hatalom, mely fölken erre, az élő Isten megbízása, amivel ránk bizza azokat, akik drágák neki.”

A munka első része mostmár a munka talaját ismerteti meg velünk, tehát a fiuk megismerésének kérdésével s annak feltételeivel foglalkozik. A 12—17 éves fiuk két csoportját kü-

lömbözteti meg fejlődésük fokozata szerint: a 12—14 és a 15—17 éveseket. Bemutatja testi, szellemi, vallási fejlődésüket megrajzolja azokat a külső viszonyokat, kereteket, — otthon, család, iskola vagy munkakör, egyház, szabad idő — melyekben élnek, megrajzolja a falusi középiskolás, munkás fiu típusát; magyarázó szövegét gondolatkeltező és tisztázó kérdésekkel egészíti ki. A munka második része

a *program* ismertetése. „Maga a program elve... a keresztyén nevelés alapján áll. Abból a gondolatból indul ki, hogy a keresztyén jellem az élet minden viszonylatában egy dologból azaz attól függ, milyen viszonyban állok én az én életem eszményével és céljával. A keresztyén: ez azt jellem jelenti, hogy nemcsak akkor vagyok keresztyén, mikor vallásos életem kérdéseiről van szó, hanem az vagyok szórakozásaimban, munkámban, másokkal való viszonyomban, tehát mindenütt. Az én keresztyénségem meghatározza magán és társas életem minden viszonyát és mozdulatát.” A munka tehát a fiuk vallásos, lelki életének szolgálatában áll. Négy ága egy bibliai részhez kapcsolódik, L. kács. ev. 2. rész 52. verséhez, mely a Jézus ifjúkori fejlődéséről reánk maradt egyetlen megemlékezés. „Jézus pedig gyarapodik bölcseségben (értelmi fejlődés) és testének állapotjában (testi nevelés), Isten (előtti kedvességben: a lelki élet fejlődése) és az emberek előtt való kedvességben (a szolgálat).” „A Jézus fejlődése és növekedése tehát, melyben a nevelés mind a négy elve megvan, a példa arra, hogyan kell a fiuk növekedését a lelki élet alapján, mind a négy ponton keresztül vinni.” Az értelmi, testi, lelki és szolgálatra való nevelés tehát egy gyökérből ágazik szét s ennek kell szolgálatában állania: a keresztyén vallásosságból. A nevelés négy ágát pontosan s részletesen ismertetve, az alapelveket megadva szerző mindenütt gyakorlati útbaigazításokat is ad s egész pontosan felépíti a gyakorlati munka menetét akkor, amikor a nevelés mind négy ágában pontosan megállapítja a fiuk feladatait. S ezzel egyuttal át is megy

magára a *munkára*. Ebben a részben, könyvének harmadik részében tehát, a munkáról szól s az első lépésnél kezdi fejtegetéseit: Hogyan kezdek a munkához. Szól a csoport megalakításáról, az első összejövetelről, fiuk szemmel tartásáról személyi tanulmányi táblázatról, fiuk gondolkozása megismerésének módjairól, a vezetőnek és csoportnak egymáshoz való viszonyáról, a csoport megszervezéséről, csoportösszejövetelről, bibliaóráról, megbeszélésről és előadásról, játékról, próbákról, a munka kapcsolatairól: konferenciákon, egyházban, iskolában, családban, a program terjesztéséről s végül a vezető képzéséről s önképzéséről. Végül pedig

az utószóban még egyszer hangsúlyozza, hogy bár az egész program átdolgozása és a mi ifjúságunkhoz való alkalmazása annak, amit a az Ifjúsági Keresztyén Egyesületek már

több helyen bevezettek és használunk, a program nem egyesületi jellegű.

Mi mostmár a könyv megjelenésének jelentősége s legfőbb érdeme? Jelentősége magyar protestáns szakirodalmunkban, hogy a keresztyén nevelői munka legkényesebb, legnehezebb terén *teljes hiányt pótló vezérkönyv* minden 12—17 éves fiukkal foglalkozó nevelő számára s hozzátehetjük higgadt megfontolás után, hogy ily nemben — legalább is az általam ismert német nyelvű munkák mellett. elsőrangú értéke a pedagógiai irodalomnak.

Legfőbb érdeme, hogy a vezető teljes *gyakorlati* munkáját *egyetlen elvből* vezeti le: a vallásos nevelés elvéből s így következetesen *egységessé* teszi az egész munkát. Innen érthető, hogy bár a munkára vonatkozólan az egész gyakorlati útbaigazítást megadja, nem nevelési recepteket ad benne, hanem egy menetet, mellyel meghatározza azt. A könyv tehát, bár teljesen gyakorlati értékű, csodálatos precizitással s finomsággal, biztossággal egyesíti a theóriát s praxist. Szerzőjére vall, kinek nagy theoretikus rendszeres tudása s a gyakorlati nevelés terén való mérhetetlen hatású áldásos munkássága közismert. A könyv sorai mögül hivatott nevelői személyiségének kiáradó ereje egyenesen *készítet* a munkával szemben való felelősségünk megérzésére s a vele való leszámolásra. Könyv, melynek komolysága nem enged a kérdések mellett tovább közömbösen menni. Könyv, melynek szerzőjétől távol áll minden könnyelmű optimizmus, hirtelen sikerekkel való kecsegtetés, romantikus lelkesedés s képtelenné teszi bennünk is a szalmaláng lelkeseledést, a jóakarátú, de a kérdés komolyságával le nem számoló s ezért nem rendszeres, komoly, tervszerű, céltudatos, folyamatos munkát. Annak a nagy vallási ébredésnek, mely most az erdélyi ref. egyházat jellemzi, s annak a sok lelkes jóakarátinak, nagyobb jutalmat s értékesebb útmutatót, munkában való fegyelmező eszközt a ref. egyházkerület iratterjesztése nem is adhatott volna. A könyv elolvasása, hosszas tanulmányozása elől egyetlen lelkiismeretes lelkipásztornak, tanítónak, nevelőnek sem szabad kitérnie, hiszen benne egy döntő jelentőségű kérdésben Erdélynek legilletékesebb személyisége adja egy hosszas, komoly tudományos és gyakorlati munka alapján a maga irányítását.

Legyen szabad végül a könyv komolyságát két idézettel megvilágítanom: „... az egész program nem játék, hanem egy halálosan komoly munka a mi ifjuságunk jövője és az Isten országa szempontjából...” A munkára vonatkozóan így ír: „Sokszor bizony évekig kell reménykedni és küzdeni a vezetőnek, míg kap egy lelket, aki hajlandó hozzá csatlakozni.”

Járosi Andor.

Ujfalvy Sándor: Az erdélyi régebbi és közelebbi vadászatok. Minerva Könyvtár 8. sz. Minerva kiadása.

A Minerva Könyvtár néven megindított és Tavasz Sándor és Rass Károly szerkesztésében megjelenő füzetek sajnos még mindig nem jutottak elég közel ahhoz a közönséghez, melyre bizton számíthatnának, dacára, hogy bennünk jól kiválogatott és értékes művek jelennek meg. Közülük különösen is kellene érdekelnie lelkésztársainkat pl. a Hermányi Dienes József emlékiratainak Kelemen Lajos által kiadott füzete, mely a kor megismerése szempontjából is nagyon érdekes. A Dézsi Lajos Erdélyi arcképei és Kristóf György Három jellemzés-e szintén tárgyánál fogva is számot tarthatna az érdeklődésre. A jelen füzet melyhez Gyalui Farkas írt ügyes élvezetesen megírt előszót, pompásan írja le azokat a vadászatok, melyek még a fejedelmi kortól kezdve egészen az ötvenes évekig Erdélyben lezajlottak. Ebben a közvetlenül megírt, legnagyobbbrészt személyes tapasztalatokat tartalmazó könyvecskében valósággal megelevenednek előttünk az események és élénk képet adnak a forradalom utáni Erdélyről, valamint Erdély nagy fiairól, a Bánffyakról Weselényiről stb. Most, mikor olyan nehéz könyvekhez hozzájutni, a Minerva Könyvtár füzetei olcsó áron (18–20 lei egy füzet) hasznos és értékes olvasnivalót nyújtanak a család számára is.

Melegen ajánljuk lelkész- és tanítótestvéreink figyelmébe, hogy úgy saját maguknak, mint összejöveteleken való felolvasásra szerezzék meg.

SZERKESZTŐI ÉS KIADÓHIVATALI ÜZENETEK.

Folyó évi május hó 1-éig a következő előfizetések folytak be kiadóhivatalunkhoz. Vásárhelyi Boldizsár Kolozsvárt 250, Benkő Ágnes Kolozsvárt 200, Fülöp Gyula Románbrette 250, Meskó Dezső Ida 181, Fosztó György Jedd 250, Kádár Miklós Avasujváros 250, Kónya Kálmán Nagyborosnyó 250, Unit. theol. akad. könyvtára 450, Unit. egyh. képv. tanácsa 400, Tövisy József Oláhujfalu 125, Dibácy József Nagylak 200, Muzsy István Zsobok 125, Fodor Béla Szilágyballa 100, Ref. lelkeszi hivatal Kóbor 200, Máté Gyula Kozárvár 250, Ref. Egyház Belfalva 250, Simon Imre Petrozsény 90, Simon Imre 250, Martinyi Jánosné Zernest 250, Fábry Viktor Eperjes 540, Ref. Kun. Kollegium Szászváros 200, Zsigmond Károly Bikkfalva 100, Boldizsár György Mochovce 389, Székely Mikó koll. Sepsiszentgyörgy 600, Koncz Ferenc Nagylak 380, Kovács Lajos unit. lelkesz Brassó 200, Simon Mihály Rimaszombat 400, P. Cinke István Rimaszombat 240, Nánay Attila Hercegszöllös 46, Imre Lajos K. Mártonfalva 250, Mihályfalvy István Magyarléta 200, Farkas Jenő Udvarfalva 600, Juhász Albert Nagyenyed 200, Kiss Géza Nagyszalonta 100, dr. Papp Endre Hosszufalu 300, Ref. Theologia Budapest 300 és Szabó Lajos Csobád 300 lei.

Áhitat percei.

Útmutató a Biblia naponkénti olvasásához.

1927 június hó.

1. *Veletek marad mindörökké.* János ev. 14:16. Jézus egész élete az isteni szeretet megmutatása volt. Szeretetből élte le azt külsőségében szegényes, sőt nyomorúságos életet, melynél szegényebb élete a földön senkinek nincsen. Szeretetből szenvedte a mai ember által elképzelhetetlen nagy szenvedést a Keresztfán. Szeretet volt eltávozásának utolsó tette is, midőn megígérte, hogy az Atya által elküldeti az örökké velünk maradó Szentlelket. — *Mekkora Kegyelem!* Mekkora Szeretet: *Imádság:* Lábaidhoz borulok megváltó Jézusom s kérlek, hogy éreztesd meg velem is a Te nagy szeretetednek áldását s tégy részeszévé a Te belsőleg oly gazdag s oly áldott életednek.

2. *Megfedi a világot.* János 16:8. Isten lelke megmutatja az én kishitűségemet, bűnos voltomat, hogy tisztán lássam eltékozolt életemet. Abban áll a lélek ítélete, hogy tisztán megmutatja: én ilyen vagyok; te ilyen vagy!... Szomorú ez az ítélet, mert teljes világossággal megmutatja lelkem milyenségét, de vigasztaló is, mert nem elítélni akar, hanem megmenteni. *Imádság:* Jövel Uram, fedj, vádoldj, ítélj meg, hogy lássam a magam szomorú életét s vágyakozzam a Te életed után a Te lelked segítségével.

3. *Minden igazságra elvezet.* János 16:13. Amlihelyt áthatja életemet az Isten lelke s megvilágosítja az én lelkemet, akkor nem a magam gyarló akaratát követem. A lélek világosságánál meglátom az életnek azt a nagy igazságát, hogy Isten a maga véghetetlen szeretetét éppen velem szemben, az emberrel szemben gyakorolja legfőbb mértékben. *Imádság:* Ajándékozz meg jó Atyám a Te lelkeddel, hogy annak világosságánál mind jobban lássam hozzáam való kegyelmedet s legyen életem legfőbb célja az, hogy megköszönjem véghetetlen szerelmed.

4. *Ujjonnan születni.* János 3:3. A lélek hatása az, hogy engem mássá tesz. Átalakítja egész valómat. Új ember leszek. Jobb, áldottabb életű ember. Meglátom s megérzem, hogy mekkora méltóság Isten gyermekének lenni s mekkora elkötelezettség Isten számára. *Imádság:* Istenem, Atyám, könyörülj rajtam s miután megmutatod a Te lelked által az én igazi arcomat, formáld olyanná, amilyennek Te akarsz látni s amilyen magam is úgy szeretnék lenni. Tégy Uram, a Te országodnak polgárává.

5. *Szentlélekkel megtelteni.* Ap. Csel. 2:4. Mikor meg van bennem az őszinte vágy és sóvárgás Isten lelke után, meg is adja az Isten. Ha teljes komolysággal akarok más lenni, érezni fogom, hogy tudok is más lenni. Tudok más nyelven beszélni. Eddig a kishitűség, gyűlölködés nyelven szólottam, de ezután tudok a bátor hitnek s szeretetnek nyelven szólani. Eddig a magam bölcsességét szólottam; ezután tudom az Isten akaratát szólani. *Imádság:* Atyám, Istenem, vágyakozom szereteted lelke után. Jövel részletess annak ajándékaiban. Magamtól gyenge vagyok megtalálni a felém nyújtott áldást. Fogjad kezem s vezess kegyelmesen.

6. *Lélektől születni.* János 3:5. Testünk a földi atyánk testéhez hasonlít. Lelkünk a mennyei Atyához kell hasonlítani. Lelkünknek a Szent Lélek megtisztító keresztségén kell átmenjen, hogy megérezhessük Istennel való közösségünket s Isten országának tagjai lehessünk. *Imádság:* Segíts Uram kegyelmeddel, hogy Szentlelked elvégezze rajtam a megtisztító s újjászülő munkáját. Ragadj ki tusakodó, nyugtalan életemből s tégy országodnak örökösévé.

7. *Hogyan vehetem a lélek ajándékait.* Ap. Csel. 2:38. Az újjászü-tésnek, illetve a Lélek vételének útja az eddigi életünk megbánása, meg-síratása. Amidőn a Lélek értelmünket megvilágosítja s a magunk vétkes voltát megmutatja: legelső lépés a megtérés s csak ezen döntő lépés után érezhet-jük a Lélek ajándékait. *Imádság:* Vezess, Uram, őszinte bűnbánatra, hogy életem hiábavalóságát belássam s ne csak e vágyakozással maradjak a Te lelked után, hanem szüntelen zörgessem könyörgésemmel, hogy hajtsd végre rajtam a Lélek keresztségét s megtisztítását.

8. *Szentlélekkel teljes férfiú.* Ap. Csel. 6:5. Akiben a Lélek van s az által vezetettik, az olyan ember kiváltik mások közül életével. Alakalmasabb lesz Isten országa építésére. Istvánt és társait a Lélek ereje segítette, hogy a nagy és fárasztó munkát elvégezhessék. — Mennyi munka vár reám s én nem teszem azokat!! A Lélek ereje hiányzik belőlem. *Imádság:* Istenem, jó Atyám, tégy engem a Te aláztos gyermekeddé, hogy boldogan szolgáljak Neked s legyen lelkem legfőbb öröme, a Te akaratodnak cselekvése.

9. *Lélektől vezetve.* Róm. 8:14. Ha Isten lelke vezet, akkor életem min-den mozzanatában érzem, hogy Isten gyermeke vagyok. Az Ő atyai kezét látom életem örömeiben s szomorúságaiban is. Isten minden intézkedését gyermeki hálás szívvel fogadom s alázattal kérdezem: Mit akarsz ezzel jó Atyám? *Imádság:* Kegyelmes Atyám! A Te tékozló fiad visszavágyik a szü-lői otthonba. Jöjj segítségül, hogy hazataláljak s Benned az én lelkem meg-nyugodjék. Éreztesd atyai hajlékod békességét.

10. *Lélek esedezése.* Róm. 8:26. Oly gyenge vagyok, hogy még kérlni sem tudom, amire életemnek igazán szüksége van. A lélek, Isten lelke, mutatja meg, hogy melyek életemnek drága kincsai s a lélek segít, hogy kérlni is tudjon a mindenjónak adójától. Még az is Isten ajándéka, hogy imádsággal kérhetem a lélek javait. *Imádság:* Uram Isten! Segíts meg, hogy tudjak vá-lasztást tenni a jó és rossz között. Adj erőt, hogy a felfismert jót tudjam követni.

11. *Ami meg nem bocsáttatik.* Máté 12:31. A lélek bennünk egy szikra a mindenható Istenből. A lélek adja embervoltunkat s emberi voltunk milyen-ségét. Amilyen lelked, olyan ember vagy! A lélek felsőbbisége s örökkévaló-sága elleni bűn egyuttal bűn Isten ellen is, ki lelkünket adta. *Imádság.* Órizz meg Atyám, hogy a Te lelked ellen vétkezsem; sőt segíts, hogy tarisam életem egyedüli értékének lelkem tisztántartását s megőrzését a világ bűnétől. Segíts, hogy tisztán adhassam vissza Neked, midőn visszahívsz e földről.

12. *És ez a három egy.* 1. János 5:7. Tékozoljuk életünket múltó nyo-morult testünkért s lelkünkért meg egy imádságot mondani is elfelejtjük s s akkor pedig ebben az életben minden jót a teremő Istennek köszönhetünk, aki szent flában megváltott s lelke által vezérel. Mikor a romlandó testet le-vetkőzzük, akkor is a Szentháromság egy igaz Isten fog mellettünk állani irgalmával. *Imádság:* Szent és igaz Isten! Benned van reménységem e föld-dön, mert csak Te vagy jó hozzám. A Benned való reménységgel távozo-m Innen, hogy irgalommal fogsz megítélni az örökkévalóságban. Könyörülj rajtam.

13. *A vétekre csábító arany.* Ezékiel 7:19. Isten minden adománya áldás, ha azt Isten dicsőségére használjuk, mint földi eszközöket. A pénz, vagyon, mind Isten drága adománya. Akinek van s akinek sok van, az olyan ember tehet s annál több jót vihet véghez. Ha vagyonom magaménak mon-dom s magamnak akarok csak szolgálni vele, átokká lesz kezemben. Hány embert tett koldussá a gazdagsága! *Imádság:* Adj nekem értelmet, Uram, hogy adományaidat sáfarkodásra adott talentumoknak tekintsem s úgy éljek azokkal, ahogy Te akarod.

14. *Hallgass én népem.* Zsoltár 50:7. Isten beszél hozzám életem minden idejében s életem minden eseményében. Mennyi jóságról szól a ter-mézet berendezése s testem megalkotása is! Még arra is gondolt Isten, hogy szemembe ne mehessen be a por. Kenyerem mily csudálatos úton adja! Csak én nem értem mindég atyal szavát. *Imádság:* Jóságos Istenem! nyisd meg lelki fülfeimet, hogy halljam meg atyal szavad, melyet intézel hozzám legtöbbször szelíd hangon, néha próbák nehéz óráiban.

15. *Enyém vagy.* Ezsaiás 43:1. Isten legdrágább szava az, mellyel magának mond engem, a büszke semmit. — Ha az övé vagyok, nincs mitől

féljek, mert gondja van reám. Csak egy rémíthet: az a szomorú állapot, amikor nem érzem, hogy Istené vagyok; amikor a Sátán karjában vergődöm. *Imádság:* Szólj Uram, mert gyermeked alázatos szívvel hallgatja szavad s oly jól esik összetört szívemnek, hogy így is magadénak tartasz engem, hogy így is a Tied vagyok. Hallasd szavad, Uram, oly árva vagyok sokszor!

16. *Lélekben és igazságban.* Ján. 4: 21. Isten lelkemben hallatja a maga nagy igazságait s nekem is lelkemben kell imádjám. Hlába ajkam minden beszéde, ha lelkem nem kapcsolódik össze Istennel, nem ér semmit. A lélekbeni imádság eredménye az, hogy tetteinket is Isten igazsága hatja át. *Imádság:* Szentlélek Isten, könyörgök Hozzád, hogy áldj meg engem buzgó, imádkozó lélekkel. Hassa át életem az imádság megtisztító s megerősítő lelke, hogy életem táplálékot találjon az imádságban.

17. *Még ha testvéred volna is.* V. Mózes 13: 6. A Sátán a maga ügyességével s kiszámíthatatlan fufangjával sokszor a hozzánk legközelebb állókat választja ki, hogy megejtse minket. Ilyenkor allg-allg vesszük észre, hogy kísértéssel van dolgunk. Az Istennel való állandó közösség ilyenkor is biztosan megmutatja, hogy idegen Istenhez akar csábítani a bűn s Isten lelke erőt is ad, hogy odakiálthassam: Távozz tőlem Sátán. *Imádság:* Őrizz meg Atyám, hogy enyémben csatlakozzam, vagy bennük botrányozásom legyen. Tarts magad mellett enyémmel együtt s őrizz meg bálványimádástól.

18. *Szentek legyetek.* III. Mózes 11: 44. Életem célja az, hogy hasonlóvá legyem az én Istenemhez. Ez könnyű nekem, mert Isten az Ő Szent Fláiban lelte azt az életet, melyet követnem kell. Jézusban Isten lényegét látom, s Jézusban feltalálom Isten legfőbb, lényegét a szentséget, mely felé haladnom kell. Mily felséges életcél s én mily haszontalan dolgokért tékozlom életemet. *Imádság:* Tégy Uram részesévé a Te szentséges életednek s bocsáss meg, hogy most oly távol vagyok Tőled, nekem fáj ez az élet s vágyom Hozzád.

19. *Én vagyok az Úr, a te Istened.* V. Mózes 5: 6–7. Megbotránkozunk a bálványimádók elmaradt, lélek nélküli vallásán, holott a mi életünknek nagy része is bálványimádás. Mennyivel többre becsüljük vagyonunkat, testi szépségünket, mint lelki kincseinket! Mennyivel több gondot fordítunk testünkre, mint lelkünkre, pedig mily tisztán szól Isten parancsa! Egész életünk modern bálványimádás. *Imádság:* Adj világosságot Istenem, hogy Neked szolgáljak. Te légy életem legdrágább kincse, minthogy Te vagy életem napja s Nálad nélkül semmi jót nem cselekedhetem.

20. *Akkor könyörül rajtunk.* Ezsaiás 55: 7. Istentől végtelen kegyelem, hogy vétkeinkért nem büntet s nem veti szemünkre, ha elhagyjuk azokat s Isten törvénye szerint élünk. Az ember még feledni is alig tud, megbocsátani pedig nagyon nehezen. Mekkora szeretet van Isténben, hogy elfedezi bűnös életünket, ha eltemetjük mi is! *Imádság:* Légy áldott kegyelmes Isten, hogy nem nézed elkövetett bűnöm sokaságát, hanem bűnbánó könyneimért s Szent Flád érdeméért megbocsátod bűnemet. Gyenge vagyok a bűnbánatra is, segíts Uram, hogy utáljam meg eddigi életemet.

21. *Kezdet és vég.* Jéz. 22: 13. Mily muló semmi a világ minden teremtettt állatja, növénye s a világban az ember is. Mily közel van a kezdet és vég! Isten létében ismeretlen a kezdet és vég. Ő öröktől fogva van s lesz. Emberi elme fel nem érheti csak nagy csodálattal s imádatlall előtte leborul s hálát ad, hogy kezdet és vég nélkül hatalmas Isten a mi gondviselőnk. *Imádság:* Hálával tartozom Neked Uram. hogy reám véges gyermekedre gondod van s ép' reám van a legnagyobb gondod. Bár fel nem érlek, Általad és benned élek.

22. *Visszaszáll fejedre.* Abdás 1: 15. Tetteink s bűnös életünk eredményét érezzük. Az Istentől elordult világ felett már meg van az ítélet. Nem érezzük e mindenben, hogy nem Isten törvénye szerint élünk?! Békétlenség, erkölcstelenség, feldult családi élet, megingott közbiztonság nem mutatja-e eléggé az ítéletet?! *Imádság:* Jövel Uram. Itélj meg minket, hogy tisztán lássuk bűnös életünk következményét. Jövel Irgalommal s vonj magadhoz.

23. *Noha én nyomorult és szegény vagyok.* Zsoltár 40: 18. Minden vagyonom, tudományom mellett is, tehetetlen semmi vagyok. Semmi sincs,

mit magam érdemének mondhatnék. Mindent az Isten ad, erőt a munkára, mellyel dolgozhatom s áldást munkám után. Mekkora hátaival tartozom s mennyi hálálansággal fizetek?! *Imádság:* Indíts hálára jó Atyám azon számtalan javakért, mellyel mindennap megáldasz engem. A mai napon is mennyi jót adtál, mennyi rossztól megőriztél. Áldassék szent neved.

24. *Mennyei kincset gyűjts.* Máté 6:19. Kincs alatt a legtöbb ember pénzt, vagyont ért s ezért áldozza életét. Szükség van a földi vagyonra, hisz éppen azért adja Isten az áldást. A földiek eszközök a mennyieiek megszerzésére. A földi kincs értékét az adja meg, hogy mennyire alkalmas a lelki kincs megszerzésére. *Imádság:* Őrizz meg Istenem a földi kincsek szerelmétől; adj erőt, hogy a földi kincsekkel is lelkem hasznára éljek s a földiekkel is az éleket keressem.

25. *Eltávoztassátok a telhetetlenséget.* Lukács 12:15. A földi vagyonnak az a természete, hogy, sohasem elég. Minél több van s abban találjuk örömlünket, annál többet kívánunk. A földi vagyon rabbá teszi az embert s még álmalt is megzavarja. A földiek szeretete annyira elferdíti az ember gondolkodását, hogy lelkilekről nem is akar hallani. *Imádság:* Őrizz meg Atyám a telhetetlenségtől. Ha keveset adsz a földiekből, add, hogy elégedjem meg vele. Ha többre méltatsz, segíts, hogy azzal is a Te dicsőségedre éljek.

26. *Ne csinálj magadnak faragott képet.* V. Mózes 5:8—10. Minden Isten teremtménye égen, földön, föld alatt. Mindenben Isten dicsősége tükröződik. Aki azonban az Isten teremtményét imádja s azokért él, legyen az akármi: nap, csillagok, vagyon stb. az Isten egyetemes hatalmát sérti meg s ennek büntetése biztosan meglátszik. *Imádság:* Te vagy Uram, az egyedül igaz Isten, akinek hatalma van mindenen. Segíts, hogy dicsőségedet mindenben meglássam s egyedül Neked szolgáljak egész életemben.

27. *A te Istened tudja.* V. Mózes 2:7. Az Úr tudja minden lépésemet. Nagy figyelemre méltó s nagy megnyugtató! Ő áldja meg munkánkat és pedig mindig érdemünkön felül. Sokszor nehéz úton vezet, de erőnkön felül soha nem próbál. Megadja napi kenyerünket, melyet az emberi gonoszság kílít sokszor a ke-
lünkől. Isten jó! *Imádság:* Köszönöm áldott gondviselésedet, mellyel örökdől felettem Istenem. Köszönöm tesúl áldásaidat s kérlek, hogy elégtis meg lelki áldásaiddal is.

28. *Ti vagytok az én tanuim.* Ézsaiás 43:10. A világ a maga csodálatos rendjével, ezer meg ezer állatjaival, növényfajával hatalmasan tesz tanubizonyiságot Isten dicsősége mellett. Legfőbb mértékben az ember élete s annak gondviselése a legfelségesebb tanubizonyiság Isten mellett. Az az én szent hivatásom, hogy lelki életemmel hirdetője legyek Isten hatalmas dolgainak. Mily felséges hivatás! Vajjon mennyire feleltem meg e kötelességnek? *Imádság:* Segíts meg Istenem, hogy egész életem, minden szavam és tetteim legyen hirdetője a Te felséges jóvoltodnak. Add, hogy legyen legfőbb gondom tanubizonyiságot tenni a Te örök kegyelmed mellett.

29. *Háboruságon át.* Ap. Csel. 14:22. Aki Isten mellett hűségesen kitart, sok háboruságon megy át. A bűn, a hitetlenség minden eszközt megragad, hogy eltérítsen Istentől. A háboruságtól azonban nem kell megijedni, sőt dicsőségnek tartani. Egy-egy szolga mekkora hősiességre képes az ő uráért! Ha érzem, hogy Isten szolgálja vagyok, dicsőségnek tartom, ha Érette háboruságot szenvedek. *Imádság:* Adj erőt Atyám, hogy bármily nehéz akadályon át bizonyiságot tehessek melletted és másokat is Hozzád jutni segítsek.

30. *De ti kicsodák vagytok?* Ap. Csel. 19:13:16. Jézus nevével csufiságot üznek sokan, de ez a csufolkodás nagyon keservesen érezteti hatását a világban. A sok gonoszság elárasztotta a világot s midőn az egyetlen orvosra, Jézusra mutatnak rá, gúnyos moollyal néznek Sakéra fiál, de közben tart a rombolás. Te kicsoda vagy? Azok közé tartozol-e, akiknek szent meggyőződése, hogy nincs más megtérőnk, mint az Úr Jézus Krisztus? Vizsgáid meg magad! *Imádság:* Én Uram és én Istenem! Tehetetlen semmi vagyok Előtted s csak a rosszat tudom tenni. Érzem lelkemben életem átkát. Jöjj, gyógyíts meg a Te áldott Szent Fiaddal s tégy hűséges gyermekeddé. B. J.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

1. ÉVF. 5. SZÁM. ~ EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI. ~ 1927. MÁJUS.

Irok néktek gyermekek . . .

I. Ján. 2; 12.

Ezen vers szerint a levél írója mikor a gyermekeknek ír, arra hivatkozik, hogy a „ti bűneitek megbocsáttattak az Ő nevéért“. Ezekben a versekben minden korosztálynak megvan a maga üzenete és pedig egy olyan ténnyel bevezetve, mely arra a korosztályra legjellemzőbb. A gyermekekre vonatkozó üzenet azon épül fel, hogy azok bűnei megbocsáttattak az Ő nevéért. Ez egy tény, melyről az író tud és amelyre hivatkozik. A gyermekekhez azért lehet szólni, azért tartalmaz nekik is valamit az evangélium, mert bűnbocsánatban részesültek. Az életük többé nincs Isten nélkül és nem kétséges, hogy hová tartoznak, mert a Krisztus váltsága, mely érettük is lett, megpecsételte őket Isten tulajdonaivá. Különben, ha ez nem így volna, nem is lehetne hozzájuk szólni és el volnának veszte az evangélium és annak hirdetése számára.

A tény maga, hogy a gyermekek közötti munka a bűnbocsánat alapján áll, szükségszerű feltétele minden munkának. Ez azt jelenti, hogy a gyermekekkel csak abból kiindulva lehet foglalkozni, ha úgy nézzük őket, mint akik Istenéi. Minden más szempontú foglalkozás a gyermekekkel, hamis terekre vinne bennünket és elfelejtené velünk azt a tényt, hogy mikor mi a gyermekeknek az evangéliumot hirdetjük a vasárnapi iskolában, ez nem valami magunktól vállalt és saját magunkért végzett munka, hanem annak a ténynek a végrehajtása, hogy a gyermekek életében vi ágossá legyen az a tény, hogy Krisztus érettük meghalt, hogy ők többé nem a bűn gyermekei, hanem Isten megváltottai a Krisztus által. A vasárnapi iskolai munkának azt kell mindig szemelőtt tartania és ezért dolgoznia, hogy a gyermekek lelkébe megváltásuk valóságát és felismerését bevigye.

De lehetetlen is volna dolgozni a gyermekek között, tekintve attól, hogy ez a munka eredménytelen lenne, ha nem úgy néznénk őket, mint akikben a Krisztus váltsága kell, hogy valósággá váljék. Ezen feltétel nélkül azt kellene feltennünk róluk, hogy még mindig a bűn hatalmában vannak és nincs hatalom, mely őket abból kiszabadítsa. A munkánk érettük és

velük teljesen haszontalan és hiábavaló volna, mert egész életet eltölthetnénk közöttük, anélkül, hogy valamit tudnánk elérni velük. Ha azonban tudjuk és munkánk alapját az képezi, hogy akik gondozásunk alatt vannak, azok megváltott lelkek, kiknek bűneit Krisztus vette magára, akkor nekünk csak azt kell végeznünk, amit Ő rendel, mert az alapot a lelkében Ő vetette meg és a munkát is Ő fogja befejezni.

Ez az ige tehát, arra tanít bennünket, hogy a gyermekeket úgy kell tekintenünk, mint akiket Krisztus a bűnbocsánat keresztségével magának eljegyzelt és akik egyenesen az Ő kezében vannak, reánk csak az a munka vár, hogy őket a Krisztus megismerésére elvezessük. Így kétségeink és kudarcaink nem fognak elkedvetleníteni, de sikereink sem fognak elragadni, mert azok nem a mieink és érettük nem mi hordozzuk a terhet, hanem az, aki gyermekeinket tartja isteni kezében.

Jelentőiv a.....-i vas. iskoláról.

192... év.....: hó.

I. 1. Ki tartja fenn a v. iskolát?¹..... 2. Hány csoport?..... Hány laikus vezető működik?.....
4. Vettek-e részt a tanfolyamon?.....hányan?..... 5. Tartanak-e a vezetők naponként csendes órát?.....előkészítő órákat?....., bibliaórákat?..... 6. Van-e a v. iskolának könyvtára?.....

II. 1. Mennyi az egyházközségben a ref. tankötelesek száma?..... 2. Mennyi volt a létszám legutóbb a v. iskolában?..... 3. Mit tettek az esetleges létszámcsökkenés ellen?..... 4. Hány gyermek mulasztott?².....összesen hány órát?².....hány nem mulasztott két óránál többet?²..... 5. Mit tettek a mulasztások ellen?.....

III. 1. Minő tanmenet szerint haladnak?..... 2. Be van-e vezetve a kézügyességi munka?..... a játék?..... ismeretterjesztő tanítás?..... 3. Milyen a gyermekek magaviselete?..... előmenetele?.....

IV. 1. Hány gyermeket látogatott meg a vezető az elmúlt félévben?..... 2. Mit tapasztalt a szülők részéről a v. iskolával szemben?..... a gyermekek részéről?..... 3. Osztanak-e jutalmakat?..... kitüntetések?.....

V. 1. Mennyi volt a v. iskola bevétele a múlt félévben?

¹ Fenntartja az egyházközség vagy valamely egyesület.

² A naplóból állapítandó meg.

adakozásból a gyermekek részéről?.....másoktól?.....
egyházi támogatás összege?..... Összes bevétel?.....
2. Mennyi volt a kiadása?.....mely cimeken?.....
.....Hány vas. isk. ünnepély
tartatott?.....

VI. 1. Egész évben tartatik-e v. iskola?..... vagy
csak télen?.....nyáron?.....2. Hol tartják az órá-
kat? iskolában?.....templomban?.....3. Hány óra
tartatott a múlt félévben?.....Hány óra maradt el?.....
milyen okokból?.....

VII. 1. Hány Bibliát.....Énekeskönyvet.....
traktátust.....képet.....adtak el a múlt félévben?
Értéke:.....lei. 2. Ingyen kiosztatott.....Biblia.....
Énekeskönyv.....traktátus.....kép.....Értéke:
.....lei. 3. Hány példányban jár „Az Én Kicsinyeim” c.
lap?.....4. A v. isk. központi alapra beküldött:.....
leit. 5. Kapja-e rendszeren a „Vasárnapi Iskola” c. lapot.....

VIII. 1. Ki a felelős vezetője a v. iskolának?³.....
.....Kitartja ki az előkészítő órákat?.....
bibliaórákat?.....2. A csoportvezetők név-
sora:

IX. 1. Minő nehézségek vannak?.....
2. Minő segítségre lenne szükség?.....

3. Észrevételek, javaslatok:

Kelt:.....

Aláírás:

Megjegyzések a jelentőivek kitöltésére: 1. A v. isk. jelentőiv min-
den évben kétszer küldendő be az egyh. ker. belm. előadóhoz minden v.
isk. vezető által és pedig október 1. és április 1. dátummal, mindig a leg-
utóbbi vasárnapi létszámról (II. 2.) 2. A jelentés kérdései pontos felekkel
töltendő ki, tehát nem szabad a kérdéseket áthuzgálni. 3. A jelentőivet,
ahol egy csoport van, annak, ahol több, az egész v. iskola vezetője tölti ki
és írja alá. A csoportvezetők névsora nyilvántartás céljából a megfelelő ro-
vatban közlendő. 4. A „Vas. Isk.” c. lap hivatalból és ingyen jár minden
vezetőnek, ezért a vezetők pontos címe is közlendő. Ennek költségeit a köz-
ponti alapról fedezzük. 5. A szükségek, nehézségek rovatba a vezető írja
meg azokat, amikben neki a központ segítségére lehet. Az egész jelentés célja
nem ellenőrzés, hanem támogatás lehetőségének nyújtása.

³ Az, aki a v. isk. ügyeit intézi, tehát a lelkész vagy más, az egyh.
ker., vagy testület által megbízott egyén.

Hogyan tehetjük elevenné a v. iskolát?

Ez a kérdés sok vezetőnek a kérdése, akik arról panaszkodnak, hogy a gyermekek nem járnak elég szívesen a v. iskolába és nem vágyakoznak oda. Ennek az oka pedig mindig az, hogy a vezető nem tudta elég elevenné tenni a munkát nekik. Erre nézve a következőket kell szem előtt tartanunk:

1. A v. iskolában a szeretetteljes fegyelmezés dacára is távol kell maradnia minden iskolás kényszernek és erőszaknak, oda nem kényszeríteni, hanem hívni és csalogatni kell a gyermekeket s gondoskodni, hogy ott jól érezzék magukat.

2. Az órák előtt vagy után egy félórát rászánunk, hogy a gyermekekkel együtt játszunk, mert a játékkal is lehet nevelni és ha a v. iskola játékkal van összekötve, a gyermekek sokkal szívesebben jönnek. Itt csak arra kell vigyázni, hogy a játékorára el ne vegye az időt a többi munkától.

3. A v. iskolába bevezetjük az ismeretterjesztő tanítást. A vezérfonal szinte minden tanítás után közöl olyan kérdéseket, melyekről a gyermekekkel beszélgethetünk és nekik mesélhetünk. Ezzel a gyermekek érdeklődését lekötjük és ébrentartjuk.

4. Bevezethetjük az iskolába a kézügyességi tanítást és munkát is, amihez ugyan nagyobb előkészület kell, de lapunkban közölni fogunk könnyebben előállítható bibliai tárgyú kézügyességi munkákat is, ha erre érdeklődés mutatkozik.

5. Végül a vezető buzgósága, odaadása és imádsága meg fogja hozni az eredményt. A vezető abból a gondolatból induljon ki, hogy neki nem olyanok előtt kell bizonytságot tennie az evangéliumról, akik keresik és szívesen hallgatják azt, hanem olyanok előtt, akikben a kedvet neki kell felébreszteni az iránt. Ha igazán akar szolgálni Istennek a gyermekek között, a munkája bármily sok sikertelenség után is, de nem lesz hiábavaló.

A munka.

Vas. isk. statisztika. Bár a jelentések nem érkeztek be mind többszöri sürgetések dacára sem, azt kell feltennünk, hogy a beérkezett helyeken van v. iskola, melyekről a jelentések alapján a következő statisztikát állíthatjuk össze: A jelentések beszélnek 51 vas. iskoláról az erdélyi egyh. kerületben. Ezekben van összesen 118 csoport, mely szám nagyságát a városi v. iskolák csoportszáma nagysága adja ki és igazolja. Ez a 118 csoport működik 127 vezetővel, tehát egy csoportnál nem mindenütt egy vezető van és vas. iskolába jár a jelentésekben foglalt legutóbbi létszám szerint 2750 gyermek, aminél azonban több van, mert a jelentésekben szinte mindenütt csökkent létszámról van szó.

Az új jelentőivek mintája lapunk jelen számában látható.

Az Ige tükrében.

Krisztus szolgálja.

Kolossé: 1 24-25 .v.

Benne vagyunk az ú. n. ünneptelen félévben. A Krisztus-ban megjelent üdvözítő akarat győzött az emberen. Isten elvégezte a világon, amit eltervezett. Talán belejutottunk, talán nem az isteni üdvakarat mindent magával sodró áradatába. Most következnek igehirdetésünknek az a szakasza, amikor ker. életünk gyengülő oldalának megerősítésére fektetjük a fősúlyt. Más szóval kifejezve, eddig Isten momentán üzenetébe állítottuk bele életünket, most adott helyzetünkbe, ott ahol leggyengébbeknek érezzük magunkat, állítjuk bele az Ige üzenetét. Majdnem ugyanaz, de mégis más magatartás életünkben: az Igénél nézni életünket vagy életünknel az Igét.. E két polus körül forog igehirdetésünk. Pál apostol mást mond. Neki csak egy pólusa van. Ő nem különböztetett. ünnepes és ünneptelen félév között. Neki minden pillanatot Isten határozta meg, minden szavát — még hétköznapon is — a kegyelem irányította. Ő mindig csak egy dologról tudott, egy nagy valóságról, akit Isten kijelentett, aki életében minden emberit összetört, egyedül csak a Krisztusról. A mi helyünkben egész másképen gondolkozna a vasárnapi predikációja felől, mint mi. Nem venne elé egy kommentárt, avagy egy predikációs kötetet, hogy szorgalmasan utána nézzen a tételnek, nehogy tétel nélkül messzire kalandozzon mondanivalójával. Nem! Neki minden mondanivalója egy valóság körül helyezkedik el. Krisztus, a dicsőség reménysége köztek. Nem a balzsamot keresi a fájó szívekre, hogy mégis balzsam nélkül eressze el, akik azt szükségelték! Nem! Ő nem tévesztette össze az Isten mondanivalóját a magáéval. Pál egyedül Krisztusról tudott, neki elég volt az, amit Krisztus mondott, azt mondta és az elég volt azoknak is, akiknek mondta, mert tényleg azt és nem a magáét mondta.

Egy nagy kijelentett titok az, aminek Pál szolgálatában állott, nagy titok, amit mindenkinek tudnia kell, mert a titok megjelent. A titok az emberek között megjelent Krisztus. Ez olyan nagy dolog, amiről nemcsak sátoros ünnepen kell megemlékezni, de minden napon, reggeltől estig e titok szolgálatában kell állani. Ez a titok, maga Krisztus határozza

meg Pál egész életét, igehirdetésének egész tartalmát.

Az, amit Pál a titokkal kapcsolatban a Kolossébelieknek írt, szól nekünk is, mert amit ő mond nem ő mondja, az Isten üzenete hozzánk is. És épen e néhány versben azt az új kimondhatatlan, Istenhez és szolgálathoz való viszonyunkat találjuk meg, amelybe Isten a Krisztusban megjelent kijelentés által minket helyezett.

Az első és meglepő az új helyzetünkben, hogy Isten alkalmat adott betölteni a Krisztus szenvedéseinek hiányát. Az én testemben, az Ő testéért és ez az alkalom örömet okoz.

Páltól távol van az a gondolat, hogy a munka sikerén örvendjen, mintha valahol az evangélium hirdetése egy hatalmas lépést tett volna. A külső szituációkban soha nincs elég erős alapja a Pál örömeinek. Egy tény az, ami őt örvendeztet: lehetősége annak, hogy személy szerint részt vehet a Krisztus szenvedéseiben. Ez nem pillanatnyi öröm, nem a sikertől való elragadtatás az evangélium hirdetésében és a teljes önátadásban. A Pál szenvedése, amiért örül, értékét egyenesen a Krisztus szenvedésétől kapja. Amit Krisztus értettünk szenvedett, amit az Ő ügye a világon szenved, ez lényegében azonos szenvedés, mindkettőt Krisztus szenved. S ha egyszer az evangélium hirdetésének ügye teljesen a Pál sajátja lett, azután egész életét úgy tekinti, mint Krisztus ügyét. Amilyen mélyen csak tudunk, gondoljunk Pál Krisztus iránt való önátadására.

A Krisztus ügye itt van a világ közepében, e világ azonban nem érti meg, támadások, kicsinyeskedés, közömbösség növelik a Krisztus szenvedését. Ez mind tőlünk, emberektől származik. Egy ilyen világban áll teljesen a Krisztus ügye mellett Pál annyira, hogy Pál és az ügy teljesen egyek a Krisztusban s valahányszor a Krisztus ügye szenved, szenved Pál is. Nem mint privát ember szenved, ha így szenvedne, nem volna szenvedésének értéke. Az evangélium hirdetésében szenved, mert az evang. hirdetése nem játék, nem könnyű dolog, nehéz dolog az, tele szenvedéssel, amit senki nem kerül el, aki igazán az ev. hirdetésének szolgálatában áll. Ennek örvend az Apostol és ezért „betölti a Krisztus szenvedéseinek hiányát.”

Azonban őrizkedjünk azt gondolni, hogy itt egy felhívás van valami olyasminek az elvégzésére, amit Krisztus nem végzett volna el. Vagy hogy mi volnánk azok, kik üdvösségünk szerzésében nélkülözhetetlenek vagyunk. Nem! Ilyen értelemben nincs hiány! Pál azt fejezi itt ki a mai nyelvünkön mondva: Krisztus az Ő szenvedésével, keresztségével, felátadásával nem akarja, hogy mi a boldog zavartalanság,

derültség, vidámság, felelőtlenség helyzetébe jussunk; Krisztus ott akart látni minket, ahol Isten akarata ebben a világban ennek a világnak szorongattatásai között az igehirdetés szolgálatában, magunkat teljesen feladva, magunkról lemondva. Ez jelenti a szenvedés hiányának betöltését. Szenvedésünknek célja van, nem önmagáért történik, nem önmagáért kell betölteni, hanem a Krisztus testéért. Gondoljunk csak arra az újtestamentumi képre, amikor a hívő lélek a Krisztus testébe beleoltatik és csak azután kapja meg jelentőségét, miután beleoltatott a Krisztus testébe.

Akkor hordozzuk testünkben a Krisztus szenvedéseinek hiányát, miután megláttuk, hogy Krisztus testéhez tartozók vagyunk és ennek következményeit a magunk életére levonjuk és azután úgy állunk oda az ev. hirdetése szolgálatába. A Krisztus teste a hívők közösségét jelenti. A feltámadott Krisztus garanciája a gyarapodásnak, beteljesedésnek. A mi számunkra már ebben a világban, már e világnak támadásai között önmagunkkal, a világgal és Isten ügyével szemben való magatartásunkat a Krisztushoz való viszonyunk határozza meg. Bűneinket, a világ bűneit, támadásait, minden további nélkül nem tudjuk a hátunk mögé rakni. Nekünk ebben a világban kell élnünk. Azonban a Krisztus növekvő, erősödő teste Istentől adott hatalom arra, hogy a magunk bűneit, e világ bűneit, ennek minden hatalmasságát, mely szívünkig nőtt valóság lett számunkra, az Isten és Krisztus sokkal nagyobb valóságával áttörjük, Istennel győzzünk. Isten mindig jelenlévő a harcban, ha mi nem magunkra nézünk, ha mi nem a magunk érdekeit tartjuk szem előtt, hanem egyedül Isten ügyét. Isten bizonyosan győz a világügyekkel szemben. Mint eszköz e harcnak szolgálatában állani, a biztos győzelem reménységében küzdeni, ez az igehirdető öröme, ez a szenvedés betöltése. Nekünk szent kényszerűséggel mindig csak azzal a gondolatlaltal szabad a szószerűkre mennünk: Isten győz! Krisztus velünk! A mi életünk sohasem lehet passzív, hanem mindig aktív. Állandó támadás testünk bűnei ellen, mely annyira fogva tart minket, lefegyverzése eltorzult lelkünknek, mely oly szívesen megtagadja eredetét. Maga Isten adja a megbízatást a támadásra: a Krisztus testének mindig növekedő, teremő erejé nél fogva. S az a küzdelem, melyet Krisztus a halálban, fel-támadásában megharcolt, nem értünk van; az a küzdelem ellenünk folyik, minket akar meghódítani Isten így-tetsző akarataért.

A harc a Krisztus testéért folyik, a mi a z e g y h á z. Óvakodjunk attól, hogy a Krisztus testét látható egyházunk kel cseréljük fel. Látható egyházunk egy töredezett cserép edény, amelyikből épen azért, mert érte, a láthatóért harcol-

tunk, kifolyt ez egyetlen tartalom. Hagyjunk fel azzal a sok hiábavaló fáradozással, ami t. k. nem is Isten szerint való, hogy minden munkánk, elérendő céljaink középpontjába e szenvedő, összetört egyházat állítsunk. Az összetörés okozói mi vagyunk és Isten csak akkor újítja meg az egyházat, ha mi meglátjuk, hogy Ő mást állított a középpontba. A lélek ma nem eszköz után szomjúhozik, hanem az élő Isten után. Lássuk meg, hogy Istennek nem ez az egyház a célja, hanem a Krisztus teste. Isten minket akar megújítani és bekapcsolni a Krisztus testébe, az igazi ekkleziába s miután ez megtörtént, a földi egyház is megújul.

Mikor a fejünk tetejétől a talpunk hegyéig Krisztus testéhez tartozóknak érezzük magunkat és úgy életünk, mint igehirdetésünk tartalma a Krisztus növekvő teste lesz, akkor megújul e látható egyházunk is, aminek most minden nyomorúsága bűneinkből származik. Miután megéreztük és megértettük, hogy mit jelent a láthatatlan Krisztus növekvő teste, azután jön a fordulat igehirdetésünkben. Azután nem egy földi átmenetért harcolunk, nem azért, hogy ami romlik tatarozzuk, hanem egy isteni pozitívumért, a Krisztus növekvő testéért. Ez a munka azért folyik, hogy a Krisztusban elhívottak száma növekedjék, és nem azért, hogy a Krisztus tól távol levők száma kisebbedjék. Majdnem ugyanazt jelenti, de mégsem! Nem azért hirdetteti Isten az Igét, hogy valami ne legyen, hanem, hogy valami legyen. És Isten azt is megmondja, mi ez a valami: a Krisztus teste. Miután ezt a pozitív célt megláttuk, minden csak eszköz marad a cél felé. Azután nem esünk abba a hibába, hogy eszközöket céllá szentesítsünk, azonban a komoly eszköz megbecsülését nem zárjuk ki. Miután drága és nélkülözhetetlen lett számunkra a célért való küzdés, drága lesz azután a küzdő tér is. Tehát Isten munkája túl útal a földi egyház határain, de mihelyt e túlutalást megláttuk, drága és nélkülözhetetlen lesz a küzdők communio-ja, mert maga Krisztus gyűjti egy helyre az övéit. Most következik az igazi szolgáló új helyzete.

Amikor úgy érezzük, hogy Isten az ekkleziája szolgájává hívott minket, akkor gondoljunk mindig a Krisztus láthatatlan egyházára.

Pál nem a földieknek, hanem a Krisztus testének lett „szolgája, Isten sáfársága szerint.” Szolgák vagyunk, akik az Úr parancsát teljesítjük. Semmit sem önmagunkért, mert szolgaságunk, amit kaptunk egy isteni megbízatás, Isten sáfársága szerint az ige betöltésére. Mint szolgák, sokat dédelgetett énünket teljesen ki kell szolgálatnunk Istennek. Nagy dolgot bizott Isten reánk. Az Ige hirdetését. Az Ige hirdetése nem könnyű dolog. Egy papnak könnyű dolog, mert nagyon sokszor méltósága, hivatala, te-

kintélye erejénél fogva beszél, vagy ami ennél még könnyebb dolog: sehogysem beszél. Egy szolgának nagyon nehéz, mert mint Isten megbízottja beszél. A szolga életére Ura ellenállhatatlan hatalommal teszi rá kezét, semmi másról nem szabad tudnia, csak amiről Ura akar tudni. A szolga Ura dicsőségéért van és semmi másért. Igehirdetésének egész tartalma az, amit Ura bízott rá, semmi más. Urával szemben nem tehet semmi mást, meghallgatja Ura parancsát és engedelmeskedik. Ez volt Pál apostol. Merész dolog volna önmagunk szolgálatáról ezt elmondani!

Itt más nem marad nekünk, hozzá mérni gyarló és mégis elbizakodott életünket. Mi, akik látszólag elhivottak vagyunk, akik látszólag Isten szolgálatában állunk, milyen távol állunk attól, aki valóban elhivatott, aki valóban szolgálja Urát. Mi talán arra gondolunk, hogy ott, ahol állunk, teljesen nélkülözhetetlenek vagyunk, kezünkben van az evangélium terjesztésének ügye. Pál pedig arra gondolt, hogy Istentől függ minden, az Ő kezében van az evangélium ügye, maga, mint Urának engedelmes szolgája, engedelmeskedve, harcolva, szenvedve, reménykedve, Ura győzelmében hirdeti, amit Ura rábízott. Hirdeti egész tartalmát, nemcsak azt, amit emberek és korok igényelnek.

Csak azután, ha mi töredelemben, bűnbánatban, önmagunk megtagadásában és kiszolgáltatásában elkészültünk arra, hogy csak azt tegyünk, amit Isten akar, csak azután tárul fel szolgasági hivatásunk valódi tartalma. Addig is beszélhetünk sok mindent, de hogy Isten a mi Urunk, aki Atyánk, hogy Krisztus megváltott, hogy közöttünk van, hogy Isten kijelentette magát, csak azután tudjuk hirdetni, ha igazi szolgák lettünk. S azt az új viszonyt, amibe Isten a kijelentés által helyezett, csak azután értjük meg, ha a kijelentés Ura előtt, mint szolgák állunk. Ezután megszűnik minden mesterkéeltség az igehirdetésben, ezután reszketve nyílik ajkunk szólásra, hogy valamiképen mást ne mondjunk, mint amit Isten akar. Elkezdve a mi életünkön, építsünk mindent Istennek Krisztus által megjelent kijelentésében közölt szent akaratára, hogy az Ő testének tagjai és szeretetének részesei lehessünk!

D. Gy.

Fr. Flemming: Die treibenden Kräfte in der lutherischen Gottesdienstreform.

(Folytatás.)

Végül, hogy a reformtörekvések az elvi állásfogaláson túl minő konkrét eredményekre jutnak, attól függ, hogy a mult örökségével szemben konzervatív vagy haladó álláspontot foglalnak el. A ránk maradt liturgiai örökséghez való merev ragaszkodás és a kiméletlen kritika szélsőségei között mozognak a reform mozgalom képviselői. Vannak, akik kritikátlan konzervativizmussal mindent nagyon becsülnék, ami régi, még azokat is, amelyek a reformáció előtti korból származnak. A régi liturgikus elnevezésekhez, szokásokhoz, öltözetekhez olyan romantikus előszere-ttel ragaszkodnak, amelynek természetes folyománya a kultusz katholizálása.

A másik irány a meglevőt használhatatlannak tartja és egészen újat akar helyére állítani. A mérsékeltbbek csak olyan változtatásokat akarnak, amelyek a meglevő keretek közt megférnek. Mások ellenben még a kereteket is eldobnák, új fundamentumra teljesen új épületeket akarnak rakni. Vannak közvetítők, akik a régi típusú istentiszteletet mellé egészen újat akarnak beállítani. Pld. háromféle istentiszteletet: 1. a közönséges vásárnapit kevés liturgiális kerettel; 2. a tisztán kultikus ünnepit és 3. az úrvacsorai istentiszteletet.

Flemming az első irányzattal szemben, melyet kritikátlan konzervativizmusnak nevez, rövidesen bánik el. Egyszerűen rámutat arra, hogy „nemcsak római (katholikus) formákat, hanem római szellemet is vesz át.” A mult hagyományaihoz való ragaszkodás a liturgia terén törvényszerű szükségesség. Nem véletlen, hogy a zsidóság a pogányoktól, a keresztyénség a zsidóságtól, a reformáció a régi egyháztól átveszi a kifejezési formákat és nagyon sokáig tart, míg a megfelelő újat megteremteni. A forma a régi, de új tartalom és az egészséges reform abban áll, hogy a tartalom, az új lélek a régi ruhát magára szabja, amint elhagy abból vagy hozzátesz. Lassú, lépésről-lépésre haladó folyamat ez, nemcsak azért, mert a tartalom mellett a forma háttérbe szorul, hanem azért is, mert az új tartalmat a régi formákban sokkal könnyebben, kisebb megrázkódtatások árán, kevesebb el-

lentállás mellett lehet a mindig konzervatív, s különösen a formákhoz ragaszkodó tömegekhez eljuttatni. „Mert a népi kegyesség liturgikusan kötött.” A régi istentiszteleti formákból kivetett nép hontalannak érzi magát. De ez nem jelenti, hogy a régi formákat azután is, mindenáron meg kell tartani. Csak rá kell bízni a reformot az új lélekre. Ha az élő és ható, elvégzi az apránként a maga munkáját.

A fent elmondottak megfelelnek arra a kérdésre is, miért téves és eredménytelen a mindenáron való forradalmi újítás. Téves, mert túlbecsüli a formát a lényeg rovására és eredménytelen, mert ha összegezzük mindazt, amit mint újítást a nagy zajjal dolgozó reformisták ténylegesen produkálni tudtak, nagyon sovány, szinte semmi az eredmény. Mert az alaposabb vizsgálat során azonnal kitűnik, hogy nem mind új, amit az emberék újnak gondolnak. A mult rendszerint nagyobb a jelennél, a régi az újnál.

A kritikai konzervativizmus — ahogyan Fl. a maga álláspontját hevezi — egyetlen nagyobb változtatást követel: a homiletikai és az úrvacsorai istentisztelet organikus összekapcsolásának feloldását. Egyebekben a meglevő liturgiai formákat ma is használhatónak tartja. Arra kell törekedni, hogy szigorubb egység legyen a liturgia felépítésében és gazdagabb váltakozás. „Ez az a két cél, melyre a jelenkor agenda-reformjának törekedni kell.” Reformra szorult mindenekelőtt a liturgialis nyelv. „Nem új fundamentum vetésről, nem is az általános rendnek lényeges változtatásairól van szó, hanem a liturgiális nyelvnek továbbképzéséről és hozzá alkalmazásához és annak biztosításáról, hogy a keresztyén hittartalom a gyülekezet részéről elsajátítható legyen.” A liturgiálisnak, tehát technikainak, túlbecsülése a civilizációnak a jele, amely a kultúra őszét szokta jelezni — ezzel a súlyos ítélettel zárja Flemming polemiáját, amely után még csak arra utal pár, rövid mondattal, hogy az igazi lutheri istentisztelet-reform önmagán túl néz, egy transliturgikus létra, ahol a lelkek minden liturgia nélkül dicsérik az Istent. A liturgiá is csak tükör, amelyre nincs szükségük azoknak, akik szemtől-szembe látnak.

Flemming könyvének e részletes ismertetése után csak egy pár szavunk van még hátra. Az volt a célunk vele, hogy ráirányítsuk a figyelmet a liturgiának nálunk túlságosan elhanyagolt kérdésére.

Bár mi nem tartozunk azok közé, akik a liturgia jelentőségét túlbecsülve a mi egyházunk bajait: a vallásos élet ellanyhulását, az istentiszteletek látogatói számának megcsappanását liturgiánk szegényes voltának rovására írják, sem azok közé, akik a reform, az újítás terén a meglevőnek eldobásán keresztül egy teljesen újnak alkotásáig akarnak

elmenni, mégis úgy látjuk, hogy ezen a téren sok bűnünk és mulasztásunk van.

Bűnünk az, hogy meglevő javainkkal könnyelműen, tékozlóan slendriánul bánunk. A mi istentiszteleti rendtartásunk elvi szempontból nézve nagy általánosságban megfelel a mi egyházunk, az ige egyháza szellemének. És ha részleteiben nézve vannak is hiányosságai (bibliaolvasás, közgyónás, kellő változatosság) a hozzáértő liturgusnak módjában áll azokat úgy, ahogyan pótolni. A hiba ott van, hogy a rendelkezésünkre álló anyagot nemcsak, hogy nem tudjuk kihasználni, de nemtörődömségünkkel, érzéketlenségünkkel egyenesen megrontjuk. Elfeledkezünk arról, hogyha a kifejezési forma, a tartalomnak érzéki megjelenítése csak eszközi jelentőségű is, de a vallás lényegéből folyólag le nem kicsinyelhető. Ezért tesznek a legszebb énekeink is határozottan kínos benyomást a zeneileg iskolázott fülű emberre és lesznek istentiszteleteink, templomaink olyan ridegekké, hogy valósággal fázik bennük a lélek.

Mulasztásunk pedig az, hogy a meglevő hiányt pótolni lusták és érzéketlenek vagyunk. Mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy csaknem három negyed évszázad óta e téren egyes szórványos kezdeményezésektől eltekintve, úgyszólván semmit sem tettünk.

A mi református egyházunknak, a lelkipásztoroknak és gyülekezeteknek egyformán nagy szükségük van arra, hogy a kultusz iránti érzékük finomodjék, hogy ne mondjam — felébredjen. Vallásos életünk középpontjában az istentisztelet áll, ennek centrumában pedig az ige. Az igehirdetés a liturgiális kerettel együtt képezi azt az ezüst tányért, amelyen az ige aranyalmáját a gyülekezetnek odanyújtjuk és amelyen a gyülekezet azt elfogadja. Mivé lett ez az ezüst tányér a mi kezünkben! Jó nem gondolkozni!

G. L.

(Vége.)

A keresztyén élet és kulturális élet.

8. A filozófiában ma már általánosan vallott disztinkcio szerint a kulturális élet harmadik nagy területe: az esztetikai szép. A szellem az esztetikai szépben szemléli önmagát. Az esztetikai szép pedig a művészetekben tárgyasul és állandósul. Amiképen az igazság a tudományban, az erkölcsi jószág az erkölcsi cselekvésben, úgy az esztetikai szép a művészetekben lesz láthatóvá és megfoghatóvá.

Az esztetikai szép nem tárgyában különbözik az igazságtól és a jószágtól, mert, amiképen az igazság a szellemiségben, a jószág ismét ugyanazon szellemiség valóságában nyeri meg a tárgyát, úgy az esztetikai szépnek is a tárgya ugyanazon valóság, mint szellemiség, vagy mint ideális kép. Az esztetikai szép megkülönböztető sajátossága a formájában van. Az a sajátos mód, amint a szellem saját magát szemléli, fejezi ki az esztetikai szép sajátosságát. Az esztetikai szépben az ideális valóság pedig olyan módon jelenik meg, abban a szellem magát oly módon szemléli, hogy befejezett, egységes egyensúlyozott, szimmetrikus formát ölt magára és ezzel a formával szervesen eggyé válik. Az esztetikai szép formáját a kosmos abszolút szép formájának egyes ellesett vonásai adják. Mivel pedig a kosmos az egész látható és láthatatlan valóság egészének, Isten gondolata szerint örök tökéletes kifejezése, ennél fogva a kosmosból ellesett vonásokban megjelenő esztetikai szép a Kijelentéssel való kapcsolatra mutat. Azonban vigyáznunk kell arra, hogyan értelmezzük a kosmos fogalmát. A kosmos nem az érzékileg adott világ, vagy annak résznyilvánulása, a természet, mert hiszen ezek is a kosmosnak csak alkotórészei, hanem a valóság egész, teljes, igazi képe, úgy, amint az az emberi szellem tevékenységei által magában az emberi szellemben rekonstruáltatik. Az esztetikai szép formája a kosmosnak mindig ebből a rekonstruált szellemi képéből vonatik el. Ez a magyarázata annak, hogy az esztetikai szép formája a sajátos szellemisége mellett mindig magán viseli az érzéki szemlélet bélyegét.

Az esztetikai szép, miután kosmikus formában érvényesül, nem az értelmi reflexiót, vagy az észet, vagy az akaratot foglalkoztatja, hanem egyszerűen csak hat. Az emberi szellem egész irracionális lényét ragadja meg az esztetikai szép, tehát elsősorban azokat a szellemi tevé-

kenységeket, amelyek leginkább emancipálják magukat az értelmi-logikai törvényszerűségek hatása alól. Ezek az érzelem, a fántázia és akarat. Az aesthetikum azonban ezeken is túl és mélyebbre hat, egészen az öntudatig.

Az aesthetikumnak az öntudatra való hatásán fordul meg az erkölcsi jószághoz való viszonya. Ebben a vonatkozásban egyenesen alaptörvényül állapíthatjuk meg, hogy az aesthetikai szép csak addig nevezhető valóban aesthetikai szépnek, amíg salakmentes, azaz érzéki izgatástól (elsősorban az erotikus izgatástól) mentes, tehát tiszta szellemi hatást vált ki a műélvezőnek lelkéből. Ennek a mértékét pedig abban kell keresnünk, és megtalálnunk, amint az öntudatra hat. Amennyiben az aesthetikai szép az öntudat azonosságát, tisztaságát és szabadságát megzavarja, tehát amennyiben salakos-ösztönös érzéseket, szenvedélyeket szabadít fel és intronizál: azonnal megszűnik aesthetikai szépnek lenni és mélyen alatta marad annak és semmiféle aesthetikai minősítést nem érdemel többé. Miután pedig az öntudat azonosságát, tisztaságát és szabadságát az erkölcsi jó parancsa biztosítja, ennél fogva az aesthetikai szép, tehát egyetlen művészi alkotás sem mondhat ellent az erkölcsi jó parancsának.

Az aesthetikai szépet kifejező művészi alkotás, mint a kultúrális élet harmadik nagy nyilvánulása, vagy dimenziója ott lép viszonyba a keresztyén étellel, ahol a művész a valóságot kifejező kosmoson át Isten Kijelentését hallja szólni, ahol tehát a Kijelentés valóban áttöri a puszta humanumot, vagy ahol a valóság és a humanum, Isten Kijelentésére utaló tényekké válnak. Ennek lehetősége annál inkább biztosított, minél inkább elbíra az aesthetikai alkotás az erkölcsi jó parancsának ítélő szavát. A komoly keresztyén életnek nincs és nem lehet viszonya olyan művészi alkotással, mely nem rejti magában azt a varázslatos erőt, hogy túl-utaljon magán a Kijelentésre, amely nem hordozza magában, nem fejezi ki a valóság, a lét fájdalmas, tragikus csonkaságát s amely nem rejti magában a Kijelentésre való szükségképeni utalást.

Bejártuk a kultúrális élet mezőit. Felmutattuk azok sajátosságait s azokat a pontokat, amelyek a keresztyén étellel való kapcsolópontokul szolgálnak, abban az értelemben, hogy a keresztyén élet forrására a Kijelentésre utalnak. A kultúrális élet csak utal a keresztyén életre, mert hiszen a humanum és a Kijelentés összemérhetetlen valóságok, de viszont a keresztyén élet a Kijelentés hatalma alatt képes fel-emelni, megszentelni és dicsőséges eszközzé tenni a kultúrális életet Isten dicsőségének szolgálatában.

T. S.

Az új liturgia.

I.

A mi Istentiszteletünk lényegét és létformáját is maga az Üdvözítő Úr Jézus határozta meg a samaritanus növel való beszélgetés alkalmával, mikor így szólt: „Az Isten lélek és akik Őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják“. Ján. 4. 24. Az örök Létezőnek emberileg megragadható legteljesebb revelációja az Úr Jézus Krisztus. Az ő benne és általa eszközölt váltás a keresztyén közösségek összetartó eleme, melynek jellemzője az üdvösség. A mi felfogásunk szerint minden istentiszteleti megnyilatkozás értékét és erejét a z embernek Krisztushoz való viszonyában kell keresnünk. Magának az istentiszteleti aktusnak a mi egyénies jellegű ugyan, de mégis kölcsönösségben kell kifejeződni, melynek normatívuma a Szentírás, mint Isten ígéjének teljessége. Isten ígéje bár kész adottság, de a teremtő és életformáló gondolat a hordozója. Az Ige és lét misztériumába elmerült és ezáltal megtermékenyült szemlélet nyomán mindig újabb és újabb gondolat villanásokban ragyog fel. Ez a prófécia. Ezért nem lehet a prófécia állandó formula, hanem időnként és egyénenként változó lelki tartalom. A liturgia pedig ennek a változó tartalomnak kell mindenkor alkalmas kerete legyen.

Az Istentiszteletnek mindig az a formája a legmegfelelőbb, Kálvin szerint is, amelyben a Krisztus váltása a legteljesebb mértékben kifejezésre jut és ily módon a bűnös, gyarló ember az Istennel való békességet valósággal megélheti. Mikor a szertartásokra nézve Kálvin rövid útmutatást ad, nem akar kötelező rendszabályokat felállítani, sőt ellenkezőleg azt hangoztatja, „hogy az építés céljából inkább a viszonyokhoz kell alkalmazkodni, mert ugyanazon forma nem minden időben alkalmas.“ Jól lehet a liturgia történeti képződmény s így első sorban a történeti síkban ismerhető meg, azonban a keresztyén világszemléletet tekintve, nem volna érdektelen a keresztyénség kedetén belül kialakult liturgiák keresztszövetét is megfigyelni, hogy annál élesebben szembetűnjék a kálvini felfogás helyessége és másfelől pedig annak a mai viszonyokhoz mért alkalmazásának szükségessége.

Kálvin azt követeli, hogy a szertartás kevés, könny-

nyen megtartható és egyszerűsége mellett is magasztos legyen. Az Isten tiszteletének lényegét az igehirdetésben jelöli meg, de figyelemmel van azokra a mozzanatokra is, „ami az embert a profán életből az evangéliumhoz vezeti.“ Maga a pusztai igehirdetés az istentisztelet lényeges alkatelemét, a kölcsönösséget hagyná figyelmen kívül, mert ez esetben szintén csak a liturgus végezne aktív szerepet, míg a gyülekezet csak percepcióra volna utalva, így meglehetősen passzivitásban maradna, mivel végre „az igehirdetés mégis csak legalább külső formáját nézve egy embernek szabad beszéd által azon igyekezete, hogy az Igében magát és szent közösségét nekünk ajándékozó Isten más ember közösségében a Szent Lélek által jelenvalóvá legyen.“ Istennek az Ő igéje hirdetése által való megéreztetése megtapasztalása, vagyis ami a hívő lelket valóban a numen praesens elé állítja, ami által egyedül nyerhetünk valóságos és kifelé is ható erővel bíró vallásos tapasztalatokat, mennyiségi és minőségi gyarapodást — csak a léleknek megfelelő hangoltatása nyomán érhető el. Ezt a lelki felkészülődést minden egyes hívőnek hozzáférhetővé kell tenni s már maga ez a szükségyszerűség is indokolja a kölcsönösség fontosságát.

Az Istentisztelet három főtenyezője: az Isten Igéje, a gyülekezet és a liturgus, s e három tényező összhangzó szemléletéből juthatunk az istentiszteleti rendtartásra nézve egyedül helyes szempontokhoz. A különböző korok és felfogások, úgyszintén a különböző felekezetek tendenciái szerint majd az egyik, majd a másik tényező fontossága kerül előtérbe, ez adja meg az Istentiszteletnek is jellegzetes alapját. Az apostoli korszak után extensive fejlődő keresztyénségben — s világi elhelyezkedés következtében — az Egyház kiépítésével a liturgus személye lesz a döntő, mert az Egyház ő rajta keresztül érheti el legjobban célját s ő benne realizálódhatnak legsikeresebben az Egyház céljai és törekvései. A kölcsönösség a mi az őskeresztyéniséget annyira jellemezte, mind inkább háttérbe szorul. Az Istentisztelet nem benső vágyódások, érzések, közös cselekvényben való kifejezése, nem kölcsönös kiscserélődés azzal a szándékkal, hogy az által az egyes bensőleg emelkedjék és az életét befolyásoló élményekkel gazdagodjék. Az Istentisztelet az O-testámentumi áldozat formáit veszi fel, azonban annak tartalmi vonásai nélkül. A reformátorikus mozgalom az ellenkező szélsőségeket váltotta ki, mert az egyes szektáknál a kölcsönösség szintén mellőztetett, mint pl. a Quákereknél.

Ha ker. felekezetek Istentiszteleti formáit vizsgáljuk,

a melyek közt az orgánikus kapcsolat kétségtelen, érdekes — mondhatni törvényszerű vonatkozásokat figyelhetünk meg. Az egyik irányt követve az Istentiszteletben az aktivitás egyik tényezőre tolódik és pedig a liturgusra, a kultusz mint isteni berendezkedés a fülre és szemre ható gazdag pompával jelentkezik. Viszont a másik oldalról nézve minden külső disztól mentesen csupán a gyülekezet jut előtérbe. Az első irány legjellegzetesebb képviselője az orth. egyház liturgiája — míg az-utóbbié a szektáké.

E két véget között az egyensúly egyesek állítása szerint a lutheri egyház liturgiájára esnék, mi azonban nem jelentheti egyszersmind azt is, hogy az evangélium szellemének is ez a legtisztább kifejezése. Mert ha el is fogadjuk azt a megállapítást, hogy a hívők vallásos vágyódása általánosságban ép oly kevésbé találhat teljes kielégülést csupán Isten Igéje hirdetésének egyoldalú előnyösítésében, mint a tulnyomó kultikus ceremóniákban, ha vallás pszichológiai megfigyelések is támogatják a lutheri egyház liturgiájának életképességét és teljességét, még is az istentiszteleti berendezkedés legfőbb kérdése az Igehirdetés, minden egyéb csak ennek érdekében jöhet számításba.

Kálvin a szertartásokra nézve sem tartja lényeges dolognak a különféleséget, „csak egy lényeges dolog legyen meg mindegyikben: vezessen mindegyik Krisztushoz.” Már pedig semmi egyébtől nem remélhetjük ezt, mint az Igehirdetéstől. Azonban egy dolgot még sem lehet figyelmen kívül hagyni, melyet bizonyára maga Kálvin is sejtett, mikor a fentebb ismertetett felfogását kifejezésre juttatta. Bizonyára megsejtette ő is a nép és vallás pszichológiai jelenségek nagy fontosságát, valamint a különböző felekezetek szertartásainak önkéntelen egymásra hatásának erejét, ezért nem ragaszkodott az ő szokott határozottságával minden időkre és helyre kötelező rendszabályok felállítására. Hitvallásunk az Isten tiszteletére nézve világosan kifejezi, hogy Istent csak úgy szabad és lehet valóban tisztelni, amint Ő azt igéjében megparancsolta (Heidelbergi Káté 96.97. k.). Minden istentiszteleti rendtartásnak ezen kell felépülnie azonban oly módon, hogy célját a vallásos vágyódásnak közösségben való kifejezését valóban elérhesse és eredménye a vallásos élet gyarapodása tényleg bekövetkezhessék és biztosíthassék.

A szertartásnak az ige hirdetésen kívül ennek a vágyódásnak az élénkítésére és az eredmény rögzítésére szükséges mozzanatokat kell magában foglalnia. Most az a kérdés, mi-ben látjuk ezeket s hogyan váltódik ki általuk a kérdéses cél és eredmény?

A kálvini liturgia kész valóságnak veszi az ember bűntudatát, legalább is feltételezi, hogy mindenki előtt világos

bűntudatának tartalma, ezért mindjárt a verba solemnia-szerű invokáció után a nyilvános bűnvallomással akarja felhangolni a lelkeket. Bizonyos, hogy az embert gyarlóságaira, tévedéseire, bűneire való emlékeztetés legtöbbször elevenen meg tudja ragadni és a profán életből kiemelni is képes. Ámde a bűnvallomás komolyságára a mai embert ma már szintén elő kell készíteni. Szerintem a bűnvallomás közvetlen előfeltétele az Igehirdetésnek. Azért már lélektani szempontból is éppen a prédikáció elé tenném.

A vallásos vágyódás ébresztője a hangulat. Ez az atmoszféra, amiben a lélek vágyai kitüzesedhetnek. Azért mélyre látó intézkedés volt az Istentiszteletnek énekkel való bevezetése. Már a gyülekezés alatti éneklés közben kezdti te-regetni szárnyait a vallásos hangulat. Ezért a hangulatot felszító mozzanatok egyik legfontosabbjának tartom az éneket.

Konkrétizálva az elmondottakat szerény elgondolásom szerint a vasárnapi istentisztelet a következő részekből állana.

1. Gyülekező ének. Ez alatt a hívek elfoglalják helyeiket, úgyszintén a pap is. (Két-három versés ének.)

2. A pap az Úr asztala mellől invokációt mond, mire a gyülekezet ezt, ha más szövegben is, felállva énekli (egy szakaszos ének).

3. A pap imádkozik az Úr asztala mellől a gyülekezettel. Mi atyánkot mondanak együttesen.

4. A gyülekezet énekel 2—5. vers. (Ennél hosszabb verszetű énekekre nincs szükség. (A pap felmegy a szószékbe.)

5. Bűnvallomás. Szabatos, kötött formával, leborulva vagy térdenállva.

6. Liturgiális bűnvallomásszerű ének.

Csend 1—2 percig.

7. Textus, Igehirdetés.

8. Nagyimádság, kollektákkal, Mi Atyánk, abszolútio.

9. Adakozás.

10. Befejező hálaadó ének.

11. Áldás.

Az 1—6. pont a mindennapi életből való kiemelkedésnek folyamatát jelzi, a 8—11. pedig az Ige hatásának megerősítését célozza. Mi indokolja ezt az első pillanatra, talán hosszadalmasnak tetsző vasárnapi liturgiát? A felelet egyszerű: elsősorban a mi sajátos viszonyainkban rejlik magyarázata. A vallásos szemléletek és tendenciák különbözőségéből sarjadt elvi szétágazásokon kialakult felekezetek liturgiái a mi református hitéletünkre is rávetik árnyékukat. Érdekes volna statisztikailag megállapítani, hogy egyh. kerületünk szétszórta egyh. közösségeiben összesen hány vegyes házasságban élő családunk van és

hány gyülekezetünk él teljesen tiszta kálvinista légkörben értvén alatta azt, hogy egyh. közösségben semmi más felekezet nincs még a közvetlen szomszédságokban sem. Így hozzávetőlegesen is megállapítható a felelet az előbbire nézve, hogy nagyon sok, az utóbbira pedig, hogy nagyon kevés. Ki merné tagadni, hogy gyülekezetinknek vallás — topográfiai viszonyai nem volnának hatással hitéletünkre? Nincsenek-e misét hallgató, bűntöt tartó, szentképeket őrző, barkákat szentelő és Szent Antaloknak titkon adakozó, ráolvasást eszközöltető Szt. Demeter, György, Illést félő, remegő és ünneplő kálvinistáink? Nem liturgiánk szegénységének következménye, de Igehirdetésünk hatástalanságának nem csekély bizonyossága. Az újabb homélikai tusakodások hiába próbálkoznak csupán a pap rovására írni minden bajt, mert valahol egyebütt is hiba van és pedig abban, hogy a misztisztiszeleti rendtartásunk csak az értelemre apellál s a kedélyről egészen megfeledkezik. Míg a többi liturgiák, ha a füleken és szemeken keresztül is a kedély mozgalmasságában akar közelebb jutni céljához, addig mi — igaz Istenhez egyedüli méltó tisztelet — a gondolatok (ha valóban azok mindég lelkes és Isten akarátát, célját megvilágosító gondolatok volnának) zuhataga alá állítjuk a hívó lelket. Nagyon érthető, ha a modern zaklatott életű ember a kedélyét érintő idegen formákra tekintet. Az emberi lélek mai ismerete mellett nem kétséges, hogy a legszebb gondolatok ereje is az élet mindennapi küzdelmeiben letompult vagy egészen más irányban érdeklődő értelemre csak a felhevített kedély segítségével tud valóban eszméltető termékenyítő hatásokat eszközölni, gazdagabb, bőségesebb, derültebb, igazibb élethez segíteni. Az evangéliom a kegyelem kíséretében az embert egyenesen új életre hívta el, „az evangéliom a szívekben ébredés volt az életre,“ de tegyük hozzá menten új élet vágya benne van a szívek ébresztése, már pedig a mi liturgiánk mellett, bizony nem csoda, ha sokszor alszik a szív és a test egyaránt.

Ha a kultusz kifejező cselekmény, akkor az nem lehet csupán egynek cselekedete, de részt kell venni valóban cselekedettel, aktíve abban a gyülekezetnek is. A célt, az életgyarapodást (épülést), csak a perceptióra szorítva elérni — mutatják a tényleges viszonyok — nem lehetséges, kivált pedig a lelki élet tényeit még ma is megérteni és értékelni alig tudó tömeget illetőleg. Az épülést az esztétikai élvezettel vagy fogalmak egymásra halmozásával, vagy momentán akarti megindításokkal még megközelíteni sem tudjuk. Legcélravezetőbb útja ennek szerintem az eszméltetésben van. A pneumatikus Igehirdetésnek is épen ez a legközvetlenebb célja. Az eszméltetésre legbiztosabban a felhangolt kedély vezet rá, mikor már a mindennapi lét

küzdelseiben elfáradt képzeletet a vallásos vágyódás szárnyaira vette s eleven és ható szemléletek elhatározásokra, vezető és tettekbe siető sokasága rajzik a lélekben. A bontakozó képek rendezésénél határozott kiformalásáról éppen az Igehirdetés gondoskodik. A többi liturgiákban talán több alkalmas elem van a szemléletekre, de azok magukra hagyatva a hangulattal szétfoszlanak, mert az eszméltetésnek sem egységes biztos irányítása nincsen meg bennük, sem pedig akarati aktusok beleszövésével nincsenek megrögzítve. A predikáció szemléletességének átható ereje azonban csak a sajátos szemléleti formák között — melyeket a közös kultuszcselekmények már eleve kijelölnek — köthető le az eszméltetés kiváltására és az életgyarapodás eszközzésére. Ezért a kálvini álláspont teljes respektálása mellett is a szertartásban az egyéni és tömegpszichológiai tényeket figyelemre kell méltatni az egyszerűség mellett a lélektani folyamatoknak megfelelő változatosságra törekedni. ma elengedhetetlen feltétele a helyes Istentiszteletnek.

(Folyt. köv.)

M—y.

SZERKESZTŐI ÉS KIADÓHIVATALI ÜZENETEK.

Kiadóhivatalunkhoz 1927. július 1-éig a következő előfizetések folytak be: Kövér Árpád Tornalja 83, Bartha Péter Torboszló 50, Menyhárt Elek M.-Beréte 250, Takács Ferenc Csikszereda 150, Jancsó Lázár Páké 80, Dakó Lajos Ploesti 250, Bőjthe Andor Marosjára 250, Kovács Károly Alvinc 350, Nagy Ferenc Tövis 200, Theol. önképzőkör Pápa 300, dr. Vágó Károly Koltó 125, dr. Vágó Károly Koltó 60, Szabó Dániel Rejőcsaba 300, Argai György Pürkerec 250, Szabó Endre Szinérváralja 300, Szutor Jenő Beregszász 327, Horváth Jenő Nagyenyed 200, Péter Antal Balázsfalva 250, Ref. lelkeszi hivatal Nagyenyed 450, Borbáth Dániel 100, Benőcze József Balavásár 250, Tóth László Nyárádkarácsony 100, Jancsó Lajos Marosújvár 200, Mátyás Ernő Sárospatak 390, Kiss Ferenc Debrecen 50, Kósa Béla Szamosardó 300, Benedek Árpád Kvár 250, Kovács Árpád Nagyborosnyó 125, Balogh Ferenc Alsósfalva 250, Hegedüs Albert Szalács 500, Balogh Gyula Szemlak 125, dr. Gyenge János Nagyvárad 350, Balogh Bertalan Bors 400, Orosz Lajos Érkeserü 201, Benkő Ágnes Kvár 100, Erdős Gábor 370, Kovács Árpád Nagyborosnyó 195, Csejme Ádám Czege 50, Jung Keresztély Besca 750, Nagy Géza Sajószentandrás 195 lei.

Ahitat]percei.

Útmutató a Biblia naponkénti olvasásához.

1927. július—szeptember.

Julius.

1. III. Móz. 24:16. Szörnyű, de méltó halál az Ur nevének szidalmazójára. Ezzel szemben áll az imádság: Szenteltessék meg a te neved. Hogyan tehetem ezt?

2. Csel. 5:41. Örvezdezem-e, ha az Ő nevéért szenvedhetek. Hol van nekem erre alkalmam? Zugolódóm-e érte, vagy boldogan köszönöm meg. Imádkozzam ezért.

3. V. Móz. 5:11. Szentté tenni az Ur nevét életemben. Mit kell kivetnem belőle, hogy az egészen az Övé lehessen? Szentlelke segít levetkezni bűneimet.

4. Jak. 3:6. Nyelvem Istent szolgálja-e, beszédeim dicsőségére, vagy gyalázatára vannak az Urnak? Rá kell szoktatnom ajkaimat az ő dicséretére.

5. Ezsa. 52:11. Meg kell szakítanom minden érintkezést avval a világgal, mely Istent nem tiszteli és nem neki szolgál.

6. Zsolt. 101:2. Ez legyen szívem óhajta: Mikor jó el hozám az Ur? Várnom kell Őt tisztaságban és alázatosságban.

7. Luk. 6:5. Ura-e ünneplésemnek az Ur? Ünnepeim és pihe-nésem szent neve dicséretével van-e tele, vagy a világ hiu élvezetei kergetésével? Hogyan tehetem ünnepemet igazán az Ő tiszteletévé?

8. V. Móz. 26:17—18. Szent Fiában örök szövetséget kötött velem az Ur, ennek jele, hogy hívott és keres. Erre hív el szövetsége.

9. Esdrás 8:22. Védelmemre nem szabad soha máshoz folyamodnom és másban bíznom, mint az Urban, ki engem a legnagyobb védelemmel óv és véd. Hadd vessem bizalmamat egészen reá.

10. V. Móz. 5:12—15. Isten törvényei és akarata szent. Mennyi-szer megszegem ezeket naponta. Indítson ez igaz bűnbánatra és bocsánatért való esedezésre, mely Krisztusban kijelentetett.

11. II. Móz. 21:15. A szülők tiszteletét Isten semmiféle törvény-nyel nem helyezi hatályon kívül. Feljebbvalóim iránt és szüleim iránt igaz szeretettel kell vielkednem.

12. Ésa. 59:2. Bűneim elszakítanak Istentől, ezt kell meglátnom először, aztán kérni Krisztus által a bűn legyőzését.

13. Zsid. 4:13. Isten előtt nem lehet felékesítve megjelenni. Ő úgy lát, aminők vagyunk. Mutassuk meg előtte magunkat nyomorúságunkkal, hogy kegyelme felékesítsen.

14. II. Kron. 1:11. Az alázatos szív drága Isten előtt. Törek-szem-e alázatos és engedelmes szívre. Krisztus ad erre erőt.

15. Eszter 4:13—14. Hűnek kell maradnom népemhez, annak bűnei, s megpróbáltatásai között is. Tudom, hogy vele célja van Istennek és én is munkálni akarom ezt a célt.

16. Zsolt. 90:16. Isten azt akarja, hogy az Ő munkája, mellyel engem megváltott, megláttassák életemen. Tiszta, szent, és neki tet-sző étellel látottat ez meg. Ilyen-e az én életem?

17. V. Móz. 5:16. Isten iránti kötelességem tisztelni szüleimet és feljebbvalóimat. Mi fogyatkozásom van ebben? Mit teszek jövő-re.

18. I. Móz. 4:9. Isten Igéje felelősségre von engem testvéreim felől. Mit kaptak tőlem, mit mutattam nekik?

19. Máté 5:5. Milyen nehéz szelídnék lenni e világban! Hányszor véték ez ellen napjában! De Krisztus adhatja lelkembe a szelídség lelkét, ha kérem.

20. Ezék. 18:4. Vétkeim súlyát és felelősségét érezni, már nagy kegyelem az Úrtól. Igyekezem meglátni az Ő ítéletét a bűn felett, hogy megváltó kegyelmét érezhessem.

21. III. Móz. 19:17. Természetemnél fogva hajlandó vagyok felebarátom gyűlölésére. Ezt nem tagadhatom el. Szabadulás csak az Urnál van, mert a gyűlölet vége halál.

22. Máté 5:25. Hát még attól milyen messze vagyok, hogy ellenségem szeressem! Kérnem kell rá a Szentlélek ajándékát.

23. Csel. 10:43. A Szentlélek ajándékát csak a hívő lélek veheti. Hinnem kell benne, hogy Isten adja nekem ha kérem.

24. V. Móz. 5:17. A gyilkosság bűne rajtam is uralkodik, ha cselekedetben nem is, de gondolatban és érzületben igen.

25. Csel. 4:19. Istenre hallgatok-e tulajdonkép, vagy az emberre? Ezt a kérdést fel kell tennem és el kell döntenem.

26. Jerem. 49:16. Az én könnyelmű, Istent nem tekintő szívem, hányszor megcsalt engem bánattal, bajokkal, bűnökkel. Oh, ha az én örökké szilárd köszáalomhoz mehetnék, hogy benne bizzam!

27. Zsolt. 27:4. Boldog órák, melyek az Ur dicsőségét mutatják meg nekem. Imádkozom, hogy teljék igazi örömem az Ő dicsőségében.

28. I. Thess. 4:7. E világ tisztátalanságától távol kell maradnom. Mik azok életemben, melyek nem állják meg az Ur tiszta tekintetét?

29. Ezék. 37:1. Az Ur a halott világot is élővé teszi Igéje által. Az én szívemet is, szerető szívvé, életemet szolgálattá.

30. Máté 5:28. Isten szemei előtt a gondolat is bűn, pedig az én szívem gonosz gondolatokkal van tele. Ezek ellen csak Krisztus tud megvédeni, hozzá imádkozom.

31. V. Móz. 5:18. Hogy tisztán tartsam lelkemet a gonosztól, Sokat kell foglalkoznom Krisztus ügyével. Ő mindent megtehet.

Augusztus.

1. Máté. 6:31. Nehéz dolog nem aggódni az élet gondjai és saját életem változásai között, ezért gyakorolnom kell magam, hogy mindent Istenre bízjak.

2. Ezék. 22:30. Sénki sem volt, aki megmentse Izráelt a pusztulástól, Isten engem azért állított ide, hogy üzenetét vigyem az ellenálló és ellenszegülő népnek, hogy engedelmeskedjenek.

3. Zsid. 13:16. Isten életemet és minden erőmet kívánja áldozatul, bár tudnám neki adni, halából kegyelméért!

4. Csel. 24:16. Gyakorolnom kell magamat, hogy lelkiismeretem mindenkor tiszta és botrányozás nélküli legyen.

5. II. Kron. 33:10. Manassé népe nem figyelt az Urra. Én hányszor nem figyelek, mikor szólít, mint most is.

6. Jób. 22:2—3 Istennek a mi jóságunk nem használ semmit. Csak nekünk öröm és boldogság, hogy kegyelme felém fordul.

7. V. Móz. 5:19. Minden vagyonom és erőm az Uré, nem szabad megvonnom tőle. Adakozom-e és áldozok-e nem a feleslegből, de a szükségesből annak, ki szent Fiát értem áldozta?

8. Csel. 5:3—4. Rettentő a Sátántól elfoglalt szív. Imádkozom, hogy az Ur tartsa kezében szívemet.

9. V. Móz. 1:17. Embernek nem szabad ítélni, mégis milyen könnyen mondok ítéletet mások felett. Nézem bűneimet és alázatosságot tanulok.

10. I. Thess. 5:15. Mikor és kinek fizettem legutóbb rosszal a rosszért? Ezt tiltja Isten törvénye. Jóvá kell tennem.

11. I. Ján. 2:22. A legnagyobb hazugság és legnagyobb bűn, megtagadni az Urat, megváltómat. Elismerem-e én Őt?

12. Jak. 5:19–20. Van-e mellettem eltévedt, a bűn sarában élő tesvér? Mit tehetek, hogy az evangéliumot hozzá vigyem?

13. Zsolt. 40:6. Isten mi mindent tett értem. Felsorolom kegyelme jeleit, mellyel körülvett, ez engem megtérésre, hálára hív.

14. V. Móz. 5:20. Ajkaim, ezek a zabolátlan ajkak, hányszor szólottak csak mostanában is rágalmat másokról. Uram uralkodj te ajkaimon, hogy azok csak téged dicsérjenek.

15. I. Ján. 2:16. Életemben sok olyan van, ami nem Istent dicséri. Ezeket ki kell küszöbölöm onnan az Ő segítségével.

16. Zsolt. 1:1–6. Ha én ilyen boldog ember tudnék lenni. Ebben keresem-e én a boldogságot, Krisztus megmutatja az utat.

17. Jak. 1:14–15. Ez az én tapasztalatom, a kívánság vezet a halálra. Ezt csak úgy lehet megakadályozni, ha a kívánságnak gátat vetek és Krisztust hívom segítségül.

18. Jer. 22:21. Régi szokás, nem hallgatni az Urra. Hányszor kiáltott hozzám, hiába. De most engedelmeskedni akarok neki.

19. Zsid. 10:24. Isten egymásra bízott bennünket, hogy szeretettel hordozzuk egymást. Ki az, akit én hordozok így?

20. Jak. 4:1. Lelkem és testem gonosz indulatok és szokások rabságában nyög. Akarok-e tőlük szabadulni Krisztus által.

21. V. Móz. 5:21. A kívánságot csak Isten tudja bennem megakadályozni. Imádkozom, hogy uralodjék Ő életem vágyai felett.

22. I. Ján. 4:16. Isten szeretete körülvesz engem, ezt kell mutatnom másnak is, és megmaradni az Iránta való szeretetben.

23. Jer. 20:9. Oh, ha engem is indítana az Isten szeretete. Kérem Istent, hogy ébressze fel ezt lelkemben iránta.

24. Zsolt. 84:3. Vágyakozom-e Isten és az Ő Igéje iránt igazán, vagy csak szokás nálam a Biblia olvasása, jól meg kell vizsgálnom magamat efelől.

25. Eféz. 5:2. Napról-napra eszembe kell idéznem a Krisztus érettem történt áldozatát és figyelmem szerető szavára.

26. Róm. 13:7. Mindenkinek szeretettel tartozom. Kinek adok ehelyett naponta rossz szót, haragot, gyűlöletet?

27. I. Kor. 13:13. Krisztus szeretetét először kell megéreznem, hogy magam valaki iránt szeretetre gyűlhassak.

28. Máté 22:37–40. Naponta meg kell néznem magam e parancsolat tükrében, hogy belássam nyomorult voltomat.

29. II. Sám. 24:14. Még bűneim között is jó az Ur kezébe esni, mert kegyelme készen áll annak, aki elfogadja azt.

30. Jerem. 33:3. Minden kérdésemet és kételyemet az Urnak kell tudtul adnom, és tőle várnom a választ. Ő megfelel.

31. Máté 11:25. Ez a titok, a kegyelem titka, el van-e rejtve előttem, vagy életemen tapasztalva, megjelentette nekem az Ur.

Szeptember.

1. Márk 10:14. Hogyan engedhetem, sőt vezethetem Hozzá azokat, akik reám vannak bízva, gyermekeimet, testvéreimet.

2. Zsid. 10:37. Ki tudja mennyi idő van még hátra életemből, talán egy óra sem. Azért meg kell térnem.

3. I. Pét. 2:20. Isten alkalmat ad nekem, hogy szenvedjek anélkül, hogy visszaadnám. Ha elfogadom ezt a próbát, megmutatja az érette való szenvedés áldását.

4. Máté 13:30. Isten ítélete kiválasztja életemből a gonoszt és a jót. Igyekezem, hogy kegyelme által mindent kizárjak életemből, ami bűn.

5. Zsolt. 73:16–17. Isten mellől meg lehet érteni a gonoszok sorsát és a magam élete titkait.

6. Titus 2:7. Nehéz dolog bűnös élettel például szolgálni másoknak, az én életem pedig ilyen.

7. Kol. 3:13. Krisztus megbocsátott nekem, bűnösnek, hogy tarthatnék haragot mással. Első dolgom lesz, hogy megbékülök vele, aki megbántott.

8. Róm. 9:26. Isten engem az Ő kedveltjének hív, Krisztus által. Ezt neki szentelt étellel hálálhatom meg neki.

9. II. Pét. 3:17. Az én erősségem Krisztus kegyelme. Ebből engedetlenségem és macakosságom által eshetem ki.

10. Máté. 9:12—13. Krisztus hozzám úgy jó el és akkor segít, ha tudom, hogy halálos beteg vagyok. Nem szabad titkolni

11. Máté. 13:31. Isten országa így lesz nagyvá az én szívemben és a világban. Semmit sem tehetek érte, de imádkozhatom.

12. Máté. 7:12. Cselekedeteim mértéke másokkal az lehet, hogy Krisztus mit tett értem. Így akarom, hogy velem bánjanak.

13. II. Kron. 32:8. Ellenségeinktől nem szabad félnünk, míg az Urral vagyunk. Aki Isten mellett van, mindig a legerősebb.

14. II. Pét. 1:19. Sötét szívemben akkor fakadt fel a hajnal, mikor a Krisztus világossága lépett abba belé.

15. I. Tim. 6:19. Életem igazi kincse az Istennel való élet. Számítok-e még más kincsre vagy erre adom magamat?

16. Csel. 8:20. Isten kegyelmét és Szentlelkét semmi földi vagyonnal és semmi érdemmel megszerezni nem lehet. Ha szükségem van rá, alázatosan kérem tőle.

17. Luk. 17:20. Milyen nagy kegyelem Istentől, hogy gyöngé életembe az Ő dicső Országa magvát helyezte.

18. Máté 13:44. Meg kell találnom Isten kegyelmének elrejtett kincsét életemben. Keresni kell alázatossággal, önmegtagadással.

19. Péld. 6:16—19. Ha megvizsgálom magam, mennyiben találok meg bennem ezeket, amiket az Ur gyűlöl? Csak hozzá folyamodhatom, hogy tisztítson meg ezektől.

20. Jób 36:2. Igazat kell adnom Isten Igéjének, mely engem bűnös és nyomorult léleknek, Őt dicső királynak mutatja.

21. Zsid. 11:39—40. Isten minden régi ígérete, melyet népének adott beteljesedik Krisztusban, így az én életem is benne lesz egészzé és teljessé.

22. II. Pét. 3:9. Isten hosszútűrése kegyelem, hogy nem akar azonnal elveszteni vétkeimért. Indítson ez engem bűneim igaz bevallására és megbánására.

23. Zsolt. 78:36—37. Ajjam és szívem mennyire nem vallják ugyanazt, egyik dicséri az Urat, másik ellenére jár.

24. Máté 20:28. Az én Uram eljött, hogy szolgáljon nekem és érettem életét adja. Én ne szolgálnék-e neki másokon át, és ne adnám egész életem érte?

25. Máté 20:16. Engem, ki utolsó voltam bűneim miatt, az Ur kegyelme az Ő választottai közé vett. Ez engem hálára indít.

26. Luk. 10:20 Isten Krisztus által biztosított felőle, hogy nevem az élet könyvébe írta. Ezért csak hálás lehetek érte egész életemben.

27. I. Kir. 18:21. Az én életem nem folytonos megosztás-e a bűn és az Ur szolgálata között. Kérem Istent, hogy adjon nekem Ohozzá mindig állandó szívet.

28. I. Krón. 28:9. Minden szívet, az enyémet is látja az Ur és megítéli. Oh, ha megállhatnék előtte igaz szívvel.

29. I. Kor. 1:27. Hogy én a világ szerint mi vagyok és a világ mit gondol felőlem, mellékes, ha az Ur választottai közé tartozom.

30. Csel. 10:35. Nem személyválogató az Ur, mindenki kedves előtte ki szereti őt. Uram adj az én szívembe engedelmes szeretetet irántad.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT” ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

I. ÉVF. 6. SZÁM. ~ EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI. ~ 1927: JUNIUS.

Istennek szentelt dolog.

Józs. 7 13

Ákán bűne rettenetes volt, mint azt az előző részből és a következőkből láthatjuk. Talán a mi szemeink előtt nem is olyan veszedelmes és rettenetes ez a dolog, mert a mi szemeink már elhomályosultak az iránt, hogy meglássuk, mi bűn és mi nem. De Isten szemei ma is bűnnek látják a bűnt. Ákának az volt a bűne, hogy azt, amit Isten saját magának tartott fenn és amihez embernek nem lett volna szabad nyulnia eltulajdonította és a saját használatára akarta fordítani. Elrabolta az Úrtól azt, ami az Úrnak szent és elidegeníthetetlen tulajdona.

A mi életünk Isten tulajdona. Krisztus által váltotta meg és tette a magáévá, miután mi a bűn szolgaságába adtuk és bemocsokoltuk azt. Ettől kezdve mi nem lehetünk a magunkéi, csak Istené, aki mindennél drágább árt fizetett értünk, az Ő drága Fia vérét. Ha tehát mi a magunk életét és lelkét magunknak akarjuk megtartani és el akarjuk vonni az Isten szolgálatából, akkor épen azt a bűnt követjük el, amit Ákán, aki ellopott az egészen Istennek szentelt dolgok közül. Ezért nem tartjuk eléggé tisztán a lelkünket és életünket, ahogy abba semmi olyan ne hatolhasson, ami azt eredeti rendeltetésétől, a Krisztus szolgálatától elvonná. Meg kell keresnünk ezeket életünkben és le kell mondanunk róluk.

De ugyanaz áll arra a munkára és azokra a gyermekekre, akiket az Úr a vasárnapi iskolában adott kezünkbe. Ezeket és azt a munkát Isten saját magának tartotta fenn, neki van szentelve. Óvakodjunk tőle, hogy azt saját hasznunkra, hiúságunk eszközévé tegyük és ezzel elvonjuk attól, hogy az örökkévaló szent Isten dicsősége legyen általa nagyobb a világon. Úgy kell néznünk mindig azokra a gyermekekre, mint akik Isten elidegeníthetetlen tulajdonai épp úgy, mint a mi lelkünk Isten elvitathatatlan tulajdona. Napról-napra vezetni őket közelebb ahhoz, akihez tartoznak, segíteni legyőzni lelkükben az ellenállást és odavezetni őket a Krisztus lábaihoz.

Igy a mi életünk is napról-napra közelebb fog jutni hozzá és mi magunk nemcsak elhívás szerint, de ténylegesen is jobban és jobban leszünk a mi Urunk tulajdonaivá.

Ninive.

A Bibliában e híres régi város neve gyakran előfordul. Jónás prófétát ide küldötte az Úr, hogy hirdesse a népnek a közelgő ítéletet, mint az a Jónás könyvében olvasható. Náhum próféta megjövendöli a város közeli pusztulását (Náh. 1:1; 2:3.), Jézus is hivatkozik erre a városra, mondván, hogy e város lakosai, kik hittek a Jónás predikálásának, meg fogják szégyeníteni az ítélet napján a zsidókat, ki az Isten Fiában nem hittek (Máté 12:41. Luk. 11:32.).

A város a Tigris folyó mellett feküdt s már Kr. e. 3000 évvel fennállott nagy vásártere, erődítményei stb. voltak. A nevét az asszír nép által tisztelt istennőtől Nin-től kapta s asszír nyelven Ninuanak nevezték. Kr. e. 722—606-ig nagyon nevezetes város s olyan királyok székhelye volt, akik Izráel történetében is szomorú nevezetességre tettek szert s a Bibliában is említettnek, köztük Sargon, aki Samariát hódította meg (II. Kir. 17.), Senakherib, aki Juda országa ellen vonult (II. Kir. 18 és 19 fej.), Esárhaddon, (említették Esa. 37:38. és Esdr. 4:2) Sardanapal stb.

Ninive ebben az időben olyan hatalmas város volt, melynek királyai az egész világot rémülettel töltötték be. Palotájuk a város egyik halmán volt, melyet mesterségesen megnagyobbítottak. Sargon király építtetett ide egy királyi palotát, üzleti épületet és három templomot, a királyi palotát a többi királyok bővítették és szépítették. Ezen építkezéseknél mind foglyok, s köztük zsidó foglyok is működtek közre, az erődítéseket nagy mészkösziklákból készítették. Gyönyörű parkok, sétaterek voltak a palota körül, melyekben az illatos virágok messze küldötték illatukat. A sziklák között is virágos kerteket állítottak fel, s a kerteket mesterséges csatornákkal öntözték. A kertekben gyönyörű tavakat készítettek mesterséges úton és azokban hattyúk úszkáltak. A királyi palota kapuit oroszlánok és bikák, valamint emberek kőből kifaragott alakjaival díszítették, a falakat alabástromlapokkal borították be, melyekre színes domborművekben vésték fel királyok győzelmes hadjáratai leírását és ábrázolását. Különösen híres volt a Sardanapal király oroszlán-terme, mely küzdő és megsebesült oroszlánok domborműveivel volt díszítve. 1854-ben, mikor ásatásokat végeztek ott a régi Ninive helyén, napvilágra jutott ez a gyönyörű terem is s egy angol tudós, aki az ásatásokat végezte, felfedezte ott az asszír királyok könyvtárát is, mely 22 ezer, ékírással beírt égetett cserépből állott. Ezek megfejtésével nagyon sok

érdekes dolgot tudtunk meg az asszír-babiloniai nép műveltségéről. A palota padlóját díszes téglák s rajtuk drága művi szőnyegek fedték, a mennyezetet pedig elefántcsont, arany, ezüst s más drágaköbötétek díszítették. A Senakherib palotájától egy 31 méter széles gyönyörű út vezetett, melyet istenek és királyok embernagyságú szobrai szegélyeztek. Az állatkertben sokféle idegen állatban gyönyörködhetett az emberi szem.

A gazdag királyok alatt a népnek is jól ment a dolga, a kereskedelem és ipar virágzottak. Sofonías próféta szerint Ninive „víg város“ volt (2:15) s Jónás szerint 120 ezer lakósa volt, de sokan azt mondják, hogy ebbe Jónás csak a gyermekeket számította bele s hogy az összes lakóskok száma több volt 600 ezernél is. A város terjedése mind nagyobb és számosabb épületek emelését tette szükségessé s a gazdagok fényűzése mind nagyobb és nagyobb lett.

Kr. e. 606-ban a „vérszopó város“, amint Náhüm próféta nevezi (3:1) hirtelen elpusztult. Az asszír-babiloni uralmat egy újonnan feltámadott nép, a médek népe megdöntötte s az asszirok győzhetetlen serege meghalt utolsó királya, Sarkes védelmében, mint azt Náhüm próféta előre megmondotta. A győztes méd seregek mindent elpusztítottak, ami elibük került, a gyönyörű épületeket felgyújtották és feldúlták. Maga az utolsó asszír király az égő városban pusztult el, vele az egész birodalom, mint ahogy elpusztul és elmulik a szemek kívánsága és az élet kérdése, de aki az Isten akaratát cselekszi, megmarad örökké.

Fankhauser u.

Nogyan nem kell nevelni a gyermeket?

Ahhoz, hogy a gyermekek nevelését helyesen irányítsuk, ki kell kerülnünk azokat a rendes hibákat, melyeket nagyon gyakran szülők is felületességből és könnyelműségből elkövetnek, de amelyeket a gyermek megjegyez és későbbi fejlődésére káros hatásokat okoz. Itt van egy hiba, melyet szülők gyakran követnek el s mely a gyermeket szülei elleni ellenszenvre neveli. A történetet így beszéli el egyik kiváló nevelő:

A kis Lotti épen a kertben sétált s a virágokat csodálta, mikor eszébe jutott, hogy anyjának nevenapja van. „Hogy fog örülni anyám — gondolta magában — ha ezekből a gyönyörű ibolyákból egy csokorral szedek neki!“ Hozzá is kezdett és kevés idő múlva egy szép csokor ibolyával tért vissza. Hogy még kedvesebb legyen az ajándék és nagyobb a meglepetés, egy poharat hozott ki s abba vizet öntve, a csokrot beállította. Nagy örömmel vitte most befelé, előre el-

képzelve anyja örömét, a váratlan kedves meglepetés felett.

De jaj! Az öröm korai volt. A küszöbön olyan szerencsétlenül botlott meg, hogy elesett, a víz a szőnyegre folyt s a szép pohár ezer darabra törve feküdt a földön. Az anya a szobában volt éppen, mikor ez a dolog történt, semmit sem kérdezett, csak azt látta, hogy a pohár eltört, haragra gyuladt, elővette a keze ügyében levő pálcát s avval haragosan nekiment a gyermeknek. Hiába sirt és könnyölgött az, hiába akarta megmagyarázni anyjának, hogy nem rosszaságból tört el a pohár, hogy örömet akart neki szerezni, nem használt semmit.

A leányka zokogva és anyja igazságérzetében megcsalódva vonult az udvar végére, s hosszú évek fognak eltelni, míg még egyszer arra szánja magát, hogy szüleinek örömet akarjon szerezni.

Sok szülő maga tanítja hazugságra a gyermekeit, vagy úgy, hogy a gyermek hazugságait semmibe sem veszi és mulat rajtuk, vagy hogy saját maga is hazudik nekik. Ide tartozik minden kegyes hazugság is, mellyel a gyermeket valami nem neki valótól óvni akarják, vagy valami mulasztás-ban leckét adni nekik.

„Vigyáz a kalapodra, mert elviszi a szél!” — mondta egy apa a fiacskájának a vasuton. Mikor a gyermek egyszer megint nem fogta a kalapját, az apa észrevétlen lekpta s eldugta. A gyermek sirni kezdett ijedtében, hogy a kalap elveszett. „Ne bőgj! — mondta az apa, — nézz ide, csak fütyölök és a kalap megint itt lesz.” — Ázzal fütyölt s a kalapot visszatette a gyermek fejére, s az örömmel nézett tovább az ablakból kifelé.

A fiúcskának tetszett a játék, hirtelen megfogta a kalapját és kidobta az ablakon. „Papa! — kiáltott, — fütyölj megint, hogy a kalapom jöjjön vissza.”

A munka.

Nyugtázások: Székelykeresztúri vasárnapi iskola külmissszióra: 100 leit, Egrespataki vasárnapi iskola központi alapra 50 leit küldött be.

Lapunk jelen számába a félévi *jelentőívet* mellékeljük, kérjük a vezetőket, hogy ezt kitöltve minél hamarább küldjék be.

Siker vagy gyümölcs ?

Ján. 5⁴¹ és Róm. 12².

Egyetlen hivatásban vagy szolgálatban sém fenyegeti az embert annyi veszedelem, mint éppen a „papiszolgálatban“, melynek legmagasztosabb feladata Isten igéjének hirdetése és annak erejéről, hatalmáról való személyes bizonyágtétel. Mi magunk is ebben az idő és térbeli világban élünk, mi, magunk is sajátos természeti hajlamokkal felruházott és természeti feltételek által meghatározott egyének vagyunk, kiknek az a kötelességünk, hogy embertársainkat csak a lélek szeme által mepillantható és észrevehető és a Krisztusban nyilvánvalóvá lett Istenhez vezessük. Hogy valóban választottak vagyunk erre a gyöngeségünk tudatát mindjobban éreztethető teljesítményre, az egészen az Igével való személyes viszonyunktól függ. Ez a viszony azonban nem pillanatnyi benyomásoktól függő és ezért dimenziójában változó valami és nem csupán alkalmyszerűleg ismétlődő kedélyállapot, hanem — bár fokozatosan fejlődő és mélyülő s bizony nehéz küzdelmek árán biztosítható, de mégis állandó jellegű kölcsönösszeg.

Az Isten lelkének az a munkája, mely a Krisztus megismerése által megvilágosítja értelmünket, hogy az Ő dolgait megérthessük, egyszersmind akaratunkat is megújítja. (V. v. ö. Reform. Káté 31 §.) Akaratunknak tehát gyökérszálaiban meg kell változnia, mert ezen fordul meg, hogy munkálkodásunk sikerekre irányul, avagy pedig gyümölcsökben lesz gazdag.

Az ember törekvései az akaratban teljesednek be, melynek feltétele az ismeret, bár ténykedő énünkre nézve az élet igazi irányítói az érzelmek. Sorsdöntő tehát, hogy érzéseink hullámai merre áramlanak. „Érzés nélkül a gondolat vérszegény és bágyadt az akarat.“ Érzéseink pedig végeredményükben nem egyebek, mint a mi legbensőbb és legelrejtet-

tebb világunknak, az igazi belső életünknek a kitévői — hordozói, mert elsősorban érzéseinkkel kell és lehetséges csupán — ahhoz a nagy szeretethez kapcsolódnunk, ami az ember számára a Jézus Krisztusban megjelent. Papi szolgálatunk értékét ennél fogva az határozza meg: vajjon ki részére van kisajátítva a mi belsőségünk, a Krisztus vagy pedig a világ számára? De ugyancsak ebben a kérdésben találjuk meg ezernyi kisértéseink rejtélyének a kulcsát is, mert a belső életnek tartalma — minek summája és lényege, hogy a mi életünk „el van rejtve együtt a Krisztussal az Istenben“ (Kol. 3:3.) — nem más egyéb, mint a Jézus Krisztus által kinyilatkoztatott Istennel való közvetlen érintkezésünk és közösségünk. Ezért belső életünk kiépítése, megteljesedése és határozottsága nem szabad, hogy reánk nézve közönyös dolog legyen, mert csak így módon lesznek céljaink, ítéleteink és útjaink alapjában véve mások, mint a világ fiaié. Azonban éppen, mert nekünk a világgal szoros összeköttetésben kell élnünk — az abban teljesen elmerült emberekre isteni szolgálatunk folytán hatást gyakorolnunk — szerfelett gyakori a kisértés, hogy mi is, ha teljesen nem is világiasodunk el, de felfogásainkban, értékeléseinkben könnyen világszerintiek leszünk. Nemde hamarosan hajlandók vagyunk mi is egészen a látszat után ítélni és fennhéjázó kérkedés alapján értékelni, mint akármelyik világfi? Nem ólálkodik minduntalan közelünkben a veszedelem, hogy tevékenységeinkben is világszerintiek legyünk, mikor kicsinyes szempontjaink mellett csak a láthatóság határain belül elérhető és könnyűszerrel érzékeltethető és méltányoltatható célokat keresünk, mikor a világi ember módszereit követjük, mert a belső élet törvényei szerint kitervezett életprogramunk gyakorlatiatlannak és kilátástalannak látszik — s így megelégszünk — sőt egyenest csak erre igyekszünk — külsőleg elismert sikerekkel!

Szinte kínosan érezhető ma már ez a kisértés a belső élet értékeinek megőrzésére egyedül hivatott egyházi életünkben is, hol szintén rabjaivá leszünk a külső sikereket bálványozó korszellemnek. A siker psychozisének lényeges mozzanata, hogy mindenkor a kiváltóra igyekszik vissza hatni, nem a célkitűzés objectív értékessége a fontos, hanem a célkitűző és ezt megvalósítani törekvő egyén pszichikai

vagy más egyéb érdeke. Az evangéliom azonban soha egy szóval sem emlékezik meg a sikerről. Az evangéliumi munka jellegzetes hatását: az épülést sikerekkel még megközelíteni sem lehet. Az apostól sem sikereket akar elérni a római gyülekezetben, hanem „valami lelki gyümölcsöt.“ (Róm. 1:12.) A gyümölcs pedig a meggazdagodott élet ajándéka!

A siker az egyik embert — akié a siker — megbabonázza és elbizakodottá teszi, a másikat — a hódolót és tömjénezőt — megigézi és leigazza. A gyümölcs természete egészen más. Először nem érik meg olyan gyorsan, mint a siker. Nem a „közvéleményben“ felforrott hangulat melegsége érleli, sem pedig a reklám fénye nem színesíti. A gyümölcs a teremtető Isten akaratának, minden mástól megkülönböztetett jegyeit hordozza magán.

A gyümölcsnek sajátos természeti élete van. A siker mesterségesen előidézett látszat — csalóka, hamis fény, a gyümölcs a maga teljes kifejllettségében — megsemmisíthetetlen valóság, nem járulékos és leimetszhető függvény, nem káprázat és téboly, hanem hősokeket, vértanúkat és szenteket formáló mennyei ajándék.

A papiszolgálat valódi hatása nem a hivek és hatóságok részéről behizelgett vagy elismert sikerben van, hanem a szolgálat alatt levőknek — a lelki javak közlése nyomán támadt lelki meggazdagodásában rejlik. Az én pásztorizációm segítségével Isten felé fordult lélek — velem szemben nem kerül alárendeltségbe — mint a siker esetében történik, — hanem ellenkezőleg legalább is velem egyszintre jut, mert nem egymástól nyerünk dicsőséget, hanem mindketten az Istentől való dicsőséget keressük. A siker a lélek fokozatos mérgezése, mely lassanként elsorvasztja a hit életerőit is. A gyümölcs az Isteni gondviselés mindenható erejének szemléletes kézzelfoghatósága, mely szent bizonyossággal és a világ árjával szemben is magát megtartó erővel tölti meg a lelket. A siker örökös aggodalmakban és rettegetésben tartja foglyát (láttam én papot, kinek figyelme mindig csak a „publikum“ nagyságára irányult s eszerint módosult szolgálata is: nagy publikum, nagy beszéd — és nagy siker! Hát a lapok „nagy hatás“-ról zengedező referádái mi mást mondanak?) A gyümölcs is az emberi tevékenységgel szoros kapcsolatban van,

de nem oly módon, mint a siker, a mi mindig bábeli szándékból táplálkozik (I. Mózes 11. 4.), hanem ellenkezőleg áldozatos cselekvések sorozatából formálódik, melyet Istentől megvilágított lelkiület hoz létre s ahol a szolgálattevő nem „magának láttatik állani“, hanem más életébe beleolvad, mint példaadás, segítség, jóság jóakarát, szeretet, azaz: „kiosztatom italáldozatként, a ti hitetek áldozatánál (Filip 2. 17.).

Hogy azonban gyümölcsöző hatásokat gyakorolhassunk embertársainkra, valami lelki gyümölcsöt nyerjünk, az apostol szerint is első követelmény, hogy ne szabjuk magunkat e világhoz. Gyümölcsöt csak az a papiszolgalat hozhat, amelyik tele van Istentől nyert feszítő erővel, amelyet nem zavarnak meg sem a szolgálatot teljesítőnek egyéniesen, természetű sajátosságai, sem pedig a papi hivatásra sokszor végtelenül káros befolyást erőszakoló történelmi, társadalmi, politikai stb. célzatosságok és körülmények.

Ennek a minden külső hatástól magát függetleníteni akaró törekvésnek, mely a Krisztus életét nem a világba akarja elsekélyesíteni, hanem éppen ezt a világot felemelni a krisztusi életeszímeny magaslatára, egyetlen módszere van: a belső élet gyakorlása!

M—y.

Élet és munka.

Hogy Krisztus áldásaiban részt vehessünk, mindarról le kell mondanunk, ami a miénk.

Ha azt gondoljuk, hogy életünk a Krisztusban van elhelyezve, el kell ismernünk, hogy magunkban halottak vagyunk. Ha erőnket benne keressük, meg kell értenünk, hogy magunktól gyengék vagyunk. Ha azt véljük, hogy egész boldogságunk az ő kegyelmében van, át kell látnunk, hogy nélküle mily nagy a mi nyomorúságunk. Ha nyugodalmunk ő benne van, kell, hogy magunkban csak lelkiismereti fürdálást és nyugtalanságot érezzünk. Már pedig ily érzés nem létezhetik anélkül, hogy ne hozna létre egyrészt elégedetlenséget egész életünkkel szemben, másrészt aggodalmat és félelmet s végül vágyódást és szeretetet az igazság iránt. Mert az, aki ismeri bűnének rútságát, állapotának nyomorúságát, mivel elidegenült Istentől, úgy megszégyenül, hogy nagy bánatában elégedetlenkedni, magát kárhoztatni, nyögni és sóhajtani kényszerül. Sőt Isten ítélete azonnal jelentkezik és a bűnös lelkiismeretet csodálatos aggálllyal gyötri, mivel azt látja, hogy nincs mód a menekvésre s nincs szó, amit védelműl felhozhatna. Mikor nyomorúságunk ily megismerésével megkóstolhatjuk Isten jóságát, akkor menten vágyódunk arra, hogy életünket akarata szerint igazgassuk, s egész előző életünket megtagadjuk és így benne új teremtményekké legyünk.

Kálvin: Rövid értekezés az Urvacsoráról c. művéből.

A református egyház kultusza.¹

E kérdés, amely előadásom tárgyát képezi, az utóbbi években meglepetésszerűen nyomult előtérbe és nyert oly fontosságot mindnyájunk előtt, hogy a nagyhét vezetősége szükségesnek látta a rendelkezésre álló csekély idő egy részét a kultusz kérdésének tárgyalására szentelni. Míg más protestáns egyházaknál az utóbbi évtizedekben ez a kérdés annyira foglalkoztatja a lelkipásztorokat, sőt a gyülekezeteket is, hogy társulatokat, folyóiratokat alapítanak tanulmányozására, addig a református egyház úgy itthon, mint külföldön, összehasonlíthatatlanul kevesebb időt és erőt fordít e célra. Ennek természetes oka az, hogy a mi egyházunk egyenes örököse annak a prófétai szellemnek, melynek álláspontját klasszikus módon így körvonalozta Jézus a samáriai asszonnyal folytatott beszélgetésében: „Az Isten lélek és akik őt imádják, szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.” (Ján. 4. 24.) és amely éppen ezért a kultusz ceremóniáit megvetve, az Isten igazi tiszteletét az élet odaszentelésében látta. Eme prófétai szellemből fakad a kultuszszat szemben a mult ellenséges és a jelen közönyös magatartása.

Eppen ezért mondtuk meglepetésszerűnek a kultusz iránti érdeklődés felébredését. Meg vagyok azonban győződve, hogy ha meglepő is, de nem indokolatlan, sőt szükség-szerű, mert a kultusz kérdése életkérdés lett a mi egyházunkra nézve.

Életkérdéssé tette egyfelől a missziói szellem felébredése, amely az ellenséges szellemi hatalmakkal vívott harcok közben azt a kérdést is oda állította egyházunk lelkiismerete elé: mi az oka, hogy a mi kultuszunknak nincsen hódító és megtartó hatalma? Ez egy égető kérdés, mert valamely vallásos közösségnek az élettereje a kultikus életén látszik meg. Önmagunkkal, egyházunk szellemével jönnénk ellentétbe, ha elfeledkeznénk arról, hogy a mi egyházunk nem az intézményeiben, hanem az egyéni, személyes kegyességben él. A magános imádság, a csendes óra, a családi áhitat jelentőségét nekünk soha sem lehet lebecsülnünk. De a titkos kamrák ajtaja zárva van a kívül állók szeme előtt, ők csak a közösség életébe pillanthatnak bele. A közösségébe, amely a titkos kamrák apró mécseinek lángját egy messzi-

¹ A brassói nagyhéten elhangzott tudományos előadás.

világító tűzoszlopba egyesíti, kicsi erőit egybefogja. De nemcsak az emberek, hanem Isten szeme is különös gonddal fordult mindenha a közösség felé, hiszen Isten egy nagy, mindeneket egyesítő közösség; az Ő szent országa felé akar vezetni mindnyájunkat. A történelem tanúsága szerint Isten az ő legnagyobb munkáit mindig a közösségek által végezte, azok által, akik az önzés legyőzésével beletagolódtak a Krisztus testébe.

A kultusz iránti érdeklődést másfelől felkeltette a konfessionális tudat ébredése, mely azt vizsgálja: kultuszunk mennyiben konzekvens kifejezése a mi egyházunk szellemének? A kultusz az az egyik jelentős, legszembeeszköbb terrenum, ahol az a lélek, amely létrehozza és élteni egyházunkat, reálizálódik, a jelenségek világába kilép, látható, tapasztalati módon megmutatkozik. Ezért erre a második kérdésre adandó felelet dönt az első fölött is. A mi kultuszunknak csak annyiban lehet hűdítő és megtartó ereje, amennyiben egyházunk szellemének következetes és életteljes kifejezője.

Az a tény, hogy mind több oldalról és mind erőteljesebben hangzik fel az elégedetlenség szava, arról tesz bizonyossákká minket, hogy a fenti kérdésekre nyert válasz nem kielégítő. Mi nem szeretnők, ha valaki a kultikus életünk alapján mondana ítéletet a mi egyházunkról. Az a bizonytalanság, önkényesség, tervszerűtlenség, rendetlenség, ridegség és léleknélküliség, mely a mi istentiszteleteinken a szemlélő elé lép, feltétlenül elmarasztaló, lekicsinylő ítéletet provokál egyházunkkal szemben. Éppen ezért elodázhatatlanul szükséges tisztázni a kérdést: milyen kell hogy legyen a mi református egyházunk kultusza?

A kultusz kérdésének az előtérbe nyomulása azonban nemcsak egy ítélet a jelen fölött, hanem egy biztatás is a jövőre nézve. Minden erőteljes vallásos mozgalom a múlt tanúsága szerint a kultusz-megújításával kezdte a maga reform munkáját,¹ ama természetes okból, hogy a vallás a kultusz által táplálja önmagát, a kultusz által, mely a közösségi életnek a tűzhelye. A kultusz kérdései iránti egyetemes érdeklődés ébresztője a mi egyházunkban is az a megújulási mozgalom, amely felkavarta egyházunk tunya nyugalmát. A konfessionális és missziói tudat ébredése az a két, szorosan összetartó tényező, amely hatását ezen a téren is érezteti.

Bevezetésül még csak tárgyalásunk menetének rövid vázlatát akarom adni. Mivel a kultusz, mint a vallásosság-nak, ennek a szellemi hatalomnak egyik intézményes életformája, történelmi adottság, amelyet az ő fejlődésének ismerete nélkül megérteni nem lehet, a mi tárgyalásunk menete az lesz, hogy a történelmi fejlődés áttekintése révén

¹ Ravasz L.: Agenda.

igyekszünk eljutni azokra az alapvető elvekre, amelyeknek alapján a mi kultuszunk mibenlétét biztosan megállapíthatjuk. Beszélni fogunk 1. a kultuszról általában, 2. a keresztyén kultuszról, 3. a kath. és prot. kultusz egymáshoz való viszonyáról és 4. a református egyház kultuszáról.

A kultuszról általában.

Az újabbkori theologiai vizsgálódás egy nagy egyoldalúságnak lett áldozata, amely a maga káros hatását egészen napjainkig érezteti. Nincs időnk és terünk annak felmutatására, micsoda okok működtek ebben közre, csak magának a ténynek megállapítására és a felfogásunk szerinti helyes álláspont megmutatására szorítkozunk.

Szem elől tévesztették azt a kétségtelen, további bizonyításra nem szoruló tényt, hogy a vallás két élő valóságnak: a véges és végtelen szellemnek, az embernek és Istennek életközössége. A vallást úgy tekintették, mintha a két fél közül egyedül az ember lenne az aktív, a cselekvő, a kezdeményező fél. A théologia megtagadva lényegét anthropocentriskussá lett. Ennek következtében az Isten megszűnt élő valóság lenni, aki nemcsak egyszer-egyszer, hanem állandóan munkálkodik; akinek lényétől semmi sem idegenebb, mint a tétlen nyugalom, a passzivitás. Holott a vallás az Istennek és embernek olyan kapcsolata, közössége, életviszonya, amelynek létrejövetelében a kezdeményező az Isten, mert az ő folytonos aktivitása nélkül teljességgel lehetetlen lenne az embernek hozzá közeledni, vele kapcsolatba jutni. Nem igazi, élő vallás, hanem csak üres theoria, legjobb esetben ábránd, terméketlen érzélgés az, amelyben az ember nem tapasztalja, hogy az az életviszony Istentől indul ki. Isten az, aki megragadja, magához vonja, magához kapcsolja őt, aki lenyúl, lehajlik hozzá, akitől kiindul az egész csodálatos, a véges lét korlátain túlnyúló és mégis reális, kényszerítő erejű életviszonylat. A vallás nem egyéb, mint a folyton működő, magát különböző módokon, de állandóan kinyilvánító Isten akciója egyfelől és az ezzel szembeni emberi magatartás, reakció másfelől. Isteni akció és emberi reakció ez az a két pont, amely között a vallás élete lefoly.

Ennek az életnek a táplálója, új lángra lobbantója a két fél érintkezése. Ennek az érintkezésnek leghatalmasabb eszköze a kultusz, amikor az ember a közösség erejével bizonyos állandó, hagyományos formák segítségével lép az Isten színe elé. Az teszi a kultuszt a vallásos élet szívévé, hogy benne a centrális, közvetlenül Istenre irányuló érzések és cselekvések nyernek kifejezést, mert Isten is a legközvetlenebbül lép

kapcsolatba a hozzá forduló, őt kereső, feléje törekvő lélekkel.

Ha azokat az érzéseket, indításokat vizsgáljuk, melyekkel az ember Isten elé lép, úgy találjuk, hogy azok egymástól nagyon különbözők, sőt egymással ellentétesek lehetnek. Könyörgés és hálaadás, öröm és fájdalom, megaláztatás és felmagasztaltatás egyformán felindíthatják erre. De az embernek Istenhez való fordulása mindig egy nagy, az ember erejét felülhaladó életszükségletben gyökerezik, mely a létnek Isten segítségével leendő felemelkedését és biztosítását célozza. Innen magyarázható, hogy a kultikus élettel mindig a legerősebb érzések vannak összekapcsolva, hogy a kultusz mindig középpontja a vallásos életnek, tűzhelye a kegyességnek, honnan a vallásos élet új erőt és új tápot nyer. Ez az oka annak a makacs ragaszkodásnak, maradiságnak, mellyel a hívő hozzátapad azokhoz a hagyományos formákhoz, melyben a kultikus élet lefoly. A hit, a belső élet, amely ezeket a formákat létre hozta, elerőtlenedhetik, elpárologhat, a kultusz a maga megüresedett formáival tovább él és továbbra is hatalmat gyakorol a lelkeken.

De a kultusznak eme központi helye, centrális iránya egy állandó harc középpontjává is teszi a kultuszt. Mert éppen eme centrális irányánai fogva a kultusz az, amelyben leghamarább és legerőteljesebben kiütözköznek és krízishez vezetnek azok az ellenmondások, áthidalhatatlan ellentétek, melyek öntudatosan vagy öntudatlanul, de szükségképpen mindig odaállnak a lélek elé, valahányszor az megpróbálja a vele szemben más, lényegében azonban vele mégis rokon végtelen lénnel közvetlen, személyes életközösségre lépni.

Ezek az ellentétek, ellenmondások nemcsak abban nyilvánulnak meg, hogy a kultuszok tarka sokféleségét hívják elő, hanem abban is, hogy ugyanazon kultusz keretén belül megmaradva, egymással párhuzamosan haladva vívják a harcot egymás ellen. Nem üzött az kultuszt soha, nem vett részt abban egész lélekkel, aki nem érezte ezeknek az ellentétes erőknél a harcát.

A kultusz mineműségét úgy formai, mint tartalmi tekintetben meghatározza az, hogy milyen képzetei vannak a kultuszt üzőnek úgy az Istenről önmagában, mint az embernek Istenhez való viszonyáról.

Az Istenről való felfogás nyugodtságát állandóan zavarja az Isten abszolúttségének és realitásának ellentéte. Állandóan zavarja, mert úgy az abszolúttség, mint a realitás hangsúlyozása mélyen gyökerező vallásos érdek. Az Isten abszolút, trancedens világ fölötti valóság, ki szentségben és megközelíthetetlen magasságban lakozik, hová e föld a maga véges, érzéki, gyarló eszközeivel fel nem érhet.

Ezért minden vallásban megvolt a törekvés arra, hogy kultuszát szellemivé tegye. De éppen olyan erőteljesen követeli a vallásos szükségérzet az Isten realitását is, azaz közelvalóságot; az ember által elérhető, megközelíthető voltát, amely lehetségessé teszi, hogy az ember vele közösségre léphessen. Ez a szükségérzet legprimitívebb formájában az Istennek érzéki dolgokban való tiszteletére vezetett. De kiirathatatlanul tovább él ott is, ahol a kultusz képnélkülivé vált, mert a vallásos érdek nemcsak azt kívánja meg, hogy az istenit lényének megfelelő abszolút fenségben, hanem azt is, hogy megközelíthető, elsajátítható módon fogjuk fel. Amiként azokban a kultuszokban, melyek az Isten realitását emelték ki, mindig érvényesült egy törekvés, mely az Isten abszolút-ságát akarta védelmezni és érvényesíteni, úgy az Isten abszolutságát hangsúlyozó szellemi kultuszokban is mindenütt megtalálhatjuk az Isten realitásának megővésére való törekvést. Ez a magyarázata annak, hogy minden kultusz középpontjában találunk egy szimbolikus cselekvényt.

Az Isten transcedenciája és realitása ellentétével áll összefüggésben egy másik ellentétes erőpár, amely a kultuszt űző ember magatartásának ad más és más színezetet aszerint, hogy a kettő közül melyik kerül túlsúlyba. A transcedens, világfölötti Isten a maga fenségével, idegenszerűségével, megközelíthetetlenségével, mint *deus absconditus*, homályban és titokzatosságban lakozó, elrejtőzködő Isten: az emberben a szent félelem, a borzadály-teljes tiszteletet érzelmeit kelti fel. A közel levő, megtapasztalható Isten, a *deus revelatus*, aki azt akarja, hogy őt teljesen és egészen megismerje, magáévá tehesse az ember: a bizalom és a szeretetteljes önátadás érzéseit ébreszti a lélekben. A félelem és a bizalom ellentétes érzései, ha egyik vagy másik erőteljesebben lép is előtérbe, mindig ott élnek a kultuszt űző lelkében, aminek következtében a kultuszoknak mindig van misztikus és racionális vonása. Akár az egyik, akár a másik szorul teljesen háttérbe, a kultusz kárt szenved általa.

Ami az embert odakényszeríti Isten elé, annak a megtapasztalása, hogy az Isten végtelenül több, mint az ember. Mi abból élünk és úgy élünk, amit tőle nyerünk. A kultusz célja az, hogy az Isten adományait a magunk számára biztosítsuk. Ennek a biztosításnak a módja pedig az, hogy mi is szolgálatot teszünk, adunk az Istennek. Hogy mit vár az ember Istentől és cserébe mit adhat, attól függ, milyennek tudja az Istent és ennél fogva az Isten és ember közötti viszonyt. *Adni és venni*: ez volt és ez lesz minden igazi kultusz két felé és a kultusz és vele együtt az egész vallásos élet aszerint határozódik meg, hogy mi az, amit a kultusz űzők Istennek adni és Istentől venni akarnak és azonnal előtérbe

nyomul a kultusz reformjának kérdése, mihelyt a két fél az adás és vétel közötti nyugodt egyensúly akár az isteni, akár az emberi oldalon megbomlott.

A kultikus élet milyenségére nézve nagy jelentőségű az az értékelő magatartás, mellyel az ember a kultusszal szemben viselkedik. A kultusz sokra vagy kevéssé becsülése, a papi és prófétai magatartás, amelyhez elválszhatatlanul kapcsolódik a közösségi és egyéni vallásosságának az ellentéte. Az első a kultuszt ex opera operató ható üdvintézménynak tekinti, amelynek végrehajtása üdvösséget szerez tekintet nélkül a végrehajtó és résztvevő vallásos minőségére. A kultusz hatékonysága pontos végrehajtásától függ, ennél fogva a kultusz úgy egészében, mint legapróbb részleteiben megváltozhatatlan. A kultusznak, mint közösségi alkotásnak eme zsarnoksága elleni oppositíóként ébred fel az egyéni vallásosságra néző, azt mindenütt többre becsülő, az erkölcsi magatartást a kultikus fölé helyező prófétai irány, mely eme állásfoglalásában egészen a másik szélsőségig, a kultusz semmibe vevéséig mehet. A vallás, mint személyes élethatalom és mint közösségi tényező vívja itt a maga harcát a kultikus élet terén, állandóan formálva és újjáalakítva azt.

Aszerint, hogy ezek az ellentétes, de a vallás természetéből következő ellentétes erők miképen, milyen mértékben érvényesülnek, áll elő a kultuszok sokfélesége, amelyben a könnyebb áttekinthetőség szempontjából három fő típust szoktunk megkülönböztetni: a theurgikust, jogit és szellemi t. A theurgikus kultusz jellemzője, hogy a kultusz az isteni akaratot befolyásoló, az ember akarata és kívánsága szerint formáló eszköz. A jogi kultuszban az Isten és ember, mint két szerződő fél, úr és szolga áll szemben, ahol a kötelezettségek pontos teljesítése feltétlenül maga után vonja az óhajtott és beígért jó megnyerését. A szellemi kultusz az Isten és ember életviszonyát tisztán lelki közösségnek fogja fel, amelynek alapja a szabad, önkéntes önátadás.

Ezek a típusok a praxisban természetesen nem különödnék el ily világosan. Egyik a másikba átfoly, talán a felszín alatt, szinte észrevétlenül hat. Mert a kultusz a vallásos életnek az a megnyilvánulása, amelyben mint kollektív alkotásban a hagyományok, az apák öröksége legtovább fennmarad és él.

A keresztyén kultusz.

A zsidóság vallásos életén átvonuló állandó harc a papi és prófétai irány között az idők teljességében az előbbi teljes, megsemmisítő győzelmével végződött. A vallásos élet közepontjába a templom került a maga ceremóniáival, áldoztai-

val és papságával. Jeruzsálem valóban az a város lett, mely megölte a prófétákat és a népre ráillett Ízsaiás proféciaja: Ez a nép szájával közelget hozzám és ajkával tisztel engem; szíve pedig távol van tőlem, úgy, hogy irántam való félelmök betanított emberi parancsolta lőn. (Ézs. 29. 13.)

Ebben a megcsontosodott, holt ceremóniák világába Jézus, mint a prófétai irány képviselője lépett be. A kultikus élettől szemben való állásfoglalása a legszorosabban kapcsolódott a prófétákéhoz, kiknek álláspontját Sámuel I. könyve 15. r. 22—23. v. így szögezi le: „Vajjon kedvesebbé az Úr előtt az égő és a véres áldozat, mint az Úr szava iránt való engedelmesség? Ime, jobb az engedelmesség a véres áldozatnál és a szófogadás a kosok kövérénél! Mert, mint a varázslásnak bűne, olyan az engedetlenség; és bálványozás és bálványimádás az ellenszegülés.“ A legélesebb, személyére nézve legveszedelmesebb harcokat Jézus e pont körül vívja meg. Vitái a szombatról, a bűtről, a tisztáról és tisztátalanról, a rituális szokásról — éles világításba helyezik a kultusszal szemben való magatartását. Szétszórt nyilatkozatainak összefoglalását is hátrahagyta a János 4. 21—24-ben, amikor nemcsak az Isten helyhez kötött imádása, de a ceremóniák és megcsontosodott szent szokások szerint való tisztelete ellen is állást foglal. Mindezekből úgy látszik, mintha Jézus határozott és kiengesztelhetlen ellensége lenne minden kultusznak és az Isten tiszteletének csak egyetlen módját ismerné el: az Ő akaratát cselekedni. Az az érdektelenség, amelyet a kultusz és annak kérdéseivel szemben tanúsítanak a Jézus tanítványai, az a nagy figyelem, amellyel minden erővel az az erkölcsi élet és a személyes, kultikus formákra nem szoruló kegyesség felé fordulnak az apostolok, természetes folyománya Jézus állásfoglalásának. Az Istenhez való viszony nem kultikus, hanem szellem-erkölcsi jellegű, amely minden közösségtől mentes gyermeki odaadás. A szentséges Isten, aki előtt senki a halandók közül meg nem állhat, de aki kegyelemből, mint gyermekeit, magához fogadja azokat, akik különben ítéletére volnának méltók, nem leli kedvét semmiféle kultikus cselekvényben. „Isten előtt kedves áldozat: a töredelmes lélek.“ Ehhez az áldozathoz pedig semmi ceremóniára nincs szükség.

És mégis a történelem tanúsága szerint a keresztyénységnek kezdetől fogva volt kultusza. Az újszövetség egyes útálásai szerint már kezdetben kétféle, egymástól határozottan megkülönböztethető istentisztelet alakult ki párhuzamosan: a reggeli és estéli, a nyilvános és a zártkörű. Az első a zsinagógális istentisztelet mintáját követte, középpontjában az igével, a második az Úr rendelésére támaszkodva az úrvacsora körül helyezkedett el. A kultusznak ez a kialakulása egészen ter-

mészetes folyamánya annak, hogy a keresztyén életnek fundamentuma a közösségteremtő nagy hatalom: a szeretet. És az a közösség, amely a Krisztus követői között fentállott, nemcsak erkölcsi, hanem elsősorban vallási közösség volt, mert a keresztyénség nem csupán erkölcsiség, hanem mindennek előtt Istennel való benső közösség, tehát a legigazibb értelemben vett vallás. Ez a vallás természetesen és szükség képen keresi és teremti meg a közösségben való kifejeződés szent alkalmát: a kultuszt. De ennek dacára is fel kell tennünk a kérdést: vajjon a kultikus élet kialakulása nem jelentette-e a keresztyénségnek a Krisztus szellemétől való eltávolodást? Mert a Megváltó nyilatkozata, mely a Jákob kútjánál hangzott el, mintha minden kultusz halálos ítélete lenne.

Mégis tévednénk, ha a kultikus élet kialakulását a keresztyénség megromlásának tartanók. Mert a keresztyén kultusz kezdetei a Jézusra vezethetők vissza. Jézus nem volt ellensége a kultusznak. Az evangéliumok bizonyosága szerint résztvett a zsidó istentiszteleteken. Szombat napokon betért a zsinagógákba, ha Jeruzsálemben volt, mindig felkereste a templomot. Lehetetlen feltenni, hogy az a Jézus, aki szent haraggal tisztította meg a templomot a kufároktól, csak vita helyül használtja volna „az imádság házát“ vagy amint a racionálisták hitték, belső szükség nélkül pusztán példaadás kedvéért vett volna részt a kultikus alkalmakon. A meggyógyult betegeket nem egy alkalommal maga emlékezteti arra, hogy vigyenek hálaáldozatot, a mint Mózes rendelte. Elképzelhetjük-e, hogy a jeruzsálemi tanítványok továbbra is részt vettek volna a kultikus életben, naponként feljártak volna a templomba, megtartották volna az imaórákat, ha Jézus mindezekkel szemben ellenséges magatartást tanúsított volna?

De nemcsak negatív, hanem pozitív bizonyítékaink is vannak. Ha Jézus nem is adott aprólékos utasításokat a keresztyén kultuszra vonatkozólag, de az indítást ő adta annak kialakítására nézve. A keresztség és az úrvacsora elrendelésével két olyan kultikus cselekvényt adott követőinek, amelyek természete szükségképpen magával hozta, hogy a megfelelő keret hozzáadásával belőlük kialakuljon a keresztyén kultusz.

Ez a kultusz nem teremtett olyan új formákat, amelyek a korabeli más kultuszokban megtalálhatók ne lennének. Ének, imádság, Írás-olvasás, igehirdetés a zsinagógák kultuszában mind megtalálható. Keresztség és úrvacsora a misztérium vallásokban szokásos volt. De ha a tömlő a régi is volt, egészen új, lényegében más volt a tartalom, amellyel azt megtöltötte az ifjú keresztyénség és más volt az a magatartás is, amelyet e formákkal szemben tanúsított. A for-

mák eszközökké lettek, mert nem aprólékos végrehajtásuktól függött üdvözítő erejük; épen ezért nem volt általános kötelező rendjük. Egyik gyülekezet ilyen, másik olyan liturgiális kerettel övezte körül a központban álló igét és szakramentumokat. A szétfolyás, a külső és belső ellenségek elleni védekezés kényszeríti rá apránként a keresztyénséget a kultusz intézményes rendezésére.

A lélekben és igazságban való imádás, a Jézus nevében, szellemében való összegyülekezés volt az egyetlen kötelező szabály, amely nem formai, hanem tartalmi kötöttséget adott a keresztyén kultusznak. A keresztyén kultuszt minden mástól az különböztette meg, hogy benne a Jézus hozta új élet, az ő váltsága által biztosított új életközössége Istennek és embernek nyert kifejezést. Benne beteljesedett Jézus ígérete, amellyel búcsút vett tanítványaitól: „Ime, én tiveletek vagyok minden napon a világ végeztéig.” (Mát. 28. 20.) A ker. kultusz alapja az a Jézus személyéhez és váltságokhoz fűződő új élet elv, amelyet Jézus iktatott ebbe a világba, amely a kultusz minden theurgikus, jogi felfogását kizárva az abszolút szellemi kultuszt tette a keresztyénség kultuszává.

Ez a tisztán szellemi kultusz a idők folyamán bizonyos átformálódáson, sőt deformálódáson ment keresztül, mert azok az erők, amelyek részint a vallás, részint az ember természetében gyökereznek, valamint a környező pogány világ megkezdették rajta munkájukat. Alig mult el egy félezed, a keresztyén kultusz olyan káprázatosan fényes és szédítően gazdag formákba öltözött, hogy hozzá képest a Jézus korabeli zsidó kultusz ceremóniai egyszerűeknek, szegényeseknek mondhatók. A ker. egyház kultusza az egyház ketté szakadásával még tovább differenciálódott és formálódása két irányba haladt.

Érdekes és tanulságos lenne ennek a differenciálódásnak és formálódásnak részleteit nyomon kísérni. De az idő sürget és mi átlépve a másfélezeréves fejlődést, csak annak eredményeit tekintjük át a római katolikus és a prot. kultusz összehasonlításával. Bár a mi új helyzetünk különösképen kötelességünkkel teszi, hogy figyelmet fordítsunk a keleti egyházra, amelynek hatáskörébe bele kerültünk, mégis a keleti egyház liturgiájának vizsgálatától és a protestáns egyház kultuszával való összemérésétől ez alkalommal eltekintünk. Mentségünkre szolgáljon az, hogy a protestáns egyházak a római katolikusból váltak ki; a vele vívott harcban, az ellene való védekezésben alakult ki szervezetük, dogmatikájuk és kultuszuk egyaránt.

(Folytatjuk)

G. L.

Dr. Gönczy Lajos: Isten hatalmas keze alatt. Egyházi beszédek. Nyomatott Füssy József könyvnyomdájában. Torda, 1927. 152 lap.*).

„E kötet első és utolsó darabját nyolc esztendő távolsága választja el, olyan nyolc esztendő, melynek eseményei bélyegüket letörölhetetlenül rányomták világunkra és lelkünkre.“ Így kezdi szerző könyvében megjelent 30 beszédének bemutatását. S amint végig megyünk rajtuk, még egyszer végigéljük azt a nehéz nyolc esztendőt, „melynek esztendei évtizedek, hónapjai évek változásait hozták.“ Ezeket a beszédeket valóban csak a kísérő és sötét háttérül szolgáló idő magyarázata alatt lehet a maguk igazi, élő arculatukkal meglátni, s megtapasztalni, hogy — jóllehet a pillanat, melyben születtek, tovatűnt — ezek a beszédek mégis élnek.

E kötet első darabjai ítéletes időben csendülnek fel, akkor, amikor mozdíthatatlannak vélt alkotmányok recsegve omlanak össze s „az emberek elhalnak a félelem miatt és azoknak várasamiatt, amik a földkerekségére következnek. (Luk. 21. 26. a.) Az őrálló, a pásztor, a változhatatlan Isten örök ígéjére támaszkodva vigasztal, biztat, hívogat arra a kösziklára, hol a lelkek minden pusztulástól mentve vannak, hívogat megalázkodásra, teljes odaadásra az Isten hatalmas keze alatt, mert csak egyedül ott van megtartatás és élet. Nézzetek fel, mert ha Istenre néztek fel és aztán mellőle nézitek szétbomlással fenyegetett világotokat, meglátjátok, hogy nem a pusztulás, hanem a váltság érkezett el hozzátok. A szenvedés igazi arca Istenre mutat, ki általa emel minket felfelé. A Szentlélek ezután a lelki tél után elfogja hozni a lélek tavaszát. Minden a világon a lélek formálódásáért van, hogy életünkön a mennyi Atya Krisztushban megdicsőült orcája ragyogjon fel, az események csak vésők az Isten kezében, aki formál minket. Akarsz-e boldog lenni? Akkor a szeretet krisztusi, tehát isteni törvényében gyökerezz meg, hogy gyümölcsöt teremhess, mert csak hivatását betöltő, gazdag gyümölcsöket termő élet lehet csak boldog. Higgy a Krisztus Jézusban, mert ez a hit összekapcsol Istennel és emberetstvéreiddel, belekapcsol az Anyaszöntegyházba s te ott vagy:

* Nagy sajnál tunkra eddig elmaradt az értékes mű ismertetése. amit ezuttal pótolunk.

Útban az Isten szíve felé stb. stb. Ezek a beszédek mind arra a lelki kösziklára mutatnak, melyet semmiféle világromlás, nemhogy megdönteni tudna, hanem még csak megsemmít ingatni. Veszendő láthatóktól hívogatás az örökkévaló láthatatlanokhoz. Mivel pedig ezekben a beszédekben inkább arról van szó, hogy mit csinál az Isten és nem arról, hogy mit csinál az ember, azért ezeknek a beszédeknek erős quietistikus színezete, mely néhol az ember teljes tétlenségre kárhoztatásával, szinte nyomasztólag hat (A lélek formálódása). Erre mutat az is, hogy ezek a beszédek gyakran doxológiával végződnek.

A 9., 10. és 11. számú beszédek átmenete után, melyek az eddig megfutott útról való számadás s egy új munkakörbe való elhelyezkedésre utalnak, mintha kezdene az egész világhangulat megváltozni. A szívünkre kapott ütés kábulata még tart, de immár elérkezett az ébredés ideje. A rohanó idő nem vár. A romokat el kell takarítani s egy új konstruktív munkát megindítani, künn a világban s benn a szívekben. Mit kell tennünk, ha el akarjuk nyerni és élni akarunk, megújhodott, örök diadalmas életet? Innen ezeknek a beszédeknek inkább az akarat megindítására törekvő, egy bizonyos állásfoglalásra, gyakorlati életfolytatásra ösztökélő jellemvonása, még azokban a beszédekben is, melyekben tán nem tűnne fel az első látásra. Tartsd meg ami nálad van! Maradj meg azokban. Miben bízol? Nyiss kaput! stb.

Még ha nem is utalna szerző előszavában a háttérül szolgáló idő magyarázatára, még akkor is, már az első szempillantásra is szembetűnő ezeknek a beszédeknek aktualitása, úgy, hogy nem is igen találkozunk újabb predikáció irodalmunkban kötetekkel, melyeknek egészén az idő hullámverése annyira megérződnék, mint a Gönczy Lajosén. És ez egyik jelessége ezeknek a beszédeknek s általában az egész kötetnek. Igen sok egyházi beszédnek épen az a legnagyobb hibája, hogy vagy nagyon magasan szárnyal a való élet felett, úgy, hogy a legtöbbször el is szakad attól, vagy pedig lenn vergődik szárnyaszegetten az élet útjának sűrű porfelhőjében, anélkül, hogy valamit is meg tudna éreztetni Isten örökkévalóságából s így is, úgy is hatástalan marad. Pedig nézetünk szerint az aktualitás az az ajtó, melyen át az örök Ige számára út vezet a világba. Mihaszna az Igének, ha nincs út a valóságba, ha nincs ajtó, melyen át beléphet, de viszont az ajtó is hiábavaló, ha semmi sem megy át rajta. Gönczynél pedig ez az ajtó nem hasztalan áll nyitva, mert van, hogy mi átmenjen rajta.

Már most ezt az aktualitást adhatja az idő, a helyzet általában az élet külső körülményei által való meghatározottság. Az élet maga állítja problémák elé a hitet, ad fel

neki feltétlenül megválaszolandó kérdéseket. De adhatja a lelkeknek az Istenországa, az igazi élettel szemben elfoglalt álláspontja, magatartása; vagy mind a kettő. Bárhogyan is legyen, a helyesen értelmezett aktualitás adja meg az igehirdetésnek gyakorlatiasságát és bizonyos programmszerűségét egyszersmind. Enélkül pedig öntudatlan és hatástalan kapkodássá válik az egész. S ha ezt nézzük, hol vagyunk mi még az igazi gyakorlati életre irányuló, öntudatos hitvallásos, programmszerű igehirdetéstől?

Gönczynél, amint ő maga is bevallja előszavában, inkább az idő és az élet külső körülményei által való meghatározottság adja az aktualitást. Az idők gonoszak, nem alkalmas a misztikus magunkba mélyedésekre, akaratlanul is mindegyre kifelé kell tekintgetni. Ezért hiányoznak Gönczy kötetéből a keresztyén élet nagy átfogó kérdéseinek szakadékoknak és mélységeeknek, bűn és kárhozat örvényének, nagy lelki folyamatoknak, megrázó lelki drámáknak rajzolgatása. Talán egyetlen egyszer sem próbálkozik meg, hogy valamelyik bibliai alak-hitvilágát boncolgassa. Ahol hozzá is nyúl, mint pl. Pál apostol lelkéhez, vagy két beszédben, csak mintegy bevezetés céljából teszi s akkor is csak azért, hogy rögtön áttérjen az alkalmazhatóság terére. Neki az idők és körülmények adják fel a kérdést s felel reá hitének felvillanó meglátásaiban és pedig a gyakorlati útmutatás szempontja alatt. Beszédei épen ezért általában rövidiek a finális téma szinte eléugrik a címbe s minél inkább szemelőtt tartja a gyakorlati élet követelményeit, annál inkább fokozódik határozott eélra irányuló látásának tisztulásával bizonyoságtévő ereje.

És itt érkezünk Gönczy igehirdetői sajátságának egy másik oldalához, nemcsak hogy összefüggenek a valósággal, nemcsak hogy az idők szíve dobbanását érezzük ezeken a beszédeken, tehát az erdélyi református keresztyén élet külső történelmi meghatározottsága adja a keretet, hanem magára a valóságra is irányul ez az igehirdetés. Ha vannak, akik szerint az igehirdetés nem lehet luxus és szent játék, akkor Gönczy igazán közé tartozik. Az igehirdetés nem lehet esztéticum, nem lehet gyönyörködtetés, nem lehet szónoki hatások elérésére szolgáló alkalom, az igehirdetés prófétaság, isteni emeltyű, mely a közöny, hiábavalóság és pusztulásból ki kell emelje a világot. S dacára, hogy Gönczy nem szónok a szó valódi értelmében, igehirdetésének egyik kiválósága épen itt van, amikor az igének akaratunkra gyakorolt feszítő erejét érezzük.

E két tulajdonságot, a valóság ismeretét és az azt magasba lendíteni akaró erőt harmonikusan kötik össze a hit látomásai, a kereset dicsőségének felragyogása, az élő Jézus jelenvalóságának megtapasztalása és megtapasztaltatása,

mely hova tovább, mindinkább kiteljesedik úgy, hogy sokszor úgy érezzük, hogy az igehirdető megragadja kezünket, és mi az ő kezét és szívünk eggyé lesz a mennyei dicsőség és kegyelem szemléletében.

Az említett tulajdonságok a kötetben mind inkább kiteljesednek úgy, hogy ebben látszik meg a fejlődés. Kezdetben még nem mindenütt teljesen átlátszók a beszédek és még helyel-közzel megzavarja a prófétai bizonyágtevés lendületét egy-egy az emberi és isteni természet összevegyüléséről, vagy a szenvedés problémájáról tartott akadémikus fejtegetés, megtörténik, hogy egy-egy kép vagy hasonlat periférikus vonása az eredeti húzástól egy kissé félrecsúsztatja, még egy-egy helyén kísértének az apró hasonlatokkal való ékitgetések, ami nem az ő saját egyéniségére vaallanak. De rendre mindinkább tisztul nyelvében és strukturájában s ez által igehirdetésében mindjobban és tisztábban ragyognak fel a csonka és sötét valóság felett az örökké való csillagok.

Említsük-e meg őszinte közvetlenségét és bátorságát ezeket az értékes igehirdetői tulajdonságokat, melyekkel egy-kettőre a hallgatóság szívéhez férkőzik s amelyek ismét csak arról győznek meg, hogy kár lett volna ezeknek a beszédeknek ilyenformában s meg nem jelenni. Így legalább bizonyáguls zolgálnak arra, hogyh a foglyul vitetett a magasságba, tudott ajándékot adni annak a két szívéhez nőtt gyülekezetnek s tudott adni nekünk is, kik bár más posztokon ugyan, a mulandóság szelének ijesztő fuvallata közepette az örökkévalóságnak ugyanazon áldott hullámverését éreztük.

Dósa Dániel.

Áhítat percei.

Útmutató a Biblia naponkénti olvasásához.

1927. október.

1. II. Pét. 3. 11. *Milyenek legyetek.* Ha mindezek felbomolnak, balgaság volna lelkünk minden szerelmével azokhoz a véges dolgokhoz tapadni, amelyek halálra vannak ítélve. Aki *új eget és új földet* vár, annak hite és hitéből fakadó szent élete bizonyosság mellett, hogy a földön járva is *mennyei polgár.* *Imádság:* Istenem, enged, hogy a földről az égre tudjam emelni lelkemet. Lásd meg annak az életnek szépségét, amelyre rendeltél.

2. Máté 22,2. *A királyi menyegző.* Mi mindnyájan megkaptuk meghívását a királyi menyegzőre: földön és mennyen Istennel való együttlét üdvösséges örömeire. Engedhetnének-e, hogy legyen, hírnév, bűnös öröm elszakítsanak Istentől? „Aki győz, az fehér ruhákba öltözködik.” *Imádság.* Atyám, köszönöm Neked, hogy engem magadnak választottál, s helyet készítettél számomra országodban. Győzz le körülöttem és bennem minden kísértést.

3. Máté 12,30. *Vele vagy ellene?* Krisztus döntést, határozott állásfoglalást kíván. Nem lehet kiegyezni úgy, hogy egyszerre hódoljunk Neki és a világnak. És ha mégis megkísértjük, életünk súlypontja áttolódik a világ felé, s mi egyszer csak azt vesszük észre, hogy elprédáltuk a Tőle nyert szent örökséget. *Imádság.* Istenem, Te magadhoz hívogatsz, de magához akar csábítani a világ is. Kegyelmeddel köss egészen Magadhoz.

4. II. Kir. 6. 14. *Hadd lássak!* Minden attól függ, hogy *mit és hogyan* látunk. Aki csak a világ erőinek lenyűgöző hatalmát látja, az vagy meghódol előttük, vagy ha eszmények élnek lelkében, elcsügged. Boldog az ember, akinek Isten megnyitotta szeméit és ő meglátta Isten erőit. Akkor egyszerre felvillanyozza a bizonyosság, hogy győz az Isten. *Imádság.* Nyisd fel, Atyám, szememet, hogy lássam: Te vagy az Úr mindenek felett.

5. Máté 10,28. *Ne féljetez embertől.* Akkor félünk valakitől, ha nem látunk egy felsőbb erőt, amely annak hatalmából megszabadíthat. Ha egész a hitünk az Istenben, aki kormányozza az emberek és a dolgok életét, akkor megszabadulunk az emberektől való félelemtől. A kicsinytől való megszabadulás titka a nagynak való engedelmeskedés. *Imádság,* Segíts meg, Isten, hogy hittel tudjam mondani: Velem van az Úr, nem félek, mit árthat nekem ember!

6. I. Pét. 3,15. *Készen legyetek megfelelni.* Az van készen megfelelni, akinek van *mit* megfelelni. Nem a vitára kész beszéd, hanem a kincs: „a bennünk levő reménység” tesz vallást és bizonyosságot. Amint nő és mindig elevenebb lesz e kincsünk, úgy lesz mindig meggyőzőbb feleletünk is. *Imádság.* Istenem, növeld nagyra szívemben a Benned vetett hitet. Annak ereje legyen beszédes tanúságtétel mellett, hogy boldog az, akinek reménysége Te vagy.

7. Zsid. 3,13. *Még tart a ma.* Amíg alkalom van rá, addig szerezsünk, bocsássunk meg, és építgessük lelkünk épületét. Milyen szomorú lesz egykor visszatekinteni az elprédált időre, tudva azt, hogy már nem jutunk többet jó alkalomhoz. Még tart a ma, de jön az éjszaka, mikor többé már senki sem munkálkodhatik. *Imádság.*

Serkentsd fel szívemet, Atyám, hogy hűséges legyek minden napon minden munkám iránt.

8. Jel. 16.15. *Boldog aki vigyáz.* Isten felruházta lelkünket ékes, mennyei lepellet: a maga lelkéből való örök, szent javakkal, s reánk bízta azok őrizetét. Boldog az, aki hűségesen őrzi ruháját, Ha szükséges a halandó test tisztaságára ügyelnünk, elhanyagolhatnád-e annak tisztaságát, ami örök? *Imádság.* Odaállok a Te lelked fényessége elé, Istenem, hogy Te magad vond fénybe és tisztaságba az én sok bűnnek kitett lelkemet.

9. Máté 25.13. *Legyetek készen.* Isten nem olyan, mint valami felsőbb hatóság, amelynek fogadására előre készülni lehet. Azért a keresztyén ember örök készenlét Megváltójának fogadására. Menynyire egyensúlyozott, idegesség és kapkodás nélkül való az az élet, amely mindig készen van arra, hogy megnyissa ajtaját a dicsőség királya előtt! *Imádság.* Tedd éberré és vigyázóvá lelkemet édes Istenem! Segíts meg, hogy mindig kész lehessen előtted megjelenni.

10. Zsolt. 127. 1–2. *Az Úr nélkül hiábavaló minden.* A magunk erejében vetett bizalom elzárja Isten erejének szívünkbe való áramlását. A semmisség tudatára jutott szívben van út nyitva Isten számára, s az ilyen ember tapasztalni fogja, hogy Istennel semmi sem hiábavaló. *Imádság.* Istenem, Te veled mindenre van erőm, amiknek végzésére rendeltél. Alázatosságban megnyitom szívem előtted, hogy bevonulva erőssé tégy engem is.

11. I. Pét. 3.4. *A szelid és csendes lélek romolhatatlansága.* A szív elrejtett emberének kincsei a saját maga értékei, nem kölcsönvett szépség. Amazok mulandók, de a belső kincsek romolhatatlan szépségben fénylenek, mert ez a szépség az Isten életének az ember életében való visszatükröződése. *Imádság.* Vedd körül lelkemet, Szentlélek Isten, s ékesíts fel engem a Te kincseddal, amelyek fénye túlragyog e mulandó világ homályosságán.

12. Ján. 15.16. *Nem ti, hanem én.* Boldog az, akinek hite bizonyítja, hogy Isten kereste meg őt és kötötte magához elszakíthatatlan kötelékkel, üdvösségünk bizonyosságában, hanem parancs, hogy gyümölcsöket termelyünk Isten országa számára. *Imádság.* Köszönöm Isten, hogy magadnak választottál engem. Segíts meg, hogy szent étellel igazolhassam, hogy a Tied vagyok.

13. Zsolt. 37.8. *Csak rosszra vinne.* Amikor céljaink elé akadályok gördülnek, sokszor gyúlunk haragra, s indulatoskodással akarjuk elérni azt, amihez pedig bölcseségre volna szükség. S azután tapasztalunk kell, hogy csak rosszra vitt: valakinek megbántásával még nagyobbra növeltük az akadályt, s megzavartuk a magunk tisztánlátását is. A szelidek bíriák örökségül a földet. *Imádság.* Istenem, lelkem indulatai elé állj mérséklőül. Véd szívembe Megváltóm szavát: én szelid és alázatos szívű vagyok.

14. Máté 10. 32.33. *Rólam mit fog mondani?* Próbáljuk nagyon élesen elképzelni: az Isten előtt egyenként vonulnak el gyermekei, ott áll Jézus és vádol, vagy dicsér. Most, most te kerülsz sorra: vajjon rólad mit fog mondani? Annak tudatában kell élnünk, hogy Isten minket szütlelenül megítél, s ez ítéletnek mértéke a Jézushez való viszonyunk. *Imádság.* Megváltó Jézusom, segíts meg engem úgy élni, hogy vallást tehess mellettem szent Atyád előtt.

15. I. Ján. 5. 5. *Ki az, aki legyőzi a világot?* Jézus Krisztus legyőzte a világot, s mi abban a mértékben leszünk győzelmesek e minket ostromló világ felett, amily mértékben részesedünk az ő erőiben a hit által. A hit küzdő erő, s egyben e világ feletti győzelem harsonája. *Imádság.* E világ ostromai között feléd nyújtom szegény, üres szívemet. Istenem! Vérted fel a Te erőddel, s add meg nekem a gonosz feletti győzelem szent örvendezését.

16. Máté 25. 29. *Akinek van, adatik.* Adatik annak, aki a lelki javak gyűjtésére adott tehetséget gyakorolja. Azért nem az a

döntő kérdés, hogy eddig mit értünk el, hanem, hogy van-e bennünk tovább küzdő erő. Nagy vagyonok sorsa is a pusztulás, ha beáll a stagnálás, de fáva nő a mustármag, ha életerő van benne. *Imádság:* Istenem, engem, föld porát arra rendeltél, hogy gyermeked legyek. Add nekem azt a magasba vivő erőt, amely mind jobban kialakítja arcomon a Te arcod vonásait.

17. I. Pét. 2. 25. *Rólam mondhatják-e?* A megtérésnek jelei vannak: a bűnbánat, amely sir az elprédált javak felett, a hit, amely forró ragaszkodással ragadja meg Isten megmentő karjait, s a szeretet, amely mint az új élet ereje, kiárad a világra és az emberekre. Tarts szemlét e szempontból szíved felett. *Imádság.* Nyisd meg szememet, jó Istenem, hogy én tudjam meglátni a Tőled való távollét nyomorúságait, s induljak el az idegenségből hazafelé.

18. Jerem. 51. 10. *Beszéljük meg Isten dolgait.* Mi sokat beszélünk s beszédeinknek központja többnyire önmagunk vagyunk. Ezáltal érdeklődésünk köre kicsiny és szűk dolog, s lelkünk is kicsiny és szűkkörű marad. Isten dolgainak megbeszélésével a legnagyobb dolgokra tekintenek fel szemeink, s e feltekintés maga után vonja fölfelé való növekedésre lelkünket is. *Imádság.* Segíts meg, jó Atyám, hogy a te törvényedben legyen gyönyörűségem, s arról gondolkodjam éjjel és nappal.

19. I. Sám. 2. 25. *Gondold meg!* Önmagát csalja meg, aki a bűnnel léháskodik abban a hiszemben, hogy van közbenjáró, aki majd elfedezi vétkeit Isten előtt. Akit megragadott a közbenjáró, az már megtagadta a bűnt, ha talán még nyögi is igáját. A szövetségben kívül áll az, aki gyönyörködik a bűnben. *Imádság.* Istenem. Tedd magadévá szívemet, hogy Téged dicsérjelek.

20. Máté 12. 36. *Amiről számot kell adni.* A „De profundis” szerzője írta: „Megfelejtkeztem arról, hogy minden nap minden kicsiny cselekvése képezi vagy rontja a jellemet, s ezért, amit a rejtett kamrában cselekszünk, azt egy napon majd a háztetőről kell kikiáltanunk!” Hívalkodó, hiábavaló beszédeink mérge is behatol lelkünkbe és megrontja azt és nekünk vinnünk kell azok szomorú eredményét magunkkal az örökkévalóságba az Isten elé. *Imádság.* A hiábavaló, hazug beszédet távoztasd el én tőlem, Istenem. Tedd magadévá szívemet, hogy a Tied legyen ajkam dicsérő beszéde is.

21. V. Móz. 7. 9. *Megfizet személy szerint.* Sok vétket, tökéletlenséget követünk el mi azért, mert mások is ugyanazt csinálják a magunk vétkeit igazoljuk a tömegre vagy a korszellemre való hivatkozással. De elmarad egyszer a tömeg, s csak ketten állunk egymással szemben: Isten és én. A feladat épen az, hogy a tömeg felett is az Istené legyek. *Imádság.* Istenem, mondd nekem, hogy én személyem szerint felelős vagyok előtted életemért.

22. II. Kor. 5. 10. *Mindnyájunknak meg kell jelennünk.* Mi sokszor olyanok vagyunk, mint a könnyelmű diákok, akik haszontalanul prédálják el az időt, mert még távol van a vizsga. De milyen nagy a szorongás és az elmulasztottak pótlására való kétségbeesett igyekvés, amikor közeledik a számonkérés órája. Hát nem jobb hűségesnek lenni, minden nap minden feladatra iránt? *Imádság.* E földön is látlak Téged. Uram, tükör és homályos beszéd által, egykoron pedig szemtől-szembe fogok állani Előtted. Segíts meg, hogy életem készüllet legyen e szent találkozásra.

23. Máté 25:32. *Elébe gyűjtetnek minden népek.* Sem népek, sem egyesek nem élhetnek kényük-kedvük szerint anélkül, hogy viselniük kellene Isten törvénye megsértése gyászos következményeit. Halálosan komoly dolog az, hogy ítélőszék elé kell állani. *Imádság.* Istenem. — hangzik felém a komor beszéd: — Eléd gyűjtetnek minden, minden népek. Add meg, hogy számomra ez új élet indítója legyen, s ezért öröm üzenet.

24. Ezs. 45. 22. *Térjetelek én hozzám.* A magunk dicsőségére élni akarni: pártütés. S ennek a pártütésnek szomorú következményei vannak reánk nézve. A megtartatásnak feltétele: az Istenhez való térés. Mikor az élet középpontja nem ember, hanem az Isten: életünk felett akkor kezd kialakulni a rend. *Imádság.* Istenem, törd össze bennem az önzést, makacsságot és gögőt, hogy Te lehess az én erőm és gyógyulásom.

25. Siralm. 3. 42. *Gonoszok és pártütők voltunk.* Az élet sötét óraiban sokszor merednek értelmetlenül szemeink az égre: Uram, miért? Pedig így kell szólnunk: *Mi* voltunk a gonoszok és pártütők! Magunkba szállásunk és könnyeink távolítják el azt az akadályt, amely szívünk elé áll, hogy ne léphessen oda be az Isten. *Imádság.* Porba hajtom fejemet előtted, Isten, és kérek add nekem a bűnbánat könnyeit, hogy azután adhasd nekem magad!

26. Ezék. 34. 31. *Legelőm nyája vagytok!* Akármilyen távol jutottunk tékozlásunk útján, hozzánk ér Isten szava: az enyém vagytok, legelőm nyája vagytok. Akárhova jutottunk, éreznünk kell: Isten közelsége a mi igazi hazánk. A távolból üzenetek jönnek, felel-e szívünkben rájuk a haza vágyás? *Imádság.* Izensz utánam, Istenem, s házad békéje kész körülölelni. Indítsd fel szívemet, hogy induljak hazafelé, Te hozzád!

27. Dán. 9. 7. *Mienk orcánk pirulása.* Isten igazságához mérve lelkünket és életünket, bizony csak az orcánk pirulása a mienk. De jó az, ha pirulni tud orcánk. Előbb szégyenkezve és gyötrődve meg kell látnunk azt a nagy közbevettetést, amely Isten és közöttünk van, s csak azután ragadhatjuk meg az ő felénk nyuló kezét. *Imádság.* Tudom, hogy mivé rendeltél engem, Istenem, s érzem, hogy mivé lettem. Kérek, emelj fel engem Magadhoz.

28. Máté 18. 14. *Nem akarja az Atya.* Régen semmivé lettünk volna már, ha kiengedett volna kezéből az Isten minket, akik el akartunk szakadni Tőle. Isten örök harcot folytat érettünk: nem engedi, hogy elveszünk. Ha már a félelem nemi riaszt vissza, nem győzi-e meg makacs sziveinket ez az el nem fáradó szeretet? *Imádság.* Örökkévaló szeretettel szeretsz engem, Istenem! Felbuzdul az én szívem, s viszontszeretettel feléd nyújtom lelkemet.

29. Zsolt. 119. 176. *Tévelycek, mint valami elveszett juh.* Mert eltévedtünk, ezért vettek körül a bűn, a pusztulás és halál kötelei. De keres és közeledik hozzánk a lelkek pásztora, a mi Megváltó Urunk! Csak mi el ne rejtőzzünk a kereső pásztor elől. *Imádság!* Látom, Uram, a mint keresel, s hallom kiáltó szavad. Feléd futok a messzeségen át, hiszen Te vagy az én reménységem és üdvöm.

30. Luk. 15. 7. *Öröm a mennyben!* És amikor találkozik a kereső és elveszett, felcsendül az égből az öröm éneke. Semmi sem indítja fel ezt az örömet úgy, mint a lélek kiszabadulása a bűn halálából. Isten legértékesebb kincse, ami felette van a világok gazdagságának: a lelkünk. Értien szívünkig az apostol szava: Örizz meg, ami rád van bízva! *Imádság.* Mindent Tőled nyertem, Uram, mindennel neked tartozom.

31. Máté 24. 35. *Az én beszédem megmarad.* Krisztus evangéliuma Isten kijelentésének teljessége: azért mindörökké megmarad. Szent Iel, amely életünk talányai között mutatja az utat az Istenhez! És Te, szegény lélek, mégis panaszkodol, hogy nem tudod merre menj? *Imádság.* Istenem, megfogom szent Fiaid felém hajló kezét és a sötétség világosság lesz körülöttem, mert jó útra találtak lábaim.

S—s.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT” ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.
MEGJELENIK HAVONTA.

I. ÉVF. 7. SZÁM. EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI. 1927. SZEPT.

Az örök élet titka:

Ján. 17:3.

Megkapó és ünnepélyes gondolat az, hogy a csoportunkban egy csomó olyan gyermek áll előttünk, akik számára az örök élet evangéliumát kell hirdetnünk. Sokszor vagyunk abban a helyzetben, hogy megelégednénk vele, ha csak az lenne a feladatunk, hogy azokat a gyermekeket egy erkölcsös, jellemes élet törvényeivel ismertessük meg és egyszerűen csak azt tűzzük ki célunkul, hogy velük a mindennapi élet szabályait, a jó magaviselet törvényeit fogadtassuk el. Sokan nézik ma is a vasárnapi iskolát úgy, mint amely megelégszik vele, ha a gyermekek erkölcsi magaviseletét javítja és őket szórakoztatja. Így az az egy óra hetenként vagy a hasznos ismeretekben való haladásnak, vagy a kellemes időtöltésnek van szerintük szentelve.

Nem szabad azonban sohasem elfelejtenünk, hogy a vasárnapi iskolának és a mi munkánkunknak nem az a célja, hogy ismereteket gyarapítsunk, erkölcsi tanításokat adjunk, vagy kellemes időtöltéssel szolgáljunk a gyermekeknek. Éppen az az embernek legnagyobb tévedése, hogy azt hiszik, lehet jobb, illedelmesebb, komolyabb gyermekeket nevelni az evangélium nélkül is. Holott minden bölcsességnek és minden jóságnak egyetlen forrása van: ha az a lélek a Krisztus evangéliumát elfogadta. A vasárnapi iskolai vezetőnek tisztában kell lennie vele és vallania kell, hogy minden jóság alapja a szív Krisztusnak való átadása és hiába próbáljuk „nevelni” a gyermekeket mással, mint az evangéliummal, ez a nevelés felületes, üres, mulékony dolog. Csak az a lélek, mely Krisztust elfogadta, Neki akár engedelmeskedni, csak az lehet igazán jó.

Tarzus.

Ez a város, Pál apostol szülővárosa, sokszor említettetik a Bibliában. Maga Pál azt mondja róla, hogy „Ciliciának nem

ismeretlen városa“ (Csel. 21:39.) s abban az időben nevezetes város is volt. Cilicia a tartomány volt, melyben Tarzus városa feküdt és Kisázsia délnyugati részén terült el, a tenger mellett, sima földön, mely termékenységéről, gazdag olaj, füge, szőlőterméséről volt híres. Fölötte a Taurus hegység vadregényes vidékei húzódtak, mely hegy magassága meghaladja a 3000 métert a tenger színe felett, szakadékos, sziklás, vad vidékekben gazdag. A hegy legmagasabb csúcsain örök hó van, s Tarzusból lehet látni a hókoronával csillogó hegyláncokat.

Maga Tarzus városa ősidőktől fogva nevezetes és fontos város volt. Már az asszíriai uralom alatt, később a perzsák alatt is fontos katonai pont volt, később görög és zsidó lakosság nagy tömegben költözött oda és nagy kereskedelmi központtá lett. IV. Antiochus Epifanes 171-ben Krisztus előtt görög stílusban újjáépíttette a várost, melynek közepén a Cidnus folyó friss és üdítő hullámai futottak végig, s egy kilométerre a várostól ömlöttek a tengerbe, itt épült Regma, Tarzus kikötővárosa.

A város kereskedelmi nevezetességét növelte, hogy a nagy kereskedelmi országút, mely keletről, Szíriából és Egyiptomból Kisázsia vagy Görögország felé tartott, itt ment keresztül, a világhírű ciliciai kapun, mely a Tauruson vezetett át. Itt Tarzusban lerakták az árukat, megpihentek s újból hajóra, vagy szekerekre tették. Így a városban nagyon sok keletről jövő ember fordult meg, akik a keleti vallások tanításait, istentiszteleti szokásait és hitét megismertették és elterjesztették az ott lakó népek közt. Tarzus városában rengeteg különféle pogány isten tisztelete volt szokásban, mint azt a pénzekről meg lehet állapítani. Emellett a legkülönbözőbb gondolkozásmódok, világnézeti irányok, még Rómából, a birodalom fővárosából is jöttek tudósok, bölcsek, hogy ott tanítsanak. Hogy ezeknek a gondolatait maga Pál is ismerte, fiatal korában tanulmányozta, látszik leveleiből, melyekben ezekre a pogány bölcsészeti gondolatokra hivatkozik. Ezeknek a tanításban volt az Ismeretlen Isten gondolata, amit Pál athéni beszédében említ (Csel. 17:23), ezek a bölcsek állították azt, hogy Istent természetes úton meg lehet ismerni (Róm. 1:19), hogy a pogányok szívébe Isten beírta a maga törvényét (Róm. 2:14—15), említ leveleiben olyanokat a rókonai közül, akik vagy még az-ó

megtérése előtt, vagy pedig azután, talán az ő predikálására keresztyének lettek (Róm. 26:7 és 21).

Tarzus városa ma már romokban áll, épületeiből sem maradt fenn semmi, csak az úgynevezett „Pál kapuja“ s egy késői görög korban épült templom alapjai, melyeket most „Sardanapal sírjának“ neveznek, a híres asszír királyról. Valószínűleg ebben a városban lakott még sokáig Pál családja, kik szintén kereskedők voltak s hihetőleg az itt nagyon elterjedt gyapott- és vászonkereskedéssel foglalkoztak. Ezt mutatja az is, hogy Pál szülei római polgárjogot élveztek, ami azt jelentette, hogy sem letartóztatni, sem megbilincselni, vagy megostorozni előzetes bírói eljárás nélkül a római polgárt nem volt szabad s ügyében felelősséget a császárhoz. Tudjuk, hogy Pál ezt a jogát igénybe is vette, s így került Rómába s tudjuk azt is, hogy a római polgárjogot már szülei bírták, tehát nem ő szerezte.

A város piacán eleven élet folyt: itt állottak a város tanácsának és kormányzó testületeinek épületei. Az iparosok egy külön részében laktak a városnak, mint azt másutt is látjuk. A Cidnus folyón széles híd vezetett át. A város másik részében voltak a termek, ahol a bölcsek tanították tanítványaikat, volt Odeon és Amfiteátrum is (zeneépület és színház). Ezenkívül nagyon sok templom, különböző istenek tiszteletére építve.

A zsidók külön negyedében laktak a városnak, zsinagógájuk a folyó mellett volt, itt tartották vallásos, politikai és társadalmi gyűléseiket. Bár nagy távolság választotta el őket Jeruzsálemtől, az ilyen szétszórtságban (diasporában) lakó zsidók rendszerint híven megtartották vallásuk követelményeit is és szorgalmasan feljártak minden évben egyszer templomba Jeruzsálembé, adakoztak annak szükségére és megtartották ünnepeiket. Ebben a városban és ebben a környezetben töltötte el Pál élete első felét.

A munka.

Új vasárnapi iskola létesült Alsócernátonban, ahol Lőrincz András s. lelkész indította meg a munkát. A csoport vezetését Orbán Rózsika vállalta el, aki már Brassóban járt bibliakörbe és vas. isk. munkában is részt vett. Isten áldását és segítségét kívánjuk az új munkához.

Kolozsvárt egy presbiteri gyűlésen indítványt adott be egy presbiter, hogy a gyermekek, akik jelenleg csak

délelőtt vannak az iskolában elfoglalva, délután is járjanak fel, legalább egy pár nap, s ott velük foglalkozzanak. Mivel sok v. iskolából hallható az a panasz, hogy a heti egy óra nem elég a gyermekekkel való foglalkozáshoz, éneket tanítani, a gyermekekkel játszani, vas. isk. ünnepélyekre előkészíteni, stb. alkalmas idő lenne, ha ilyen helyeken a v. isk. vezetők felhasználnák a szülők óhaját és egy-egy délutánra a gyermekeket felhívnák. Ezekén a délutáni foglalkoztatásokon az említettek mellett történetek elmondásával és megtanításával is lehet foglalkozni. Mindenesetre fontos alkalom lenne a gyermekek figyelmének és érdeklődésének a vas. iskola felé való fordítására.

A Vas. Isk. Világszövetségnek tizedik nagy világgyűlése a jövő év július 11—18-án Los Angelesben, Északamerikában lesz. A legutóbbi ilyen gyűlés 1924-ben Glasgowban, Nagybritanniában volt. E gyűlés programja ezen az ígén van felépítve: „Jöjjön el a te országod.” A konferencia foglalkozni fog a Krisztusban való testvériségre való nevelés gondolatával s annak módjaival.

A mult számunkkal szétküldött jelentőíveket még nagyon kevés helyről kaptuk vissza, kérjük azért a vas. isk. vezetőket, hogy azokat azonnal küldjék be kitöltve. Ezentúl a jelentőíveket évente kétszer fogjuk szétküldeni: márciusi és szeptemberi számunk mellett. Mivel most még az a feladat áll előttünk, hogy összegyűjtsük az adatokat azokról a vas. iskolákról is, melyek eddig nem voltak nyilvántartásunkban, ezeknek lapunk eddigi számaival együtt most fogjuk a jelentőíveket elküldeni, kérve, hogy a pontos adatgyűjtés érdekében szíveskedjenek a v. iskolák vezetői azonnal visszaküldeni kitöltve, hogy egyszer már egy pontos statisztika lehessen a kezünkben.

Fankhauser: Vasárnapi Iskolai Tanítások c. mű IV—VI. kötetei most vannak sajtó alatt, s reményünk van reá, hogy a három kötet hamarosan megjelenik. Addig is, míg ezeket be lehetne vezetni, minden v. iskolának ajánljuk, hogy egy ideiglenes tanmenetet állapítson meg. Jövő számunkban mindhárom kötetből az első tanítások vázlatait adni fogjuk.

Nyugtázások: Központi járulék: Szörce 20 L. Mezőbergenye 65 L. Székelyföldvár 50 L., Magyarláp 50 L. — Külmiszióra: Székelyföldvár 50 L., Magyarláp 100 L.

A lelkipásztornak imádkoznia kell.

Nagy dolog a lelkipásztorság, mert az a lélek körül jár, melynek váltsága oly drága, hogy azt senki meg nem adhatta, hanem az Isten fiának kellett meghalnia érte; és ha valamelyik a lelkipásztor miatt elvész, az Isten annak kezéből kívánja azt meg. Azért is, ha valakinek vigyázónak és szorgalmasnak kell lenni a maga hivatalában, a lelkipásztornak különösen és kiváltképen való módon vigyázni kell magára és minden tiszteire, hogy ha vész is el a reája bízott lelkek közül, annak ő semmi részből oka ne legyen. E végre hát:

1. A lelkipásztor feddhetetlen legyen a sz. Pál apostol kívánsága szerint. Mely nem azt teszi, hogy tökéletes és minden hiba nélkül való legyen. Mert noha kívánatos és gyönyörűsége dolog volna az, de nincs mód benne az életben. Nem is azt teszi, hogy a lelkipásztor olyan legyen, ki ellen soha senki semmi gonoszt ne mondjon, mert a gyalázó, rágalmazó, hazug nyelvek szent Pál apostolra is elégszer kiöntötték gonosz mérgöket. Mennyivel inkább más közönséges lelkipásztorok el nem kerülhetik azt. Hanem azt teszi: hogy a lelkipásztor úgy viselje magát és úgy éljen, hogy méltán és igazán semmi gonosságot ne lehessen szemére vetni.

2. A lelkipásztor jó példát adjon nyájának a szent életben és jó cselekedetekben. Mert aki szájával jóra tanít, életével pedig ellenkező példát mutat, többet ront, mint épít; mivelhogy életének jobban hisznek az emberek, mint beszédének. E végre józan, mértékletes, tiszta életű, alázatos, tűrő, békesség szerető, a méltatlan szenvedésekben is maga tűrtető, adakozó, Istent és felebarátit szerető, Istenfélő és könyörülő legyen. Ellenben távoztassa a tobzódást, részegséget, kevélységet, haragot, versengést, kegyetlenséget, bujálkodást, világiasságot, testiséget, fősvénységet, igazságtalanságot, szeretetlenséget és az isteni félelemmel s kegyességgel ellenkező minden beszédet és cselekedetet. Mindezeket eltávolztatni, ugyan tartoznak nemcsak a lelkipásztorok, hanem minden közkeresztyének is; de a lelkipásztorok nem-

csak azért tartoznak azzal, hogy keresztyének, hanem annak fölötté azért, hogy ők Isten sáfarai, a Krisztus követői, a gyülekezet angyalai, hitnek és megtérésnek hirdetői, a mennyország útjának mutatói.

3. A lelkipásztor prédikálja az Isten beszédét, rajta legyen mind alkalmas, mind alkalmatlan időben, feddődjön, dorgálódjon, intse a hallgatókat minden szelidséggel és tanítással. Hirdesse az Istennek minden akaratát. Ne prédikálja magát, hanem a Krisztust, azaz: nem a maga ajándékinak, tudományának, ékesen szólásának mutogatására és az emberek előtt való dicséretnek s kedvességnek keresésére igyekezzék a prédikálásban, hanem a Krisztus országának terjedésére, a hallgatóknak épülésére és idvességére.

4. A lelkipásztornak ki kell kelni a nép között uralkodó bűnök ellen, nem kell elnézni a bűnösöket; annyival is inkább nem kell magát azoknak rossz szokásaihoz és erkölceihez legkisebbnyire is alkalmaztatni, hanem meg kell azokat intenie, dorgálnia nem csak közönségesen, a prédikációkban, hanem személy szerint is magánosan; még pedig személyválogatás nélkül, akárminemű állapotuak legyenek, de minden szelidséggel.

5. A lelkipásztor nagy szeretettel viseltessék a pásztor-sága alatt levő nyájához és semmitől se vonogassa magát, valami annak hasznára való. Személyválogatás nélkül kell annak szeretni hallgatóinak lelkét; a gazdag lelkét nem kell nagyobbra becsülnie, mint a szegényét; hanem egyformán kell kívánni és munkálni mindeniknek idvességét.

6. Szükséges, hogy a lelkipásztor a nyájának könyörgését minden nap Isten elébe vigye, annak szükségeit az ő kegyelmének királyi széke előtt bejelentse, kérje arra a szükséges áldásokat és kegyelmeket; az elvett kegyelmekért pedig annak nevében és képében hálákat adjon. És eképen a lelkipásztornak nemcsak Isten szájának kell lenni a néphez a prédikálásban, hanem a nép szájának is Istenhez a könyörgésben.

7. A lelkipásztornak nem kell megelégedni azzal, amit tud, hanem szüntelen tanulnia kell és minden nap többre-többre kell igyekeznie, kivált azokban a tudományokban, melyek lelkipásztori hivatalára közelebbről tartoznak. Mindenek felett pedig olvasni és vizsgálni kell annak az Isten beszédét.

8. A lelkipásztor az ő nyája között levő iskolákra, mint annak veteményes kertjeire vigyázzon, hogy azokban a gyenge ifjúság szorgalmasan és gyümölcsösen taníttassék a keresztyén vallás fundamentumára és a kegyesség csepegtetessék szívökbe. E végre intse s kényszerítse a gondatlan

szülőket, hogy azok gyermekeikkel szorgalmasan gyakoroltassák; az azokban lévő tanítókat is nógassa és serkentse, hogy hivatalukban hűségesek és szorgalmasak legyenek.

9. Szükséges, hogy a lelkipásztor békéltető, békességszerző legyen. Midőn nyájában a férj és feleség, az atyák és fiaik, az atyafiak, rokonok és szomszédok között, a felebarát és ellenség között ellenkezések és versengések támadnak: a lelki pásztornak, mint a békesség fejedelme szolgájának, közbe kell magát vetnie és minden okosságát s kegyességét elő kell vennie, hogy azokat békességre s egyességre hozza. Amely időt ebben eltölt, nem tölthetné azt jobb dologban, amely munkát erre fordít, nem fordíthatná azt hasznosabb dologra.

10. Szükség, hogy a lelkipásztor a keresztség alatt levőket, akárminemű nyomorúságban kesergőket, a hitben erőtlenekeket, bűneik miatt szorongatottakat, hánykódókat, kételkedőket, sérelmes szívűeket bátorítsa, oktassa, tanácsolja, biztassa, erősítse, vigasztalja. A szegényekre, ügyefogyottakra különös gondja legyen, hogy azok a hívek szeretetének és könyörületességének munkái által vigasztaltassanak és tápláltassanak. A betegekhez, halálhoz közelítőkhez készen és örömet elmenjen, hogy azokat a szükséges oktatásokkal és vigasztalásokkal megújítsa, készítse és azokért s azokkal az Istennek imádkozzék.

11. A lelkipásztornak a földi gondoktól és világi szorgalmatosságoktól szabadosan kell magát tartani. Nem úgy ugyan, hogy minden házi gondról és minden földi gondoskodásról teljességgel letegyen, mert ha háznépnek feje, tartozik arról gondoskodni is. Hanem az olyan gondoktól kell elvonni magát, melyek a lelkipásztori hivatalban hátramarádást szereznének, mineműek a gazdagulásnak kívánásából származó kereskedések, nyerekedések, sok idővel, bajjal, gonddal, busongással járó foglalatosságok s majorkodások. Az ilyenek, nem lehet, hogy sokfelé ne vonják az ember elméjét és nem lehet, hogy ártalmasok ne legyenek a lelkipásztorságban, mely egész embert és egész ráadást kíván. Azonban illetlenek is azok a lelkipásztori hivatalhoz és fővénységnek, világhoz való rendeletlen ragaszkodásnak jelei. Azért mondja sz. Pál; hogy a lelkipásztornak nem kell lenni nyeregségnek rútul kívánójának, hanem idegennek kell lenni a fővénységtől.

12. A lelkipásztor nem lágy melegen nem immel-ámmal és unalommal forgolódjék a maga hivatalának dolgaiban, hanem buzgósággal, hűséggel, vidámsággal és minden erővel. Semmi eszközt és alkalmatosságot el ne mulasszon, semmi munkát ne sajnáljon, semmi bajtól ne irtózzon a végre, hogy

Krisztus országa terjedjen és a hallgatók lelki java s idvessége előmozdítottassék. E végre minden lelkipásztori foglalatosságaiban nem az emberekre, hanem az Istenre nézzen, ne csak azon igyekezzék, hogy az embereknek tegyen eleget, hanem kiváltképen, hogy az Isten helybenhagyását és dicséretét nyerhesse el, ezt forgatván mindenkor szívében és szájában sz. Pállal: En keveset gondolok azzal, hogy emberi ítéletben ítéltettem, az Úr az, ki engemet megítél.

13. A lelkipásztor igen eszes és magát meggondoló legyen magaviselésében és minden cselekedetiben. Mert nincsen egy hivatal is, amelyben annyi közép nehéz útát kellene tartani, mint a lelkipásztorságban. Nem kell annak sem felettébb lágnak, sem felettébb keménynek lenni, hanem középúton kell járni. Nem kell abban sem nagyon reá tartani magát, sem felettébb kiereszkedni, hanem középutat kell tartani. Nyájásnak is kell abban lenni, de nagyon közönségessé sem kell magát tenni; buzgónak kell abban lenni, de nem haragosnak és erőszakosnak; emberségesnek kell lennie, de nem hízlekedőnek; tűrőnek és szelidnek kell lennie, de nem magát elhagyónak és mindent elnézőnek, hanem közép útát kell tartani és így a többi.

14. A lelkipásztor el ne kedvetlenedjen s igyekezetét félbe ne hagyja, ha kevés hasznát és gyümölcsét látja is munkájának; hanem mindenkor azt gondolja meg és azt tartsa maga előtt, hogy az Isten véghez viszi, az ő általa a maga munkáját, melyet véghez akar vinni; ő maga pedig megmenti a maga lelkét és azt cselekszi, hogy mindeneknek vététől tiszta legyen. Sőt nem kell a lelkipásztornak elrettenni és elállani hivatalának kötelességeitől, ha amiatt kár, gyalázat, szidalom, üldöztetés, számkivetés, nyomorúság követi is őtet. De még arra is mindenkor késznek kell lennie, hogy életét is letegye, mikor a Krisztus dicsősége kívánja, azt mondván szent Pállal: Semmivel nem gondolok, az én életem is nekem nem drága; csak elvégezhessem örömmel az én futásomat és a szolgálatot, melyet vettem az Úr Jézustól.

15. A lelkipásztornak foglalatossnak és buzgónak kell lenni az imádkozásban. Ugyanis nem lehet, hogy sok fogyatkozások ne essenek terhes hivatalának folytatásában, emberi erőtlensége miatt. Oh, mily szükséges hát kérni szüntelen azoknak bocsánatát! Nem lehet, hogy magától alkalmas és elégséges legyen; az Isten kegyelmére különös szüksége legyen. Oh, mily szükséges azért szüntelen kérni azt! Nem lehet, hogy hasznos és előmeneteles legyen munkája az Isten áldása nélkül; oh, mily szükséges hát szüntelen esedezni az áldásért! És nem lehet kételkedni felőle, hogy az evangéliomi szolgálat gyümölcstelen voltának egy nagy oka az, hogy a

lelkipásztorok, ha sokat munkálkodnak is, de keveset imádkoznak. Az Izrael fiainak, az Amalekiták ellen való minden erőlködése hiábavaló lett, mihelyt Mózes felemelve nem tartotta kezeit az égre. Ez azt mutatta, hogy a segítség onnét felülről jó és hogy az Isten áldása nélkül minden munka haszontalan. Szükség azért, hogy a lelkipásztor is felemelve tartsa kezét és szívét az Istenhez és a könyörgésben szorgalmatos legyen, kérvén szüntelen a kegyelmet, erőt, segédelmet, áldást és előmenetelt a Krisztusnak ezen drága ígéreteiben való bizodalommal: Bizony, bizony, mondom néktek: valamit kérendetek az Atyától az én nevemben, megadja néktek. KérjeteK és megadatik tinéktek, keresséteK és megtaláljátok, zörgesseteK és megnyittatik néktek.

S z i k s z a y: „Keresztyéni tanítások.”
c. munkájából.

Ifjúsági vezető-konferencia.*

— Tahí, 1927. szeptember 1—5. —

A magyarországi három (számottevő) keresztyén ifjúsági mozgalom közül (M. E. K. D. Sz., Soli Deo Gloria és Keresztyén Ifjúsági Egyesület) legrégebb a *Magyar Evangéliumi Keresztyén Diákszövetség*, vagy újabb nevén *Pro Christo Diákszövetség*. Ennek s a körébe tartozó fiú- és leánybibliaköröknek vezetői gyűltek össze f. év-szeptember első öt napjára, Tahiban, (ahol a Szövetségnek állandó táborhelye van), vezető-konferenciára, melynek leírását az alábbiakban adjuk. (Magát a Diákszövetséget, mind történelmi, mind jelenlegi arculatában, elénk tárják az előadások.)

A vezető-gyűlés szept. 1-én este nyílt meg egy áhitattal, a tábortűz mellett, az első ige a Diákszövetség jeligéje Ján. XV. 16. alapján az egybegyűlt, (mintegy harminc főnyi felerészben fiú, felerészben leány főiskolás) kis sereg előtt. *Olt Károly* bölcész, a M. E. K. Dsz. jelenlegi ügyvezető titkára beszélt a kiválasztottság dicsőségéről és elkötelezéséről.

Másnap a Római lev. III. 10—18., VII. 14—25. alapján *Dr. Hilscher Zoltán*, a M. E. K. Dsz. új elnöke, igyekezett megvilágítani az első kérdést: *ki vagyok én?* Rámutatott, hogy a legtöbb a hazugság önmagunkkal szemben. Ez a legtöbb vétünknek s a Krisztus ügyéért való odaadásunknak is a legelső oka. A rövid, felrázó és gondolatkeltő reggeli áhitatot hosszabb *egyéni biblíatanulmányozás* követte, amikor elszéledve a közeli erdő fái közt, kiki elmélyedhetett csöndes önvizsgálatában. Ezután közös imaórára gyűltünk össze.

A délelőtti folyamán három rövid előadás volt, eszmecserével. *Dr. Major László* (éveken át volt ügyvezető titkár) a *munkakezdés feltételeiről és módjairól* beszélt. A samáriai asszony történetéből (Ján. 4.) kiindulva, mindenekelőtt a természetességet hangsúlyozta. Aki munkát kezd, az előbb találkozzon Krisztussal. Tanulmányozza az írást. Tanul. Munkáját beosztja. Szereti, akiket vezetni akar, felelősséget érez

* Ezt a beszámolót gyakorlati felmutatása gyanánt közöljük az ifjúsági munka módszerei kérdéseinek, bár itt elsősorban a középiskolás munkáról van szó.

iránta. Alázatos, hívő, türelmes, kitartó, tudja, hogy a saját élete is épít, vagy ront. Az eszmecsere értékesebb gondolatai voltak: kezdjük imádkozással. Ne aggódjunk az eredményért: nem a mienk, Istené a munka. *Lapu Irén* orvostanhallgató a *leányközépiskolás munkáról* beszélt. Elmondotta, hogy ilyen munka van. A munkát feltétlenül olyan kezdő, akiben sok szeretet van. Vezetőnek legalkalmasabb a főiskolás diák: A felnőtt már tulságosan nagy tekintély. Előadások helyett jobb eszmecsereket rendezni. Ha bibliakör alakult, vegyük fel a tagok gondját, foglalkozunk minden bajukkal. *Pap Géza*, a *fiúközépiskolás munkáról* beszélve hangsúlyozta, hogy az egyik legnehezebb munka, de egész jövődönk függ tőle. Célja Krisztushoz vezetni, beleállítani az egyházi és nemzeti életbe. Módjai: mindenekelőtt érdeklődés és lelkesedés teremtése. A középiskolás minden új iránt fogékony, különösen az uralkodó eszmék iránt. Az örökölt hitnél vagy felekezeti öntudatnál ragadhatjuk meg leghamarább őket. Mutassuk fel egyházunk elesettségét s aztán a Bibliában a tökéletes egyház képét. Először a *kollektív ideál* felmutatása szükséges s csak azután az *egyéni életeszmény*. Krisztust is mint hőst látják meg előbb s csak azután mint személyes Megváltót. Az eszmecsere folyamán szó volt az ifj. irodalom, konferenciák és cserkészlet szerepéről a középisk. munkában.

A délutáni szünet elteltével *Dr. Victor János*, a M. E. K. Dsz. régi elnöke adott rövid tájékoztatást a *Világdiákszövetségről*. A XIX. sz. második felének forrongásából született, a kilencvenes években. Svédországban, *Vadstena-ban* jött létre. Azóta óriásit haladt. Szervezetében ma minden mozgalom külön van képviselve s teljes autonómiával éli a maga életét: a Világszövetség nem valami felső hatóság. Másodévenként rendezi világkonferenciáit. Állandó munkáját egy 20 tagú végrehajtóbizottság intézi. Hivatalos lapja az angol „*The Student World*”. Elnöke *J. Mott* lemondása után *L. Henriod*. Az eltelt harminc évnek hatása meglátszik különösen a külmiszsió fellendülésén, a szociális kérdések előtérbe kerülésén és a keresztyén egyházak összefogásában. A következő előadást ugyancsak Victor János tartotta. „*Az Ó-Testamentum lelke*” című tanulmányának első részeként a *látomásokról* beszélt. Az Ó-T. lelkét sokkal nehezebb megtalálni, mint az Új-Testamentomét. Gazdag látomásokban. Ilyenek: az egyistenhit, az Isten élő hatalma, erkölcsi célja az emberrel, a kiválasztás gondolata, a bűntől való mentesség, a bűn átka, a megváltás, a szenvedés, az örökélet, az Isten uralma. E látások egyenesen Krisztushoz vezetnek, Benne nyernek teljes értelmet, igazolást. Végül este a tábortűznél újra üzent Isten ígéje. Dr. Hilscher a Máté XI. 29—30. alapján a Krisztus ígéről beszélt.

Szept. 3-án a reggeli áhitat a János ev. XVII. része alapján e kérdést állította elénk: *Kicsoda Krisztus?* E gondolatok vezették magános elmerülésünket, mely után újra imára gyűlt össze a tábor. Majd *Olt Károly* a személyes munkáról tartott előadást. Az egész evangéliumi munkában ez a legfontosabb: a munka ott, ahol lélek áll lélekkel szemben. Két ága van: 1. az egyént kiemelem a tömegből s 2. belehelyezem újra a közösségbe. Első lépése a munkának: önmagunk megismerése, Jézushoz mérése. Azután jön: megismerni a diákot. Felfegyverezni tudással, bibliaismerettel. Olyannak kell lenni, mint Pál: zsidónak zsidó, görögnek görög. Kész, vonzó, eleven, aktív egyéniség kívántatik. Ezekben áll előttünk a személyes munka jelentősége, objektív és szubjektív feltételei s a módja. Az eszmecsere folyamán még szó volt a személyes munka veszedelmeiről, az imádság szerepéről a személyes munkában. Csak akkor végezhető, ha van személyes kapcsolat. Megoszlottak a vélemények afelől, hogy természetes kölcsönhatás, vagy tervszerű munka legyen-e a személyes munka.

A következő előadást *Victor Zsófia* tartotta „*A nagylánycserkészlet és a M. E. K. Dsz.*“ címen. A helyzet hozta magával, hogy van nagylánycserkészlet. Most már programot kell adnia. Célja az általános cserkész-cél: az emberebb ember. Ez nem lehet más, mint a Dsz. eszménye. Munkái: bibliakör, vas. iskola, munkáslányok gondja, gyermekvédelem. Veszedelme (általában a cserkészletnek), hogy klíkk lehet a Diákszövetségben. Ezután *Draskóczy István* theologus az öregcserkészlet és a M. E. K. Dsz. viszonyáról beszélt. A több helyen is létrejött öregcserkészlet tette szükségessé a kérdés tisztázását. Az öregcserkészletnek és M. E. K. Dsz.-nek együtt kell haladnia: egy a cél. Az eszmecsere leszögezte, hogy a cserkészlet új terjedési lehetőség a M. E. K. Dsz. számára. Jó életforma is, de nem olyan abszolút, mint az evangélium, mely a M. E. K. Dsz. tartalmát képezi. Nem mindenkinek való hát a cserkészlet. A magyar cserkészlet most választút előtt áll; a forma uralmát ezért akarja a Dsz. megtörni.

A délután folyamán három előadás volt. *Az evangéliumi munkás könyvtáráról* Dr. Szabadi Béla tanár, a M. E. K. Dsz. hivatalos lapjának, a Diákvilágnak szerkesztője beszélt. A jó könyv jelentőségéről röviden szólva, felsorolta a legfontosabb könyveket, írókat. (Szentírás, bibliai vezérfonalak, Fosdick, Förster könyvei, Franklin B. önéletrajza, Carlile, Ruskin, Drummond. A magyar irodalom igazi értékei. A jelen irodalom (Reményik, Aprily, Tiers, Victor, Szücs Ernő, Czeglédy, Vass, Forgách, Szabó A., Bethánia-, Sylvester-kiadások, Ravasz, erdélyi építő irodalom, Ifjú Erdély stb.). Dickens, Tolstoj, Dosztojevskij, Mott, Torray: Assissi és Augustinus stb. stb.) Teljes listát nem lehet adni, de a jó könyv sose marad véka

alatt. Ezután dr. Victor János a *M. E. K. Dsz. történetét* mondta el. Első korszak benne a próbálkozások kora. Sok akadály és ellanygulás után jött 1907-ben az *alapvetés kora* a *visegrádi konferenciával*, melyen tízen vettek részt. A következő évben már sok bibliakör volt s a *balatonalmádi konferencia* egész népes volt. 1909-ben a *sárospataki konferencián* jelen volt *Mott János*, aki ezután háromnapos konferenciára gyűjtötte össze a vezetőket Budapesten. Harmadik korszak a világháború ideje, amikor a középiskolások felé fordult a *M. E. K. Dsz.* tekintete. Az egész idő alatt (1920-ig) nem volt konferencia. A főiskolás munka is megmaradt, de kommunista gondolatok kaptak lábra benne. A *M. E. K. Dsz.* egy-két ember határozatlansága miatt így súlyos helyzetbe került. A munka 1920 nyarán a *balatonendrédi gyűlésen* (25 résztvevő) zökkenet helyre. A Diákvilágszövetség segélyező akciója révén Budapesten a Hársfa-uccában épületet nyert a mozgalom. A segélyakció (European Students' Relief) egy beállított szociális titkárt is fizetett, sőt a Dsz. két évi költségvetésének felét is vállalta. Azután egy titkár maradt. Ez a *M. E. K. Dsz.* rövid története. Az egész egy uralkodó benyomást ad: mennyire nyilvánvaló volt benne Isten vezetése, segítsége. A nap utolsó előadását ugyancsak Victor János tartotta *Várákozások* címmel, mely az Ó-Testamentom lelke c. előadás második felét képezte. E várákozásokkal az Ó-T. túl utal önmagán. A történeti könyvekben ilyen várákozásokat hordoz a szövetség gondolata, az első prófétáknál a zsidó világbirodalom képe. A várákozások hovatovább *egy személyben* összpontosulnak; így születik meg a Messiásvárárs. Isten megtarja a maradékot, (Ésaiás), szenvedés árán tartja meg (Babyloni És.). Később eltolódik a reménység: az apokalyptikus profécia mennyei világba emeli. Megtisztul a várákozás s így jön el, teljessé érett időben az Úr Jézus, Aki-ben minden várákozás betelt. Az esti áhitaton Lukács ev. XII. 35. felé fordultak a szívek.

Szept. 4-ike vasárnap volt. Reggel csöndes órákat és imádságainkat a Lukács VII. 36—50. alapján az a gondolat vezette, hogy hogyan álljunk meg *szemtől-szembe* az Úr Jézussal. Ezután a Kis-Duna tulsó partján levő *Tahitótfalu* református gyülekezetében vettünk részt az *istentiszteleten*, ahol a konferencia egyik tagja Példabeszédek XXIII. 26. alapján arról beszélt, hogy Isten, aki mindent nekünk adott, tőlünk csupán a szívünket kéri, azt is csak azért, hogy még gazdagabbá tegyen minket. Ezután a *M. E. K. Dsz. jelenlegi helyzete és jövődjöje* foglalkoztatta a konferenciát, minthogy azonban ez egyben ú. n. *képviselőtestületi gyűlése* volt a vezetőségnek, részletes leírására nem terjeszkedhetünk ki, csupán egy-két fontosabb dolgot említiünk meg belőle. Leverőleg hatott

a mozgalom anyagi szegénysége, küzdelme, mely 1926-ban teljes csődhöz vezetett; a deficitből a „Diákvilág“ (a Szövetség ifj. lapja) mai napig sem tudott kilábalni. Felemelő a szénior-tagok áldozatkészsége, akik nemcsak talpraállították a Diák-szövetséget, de például egész multévi költségvetésének terhet több, mint 85%-ban maguk látták el. Sok biztató van a M. E. K. Dsz. újabb térfoglalásaiban, új vezetőinek buzgalmában. De legszebb jele a mozgalom életerejének az, hogy egy év alatt úgyszólván semmiből, megépült a tahi-i tábor, három téglabarakkjával.

Délután Dr. Czunik Eszter a bibliakörvezetés technikájáról beszélt. A bibliakör a legfontosabb problémája a M. E. K. Dsz.-nek. A vezetésben legnehezebb a kezdet, a *taggyűjtés*. A baj nemcsak a tanulóiban van. Nem jó válogatni őket. Megnyerésükre nem elég a tömegalkalom (előadások, teaestélyek, kirándulások), az kell, hogy egyen-egyen barátaink legyenek, segítsünk rajtuk. Mi is legyünk munkás, jó diákok. És fontos, hogy tegyünk mindig határozott bizonytságot. A bibliakör lehet vegyes és szempontok szerint megosztott (pl. főiskolás és bölcsész bibliakör). Ma könnyű a felekezeti öntudaton át megtalálni s ú. n. felekezeti bibliakörökbe csoportosítani a fiúkat. Szociális kérdések, külmiszió stb. tanulmányozására külön körök, vagy összejövetelek szervezendők. Legideálisabb, ha minden csoportnak van saját *helyisége*, de jobb hijján jó a lelkeszlak, egy tanterem stb. *Összejövetel* legalább egyszer hetenként. *Pontosan* tartsuk meg mindig. *Pontosan* is kezdjük. Legyen *kicsi* a kör; tíz tag már sok. Ha egy tag van, akkor is kezdjük meg a munkát. Szerezzünk be jó *vezérfonalakat*. Az *ima* sose maradjon el. Énekeljünk minél többet. Mindenkinnek legyen *Bibliája*. Jó, ha versenként sorra olvassák a bibliai részt. A *magyarázat* általános menete: a történet, környezet, jellemek, ellenvetések eloszlátása, alkalmazás. Mód legyen a bibliaköri megbeszélés. Ne kényszerítsünk senkit se *szólásra*, de adjunk rá mindenkinnek alkalmat. A bibliaköri munka nem merülhet ki az összejöveteleken. Nagyon fontos, a *személyes munka*. Az eszmecsere folyamán felvetődött, hogy miként lehet egyöntetűbbé tenni a kört, ha újak is és régiek is vannak benne. Az *új tagok* kétszeres gondot igényelnek. Szó volt az *imaórákról*, melyeknek fontosságát általában kiemelték. Az *otthoni bibliaolvasást* illetőleg megjegyezte valaki, hogy mindenekfölött arra szorítsuk rá a tagokat, hogy olvassák el előre a tárgyalandó részt.

Még egy előadás volt e napra programmba véve, melyet *Az Újtestámentum lelke. Az ige testté lett* címmel Muraközy Gyulának kellett volna megtartania, de ő betegsége miatt csak a következő nap jöhetett el s ez adott alkalmat az időközben váratlan, de kedves vendégként érkezett Walter Göbel

schwarzwaldi lelkésznek, a német diákmozgalom szénior-tagjának, egy hatalmas, kétórás előadás megtartására a fenti tárgyról.

Az esti áhitaton a *M. E. K. Dsz. pénztárosa* szólt a Lukács XXI. 1—4. alapján az *áldozatkészségről*. Nem az a halálos baj, hogy a Diákszövetségnek nincs pénze a munkára, hanem az, hogy a munkásokban nincs áldozatkész lélek az ügy iránt. Ha a pénzünket sem vagyunk készek odaadni, mi módon adhatjuk oda magunkat?

Szept. 5-én a *reggeli áhitaton*, majd az ezt követő egyéni bibliatanulmányozáson és imaórán a Gal. II. 17—21-nek ez a gondolata foglalkoztatta a lelkeket: *mennyire él bennem a Krisztus?* Utána folytatódott és befejeződött a *képviselői gyűlés*, melynek kiemelkedő mozzanata volt *Bicsérdy Blanka*nak országos leánytitkárrá való választása. A délelőtti első konferenciát *dr. Czunik Eszter* vezette be a *bibliaköri vezetés lélektanáról*. A bibliakör célja az építés. Mik a lelki feltételei ennek? Mindenekelőtt a *vezető* megfelelősége. Öntudatos, komoly belső életet kell élnie a vezetőnek. Vizsgáljuk meg magunkat, hogy vajjon növekedő, elmélyülő-e a lelki életünk. Kell, hogy legyenek tapasztalataink. De tudnia kell, hogy valamennyien úton vagyunk: engedjük szóhoz jutni a nemvezetőt is. Ki alkalmas vezetőnek? Sosem hihetjük azt, hogy mi teljesen alkalmasak vagyunk rá. A rutin nem elég. Isten maga előhossa az alkalmas embereket: elég, ha valaki ég a vágytól Istent szolgálni. Ha vezető lett, Istennel legyen állandó közösségben. Mondja el őszintén saját küzdelmeit, de baj, ha folyton magáról nyafog. A vezetés felelősséget és munkát jelent. Érezze a vezető, hogy ő nem fontos, hanem eszköz az Isten kezében. Ne a magunk hőlcseségét, az ígét adjuk. Ne legyünk unalmasok: ne parázs legyünk, hanem láng. De patetikus áradozásra sincs szükség. Milyen lelkiállapotuak legyenek a *tagok*? Mint Nikodémus, vagy a gazdag ifjú. Legyen bennük érdeklődés; ne elégedjenek meg azzal, hogy élnek. Egyiknek a nyugtalansága forrongásba hozhatja a többiekét is. Ezt a kereső, emésztő vágyat kell felébreszteni bennük. A *vezető és tagok viszonyát* illetőleg legyünk segítségére mindenkinek, keltsünk bizalmat és barátságot magunk iránt. Jó, ha a vezető ugyanazon a tanulmányi szakon előbbre van, mint a tagok. A *vezető előkészülete* legyen alapos. A *megtárgyalásnál* olyan tapasztalatból kell kiindulni, ami nem idegen a tagoktól. Elkalandozás esetén meg kell oldani a felvetődött problémát, de ugyanakkor erős kézzel kell fogni a vezetést. Kerülni kell a személyeskedést. Nem szabad a beszélgetésnek vitatkozássá fajulnia. A vezető tekintélye senkire se legyen nyomasztó. Mit tegyünk a mély csenddel? Kell az is. Nem okvetlenül az a legáldásosabb bibliakör, ahol mindig beszél-

nek. *Hozzászólások.* Kezdő bibliakörben fontos lehet a tekintély, később nem. A tekintélyt a lelki tartalom adja meg. Legyen pszichológiai készsége a vezetőnek: tudjon belehelyezkedni a tagok lelki helyzetébe. Hozzászoktatni a tagokat, hogy ők is szerves részei a bibliakörnek, egyen-egyen; nélkülük nem lehet meg a bibliakör. A vezető ne éreztesse soha, hogy ő vezető. Istentől kapja, amit ad, tehát legjobb előkészület az imádságos élet. Mit tegyünk, ha a tagokban nincs keresés, elégedetlenkedés? Evangelizálás, bizonyágtétel kell, nem elég az önvallomás. Vezetők és tagok egyéni érintkezésére jellemző példa a németországi szokás: bibliakör után visszamaradnak a vezetővel négy szemkört beszélni akarók. Legyen otthonos a vezető az igében. Hogyan lehet érdekessé tenni egy bibliakört? A bibliakörvezető egyéniségétől és készségétől függ. Legyen gondolata. Ismerje meg azt, ami a diákokat érdekli. Ne objektíven beszéljen. Minél súlyosabb dolgot minél könnyebben adni — ez az érdekesség titka.

A másik délelőtti előadás témája volt: *közvetett munkamódszerek*, melyet dr. Major László tartott. Idősebb tagjaink csalódást éreznek a M. E. K. Dsz.-vel szemben. Mi ennek az oka? Az, hogy mi is, mint általában a mai kulturális élet, mindent elméletileg fogunk fel, rendezünk el. Veszedelemben forog a keresztyénségnek a közvetlen életbe való átvitele. Sokkal könnyebb harmoniába jutni szellemileg, mint kinnt az életben megvalósítani ezt a harmoniát. A közvetett munkamódszerek tehát arra tanítanak meg, hogy hogyan valósítsuk meg az életben a keresztyénséget. Alapmotívuma a barátság; mérőköve: mindent megteszünk-e egymásért? Ezen a téren egészen új irányt kell a M. E. K. Dsz.-nek fölvennie. Szükség van már protestáns patronage egyesületre (a börtönből kiszabadultak részére). Inaskört kezdtünk, abba kellett hagyni. A főiskolai szociális körben sem állottuk meg a helyünket. Közvetett munka volt a vidéki kirándulások szervezése, de nincs rá komoly készség. Mindezekben új indulás kell. Sok ember van a világon, akihez nem lehet az evangéliumot bibliakör útján eljuttatni, de el lehet barátság, jótett stb. útján. A keresztyénség nemcsak lelki élet, hanem lélek szerint való élet, amelynek megvannak a maga életmegnyilvánulásai.

Délután Deme László a *Diákszövetség néhány hősről* beszélt.

Az utolsó előadás a *Muraközy Gyuláé* volt, aki betegen is eljött mára s megtartotta összevonva az előadása mindkét felét (*Az ige testté lett. Az örök pünkösdi.*) *Az Újtestámentum lelke* összefoglaló cím alatt. Az ige testté létele — és a test, a pünkösdi csodában, lelkesült és ez a két irány van a Bibliában. Mennyből a földre, földről a mennybe. Az emberi értelem mindent tárgyiasítani akar, hogy kifejezze: tudományban az

igazságot, művészetben a szépet. A hitet szóban és cselekedetben fejezzük ki. A tett olyat mond el, amit nem lehet másképp kifejezni. *Amikor az ige testté lett, Isten a mi nyelvünkre fordította le az ő irántunk való szeretetét.* Tárgyasítottta, alkalmazkodott a mi természetünkhöz. Az emberi szellem másik nagy törekvése: *áthatni az anyagot.* Mint a mágnes a vasat. Már a vad ember is ezt akarja, mikor bálványát körül táncolja. Ezt a zsidók a frigyládaival. A Lélek a világot arra használja fel, hogy magát kifejezze. S ez a világ ezt fogja tenni. De előbb nekünk kell mindenestől kifejezőinek lennünk. „Numen adest” — ez kell, hogy arcunkra legyen írva, ha nem is szólnunk. Az éjszaka néma, de a rádió át megzendül és tele lesz dallal. Így néma ez az egész világ a hitetlen ember előtt, de minden megtelik Isten Lelkével, ha lelkünket beállítjuk Isten Lelkének hatása alá. Erre kell odaadnunk egész életünket. Isten leszállt erre a földre, az Ige testté lett azért, hogy a test az ember Isten Igéjévé legyen.

A záró áhitatot, mint minden esti áhitatot, a tábortűz mellett tartotta meg a konferencia elnöke dr. Hilscher, aki az első és uolsóelőtti estéket kivéve, valamennyi áhitaton szökött az ígét. Az I. Kor. IX. 16. és Márk. IX. 35. alapján arról beszélt, hogy az igehallgatás, az ilyen drága alkalmak szent kötelezősége járnak. Jaj annak, aki ezt le akarja rázni magáról. Nem is tudja az, aki igazán a szívébe vette. Az evangélium szolgálata pedig nem olykor-olykor való hirdetése az ígének, hanem odaáldozása egész életünknek. Ez pedig nem veszítés lényegében, hanem nyereség: az igaz élet megtalálása. Az áhitat után halk, megindult hangon számoltak be a konferencia tagjai a benyomásaikról s mindenről, amit e gazdag napokban kaptak. Még imádság, hálaadás keresett útát az ég felé, még énekeltünk egyszer, kéz a kézben a tűz körül állva s aztán halk búcsúszavak keresztezték egymást az elcsöndesülő táborban.

H. J.

<><>

Egy régi egyházfegyelmi törvényjavaslat.

Ez a törvénytervezet, melyet itt vázlatosan ismertetünk, a Fördös Lajos kecskeméti lelkész Ágendájában jelent meg. Alapos körületekintéssel készült és számbaveszi mindazon lehetőségeket, melyekben az egyházi fegyelmet, melyről a közlemény alatti jegyzetben maga írja, hogy egyházunkban fájdalom ... „névben él csak, többé nincs jelen”, — érvényesíteni lehetne. Először e tervezet a Prot. Egyh. és Isk. Lap 1863-iki évfolyamában adatott ki, hol két hozzászólás kísérette. Az egyik, Simon Józsefé, a tervezetet túlszigorúnak, egyes pontjaiban kivihetetlennek tartja s bár a fegyelem gyakor-

lására nézve sürgős szükségét lát fennforogni, mégis úgy véli, hogy „az új idők szelidebb jellemét“ tekintetbe véve inkább a valláserkölcsei nevelésben kell keresni az orvoslás módját, mert a fegyelmi szabályok nem akadályozzák, csak megtorolják a bajt. A második, nem egészen a Fördös dolgozatához kapcsolódó, de arra hivatkozó hozzászólás ugyancsak a Prot. Egyh. és Isk. Lap 1864-iki évfolyamában olvasható Sz. K. tollából. Ez bár szintén hangsúlyozza a fegyelemben a szelidség gondolatát, nagyon alapos, jogi szempontból is értékes tanulmány, mely kétféle fegyelmet különböztet meg: közvetett fegyelmezést, melyben olyan adminisztrációs és pásztori eljárások és intézkedések vannak kiemelve, melyekkel a vétkeket meg lehet akadályozni és közvetlen fegyelmet, mely már a történt vétkek feletti eljárás módjait szabályozza. Itt egy egész kódexet ad az egyes elkövetett vétkekre alkalmazandó büntetésekről és pedig külön az egyháztagok, lelkészek és iskolatanítók felmerült eseteiben, megállapítva, hogy az egyes büntetési fokozatokat kiknek és mely hatóságoknak áll jogában alkalmazni.

E két hozzászólás, bár a kérdés megoldásában részletes és alapos munka, részben, mert már elavultak a változott viszonyok következtében, részben, mivel annyira elaprózzák a kérdéseket, hogy bennük egy külön komplikált eljárás nyilvánul, mellőzhetők. Annál nagyobb jelentőségű azonban a Fördös-féle terv, mely két ponton jöhet különösen segítségünkre. Először abban, hogy formájában már törvényjavaslatnak készült s így számolt mindazon esetekkel, melyek a mi terveinkben csak elképzeléseken alapulhatnak, másodszor azért, mert éppen arra a kérdésre nézve tartalmaz megoldást, mely a mi tervjezeinkben nincs keresztülvive; t. i. az egyházfegyelmi törvény kondifikáló részére. Mi eddig világosan látjuk azt, hogy az egyházfegyelem gondolatát nem szabad elejteni, s jobban látjuk, mint akkor látták, hogy mik a kívánalmak egy ilyen törvény elvi megalapozására és az egyház testébe és életébe való beépítésére, de eddigi tervjezeink nem tudták megoldani azt a kérdést, hogyan lesz ezekből az elvi megállapításokból, kívánalmakból törvény, hogyan lehet ezeket végrehajtani, úgy, hogy ne veszítsen a dolog a pásztori jelentőségéből és ne süljedjen az egész egy újabb és nehezebb törvénykezési processzussá, melynek különös nehézségét adná az, hogy maguk az ügyek finom, sokszor egészen egyéni elbírálás és mérlegelés tárgyai kell, hogy legyenek, de más oldalról a pásztori vonás megőrzése és érvényesítése mellett ne legyen egyszerűen egy megfoghatatlan, jámbor óhajtatásnak minősített, mert szabályszerűen nem biztosított magánvállalkozás. Nézetem szerint ez a két veszedelem áll fenn az egyh. fegyelem szabályozása kérdésében,

ezt a nehézséget az eddig ismertetett tervek nem tudták megoldani.

Végül még egy föltétel van hátra: nem lehet egyházi fegyelemről beszélni olyan egyházi törvények mellett, melyek nem írják elő világosan és részletesen, minden általánosság kerülésével úgy az egyháztagok, mint a tisztviselők kötelesegeit, értvén e köteleességek alatt nemcsak nagy általánosságban vett hivatali, hanem személyes köteleességeket is. Tehát az E. T. új alakjának részletesen tartalmaznia kell az egyháztagok mindazon kötelesegeit, melyek rájuk, mint református egyháztagokra kötelezők, tehát magán életük szabályozását is, s a fegyelmi vétségeknél is mellőzve a mostani E. T. V. 34. §. B. általános megállapítását, részletesen felsorolva azokat, amelyek az egyháztagokra nézve fegyelmi eseteket képeznek. Az egyh. tisztviselőkre nézve pedig ezen kívül még a hivatali állásuk és kötelesegeikből folyó vagyis avval ellentétbe kerülő cselekmények képezvén a fegyelmi eset tényálladékát. Lehetetlen végül ezek megállapításának kérdéseiben tisztán azon jogi álláspontra helyezkedni, hogy csak a botrányos és türehetetlen vétség tekintessék fegyelmi esetnek, s itt nem szabad visszariadnunk attól, hogy igényeljük az illetékes fórumoknak azt a jogot, hogy kisebb, jelen törvény szerint vétségnek nem tekintett esetekben is eljárassanak, hogy így a bűn ne csak akkor kerüljön eljárás alá, mikor már botrányoztatott, esetleg rottott, hanem kezdő stádiumában is, sőt bizonyos módon egyenesen a nyomozási jogot is biztosítani kell valamilyen formában az egyházi hatóságoknak. Így akadályozhatjuk meg egyedül azt a visszaeső helyzetet, hogy ma csak rendesen az utolsó stádiumban, a gyülekezet békéjének felborulása után jut egy ügy egyházi bírósági elintézésre.

A hivatkozott törvényjavaslat a következő tervezetet tartalmazza:

Az egyházi fegyelem alapját Máté 18:15—17-ben találja, (1. §.) célját pedig I. Kor. 5:4-ben s II. Kor. 2:6—8-ban. (2. §.) Egyh. fegyelem alá esik a gyül. minden tagja a gyermekeket s szellemileg fejletleneket kivéve. (3. §.) Fegyelem alá eső vétkek a nyilvános és botrányoztató, kárt okozó, kötelességszegő, békét zavaró tettek (4. §.). Az egyh. fegyelem nemei és fokozatai: A) Megdorgálás és pedig, a) négy szemközt, b) két, vagy három tanú előtt, c) a gyülekezet, vagy annak képviselői előtt (Mt. 18:15—17). B) Testvéri közösségből való kirekesztés (Mt. 18:17.) és pedig, a) eltiltás egyh. hivatalok szolgálat viselésétől, úrvacsorától, b) teljes kirekesztés. (5. §.). E fegyelmet gyakorolja: a) a gyülekezet minden istentelő tagja, b) a presbitérium, c) a gyülekezet közgyűlése, d) egyh. megyei törvényszék, e) egyh. ker. törvényszék. (6. §.).

a) A gyülekezet minden istenfélő tagja hivatva van négy szemközt vagy két-három tanú előtt megdorgálni másokat. (I. Thess. 5:14. II. Thess. 3:15. Gal. 6:1). Aki erre nem hallgat, a presbitériumnak bejelentetik. (7. §.)

b) A presbitérium hatásköre az egyháztagokra terjed ki, kivéve az elnököt és presbitereket, alkalmazhatja a fentjelzett fokozatokat az egyházból való teljes kirekesztés kivételével, mely csak a gyülekezeti közgyűlés joga. Hatáskörébe esnek: 1. A nyilvános istentisztelet kerülése, megvetése, úrvacsorától való tartózkodás, gazdák és mesterek, kik szolgálataikat a templomtól visszatartják, ezeket az istentisztelettől való eltiltással kell büntetni; ugyancsak az istentisztelet zavarása, fecsegés, tolakodás stb.; vasárnapok és ünnepek megrontása, világi munkák, zajos mulatságok által. Ezekben a presb. az istentiszteletet zavarók, vagy hanyagolók ellen intéssel, dorgálással, egyh. hivataltól eltiltással (keresztszülők, násznagyok stb., sem lehetnek) végső esetben a közgyűlésnek bejelentéssel védekezik. (8—14. §§.) 2. Versengő házások. Ezek panaszait a presbiterek kihallgatják, megintik, ha ez nem használ, a lelkipásztor inti meg a presbiterek jelenlétében, aztán a presbitérium elé idézik. A külön élő viszályosok, ha a békítés nem sikerült, elválásra köteleztetnek. A törvénytelen házások, ha megesküdni vonakodnának, az úrvacsorától eltiltatnak. A vegyes házasságok, ha lehet, megakadályozandók, ha a ref. fél reverzálist ad, rekesztessék ki a gyülekezetből. (15—18. §§.) 3. A gyermekeik iskolázását elhanyagoló szülők szintén a presb. által a különböző fokozatokon át büntettetnek, épígy a mesterek, kik inasait iskolába nem küldik; a konfirmáció nélkül házasságra lépni akarók vizsga alá vettetnek vallásból és írás-olvasásból a lelkes által a presb. előtt. (19—21. §§.) 4. Az ekkleziiai terheket viselni nem akaró hivatalra, szolgálatra nem választható s nem választó, makacsság esetében eltiltással és kirekesztéssel büntetendő. (22. §.). 5. A közerkölcsiségbe ütköző bűnök: páráztság, részegeskedés, csalók, tolvajok, uzsorások, kártyázók, káromkodók, verekedők, hamis esküvők, a fenti fokozatok útján büntetendők. (23—31. §§.).

Ad részletes utasítást is a presb. által való gyakorlására a fegyelem módzataira (ezért foglal helyet ez a javaslat az ágendában). A megdorgálásnál a presb. által megbízottak elmennek és szeretettel szemére hányják az illetőnek a szóban forgó bűnt s eljárásukról jelentést tesznek. Ha ez nem használ, a presb. hívja fel s az elnök végzi el a dorgálást, hozzácsatolva esetleg buzgó könyörgést is, sőt lehet eset, mikor név nélkül, mint a testi betegekért, az egész gyülekezettel együtt imádkozunk az illetőért. (Ennek s a dorgáló beszédnek formája liturgiai kérdés.) A második lépés az eltiltás.

melyet a presb. belátása szerint alkalmaz. Itt a gyűlés színe előtt az elnök szól, hivatkozva rá, hogy már kérte a presb. bűnei elhagyására, tudatára adja, mitől és mennyi időre van eltiltva, jelzi, ha nem javul, a közgyűlés elé kerül, ha igen, visszaveszik. Utána a presb. imádkozik az illetőért. Az eltiltás lehet, mint fentt láttuk sok mindentől, ide számíttatik eltiltás keresztszülői, násznagyi, tiszttől, templomtól, úrvacsorától stb. Ha az illető megtér, a presb. előtt fogadástart és imádság kíséretében feloldatik. Ha az eltiltás sem használ, a presb. előterjesztést tesz a közgyűlésnek a teljes kirekesztésre. (32. §.).

c) A gyülekezeti közgyűlés fegyelmi hatásköre csak ott kezdődik, ahol a presb. eljárása sikertelen maradt, egy bűntetést alkalmaz: a teljes kirekesztést. Ez a presb. javaslatára, titkos szavazással történik, ha a szavazás eredménye a javaslat ellen van, az illető ügye visszamegy a presbitériumhoz további próba végett. Ha a javaslat elfogadtatott, az elnök kihirdeti, hogy az illető nem tartozik tovább a gyülekezetbe, templomba ugyan jöhet, de ott hívők közt helyet nem foglalhat, úrvacsorával nem élhet, semmi tisztre nem választható, egyh. szertartással el nem temethető. Ez következő vasárnap a szószékből kihirdettetik. Ha az illető megtér, olyan formában fogadtatik vissza, mint a presb. eljárásánál fenn vázolva volt. (33—34. §§.) A kirekesztés esetei az egyházmegyéhez felterjesztendők.

d) Az e. m. törvényszékhez tartoznak a lelkész, gondnok és presbiterek, káplánok és tanítók. A lelkész fegyelem alá esik hivatala bármely ágának elhanyagolásában, tanbeli hiányok, szertartásokon önféjű változtatás, alárendeltjei felügyeletének elhanyagolása, engedetlenség, komolytalanság, világiasság, hivatásával összeférhetetlen foglalkozás, családja iránti hanyagság, erkölcstelenség esetén. A gondnok istentiszteletben hanyagság, presb. kötelességek mulasztása, családja hitetlensége, erkölcstelensége, haszonlesés stb. esetében. Az e. m. törvényszék ez esetekben alkalmaz: dorgálást, melyet az esperes négysemközt, másodízben a gondnok és jegyző jelenlétében gyakorol; ha sikere nincs, bíróság elé állítatik. A további eljárás: felfüggesztés, végleges elmozdítás. (35—39. §§.)

e) Az egyh. ker. törvényszék hatásköre alá esnek az e. m. tisztviselők, főisk. tanárok, s az egyh. autonomia megsértésével világi hatósághoz fordult egyháztagok s testületek. Ide jutnak az esetek felebbezés útján, s elsőfokon. Itt a dorgálást levél útján végzi az elnök, ha szükség tartja, katedrai dorgáló beszéd is tartható, ha egész gyülekezet a bűnös; az eltiltás pedig jegyzőkönyvileg. (40—45. §§.).

Látható ebből a tervezetből, hogy gondosan figyelembe

veszi mindazokat a módozatokat, melyeket a gyülekezet élete kínál és a fentebb említett két hiba közül egyikbe sem esik, úgy, hogy érdemes vezérfonalul szolgálhat egy kidolgozandó törvényjavaslathoz, melynek ezt a kérdést meg kell oldania.

Magának az egyházfegyelmi törvényjavaslatnak három szempontot kell figyelemben részesítenie és érvényesítenie: A pásztori szempontot, arra törekedve, hogy az egyházi fegyelem megelőző munkája, a gyülekezet tagjainak a bűntől való megóvása és távoltartása ne csak akkor történjék, mikor már egy lélek benne van a bűn hatalmában, hanem azt megelőzőleg gondos kezelésben részesüljön. Itt a lelkipásztor és a presbitérium szigorú felelősségét kell kiemelni. Nem felelet erre az, hogy presbitériumaink legnagyobb részben még nem érettek erre, mert ha ennek következtetésére várunk, talán örökre el fogunk késni a dologgal. Ha egyszer meg van szabva, mi egy ref. ker. ember kötelessége, a presbitérium kötelessége legyen és erre a lelkipásztor gondos és türelmes neveléssel a presb. tagjait készítse, hogy azokat a bűnöket a gyülekezetben meglássa és azoknak elejét vegye. Természetesen itt a lelkipásztor hordozza a feladat nagyobb részét, de az e. m. és egyh. ker. vizsgálatoknál nyújtassék mód arra is, hogy a vizsgáló bizottság megállapítsa, hogy a fegyelmi törvényekben tiltott bűnök közül melyik uralkodik a gyülekezetben, vagy éppen a presbiterek között és használja fel az alkalmat arra, hogy intse a presbitereket és a gyülekezet egyes tagjait azokkal való szakításra. Ennek a teljes összecsapás és testvéri segítség jegyében kell lefolynia. Lehet, hogy a lelkipásztornak sokat kell majd küzdenie saját presbitériumának a bűn iránti közönyösségével és indolenciájával, de a felsőbb hatóságok éppen azért vannak ott, hogy a ref. hit által előírt erkölcsi követelményeket ne engedjék lehúzni egyesek által.

A második szempont, amit érvényesíteni kell, a gyülekezeti szempont. Hiába van olyan fegyelmi törvény, mely erejét és számközlését egy felsőbb hatóságtól nyeri, a gyülekezetet kell ránevelni, hogy tagjai élete felett őrkdjék. Ezért viszonylag a legtöbb jogot a gyülekezetben kell hagyni. Ismét nem felelet erre az, hogy a gyülekezet nem bünteti eléggé a bűnt. Amely gyülekezet nem bünteti, részint a felsőbb hatóságnak módja van rá, hogy vizsgálatok alkalmával ezen, amit lehet, segítsen. De egy gyülekezetre egy erkölcsi eszményt ráerőszakolni sohasem lehet, s ha azt el nem fogadja, mindig külső szabályozás marad tőle. Pedig az egyh. fegyelemnek belső törvénnyé kell válnia. Ez esetben tehát várunk kell, míg az a gyülekezet meglátja azoknak a követelményeknek a fontosságát, melyeket reá

református volta helyez. Ha erre éretlen az a gyülekezet, mesterségesen éretté nem tehetjük, azonkívül, hogy megszabunk bizonyos eljárást, melyet követnie kell. El fog jönni az idő, mikor látása élesedni fog és ítélete szigorubb lesz.

Végül a harmadik szempont, amit tekintetbe kell venni: a jogi szempont, vagyis, hogy ezek a követelmények, hogyan tehetők egy kodifikáló munka alapjaivá, hogy el ne vesszítsek azt a jelentésüket, hogy itt lelkek megmentéséről van szó. E tekintetben az a meggyőződésünk, hogy ez a jogi formulázás nagyon nagy szabadsággal hajtandó végre, nem szabad visszarettennünk attól, hogy az egyház teljes jogát tagjai életének megvizsgálására és igazgatására érvényesítsük, mégha a jogászok azt is fognák mondani, hogy ez bizonyos szabadságok megkötésével jár. A világi törvény előtt lehet avval érvelni, hogy a kártyázás vagy káromkodás nem büntethető s hogy csak az a bűn, ami közbotrányt okoz, s ami cselekedetben megnyilvánul, tehát ha valaki családtagjait bántalmazza, nem büntethető, míg az illetők panaszt nem tesznek ellene, az egyházfegyelem, mely megelégednék evvel, önmagát semmisítné meg. Más oldalról világosan látni kell azokat az eljárásokat, melyeket itt körül kell írni s nem szabad érzelmi momentumok által vezettetni magunkat.

Reméljük, hogy akik az új egyházfegyelmi törvényjavaslatot előkészítik, ezeket a gondolatokat nem hagyják ki a tervezet vezető gondolatai közül. Jelenleg világos, hogy ha ezt a kérdést az összehívandó zsinat megoldja, nemcsak bizonyosságot ad arról a szellemről, mely őszintén kívánja az egyház megújulását, hanem elő is mozdítja azt. Mert az egyházfegyelem nemcsak fegyelmezi, hanem neveli és mélyíti is az egyház életét.

I. L.

<><>

A református egyház kultusza.

(Folytatás.)

A katolikus és protestáns kultusz.

Azt hiszem, nincsen egyetlen meggyőződéses kálvinista ember, aki ne egyezne meg velem abban a felfogásban vagy követelményben, hogy a keresztyén kultusz és a református kultusz lényegében egy és ha nem volna egy, akkor az utóbbi reformálásra szorul. Ebből a felfogásból logikusan az következne, hogy, ha megállapítottuk: mi a ker. kultusz, milyen volt az kezdetben, mi a lényege, mik voltak a formái, akkor a református kultuszra nézve is feleletet kaptunk. Tehát felesleges időpazarlás a közbeeső fejlődésnek és eredményeinek vizsgálata.

Helyrehozhatatlan hiba volna azonban annak a történet fejlődésnek, mely a múltat a jelennel összeköti, a figyelmen kívül hagyása. Mert azok az erők, amelyek hatásukkal irányították a kultusz formálódását, ma is élnek és munkálkodnak. Munkálkodnak a mi egyházunk híveinek lelkében, rajtuk keresztül a mi egyházunkban is. Ezért van szükség a fejlődés rövid áttekintésére. Ezt célozza a katolikus és protestáns kultusz összehasonlítása.

Amint láttuk, a keresztyén kultusznak kezdetben két alapformája volt: az igehirdetéses és a szakramentumos istentisztelet. Ha ez a kezdetben, mint reggeli és estéli istentisztelet, határozottan külön tartott két alakulat, az idők folyamán egymással összekapcsolódott is, mégis a keresztyén kultusz egész történetében észrevehető e kettős magnak a megtétele valamint az is, hogy amint a kettő közül az egyik vagy a másik nyomult előtérbe, a kultuszra reányomta a maga bélyegét. Ha az ige került a középpontba, vele a kultusz szellemiesítésére irányuló törekvések győzedelmeskedtek, ha pedig a szakramentum, akkor az érzékiesítő, realizáló törekvések. Ennek a kettőnek, ellentétes törekvésnek állandó hullámozása, harca jellemzi, határozza meg a keresztyén kultusz történetét. A világba kilépő, missziói feladatát felismerő és felvevő kath. egyház a környező világ igényéhez alkalmazkodva a szakramentumot részesíti előnybe az igével szemben. De a megújuló reformmozgalmak, melyek az igéhez térnek vissza, mindegyre

emlékeztetik szellemi alapjára. Az ígéhez való visszatérés azonban szintén rejtegetett magában veszedelmet, a száraz és józan racionalizmus elhatalmasodását, aminek parirozása végett ismét elkezdődött a szakramentális irányhoz való visszatérés. Bár a két harcoló fél között kompromisszumok is jönnek létre, a történelem folyamán mindenütt nyomon lehet kísérni a kultusznak ezt az ingadozását, míg végre a reformáció által a két irány véglegesen külön vált, mint katolikus és protestáns kultusz.

A katolikus kultusz hordozója a liturgus, a pap, nélküle, az ő közreműködése nélkül nincs, nem lehet érvényes, hatékony istentisztelet, mert a pap a közvetítő Isten és a gyülekezet között. Ha egy felszentelt pap pontosan véghez viszi a misét, az a gyülekezet részvéte nélkül is üdvösséges. A protestáns istentisztelet ezzel szemben szigorúan gyülekezeti jellegű. A liturgus a gyülekezet megbízottja, képviselője, mert a papság nem külön isteni eredetű rend, hanem egy szükség intézmény. Az egyetemes papság elvéből kifolyólag minden hívő vezetheti az istentiszteletet, aki személyes kiválóságánál fogva alkalmas az igehirdetésre és imádkozásra. Ezáltal a pap és gyülekezet közötti áthághatatlan választófal leomlik és a kettő egymással a legszorosabb viszonyba kerül. Tulajdonképpen nincs pap és gyülekezet, hanem csak gyülekezet, amelynek tagjai közül egy a rend kedvéért vezeti az istentiszteletet. Ebből természetesen következik, hogy az istentisztelet minden részében a gyülekezet anyanyelvén megy végbe és a gyülekezet részvételével. Gyülekezet nélkül nincs istentisztelet. A prot. kultusz nélkülözhetetlen alkotó része a gyülekezeti ima és ének.

Ebből természetesen következik a *protestáns kultusz szubjektivitása*. A katolikus kultusz objektív üdvintézmény, amely önmagában, minden személyi hozzáadás nélkül kell hogy végbemenjen. Nincs szükség sem a liturgus, sem a gyülekezet lelki részvételére, csak arra, hogy a maga változhatatlan formájában, kötött rendjében vitessék véghez. Az egyes résztvehet, vagy kivonhatja magát a miséből, jöhet és mehet, amikor neki tetszik. A kultusz kötött rendjén változtatni nem lehet. Az idői, helyi és személyi változásokon és külön bözségeken felül álló, mindenütt ugyanazon egységes, rendszerint folyó, mert isteni rendelésen nyugvó intézmény. A protestáns kultusz lényegétől minden merev kötöttség idegen. Nem a formák, hanem a lélek, az Istentől megragadott személyiség élteti. A kultusz, még a legszebben, legpontosabban véghez vitt kultusz sem ér semmit a kultuszt hordozók személyes, bensőséges lelki részvétele nélkül. A kultusz a maga rendjével, formuláréival csak üres edény, amelyet újból és újból meg kell tölteni a magunk Istenhez vágyódó lelkünk

áhitatos részvételéből felfakadó tartalommal. A protestáns kultusz nem isteni, hanem emberi jogon alapszik, ennél fogva nincs neki kötelező rendje és formája. Az ember úgy alakíthatja, amint célszerűbb. Helyileg és időileg különböző formát nyerhet, csak feleljen meg az evangéliumi követelményeknek.

A katolikus kultusz középpontjában az úrvacsora szakramentuma áll, mint megismétlése Krisztus egyszerű áldozatának és ezzel az istennek tökéletes realizálása, úgy, hogy az isteni a hívő részére érzékelhető objektummá változik. Az istentisztelet többi része csak keretül szolgál eme áldozati cselekvényhez. Az ige teljesen háttérbe szorul, csak mint esetleges függelékek csatolódnak hozzá a nélküle is teljes, befejezett istentisztelethez. A protestáns istentisztelet középpontjában az ige áll. Maga a szakramentum sem más, mint ige: a verbum visibile. Az ige áll a középpontban, mert Istenről, az ő jelenlétéről nem egy tárgyi szimbólum, nem drámai kiábrázolás, hanem az ige tesz bizonyosságot. Az Isten az ige által jelenti ki magát és így az ige a protestáns kultusz meghatározója úgy formai, mint tartalmi tekintetben. Az istentiszteletnek nem lehet egyetlen része sem, mely mást adhatna, minthogy az igében hozzánk közelítő Istennel tényelges kapcsolatba jussunk. A kultusznak két oldala az emberi és isteni, az Igében, mint középpontban jut egységre. Az egész egy összefüggő cselekménnyé lesz, amelynek sem kezdetéről, sem végéről senki el nem maradhat az egész istentisztelet hatékonyságának megtartása nélkül. Nemcsak azok nem részesülnek a kultusz áldásaiban, akik csak a predikáció hallgatására jönnek, hanem azok is, akik megkésnek vagy az utolsó ének kezdetén eltávoznak. Az igének ez az uralma teszi a protestáns kultuszt bibliai istentiszteletté, mely a szentírásban foglalt isteni kijelentéshez igazodik minden tekintetben.

Az igének ez a centrális elhelyezkedése ad a protestáns kultusznak a cél szempontjából is a katolikusétól eltérő jellegét. A katolikus kultusz középpontjában a tárgyi szimbólumban jelenlevő Istennel, egy alulról felfelé haladó, a világtól Istenfelé lendülő irányt mutat s így csúcspontja az imádat, az Isten szemléletében való misztikus kontemplatív elmerülés. A kultusz egész erejével arra tör, hogy kiragadva a világból a lelket, az örökké való boldog szemléletében elmerítse. Hadd tűnjön el minden, ami idői, földi, történeti és a lélek nézzen a föld és világ fölötti szépség birodalmára. A protestáns kultusznak is meg van, meg kell hogy legyen ez a világ fölé lendítő ereje. Hiszen általa azt keressük, aki „magasságban és szentségben lakozik.” De azért emel föl, hogy onnan szűk specie aeternitatis szemléhessük ezt a világot. A prot. kultusz nemcsak Istenhez vezet, hanem Istentől vissza a világha. Mert az ige nem arról szól, hogy milyen az Isten, hanem ar

ról, hogy mit akar velünk és ezzel a világgal. A kegyeseket nemcsak Istenhez vezeti ei, hanem Istentől vissza e világba felvértezve az Isten erejével azoknak az óriási feladatoknak megoldására, amelyeket Isten állított oda gyermekei elé. Nem a világtól való elvonulásra, hanem a világ meggyőzésére készítet, mert ez a világ Isten országává kell hogy legyen. Célja nem a passzív imádat, hanem az istenországa gondolatainak élő munkás hatalommá tévése, a vallásos érzéseknek etikai aktivitássá változtatása. Ezáltal az istentisztelet a jelennel szoros kapcsolatba kerül, mert a jelent át akarja hatni az örökkévalóság erőivel. Így lesz a kultusz az egész vallásos élet tűzhelyévé, honnan világot megszentelő és formáló erők áramlanak ki. *Ezért mondjuk a protestáns kultuszt etikai jelleműnek.*

Az istenországa nagy céljának szolgálatában álló protestáns kultusz lényege szerint *közösség teremő hatalom*. A katolikus kutusz is, mint elvileg minden kultusz, közösségre akar elvezetni: az Istennel való közösségre. De hiányzik belőle a hívők közötti testvéri közösség létrehozására irányuló tendencia. A kultusz a maga isteni eredetéből folyó erejével biztosan halad kitűzött célja felé, nincs semmi szüksége a hívők segítő munkájára. A maga isteni hatalmával átöleli az egész világot, látható kapcsa az una sancta ecclesia-nak, de a kicsi egyessel, annak kicsi örömeivel és fájdalmaival nem tördök. Nem egyesíti, nem forrasztja össze a hívőket egy testvéri közösséggé. Akik segítségével együtt járulnak a világfölötti királyi széke elé, személy szerint közömbösök, idegenek, sőt ellenségesek maradhatnak egymással szemben. *A protestáns kultusz azonban nemcsak az Istennel, hanem a testvérekkel való közösséget is munkálja.* Egyik a másikat feltételezi. Aki nem tud személy szerint belekapcsolódni a testvérek, az Isten gyermekei közösségébe, az előtt zárva marad az Istennel való közösségre jutás útja is, mert a közösségben van a kultusz ereje. Ezért nem alkalmasak a protestáns kultusz gyakorlására az ezreket magába fogadó hatalmas dómok, hol a résztvevők tömege át nem tekinthető, hol az óriási tömeg nagysága és lomhasága miatt nem fogható egybe. Ezért nem alkalmasak az igazi protestáns kultusz hordozására a nagy városi gyülekezetek, hol a jövő-menő, egymást látásból sem ismerő, egymás sorsáról semmit nem tudó és azzal nem is tördő idegenek verődnek össze vasárnapról-vasárnapra, akik között az egytemplomon kívül semmiféle közösség nincsen.

Utoljára hagytam a két kultusz közötti ama különbség felemlítését, amelyben legnyilvánvalóban látható a kettő közötti kibékíthetetlen ellentét. *A kath. kultusz Istenre akar hatni, benne változást előidézni, az ő akaratát befolyásolni, míg a protestáns kultusztól teljesen idegen ez a szándék. A protes-*

táns kultusz a hívőkön akar változást vinni véghez, arra való, hogy előkészítsen, alkalmassá tegyen az Isten előtt egyedül kedves áldozatra: önmagunknak engedelmes odaszentelésére, az isteni akarat előtti örvendező meghódolásra.

A katolikus és protestáns kultusznak e nagy vonásokban való összehasonlítására azért volt szükség, mert mindnyájunknak van közvetlen vagy közvetett tapasztalata arról, hogy a katolikus kultusznak ma is csodálatos hatalma van a lelkek felett. Ez a vonzó ereje nemcsak abban nyilvánul meg, hogy a protestáns híveknek, különösen a nőknek egy nagy tömege szívesen vesz részt a kath. istentiszteleten, hanem a kultuszunkkal elégedetlenek lelkében a kultuszunk reformálásának bizonyos katholizáló irányt ad. Ha végig tekintünk azokon a reform törekvéseken, melyek a német protestáns egyházak kultikus életében ma olyan nagy hullámokat vernek fel, itt is, ott is megtalálhatjuk a katholizáló kovászt. Szinte azt kell hinnünk, hogy a katolikus és protestáns típus nemcsak a történeti fejlődés különböző fázisainak felel meg, hanem bennök a különböző lelki strukturák jutnak kifejezésre. Vannak lelkek, akik soha sem tudnak az érzékinek rab-ságából a szellem szabadságára felemelkedni. Meg kell látnunk, hogy a katolikus kultusz a maga bámulatos építményével még mindig félelmetes hatalom, amelyet nem lehet, nem szabad lekicsinyelni, mert gyökerei mélyen lenyúlhatnak az emberi léleknek az értelem fényével be nem világítható, az értelem erejével nem uralható misztikus mélységeibe.

És meg kell látnunk ezzel szemben a mi kultuszunknak fenyegető veszedelemait és erőinek forrásait is.

*

A református kultusz.

A kultusz lényegében nem egyéb, mint az Isten és az ember, az ember és az Isten érintkezése, közlekedése, találkozása. Minden kultusznak az a törekvése, hogy ez a találkozás a lehető legteljesebb és legközvetlenebb legyen. Két élő valóság közötti személyes, bensőséges találkozásnak meg vannak a maga útjai, módjai. Bizonyos formái vannak, amelyek között az a találkozás legbiztosabban megtörténhetik és lefolyhatik. Egy kultuszban egy vallásos közösség, tehát több ember, esetleg ezrek keresik ezt a találkozást. Ha egyébért nem, a rend kedvéért is szükség van bizonyos meghatározott formákra. Ezeket a formákat a kultuszt űző ember alkotja meg és eszközi jelentőségeik. Törvényük az, hogy minél érzékibb a felfogás Istenről, annál gazdagabb kiképzésük és annál jelentősebbek. Elvileg ott, abban a vallásos közösségben, ahol a szellemi felfogás lesz uralkodóvá, szükségtelenek ezek a formák, hiszen Istent lélekben kell imádni. De az ember érzi

természetéből következik ennek a tisztán szellemi, minden külső formát elvető kultusznak a lehetetlensége. A külsőleges abszolút mellőzése soha sem sikerülhet. Szükséges a belsőt, a szellemi mint realitást fogni fel, a legfelsőbb fokon szimbólumokban szemlélni. E pszichológiai motivumhoz járul a praktikus, szociális szükség is. Vallási közösség nem jöhet ott létre, ahol a vallás külső jelenségeiben nem lép elénk.

A kultusz tehát mindig egy reménytelen feladatot akar megoldani. A lehetetlent akarja lehetővé változtatni, mert azt akarja, hogy a véges ember véges formák között a végtelen-nel találkozzék.¹

A mi kultuszunknak központi, mondhatjuk egyetlen problémája, melyből minden más kérdés felfakad, az: mi módon, milyen feltételek mellett biztosítható Isten és ember, a halandó és örökkévaló eme bensőséges, közvetlen, teljes találkozás?

Tévedés lenne azt gondolni, hogy ez csak a mi református kultuszunk problémája. Igaz, hogy egyetlen vallásos közösségnél sem lép előtérbe oly édesen ez a probléma, mint nálunk, kik az Isten és ember közötti megmérhetetlen távolságot szédülő fővel szemléljük. De minden kultusznak, amely a kultusz névre érdemes, mégis ez volt a punctum saliens. És a különböző vallásos közösségek kultusza épen azért különbözik egymástól, hogy milyen módon akarták ezt a problémát a maguk számára megoldani. A megoldáshoz vezető utat aszerint választották, hogy milyennek gondolták az Istent, milyennek az embert és milyennek az Isten és ember közötti viszonyt?

Kicsoda az Isten, micsoda az ember és milyen közöttük a viszony? — e három kérdésre adott feleletben benne foglaltatik a feleletadó egész élet- és világszemlélete, benne a konfessziója. Ezért abból, hogy valamely vallásos közösség miként oldotta meg a kultusz központi problémáját, vissza lehet következtetni a hitvallására. Minden vallásos közösség életnyilvánulásai, szervezete, még az adminisztrációja is visszamutat a konfessziójára, hiszen a konfesszió nem egyéb, mint összefoglalása annak a vallásos életelvnek, amely mindezekben megnyilvánult. A vallás életnyilvánulásai között azonban egyetlen egy sincs, amely oly közvetlen kapcsolatban lenne a konfesszióval, mint a kultusz. Ilyen szempontból nézve a kultusz nem egyéb, mint az illető vallásos közösségnek élő konfessziója. Ezért a konfesszionális karakter a legerősebben a kultuszon mutatkozik meg. Ez az oka, hogy nincs keresztény kultusz, hanem katolikus, orthodox, evangélikus, református és a többi.

Az elmondottak bizonyítására a kultusz történet összes

¹ L. Cordie : Gottesdienst. Not. 1923. Eberfeld.

adatait fel lehetne sorakoztatni. De mivel közismert igazság ez, csak arra utalunk, hogy minél érzékenyebb valamely vallás felfogása Istenről, ennél fogva minél kisebb a távosság Isten és ember között, annál könnyebben tudja megoldani a kultusz kérdését, annál kevesebb nyugtalanságot okoz neki ez a probléma. Minél inkább törekszük a szellemiesítésre, minél határozottabban halad afelé, annál több és súlyosabb konfliktus elé állítja a kultusz kérdése, mert annál világosabban kezd kibontakozni a maga megoldhatatlan, de a megoldást mégis követelő nagyságában.

Előadásom tárgya a mi egyházunknak, a református egyháznak a kultusza. A maga tapasztalati valóságában mindnyájunk előtt ismeretes, legapróbb részletéig. És mindnyájunk szívében él több vagy kevesebb elégedetlenség. Problema elé állít minket, amelyeknek megoldását keressük. Megdöbbenő, hogy ez a mi kultuszunk, amely külső formáiban oly nagyon egyszerű, amelyben minden olyan világos, áttekinthető, a megoldandó problémáknak milyen beláthatatlan seregét dobja lelkünk elé. A megoldatlan kérdések tömegével szemben kiki olyan érzésekkel állhat, mint amilyenek az ő egyéniségének leginkább megfelelnek. A passzív, nyugalmat kereső lélek aggodalmaskodhatik, szomorkodhatik miatta, a munkára, harcra vágyó örvendezhet felette. Nekem úgy tetszik, hálások kell, hogy legyünk Istennek, valahányszor sürgető feladatok elé állít, mert ezáltal óv meg minket a tétlen tunyaságtól, mely a leghalálosabb veszedelme a mi egyházunknak.

A felvetődő kérdések mind egy központra utalnak és nekünk meg kell látnunk, hogy nem véletlen, hanem szükség képeni ezeknek meglétele: magának a kultusznak a természetéből következik, hogy mindig vannak és lesznek ilyen kérdéseink. Mert a kultusz emberi oldalról nézve egy mindig megoldhatatlan paradoxon.

Amikor keressük a mi ref. egyházunk kultusza problémájának megoldását, kiindulási pontunk nem lehet más, mint annak a leszögezése: miként gondolkozik az Istenről, az emberről és a köztük levő viszonyról a mi egyházunk?

A mi hitünk szerint az Isten az egyetlen igazi élő valóság, kezdete és vége mindennek. Ő a teremtetője a világnak és embernek, Ökorlátlan, souveren Úr. Ő a világmindenség centruma. A mi református vallásunkat minden más vallástól, a keresztyénség minden felekezetétől az különbözteti meg, hogy legvégsőig levonja az Isten abszolútágának, feltétlen úrvoltának következményeit.

Az ember Isten teremtménye, tulajdona. Egy végtelenség választja el Istentől, amely távolságot az ember soha áthidalni, átlépni a maga erején nem képes.

Ebből következik, hogy az ember félelemmel és alázattal áll szemben az Úr Istennel és a legfontosabb, az egyedül fontos kérdés reá nézve nem a Luther kérdése: hogyan üdvözülhetek, hanem a Kálviné: *mit akar velem az élő Isten?* Ez az egész világ minden teremtményével, az ember minden alkotásával, az egyház minden intézményével, s így a kultusz is csak eszköz az Isten dicsőségének szolgálatára. Az Isten akarata engedelmességet kíván, azaz az Istennek uralmát, az Isten országát.

Ebből következik, hogy az ember az Istennel való életközösségre jutásra semmit sem tehet. Megszerezni, kiérdemelni vagy éppen kikényszeríteni nem lehet. Az ember teljesen tehetetlen. A kezdeményezés Isten kezében van. Ha Isten az ő kijelentése által akarátát velünk meg nem ismerteti, magát fel nem fedi, mindörökre homályban tévelygünk. De Isten, nem érdemünkért, hanem végéremehetetlen nagy kegyelméből magát, akarátát kijelentette nekünk Fiában, a Jézus Krisztusban, aki az Istennel való életközösséget helyreállította és a Szentlélek álta nekünk ajándékozta. *Ezt az isteni kegyelmet mi a hit által tehetjük sajátunkká*, fogadhatjuk el. Az egész keresztyén élet tehát a kijelentés és a hit körül helyezkedik el, melyek körül az elsődleges a kijelentés. Domini per evangelium nos vocat: nos vocanti per fidem respondemus: Isten az evangelium által hív minket és mi a hit által felelünk: mondja Kálvin. Az Isten kijelentése az Ő igéjében lesz felfogható a mi számunkra, ennél fogva az egyházat az ige birtoklása és hirdetése emeli ki a többi földi alakulatok körül.

Bár az elmondottakból világos, hogy a kultusz, amely lényegében nem egyéb, mint az Isten és az ember találkozásának, életközösségre jutásának eszköze, alkalma, nem az ember igyekvésén, elhatározásán, hanem az Isten kegyelmén nyugszik, bár világos, hogy a kultusz középpontjában az ige kell, hogy álljon, mégis a fentiek megállapításával a kultusz problémája még nincs megoldva. Az elmondottak csak arra jók, hogy problémánk annál élesebben, annál nyomasztóbb nagyságban álljon előttünk. A vallás nem theoria, hanem élet. Sorsa ott dől el, hogy eszményeit, elvi elgondolásait miként tudja életté változtatni, a reális életbe belevinni. Ezért tévedés azt gondolni, hogy elég a mi egyházunk konfessziójának megállapítása. Még ezután következik a másik, nem-kevésbé fontos és minket közelebbről érdeklő kérdés: mi módon, milyen feltételek mellett érvényesülhet kultikus életünkben ez a hit tisztán hamisítatlanul? *Milyen legyen a mi kultuszunk, hogy alkalmas eszköz lehessen az Isten és az ember, a kegyelem és a hit találkozására?*

(Folyt. köv.)

G. L.

Az újszövetség jelentése a mai keresztyénségre nézve.

Tanári székfoglaló értekezés.

A legmélyebb megilletődés érzése és nagy felelősségem teljes tudata uralkodik a lélkemen ebben az órában, amikor a kolozsvári református theologiai fakultás méltóságos előjáróságának meghívása folytán és az erdélyi református egyházkerület főtiszteletű közgyűlésének jóváhagyásával — mint az újszövetségi tanszék tanára — a katedrámat elfoglalom. Legyen szabad legelőször is igaz hálámnak és köszönetemnek adnom kifejezést azért a megtisztelő és kitüntető bizalomért, amely a meghívásban velem szemben megnyilvánult s amelyről úgy érzem, hogy sokkal nagyobb, mint amekkorát tulajdonképen megérdemlek. De éppen ennek a tudata teszi rám nézve ünnepélyesen komollyá és felmérhetetlenül fontossá székfoglalásom napját, mert amikor arra a rövid munkásságra visszatekintve, melyet anyaszentegyházunk szolgálatában eltöltöttem, önnönmagamban nagyon kevés olyan képességet és érdemet tudok felfedezni, ami hivatásom nagyszabású és hatalmascélú eszményeihez igazán méltó volna, akkor semmi más magyarázatban nem nyugodhatom meg, mint abban, hogy Isten az én igénytelen, jelentéktelen és erőtelen munkám parányi méretei között is módot tud és alkalmat akar arra, hogy a maga fenségét, dicsőségét és nagyságát annál szembeötlőbbé és kimagaslóbbá tegye. Kicsinynek és gyarlónak érzem magam, aminthogy Isten nagy és felséges dolgaihoz mérten minden ember az, úgy hogy meggyőződéseim szerint senki sincs, aki — akár a magános belső áhitat lelkével, akár a tudományos kutatás kipróbált módszerű felszerelésével közelít a szentíráshoz — ne csak a legmegalázkodóbb tisztelet, ne csak a legkendőzetlenebb önkritika, ne csak a saját maga feletti leglesújtóbb ítéletmondás magatartásával járulhatna Isten kijelentésének magasztos és csodálatos titkaihoz, különösen pedig ennek a kijelentésnek a teljességéhez, református keresztyénségünk alapvető és életirányító szent okmányához, az újszövetséghez.

Ha egy székfoglaló beszédnek programmot és célkitűzést kell magába foglalnia, úgy afelé a cél felé, amit az én programom maga elé tűz, a kiindulási pont és minden további lépés alapkélléke éppen az újszövetségben foglalt isteni kijelentés előtt való meghódolás. A cél, s ebben minden kálvinista theologusnak egyet kell értenie, Isten dicsősége. De mivel Isten dicsősége semmiképpen sem függ emberi tényektől, a hozzá vezető út sem lehet az írott igének valamilyen fölényes emberi beállítás szerinti alkalmazása, hanem éppen ellenkezőleg: az igének minden emberi módszer, ismeret, tudomány, tan és gyakorlat fölé helyezése és egyedül döntő tényezőül való elismerése. Tehát az újszövetséggel való tudományos foglalkozás közben sem annak a kimutatása a lényeges, hogy kétezer éves múltja alatt akár a jóindulatú kegyesek tudományos erudició nélküli vizsgálódásai, akár a rosszindulatú destruktív kritika következtében mivé vált a világ átlagos ítélete szerint (noha kétségtelen, hogy ennek az ismeretére is szükség van), — hanem annak a bizonyságtevő demonstrálása a fontos, hogy az újszövetség a maga örökkévaló érvényű igazságával mit jelent minden idők s főképpen mit jelent a ma keresztyénségére nézve?

Hogy az emberek egy tekintélyes része minek nézi az újszövetséget, azt könnyű összefoglalni néhány pont alatt.

Nagyon elterjedt mindenekfelett az a divatos vélemény, hogy az újszövetség, úgy ahogy van, idejét múlta. Azok az iratok, amelyekből áll, a keresztyénségnek egy olyan korai periódusában jöttek létre, amikor tulajdonképpen még nem is volt idő arra, hogy a Krisztus evangéliumának horderejét s nemzetek, korok és foglalkozások különböző viszonyaira való vonatkozásait leszögezhetnék volna; — az újszövetségi könyvek íróit olyan kérdések és problémák foglalták le, amik kétezer év előtti ázsiai és görög gyülekezetek hitét és életét érdekelték, olyan eszmekörben és világnézetben mozogtak, amelyeken azóta a kultúra és civilizáció régen túlnőtt, szóval az újszövetség egy nagy történeti beccsel bíró könyv ugyan, de elavult és nem lehet igénye arra, hogy a XX. század modern embere irányadóul fogadja el magára és világára nézve.

Nem éppen szórványos az a nézet sem, amely bigottériát vél felfedezni abban, hogy egy szentkönyv magasabb helyet foglaljon el az emberiség értékelésében, mint például törvénykönyvek, államalkotmányok, vagy klasszikus tudományos és szépirodalmi alkotások. Ez a könnyed és konciliáns liberalizmus hajlandó ugyan elismerni, hogy a társadalom életének abban a kétezer év előtti — a maihoz viszonyított

primitív — korában, mikor az intelligencia és az értelmi felvilágosultság horizonja annyival szűkebb és sötétebb volt a modern korénál, egy ilyen az Isten nevében összefoglalt és isteni szankcióval tekintélyre emelt iratgyűjtemény nevelhette, vezethette és kormányozhatta az emberek millióit, de azt, hogy manapság a vallás még mindig egy szentkönyv kétezre év előtti tekintélyével argumentáljon, túlhaladott, legalább is középkori, felfogásnak bélyegzi.

Még elevenbevagóbb az az ellenvetés, amely úgy itéli, hogy az újszövetségnek másképen, mint történeti emlék gyanánt való megbecsülése, egyenesen ellentétes a keresztyénség belső lényegével. Ez a felfogás attól a veszélytől félti a keresztyén vallást, hogy a hívek az újszövetség könyvével a kezükben éppen úgy előírások és parancsok rajtuk kívül álló komplexumának és egyszerűen elhinni való tanrendszernek fogják tekinteni a Krisztus evangéliumát, ahogyan a zsidó vallást legális és rituális vallássá tette a Tóra és az ószövetségi kánon merev tekintélye. Már pedig a Krisztus evangéliuma éppen a vallás ilyen felfogása ellen emelt szót.

A rendszeresség azt kívánná, hogy ezeknek az újszövetség tekintélyét és jogait kétségbevonó ellenvetéseknek általánosságban való megrajzolása után a cáfolat következzen. Erre azonban tulajdonképpen nincs szükség, mert amint előrebocsátottam, egyáltalán nem az a fontos, hogy az emberek minek tekintik az újszövetséget, hanem, hogy az újszövetség interpretálásában hogyan ismerjük fel azt az eszményképet, amilyennek Isten akarja látni az embert. Annyit mindazonáltal érdemes és tanulságos lesz vizsgálat tárgyává tenni, hogy mik voltak a rugói és a forrásai az újszövetséggel szemben eddig jelentkezett és a mai világ légkörében is meglevő ellenszenvnek, vagy legalább is bizalmatlanságnak. Ezen az úton olyan megállapításokra juthatunk el, amik nem csupán információ jellegével bírnak, hanem egyúttal rávezetnek, hogy a kérdés másik oldalára eső világosságot is megláthassuk.

Igaz, hogy itt egy egész tanulmánynak volna helye s abból, hogy ehelyett mindössze egy vázlatot nyújtok, a vázlatoknak az a közös hibája fog bekövetkezni, hogy az áttekinthetőség kedvéért schematizálni kell, ami az egymás mellett felsorakoztatott adatok egymáshoz viszonyított arányait elnagyolja. De még így is eklatáns módon válik szemlélhetővé abban a három tényezőben, amelyre rámutatok, hogy az újszövetséggel szemben megnyilatkozott emberi negativumok ellenében hogyan bontakozik ki mindig magában az újszövetségben Isten felséges pozitivitása.

1. Lélektanilag érthető, hogy az ember tiltakozik minden ellen és lázongó szellemmel ellenez mindent, amit a saját szabadsága korlátozásának ismer. Már pedig mihelyt valaki az újszövetséget illetőleg abba a téves meggyőződésbe ejtette magát, hogy benne kötelező erővel, taxativ felsorolásban, valamilyen felülről származó kényszer által támogatva, elhinni való hittételek foglalnak helyet — és ha úgy érzi, hogy egy a saját lelki lényétől idegen tekintély erőszakolja rá magát, akkor ösztönszerűleg is védekező állásba helyezkedik azzal szemben, amit szellemi és lelkiismereti szabadsága sérelmének képzel.

Csak hogy érnek az emberi tiltakozásnak az a fogyatkozása, hogy éppen az a l a p j a hiányzik: indokolatlan, mert csak azoknál fordul elő, akik kívülről, mintegy letárgyasítva szemlélik az újtestamentumot — és csak addig tart, amíg valami csodás úton bele nem jutnak az újszövetségi kijelentés életadó, diadalmas realitásába, ahol olyan magától jövően, olyan önként következően válik érthetővé, hogy Isten mértéke alatt nem az a szabadság, amit mi szűk perspektívájú emberek annak hirdetünk, hanem az az áldott, boldog szolgáltság a Jézus Krisztussal és a Jézus Krisztusért, amely éppen azáltal emel úrrá a világ felett, hogy szabaddá és függetlenné tesz benne mindattól, ami idői, anyagi és érzéki volt.

2. A második helyen azokra a motivumokra kell utalnom, amelyek a látható egyház részéről váltak önkéntelenül is előmozdítóivá az újszövetségtől való elidegenedésnek. Az egyház, abban a mértékben, ahogy mindinkább intézményessé vált, mind többet hangsúlyozott ki abból, ami az újszövetségben is elkerülhetetlenül idői és külsőleges s viszont mind többet ejtett feledésbe és homályba abból, ami felette áll az időnek, ami végtelen és örökkévaló. Mihelyt a vallás az egyház kezében intézményesített rend keretei közötti valósággá vált — s ez elkerülhetetlen volt, mert mindig könnyebb dogmákba rendszerezett törvényszerű igazságoknak vakon engedelmeskedni, mint intuitív belső rugékonysággal a Szentlélek indítását követni — rögtön kikristályosodott a látható egyházat alkotó híveknek az a tömege, akik például boldog önellfelejtkézzel nyugtatták meg hitüket a római egyház hittani csallhatatlanságának biztonságos érzése alatt; vagy akik egészen az öntudatosság látszatával lelték meg magasabbrendű szellemi életük megvalósulási síkját a tradíciókban, az elődöktől örökölt hitnek csupán a formáit másolva le az Istennel való személyes, közvetlen, belső egyesülés helyett; vagy még a protestántizmusban is, a protestáns orthodoxia képviselői, akik, bár a biblia szószerinti inspirációjának vastos hívéseben is olyan erőt és olyan masszívan szí-

lárd hitbizonyosságot birtokoltak, hogy tévedésükben is csak imponálhatnak nekünk, de lényegileg mégis majdnem betűimádókká váltak. Itt lehet felsorakoztatni a monaszticizmust és a pietizmust is, amelyek viszont olyan egyoldalúvá és keskenyjáratúvá tették a keresztyénség eszményét, hogy a földiektől való konzekvens elvonatkoztatásnak szinte természetes visszahatásaként kellett felszabadulnia a humanizmus minden emberit piedesztálra állító s minden istenit emberileg megfoghatóvá tenni igyekező áradatának. — Nem csoda, ha az egyháznak az ilyenszerű viszonylagos igazságokon való berendezkedése ahelyett, hogy az abszolút értékek érvényrehozatalára nézett volna, sok lelket vitt a meghasonlásba, akik aztán tragikus módon nem a keresztyén egyház emberi korlátozottságaiban, hanem magában az újszövetségben keresték és keresik a hibát.

A felszín alatt azonban az egyház örökkévaló értékeket hordoz, amiknek a garanciája és foglalatja éppen az újszövetségi kijelentés. Legelső sorban is az újszövetség könyve a kezessége az egyház történeti eredetének, maradandó voltának és el nem törölhető jellegének, ami a láthatatlan ecclesia triumphans képe a földi egyházon. Az újszövetség nélkül a mai keresztyénséget az elmúlt századok keresztyénségéhez kétségtelenül semmi más kapcsolat nem fűzné, mint a puszta név. Ami azt illeti, az egyház sok változáson ment át a kezdett óta, tanai többféle átfogalmazáson, intézményei újabb és újabb fázisokon haladtak keresztül, hanem az újszövetség mindenkor megmaradt a keresztyénség állandóérvényű standardjául és ezer változás közben is biztosította a kontinuitást. Az újszövetség nem önmagáért és az első keresztyén évszázadért volt és van, hanem minden, ami csak nagyszerű és szentséges volt kétezer év történetében, vele van összefüggésben. A keresztyén vallás az egyháztörténet eseményei során egyesített magában mindent, ami drága, becses és maradandó volt, az Assisi Ferenc kegyességét, a reformátorok újjáteremtő erejét, a puritánizmus zordon erkölcsi fenségét, de mindezek a gyarapodásai a keresztyénségnek az újszövetség körül összpontosultak, mint centrum körül, s az újszövetség eggyéolvasztó hevében váltak szétaglalhatatlan gazdag egésszé.

3. A következő tényező, ami némely körökben megint gatta és aláasta az újszövetség tekintélyét, a tudományos kriticismus, amely a keresztyén vallást és az újszövetséget is módszeres történeti kutatások tárgyává tette. Jó ideig a szentírás könyveinek és korának történetét nem vették kutatás alá, sőt még ma is vannak, akik a keresztyénség eredeteire nézve semmi más körülmény ismeretét és megértését nem tartják szükségesnek, mint a supranaturális isteni ere-

et mindent megmagyarázó voltát. Mindazonáltal a történelmi kritika módszere kiterjeszkedett a bibliára is. Mindezekelőtt le kell szögezni, hogy ennek az irányzatnak rengeteg sokat köszönhetünk, többet nyertünk vele, mint amennyit veszítettünk, bár sajnos, a veszteségek is elkerülhetetlenek voltak.

Nem mondhatni, hogy az újszövetség könyveinek eredete, története és bizonyos speciális problémái tekintetében végleges eredményekre jutott volna el a bibliai tudomány. De bizonyos alapvető tények már kétségtelenek, s a tudományos kutatások végleges nyereségei gyanánt könyvelhetők el; csupán az teszi problematikusá az értéküket, hogy attól függ, hogyan érti meg valaki őket. Félreértésük bontó és destruktív tendenciákat szülhet; helyes megértésük építi és gyarapítja a keresztyénség életét.

Egyik ilyen megállapítás az, hogy az újtestamentum könyvei feltétlen aktualitással bírnak a maguk korára nézve. Mindegyikük valamilyen tényleges hiány betöltésére vagy szükséglet kiegészítésére keletkezett. Mikor Pál nagy elfoglaltságában nem mehetett el személyesen egyik vagy másik gyülekezetéhez, ahol pedig égető szükség lett volna rá, megírta hozzájuk egyik, vagy másik levelét; mikor a második generáció már nem tudta közvetlen személyes ismeret és élmény útján maga elé állítani a Krisztus alakját, megszülettek az evangéliumok. De nem szobatudósok művei voltak, akik elvont theológiát írtak, hanem az életből és az élet számára tárgyalták meg az evangélium principiumait. Hanem éppen ebből következik, hogy az újszövetség teljes aktualitással és időszerűséggel bír a mai korunkra nézve is. Csak nem szabad félreérteni ezt a tételt, mint ahogy félreértik azok az elvadult doktrinák a mai szociális irányzatok körében, amelyek szentségtörő módon a szentírás textusaival próbálják igazolni a maguk ronboló szellemét, egyes az összefüggésükből kiszakított részleteket próbálván átplántálni 2000 év előtti talajból mai talajba. Ahhoz, hogy az újszövetség mai aktualitása biztosíttassék, egyik oldalon az újtestamentum örökké maradandó értékeit kell átinterpretálni a mai világ megváltozott körülményeire, a másik oldalon a mai kategóriákat kell visszahangolni az újszövetségi idők világnézeti tónusához. Az ilyen megoldásból győzedelmesen csendül ki az újszövetség XX. századbeli hatalmas harmóniája, de minden más erőltetés csak disszonanciára és chaoszra vezet.

Nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a tényt sem, hogy az újszövetség könyvei valamennyien magukon viselik egy bizonyos apologetikus vagy kontroverziás tendencia jegyét.

Szükség volt szembeszállani a judaisztikusokkal, a gnosztikusokkal, s eközben elkerülhetetlen volt némi fölény, exkluzivitás, egyes dolgok kiélvezése. Ebből, hamis értelmezés mellett, könnyen kinő a szektáskodás. A helyes megítélés azonban annak a meglátására juttat el, hogy tulajdonképpen a legnagyobb kincseinket adta nekünk Isten kegyelme ezen az úton. Ha Pálnak nem lett volna konfliktusa a judaizálókkal, talán éppen kálvinista hitünk legfundamentálisabb tétele, a hit által, Isten kegyelméből való megigazulás igazsága, maradt volna kihangsúlyozatlan. Eképpen lesz a helytelen beállítás egyoldalúságok okává, az igazi megértés pedig felbecsülhetetlen lelki kincsek forrásává.

Megtanítottak továbbá a történeti kutatások arra, hogy a keresztyénség nem egyszerűen csak lett és azóta van, hanem hogy nőtt és fejlődött, s hogy gyarapodásához sokféle külső körülménynek és komponensnek is köze van. S főképpen itt rejtett a vallástörténeti iskola módszerének a veszedelem. Sok olyan modern tudományos munkát olvashatunk a keresztyénség eredeteiről, amelyeknek a szerzői nyilvánvalólag megfeledeztek az eredményről, mialatt a fejlődés folyamát vizsgálatták. Rengeteg adatot tudnak arról, hogy milyen hatások és milyen befolyások folytak be a keresztyénségre, de azzal, hogy végeredményben mivé lett, nem törődnek. Maga a módszer rendkívül tanulságos. Óriási segítséget nyújt nekünk az, hogy vannak lehetőségeink a keresztyénségnek, mint az emberiség szellemi élete egyik fázisának a vizsgálatára; vagy azoknak a különböző elemeknek az analizálására, amik hitélet és tradicionális formák tekintetében beleszövődtek az újszövetségi keresztyénség életébe. De mindez csak annyiban jelent igazi értéket, amennyiben végül is magának az evangéliumnak isteni fel-ségét és örökkévaló célját emeli magasba fürkésző szemünk látása előtt. Az utóbbi időben igen szokásossá vált, hogy a keresztyénséget úgy emlegetik, mint a többi nagy történeti vallások sorában az egyiket. Az újszövetségi tanulmányozásánál is könnyű alkatelemeket szétválasztani és megkülönböztetni benne, hogy mi a zsidó, mi a görög-római — ámde mindez csak félig érdekel, az egész érdeklődésünk mégis a Krisztus vallása felé fordul, mert akármit hirdessen is a modern elme toleranciája, mi meg vagyunk győződve arról, hogy a keresztyénség nem csupán a vallások egyike, hanem az egyetlen igazi vallás!

Es ennek a megfontolásnak az alapján a történeti kritika is eszközzé válik Isten kezében, hogy megmutassa az újszövetség örökkévaló becsét. Most már tudjuk, a tudomány mai álláspontján, hogy az újszövetség nem verbális, betűsze-

minti mechanikus inspiráció útján állott elő, hanem emberek írták, akik maguk is keresték a világosságot és szakadatlanul arra törekedtek, hogy a világosságot tisztán, árnyék nélkül őrizték meg és adják tovább. Tagadhatatlan, hogy ez esodálatos és emberfeletti módon sikerült nekik, de viszont a betűvetésükből, a vívódásukból, a tusakodásukból az is kiviláglik, hogy a kijelentést, aminek írásai az eszközévé váltak, ők is úgy vették, hogy először csak egy sugarat láttak, és csak aztán jutott bennük teljességre a világosság, mikor Isten kegyelmének fényözöne túláradt az életükön. Az újszövetség tehát megéreztetni velünk, hogy a kijelentés felénk fordított arculata nem egy merev és kővédermedt befejezettség, hanem egy élő, állandó folyamat, processzus. Úgy, hogy nem elég csak a kijelentés finalitását meglátni, hanem meg kell érezni, hogy míg maga a kijelentés végleges, befejezett, teljes, örökkévaló egész, addig a kijelentés v é t e l még mindig tart és sohaszűnik meg, amíg csak Isten üdvterve befejezést nem nyert az egész mindenségben.

De abból, hogy az újszövetség íróit történeti személyek, élő emberek gyanánt megismerjük, még egy tény következik. Az, hogy bár az újszövetségben benne van az egész teljességre jutott isteni kijelentés, a szavak, a symbolumok, a tépek és a gondolatok, amik a hordozóivá váltak az örökkévaló kijelentésnek, kevesebbet tudnak elmondani, mint mennyi tartalom van bennük. Mert Isten kijelentése, a estté lett Logos, több mindennél. Több még az újszövetség uszonhét könyvéénél is, — ennél fogva több az egész keresztyénség kétezre éves történeténél és minden dogmájánál is: így, hogy akkor a keresztyénség is több, nagyobb, fenségebb és korlátok nélkül valóbb, mint amilyennek mi csak elképzelhetjük is. Elmondhatjuk, hogy tudjuk, mi a predesztináció, de Isten szuverén felsége előtt nem tehetünk mást, mint hogy arcra borulunk a porba; — beszélhetünk az újjá-zületésről, de tudnunk kell, hogy az Istennel való közösség zerszeres arányban múlja felül a mi gyarló, nyomorútt életünket; — hirdethetjük, hogy az ige testté lett és lakozék mi-özöttünk, de be kell vallanunk töredelmesen, hogy jóllehet lélek kész, a mi testünk mégis csak mindig erőtelen.

Csak egy van, ami örök, változhatatlan és el nem fordul-
ulunk: az Isten kegyelme!

A mai kor számára küldött üzenetében nekem ezt hirteti az újszövetség. És én ezt akarom hirdetni azok előtt, kik közé odaállítatom.

Vigyázzatok, hogy Isten kegyelmét hiábavalóvá ne tévéték!

Maksay Albert.

Duns Scotus theológiája.

Tanári székfoglaló értekezés.

Ez ünnepélyes pillanatban először is hálát adok a
én Istenemnek a Jézus Krisztus által (Róm. 1: 8.)
aki az ő *gratia specialissimájával* engem az anyaszent
egyház leendő pásztorainak nevelésére elhívott. Telje
mértékben átérzem, hogy milyen kitüntető áldás szo
morú erdélyi viszonyaink közt olyan hivatalt tölteni be
amelyik belső hajlamainknak és előképzettségünknek megfe
lel, ahol az anyagi élet durva küzdelmeitől némileg megsza
badulva odaadóbban szentelhetem magam Isten útjainak vizs
gálatára s a reám bízott ifjú lelkek építésére. Tudom, hogy
mit vár tőlem az a *bizalom*, ami megválasztásomban kifejezés
nyert s amelyért az ebben munkás tényezőknek őszinte kö
szönetet mondok: Erdély egyetlen ref. főiskoláján megérin
teni a hit és tudás varázsvesszőivel a megkövült multat s ab
ból új *életerők* forrását fakasztani fel a szenvedésekben el
bágyadt lelkek számára. Ha tehát előttem némelyik székfog
laló inkább az *önkéntű* tudományosság munkájára való elköte
lezést hirdette, hadd ajánljam fel magam én, az eddigi lelki
pásztor, az *Anyaszentegyház*nak a *tudomány eszközeivel való*
szolgálatára. Távol áll tőlem, hogy ennek a célnak az érdeké
ben meghamisítsam a történetírás tényeit, hiszen minden ha
zugság megbosszulja önmagát, csak éppen azt akarom, hogy
ahol a száraz események előadása közben Isten lelke meg
érint, engedelmeskedjek annak a prófétai kényszernek is
amit az apostolok e szavakban foglaltak össze: *Nem tehetjük,*
hogy amiket láttunk és hallotunk, azokat ne szóljuk! (Csel
4:20.).

Ezek után méltán kérdezhetné valaki, hogy miért válasz
tottam székfoglaló értekezésem számára, — amely pedig *be*
zonyságtétel is kell hogy legyen, olyan tárgyat, ami jelenlegi
gondolkodásunktól és lelki szükségleteinktől látszólag távol
áll? Ki az, aki az újkor nagy gondolkozói és teológusai után
még érdeklődik egy olyan elfeledett scholasztikus iránt, mint
Duns Scotus János? Mi mondani valója lehet neki, akit kor
társai *doctor subtilisnek*, a finom meghatározások és analízi
sek mesterének neveznek el, a mi élet és világosság után
szomjuhozó korszakunk számára?

A keresztyénség történetének tanulmányozása közben
sokszor úgy érzem magam, mint a folyóvíz partján haladó
útas, aki némelykor sűrű bozótba téved. Sokszor elfedik elő
lünk a partot a zajos politikai események, vagy gondolat szó
vevények. Szinte azt gondoljuk, hogy eltévesztettük az utat.

Aztán jön egy forduló és mi ismét ott állunk a parti tisztáson, arcunkba csap egy friss szellő, lábaink előtt pedig ott csobog az Élet tiszta folyóvize. Egy néhány évtizeddel, talán egy századdal ismét előbbre jutottunk s már messziről könnyebb út, ismerősebb tájak üdvözölnek minket.

A scholaszticizmus, a középkor egyesített theologiai és filozófiai gondolkozása, nem tartozik a keresztyénség történetének vonzó fejezetei közé. Alapgondolatát: *a hit igazságait az ész segítségével igazolni*, rég meghaladta úgy a világi, mint a theologiai tudomány. Meghatározásai, fogalom elemzései, bizonyító eljárásai ma már annyira idegenszerűek, hogy különösen mi protestánsok azokkal nem szívesen foglalkozunk. Pedig már magában az a tény, hogy itt minden gondolkozás *kezdő és végső pontja Isten és a keresztyén hit egy egész korszak szellemi irányait akarja egy-egy rendszerbe beledolgozni*, tiszteletet parancsol számára mindenki előtt. Hát még ha hozzá vesszük azt, hogy ez a kor, bármilyen különösen hangzóék is, sok tekintetben előkészítője volt a reformációnak, vajjon mellőzheti-e annak megismerését az események kapcsolatát kutató történeti tudomány? Elmehetünk-e szótlánul egy-egy olyan rendszer mellett, amelynek alapgondolatait csak az újabb theologiai fejlődés kezdte érvényesíteni, kidolgozni?

Azt hiszem igaza van Seebergnek, midőn Duns Scotust „korszakalkotó jelentőségű történeti nagyságnak“ nevezi,¹ mert a középkor nagy szellemei közül alig van még valaki, aki a *theologus* elnevezést inkább megérdemelné, mint ő. Egy olyan korban munkálkodik, a XIII. sz. utolsó s a XIV. sz. első éveiben, amikor az egyház világi hatalma már leáldozóban van. Az a szívós küzdelem, ami az egyházi és világi hatalom közt sokáig folyt és III. Inceze korlátlan uralmában végre megtermette a maga gyümölcsét, ennek utódai alatt újra fellobogott. A pápai széken VIII. Bonifácus, ez az elszánt, erőszakos főpap ül és vele szemben IV. Fülöp francia király küzd. Mindenki látja, hogy a harc a pápaság vereségével végződik s hiába hirdeti Bonifácus az 1302-ben kiadott Unam sanctam bullában a papi hatalom felsőbbbségét a világi felett s a pápának való engedelmességet, mint az üdvösség feltételét², egy pár év múlva (1307) gyűlöltellenfelének fogságába esik. Az egyház hűséges gyermekei érzik, hogy politikai téren már nem tudják felvenni a világgal a versenyt. Egész erejüket a hitélet ápolására és a tudomány művelésére fordítják. Ennek a munkának a vezérei a két kolduló szerzetrend: a domi-

¹ Die Theologie des Johannes Duns Scotus. Leipzig 1900. 668 l.

² G. Ficker—H. Hermelinck: Handbuch der Kirchengeschichte. Tübingen 1912. II. Teil 136 l.

nikánusok és franciskánusok. Missziói munkásságukba bevonják a világi testvéreket is (terciariusok), központi organizációjukkal mint fegyelmezett hadseregek állanak a pápa mellett, tudományosságuknál fogva ők az egyetemek fénylő csillagai. A párisi egyetemen egymás után tanítanak Albertus Magnus, Aquinói Tamás és Bonaventura, az oxfordi egyetemen Grosseteste Robert és Roger Bacon. Az arabok által felfedezett és feldolgozott Aristoteles megkezdí bevonulását a ker. theológiába.

Ennek a felpeszűlő vallásos és tudományos életnek egyik vezéralakja Duns Scótus János. Született 1265 körül Anglia északi részében (Northumberland) Dunstan városkában. Tanulmányait az oxfordi Merton collegiumban végzi, itt lép be a ferencrendbe is, s itt nyeri meg az előadások tartására jogosító baccalaureus címet is. 1301-től 1304-ig itt tartja előadásait s készíti el nagyhirű munkáját, az Opus Oxoniense-t. 1304-ben a párisi egyetemen a theologia doctora lesz s a dogmatikát adja elő 1308-ig. Ekkor a rend generálisa Kölnbe helyezi át. Mint jó szerzetes, azonnal engedelmeskedik s mivel még itt egyetem nem volt, az ottani rendházban tanít. Közben heves vitákat folytat egy pantheista tanokat hirdető, libertinus erkölcsi felfogású szekta tagjaival, az ú. n. Beghardokkal. Egy ilyen vita után felhevűlve meghűl, súlyos betegségbe esik és már ez év nov. 8-án meghal.

Ez a rövid 43 évre terjedő, változatos eseményekbe nem gazdag élet alig adja kezünkbe a kulcsot nagyszabású egyéniségéhez. Mi vezette őt a szerzetrendbe, hogy mélyűlt el hite, kiktől vette a közvetlen indításokat rendszeréhez, mind nyílt kérdések, amikre a történetírás még nem talált feleletet. Annyi bizonyos, hogy az az empirizmus, amit két nagy honfirtása, a theologus Canterbury-i Anselmus s az inkább filozófus Roger Bacon képviselnek, reá is maradandó hatást gyakorol. Műveiből azonban annál világosabban kidomborodik előttünk határozott élesen gondolkozó, energikus egyénisége.

Nem fárasztom Önöket azzal, hogy filozófiai gondolatait ismeressem, bármennyire csábít is azoknak modern színezete. Csak megemlítem, hogy az *egyéni lét* magasabb értékét, Istentől való származását, az érzéki ismeretről az értelmi ismeretre emelő *esztevékenységet*, végül a lelki funkciók közül az *akarat elsőbbségét*, ennek a szükségyszerű ismerettel szemben való *szabadságát* már az ő éleslátása felismerte. Sokszor úgy tetszik, mintha nem egy ezelőtt 600 évvel élt, hanem egy körünkben élő filozófus gondolatait olvasnánk, annyira újszerűek azok. Nem az egyháznak vakon engedelmeskedő, hagyományos fogalmakon rágódó, hanem egy *szellemiségének tudatában levő s annak áldásaival élő kultúr ember* képe áll előttünk.

Hogyan tudja már most ez az élénk szellemű ember megtalálni az utat a theológiához? Úgy, amiként azt Kantnál látjuk, aki különbséget tett a tiszta és a gyakorlati ész közt. Szerinte is a theologia szemben a „következtetések tudományával”, *gyakorlati ismeret, az elvek belátása*. Igaz, hogy mint scholasztikus, ő is Istent úgy a filozófiában, mint a theológiában meg akarja ismerni, de tisztán látja, hogy ott csak végső ok, akihez az okoskodás szükségképen eljut, de itt már élettelen személyiség is, az egész történelmi fejlődés *célja*. Kauzális és finális világszemlélet így szétválnak egymástól s a theologia, szemben a dolgok okait kereső s szemlélődő ismerettel a legfőbb jóról és megnyerésének eszközeiről szóló tudomány. Tárnya sem nem a helyreállítás, (váltság) sem nem a Krisztus, hanem *maga az Isten*. Forrása pedig ennek a tudománynak csak egy lehet: *a kijelentés*. Igaz, hogy a kijelentés nemcsak a szentírásban, hanem a Szentlélek alkotásában az egyházban, ennek symbolumaiban, hagyományában, jogi törvényeiben is feltalálható, de hát ez egy kath. theologusnál nem feltűnő állítás. A vallás igazságait az ész is megtalálhatja, de ezeknek a fogalmaknak az életteljességét, mindenekfelett pedig *összefüggését* csak a kijelentés által nyerhetjük meg. A legfőbb theol. disciplina tehát az írás magyarázása. A kijelentés elsajátítására szolgál *a hit*. Ez kétféle ú. m.: fides acquirit és infusa: szerzett és belénk öntött. Az első a hitelreméltó emberek tanúságtétele, a másik magának Istennek a tévkenysége útján jön létre. Ő adja nekünk a habitust, a gondolkodás *hajlandóságát* a hittételek fogalmainak összekapcsolására és így azok helyeslésére. A hitben tehát ismét az akaratnak van nagy szerepe, ez teszi evidenssé azt, ami az értelem előtt nem volt az.

Ezek az érdekes gondolatok éles ellentétben állottak az akkor divatos theol. felfogással, amely Aquinoi Tamásnak a Summa theologiae c. művében volt lefektetve. Ő, amint említettük, Aristoteles hive, előtte is az ember életét nem az aktív akarat, hanem a tudás, az intelligencia teszi. A theologia tehát a spekulatív ismerettel egyenemű, csak magasabb ismeretet nyújt és célja ennek *az ismeretnek a lehetőségét* bebizonyítani. Isten ebben a rendszerben inkább az első ok, a világteremtő, aki a szellemi erőket magukba foglaló szakramentumokban közli az ő kegyelmét. Az élet célja: Isten teljes ismerete, a *a boldog szemlélet (contempláció)*.

Duns Scotus theológiájának elevenése az ő Istenről való felfogásában leli magyarázatát. Kiindul abból a filozófiai igazságból, hogy ő az abszolút okozatosság, aki *magától* cselekszik, tehát intelligens és akarattal bíró lény. Működése nem szükségszerű, hanem *szabad*. A világban előforduló különböző lehetőségek, s az emberi akarat és a bűn létezése mu-

tatja, hogy ő több, mint egy élettelen mozgató ok. Más semmi sem köti őt, csak saját lényege, az ő jósága. Lényege tehát a szeretet, amivel először önmagát, 2. az üdvire elhivatottakat, 3. az üdvözítés eszközeit, végül 4. az egész világot átkarolja. Megkülönbözteti az Istenben az abszolút és rendezett hatalmat. Az első az ő teljesen korlátlan, a második pedig bizonyos általa megadott törvények betartásával való cselekvését jelentik. Amit azonban ő tesz, az mind jó, nem azért, mert mi annak ismerjük el, hanem, mert *ő akarja*. Igazságossága, méltányossága és irgalmassága teszik elviselhetővé a bűntudatot és az élet nyomorúságait.

Ez az *élettelen* Istenhit a többi tantételben is mindegyre jelentkezik. Az embert nem pusztán élettelen eszközzé, hanem öntudatos, akarattal bíró lényévé teremtette, akinek vele szemben nincs ugyan szabadsága, de annál önállóbb lesz, minél inkább engedelmeskedik az ő akaratának. Ebben jön segítségére neki az isteni kegyelem: Krisztus váltság halála nem az a logikai szükségesség, aminek Anselmus tanította, hanem Isten kiengesztelésének egyik eszköze, ami mellett mást is alkalmazhatott volna. Az Ő áldozata, engedelmissége inkább tetszett Istennek, mint amennyire haragudott az emberiség bűneire. Ezért ajándékozza nekünk a kegyelem adományait, a szakramentumokat. Ezek azonban csak a habitust, a *hajlan-dóságot* adják Isten parancsainak betöltésére. Ki kell, hogy egészítse tehát a papi munkát az igehirdetés, a tanítás és buzdítás, ami már inkább a kolduló szerzetesek kötelessége. Mindkét munkának azonban a célja egy: az Isten iránti szeretetre s a Krisztusnak való odaadásra ösztönözni a váltság alapján. Természetesen az örök végzés, az absoluta praedestinatio teljes mértékben érvényesül.

Nem fejtegetem, hogy már most ezen evangéliumi gondolatok mellett hogy találja meg az utat a katolikus hittételekhez, mert ez már részletkérdés és minket kevésbé érdekel. Nekünk elég tudni azt, hogy egy olyan korszakban, amikor a kereszténység inkább mint politikai felfogás és tudományosság akart érvényesülni, akadt ker. theologus, aki a hitigazságokat nem annyira tudományosan bizonyítani, mint inkább megélni s azokat szervesen reprodukálni akarta. Duns Scotus elsősorban a szívével, meggyőződésével, akaratával volt keresztényen s csak azután gondolt hitének elméleti formulázására. Átvette ilyenformán az Augusztinus örökségét, akinek szintén a nyugtalan szíve (cor inquietum) volt a vezére a legfőbb jót és legigazabb realitást magába egyesítő Isten megtalálásában. Ebben a hitvilágban nem elméleti igazságok, hanem *élő valóságok* folytatják örök küzdelmeiket s a legfőbb törvény benne az, amit Scotus így fejez ki: *Dominatio—subiectio* = Isten uralma és a lélek engedelmissége.

Gondolom; sokan lesznek köztünk, akik ennek a hitvilágnak a protestantizmussal való közeli rokonságát már eddig is felfedezték. Luther elítélő szavai, amikkel ezt az érdemszerző cselekedetokről is tanító theológiát illeti, nem szabad, hogy elhomályosítsák előttünk annak eddig is már feltűnedező fénypontjait. Különösen annak a Kálvinéval való rokonsága feltűnő. Küzdelme a metafizikai Isten fogalom ellen, a vallásos ismeret sajátos volta, az ő biblián alapuló theol. pozitívizmusa, a hittételek gyakorlati szellemű magyarázata, a hitben és a megigazulásban a kedélyi és akarati elem erőteljes hangsúlyozása, végül Istennek az elővégzésben megnyilvánuló szabad tetszése, feltétlen uralma — ezek a kapcsolódási pontok.

És ezek egyúttal azok az alapelvek is, amiken minden kálvinista theologia a multban és a jelenben felépühet. Istennek hála túl vagyunk már azon a korszakon, amelyik a ref. hitfelfogást bizonyos logikai ellenmondások kiküszöbölésében, egy felsőbb harmonikus világ boldog szemléletében s az ebből származó ünnepi érzések ápolásában kereste. Ma már tudjuk, a hitetlen tudomány és a kultúra csődje megtanított rá, hogy Isten világába beletartozik a disszonáncia, az ellenmondás és a bűn is. Vonzó, derült tájak helyett a keresztyénség egy félelmes, ellenséges világon halad keresztül, ahol körülötte mindenfelől sötét szakadékok ásítnak, s ezekből a halál és a testiség fojtó lehellete száll feléje. Más vígasztalásunk, megtartásunk nincs, mint az előttünk haladó Isten, s az ő alakjáról reánk hulló fény: a kijelentés.

Ennek az Istennek a nyomait kutani, felmutatni a történelmi eseményekben, lesz ezután az én hivatásom. Nehéz, de gyönyörűsége feladat, mint minden Istennek való szolgálát. A fáradtságért bőven kárpótolnak azok az ünnepi pillanatok, amikor munkám közben szinte megrendülve érzem, hogy: *numen adest*: Isten jelen van. A halálba induló Ignácius püspök, Konstantinus keresztyén lovasainak rohama, Augustinus új életre ébredése, a reformátorok élete, küzdelmei, Batizi András éneke a kassai dómban, midőn egy összetört ország névtelen panaszt viszi a szenvedő Krisztus lábaihoz, prédikátoraink sóhajástól, láncsörgetéstől és zsoltárenekléstől hangos martyriuma, egy Révész, vagy Kuyper szívós küzdelme az Anyaszentegyház önállóságaért, mind-mind azt hirdetik nekem, hogy sokkal gazdagabbak vagyunk, mint ahogy azt gondolnánk. Ez a gazdagság nem egy holt birtok, aminek csak emlékeiből élünk, ez egy most is felbuzgó erőforrás s eredete ott van Isten szívében, aki a Krisztus.

Engedjék el most már nekem Önök, hogy ennek a *hivő történetírásnak a tudományosságát és gyakorlatiasságát* hosszasan igazoljam. Ha joga van valakinek a történelmi esemé-

nyeket gazdasági tényezők összeműködéséből magyarázni, nekünk is megvan a jogunk arra, hogy azokat egy világon belül és mégis isteni élettartalom erőiből, illetve ezeknek a véges világ erőivel való kapcsolódásaiból magyarázzuk. Ha valaki vak erők céltalan játékanak fogja fel az emberiség életét, nekünk is szabadságunkban áll keresni az abban jelentkező értégyarapodást és folytonos haladást egy mennyei cél felé. Ott van mindnyájunk előtt egy nagy ítélőszék: *a valóság*. Aki ezt *hi-vebben* magyarázza, értékeli, annak az eljárása a jogosult.

Ami pedig a másik szempontot illeti, meg vagyok győződve, hogy mindaz gyakorlati, ami *előre lendít*. És lehet e nagyobb hajtóerő számunkra, mint az előttünk haladó Isten, akinek „*fényes nyomában*“ nekünk is járni kell! Keresztvénykútúránk legdrágább kincse, ami mellett történet egyedül lehetséges, Söderblom¹ szerint a *hit*, a *jövőben ... hit az igazság és szeretet győzelmében, hit a történet megifjodási folyamatában egyszóval hit Istennek élő, uralkodó, megváltó hatalmában*. Legyünk rajta, kedves szolgatársaim és nemes ifjúság, hogy ezt a végső győzelemben való hitet s a melléje szükséges lelki fegyverzetet (Ef. 6. 10—18.) vigyük bele az Isten országaért való küzdelembe!

Dr. Nagy Géza.

Két nagy konferencia.

Lausanne.

A Stockholmban, három évvel ezelőtt kezdeményezett és megindított Gyakorlati Keresztyénség Konferenciája ez év augusztusában Lausannében tartotta második nagy gyűlését, mely a stockholminak méltó folytatása, sokban továbbvivője is volt. Bár ünnepélyességek és vele együtt külsőségek mindig velejárnak egy olyan konferenciával, melynek 500 tagja és ezek között a legkülönbözőbb fényesnél fényesebb egyházak mellett a legegyszerűbbekből is kerülnek ki, mégis úgy tetszik az értesítésekből, melyeket a konferencia menetéről olvasunk, hogy Lausanne már szakított sok olyan elemmel, melyek nélkül még Stockholmban nem képzeltek volna el konferenciát.

A lausanne-i gyűlésen minden ker. felekezet képviseltette magát, az ortodox egyháztól kezdve a quakkerekig, csak egy egyház hiányzott innen is, mint hiányzott volt Stockholmból: a római kath. egyház, mely egy percre sem akar engedni elzárkozottságából, sőt Európa minden országában őríási erővel törekszik hatalma megerősítésére. Az orthodox egyház részvétele pedig, melyben kétségtelenül még Stockholmban sok esett a politikai tekintetek javára, szintén a közleményekből ítélve azért jelentős, mert úgy látszik, mintha ez az egyház némi hajlandóságot mutatna keresni az őszinte együttműködés és igazi keresztyén egység lehetőségeit. Kétségtelen, hogy az európai politika vezető személyiségei és államai jelenleg vagy határozottan protestáns, vagy legalább is Róma hatása alól elég független személyiségek és államok közül kerülnek ki. Mikor tehát a g. kel. egyház a protestantizmus szellemétől kezdeményezett eme gondolat felé rokonszenvvel látszik fordulni, akkor nemcsak politikai tekintetben cselekszik helyesen, hanem egyuttal keresi azokat a lehetőségeket is, melyek a protestantizmussal fegyverbarátságot, a római katolicizmussal szemben pedig védelmet nyújtanak vagy legalább is ígérnek neki. Ezért akármilyen legyen is többsége a határozottan g. keleti államokban a görög keleti egyháznak, tekintetbe kell vennie azt

a segítséget, melyet a szekták elleni harcában és politikai téren a protestáns államok és egyházak segítsége nyújtani tud a számára. Ezen szempontok mellett ez a kapcsolat a protestáns egyházaknak is kiváló alkalmat nyújt arra, hogy az orthodox egyházban, melyben előre látható egy lassú, de nagy átalakulás előkészülete, az evangélium ügyét szolgálják.

A konferencia vezető szellemei között a protestáns világ legkiválóbb vezetői vettek részt. Köztük Deissmann professzor, ki már az első megalakulás óta szeretettel és munkában kíséri a mozgalom haladását, dr. Keller Adolf, aki minden ilyen mozgalomnak lelkes propagátora, Monod Wilfred, Lang, hallei professzor, Söderblom uppsalai érsek, stb. A konferencia tárgyai itt már közelebb jutottak azokhoz a kérdésekhez, melyekben először a különbségeket kell észrevenni, hogy azután az egységes gondolatokat kereshessük.

Az első kérdés, melyen az ellentétek kitűntek ez volt: „Az evangélium, mint az egyház megbízatása“. Itt az evangélium lényegében: hogy az nem emberi tan és nem erkölcsi doktrína, hanem Isten kijelentése Jézus Krisztusban az emberiség üdvösségére a bűnök bocsánata és a Szentlélek adása által, s hogy az evangélium lényege nem a Jézus tanítása, vagy tudománya, hanem a kegyelemnek Krisztusban való inkarnációja, — mely fogalmazás, mint látható, szakít az evangélium minden unitarizáló felfogásával, — ebben a gondolatban tűnt ki az első ellentét, mikor az orthodox egyház egyik képviselője kijelentette, hogy egyháza felfogása szerint ezt a fogalmazást nem fogadhatja el, s az evangéliumról úgy nyilatkozott, hogy az olyan mysterium, melyhez csak az egyház birtokában levő sacramentalis uton lehet eljutni. Itt az egyház két egymással szemben álló felfogása: az evangéliumi és a sacramentarius, sacerdotális felfogás ütközött össze. Ez még jobban kitűnt a másik kérdés: „Az egyház természetét“ tárgyalása kapcsán, ahol az anglikánok mindent megtekinttek, hogy közvetítő, protestáns és katolikus hitet átbridálni akaró álláspontjukkal esetleg ezt a nehézséget eloszlassák, de azokat a nehézségeket, melyeket az a tény támaszt, hogy az orthodox egyház hitében az egyház fogalmával szorosban egybe tartozik és attól el nem választható a hierarchia, a sacramentumok tana stb. az anglikán közvetítő magyarázat sem képes eloszlatni.

A harmadik főkérdés „Az egyházak közös hitvallása“ csak még világosabban kimutatta, hogy az egyházaknak hitük öntudatosítása mellett mennyire szükségük van az egyetemes evangéliumi alapok fölkeresésére.

A csoportgyűléseken, melyek ezen kérdéseket beszélték meg, újból sajnálatosan világos lett, milyen kár, hogy a kath.

egyház távoltartja magát a mozgalomtól s nyilvánvalóvá lett a hozzászólásokban az is, hogy e tényt éppen a protestáns képviselők szögezték le legnagyobb sajnálattal. A kath. egyház ennyi szeretetteljes megemlékezést nem kapott még protestáns oldalról és ennek értékét emeli az a körülmény, hogy a nyilatkozatok olyanok részéről hangzottak el, akik saját hitük buzgó védelme mellett a Krisztus ügyének munkálásától voltak áthatva. A konferencia végső eredményének tekinthető az a megállapítás, melyet Germanos orthodox érsek terjesztett elő, mely szerint egy közösség bázisa csak a hét oekumenikus zsinat által elfogadott egy ősi egyház hitvallása lehet; de ez a kijelentésük nem irányul a konferencia további munkájának megszüntetésére, sőt késznek nyilatkoznak a többi egyházakkal szociális és erkölcsi téren való együttműködésre és egynek érzik magukat a többiekkel a Krisztusban való hitben.

A konferencia eredményeit Keller ezekben látja: 1. Világossá lett, hogy minden egyháznak dogmatikai különbségek dacára az élő Krisztusban van reménysége e világ jelen nehézségei megszüntetésében. 2. Ez ellentétek dacára az egyházak már eljutottak addig, hogy hitük kérdéseiről nyugodtan tudnak beszélni anélkül, hogy egymást kiátkoznák. 3. Jobban megismerik egymást nemcsak munkáik, de hitük alapjaiban is. 4. A konferencia az első lépést jelenti egy ökumenikus theologia felé. 5. A missziói területeken levő egyházak kívánsága most fejeződött ki világosan az egyetemes keresztyénségre vonatkozólag, mely nekik nagyon sokat jelent. 6. A hit egységének keresése a szeretet és munka egységének keresésével együtt kell, hogy haladjon. 7. Ez volt az első alkalom, hogy az egyházak elismerték az egymás speciális karizmáit s azt, hogy mindegyiknek van hivatása és feladata az Isten országa építésében.

Akármennyire messze is van tőlünk helyileg s talán sok tekintetben eredményiben is ez a konferencia, nem szabad, hogy távol legyen tőlünk céljában és törekvéseiben. Lang professzor a Presb. Világszövetség budapesti gyűlésén utalt arra, hogy az a bázis, melyen az összes ker. egyházak között egy ilyen egységet meg lehet teremteni, a mi református hitünkben van lehelyezve, mert a kálvinizmus az, mely amellett, hogy határozottan evangéliumi, sőt épen ezért, leg-egyetemesebben képes képviselni a keresztyénség igazságát; s a református hit az, melynek épen tisztasága miatt diadal-maskódnia kell. Nekünk, erdélyi reformátusoknak, sohasem szabad annyira elmerülnünk a magunk apró ügyeibe, hogy ne legyen szemünk az egyetemes keresztyénség nagy kérdései és mozgalmai meglátására, mert mihelyt ezt tettük, mihelyt megszoktuk, hogy a további kérdésekkel nem törődünk,

beleesünk a rövidlátás és szűklátókörűség veszedelmébe. Készülnünk kell arra, hogy Istennek velünk célja és terve van ezen a téren is.

B u d a p e s t.

A másik nagyjelentőségű konferencia a Presbiteri Világszövetség konferenciája Budapesten zajlott le szept. 4.—10. napjain. Voltak ennek a konferenciának külső eredményei és olyan vonásai is, melyek azt külsőképen jelentőssé tették. A magyar ref. egyház értékeinek megismerése, az az őszinte szeretet, mely a Szövetség vezetői lelkéből a magyar reformátusság iránt kisugárzott s az a tisztelet, melyet még hibáiban és nyomorúságaiban is nagy egyházunk ébresztett vezetői által, semmiesetre sem lebecsülendő eredmény, de csak külsőleges. Mélyebb jelentőségű annak a megállapítása, hogy a mi magyar kálvinizmusunk hogyan vesztegeti az erejét és hogyan használja fel sokkal jelentéktelenebb célokra, hogyan forgácsolja szét tisztán azért, mert nem képes magát egészen az Isten Országába szolgálatába állítani, amint az nálunk, a romániai ref. egyházon is látszik. Minden ilyen konferencia, ha figyelünk rá és hallgatunk a benne nyilvánvaló isteni üzenetre sürgetően és szüntelenül figyelmeztet, hogy legmagasabb és egyedüli céljainkat ne rendeljük alá mellékes, időleges céloknak és ne engedjük magunkat eltéríttetni attól a tudattól, hogy mi nem másért, hanem Isten örökkévaló országáért vagyunk itt, s e céllal szemben minden más csak másodrendű érdek. Lehetetlen egy ilyen konferencián megjelenni anélkül, hogy az ember meg ne érezze azt a nagy testvéri kapcsolatot, mely őt, egy sok nehézséggel küzdő, sokszor elszűkült életet élő egyház tagját, összeköti a világ reformátusainak nagy közösségével, s hogy ez a testvéri kapocs akkor is megvan és fennáll, ha érezhetőleg és konkrét formákban nem is jut kifejezésre. Ennek a nagy testvéri közösségnek reánk is szüksége van, ebben nekünk is vállalnunk kell azt a szerepet és munkát, melyet Isten reánk bízott, mert minket is fel akar használni dicső neve hirdetésére e világon.

A kérdések, melyekkel a konferencia foglalkozott a ref. egyház más egyházakkal (róm. kath. orthodox) s az interdenominacionális mozgalmakkal való viszonyára, a ref. egyház kultuszára, a belmisszió munkájára, stb. vonatkozott. Hallottunk kiterjedt munkakörrel és erővel bíró egyházak mellett a ref. keresztyénség új előfutáraitól, melyek nagy nehézségek és szenvedések útján tartanak ki a hit mellett, mint a görög ref. egyház, aztán a szovjetoroszországi, uk-

rajnai, lengyelországi reformátusok egyházai, melyek nehézségei és próbái vetekednek az első keresztyének által elviseltékkel, s akiknek segítségére jönni imádságainkkal és adományainkkal, testvéri kötelességünk volna.

Mindkét konferencia intés a mi egyházunknak arra, hogy gyakorolnunk kell a messzebbre és kifelé tekintést a magunk mindennapi bajai közül, nem azért, hogy a saját hírlünket és dicsőségünket akarjuk szolgálni, vagy másokkal elismertetni, nem is azért, hogy — amire nagyon hajlandók vagyunk, — megállapítsuk, hogy nincs hozzánk hasonló kiváló egyház a földön, — hanem azért, hogy megérezzük azt a kapcsolatot, mely bennünket összeköt az egész ref. és keresztyén világgal, Krisztusban testvéreinkkel s ebből a nagy közösségből a munkában biztatást, árvaságunkban segítséget, az Isten országa jövőjére pedig reményt nyerhessünk.

I.

Áhitat percei.

Útmutató a Biblia naponkénti olvasásához.

1927. november.

1. *Mindenek élnek Benne.* Luk. 20:38. A halál szorongásai között reszkető szívnek vigasztalása ez az ige. Nem csak a magam gyarló életének e világ szerinti kielégítése az én utam, hanem ki szakadva a mulandóság korlátai közül ott legyek Nála, életem be lefonódjék az Ő örökkévaló létébe. Ah, mennyi drága életet hordoz atyai szívében, mennyien élnek Benne.

Ima: Köszönöm jó Atyám a mai nap próbáit és aggodalmait, köszönöm a feltámadott Krisztus által engem is az életre választál.

2. *Ismerd meg szívemet.* Zsolt. 139:23. Áldott felhívás az Úr színe elé való állásra. Isten nagyon sok alkalmat nyújt erre. De érzed, hogy e világban vagy. Sokszor szégyenkezve, orcapirulással ismerted be gyávaságodat. A Jézus keresztje mégis oda vonja szívedet, a keresztről erő és bátorság száll reád. „Bizony ez a hely — szent hely.” *Imádság:* Edes Istenem elédbe hoztam ma is bűnös szívemet, ismerd meg Uram hibáival és bűneivel.

3. *Mivel dicsekedel?* Jer. 9:23—24. Életútunkon egyik legnagyobb akadály az, hogy inkább gondolunk az emberi dolgokra, mint az isteniekre. Ez önmagunkba bízókká és gőgösökké tesz. Pedig e helyett még kell látnunk, hogy mi mily semmiségek vagyunk és az Isten milyen hatalmas. Aki dicsekszik az Urban dicsekedjék. Minél többet bírnak Istenből, annál boldogabbak leszünk. *Imádság:* Szabadíts meg jó Atyám gyarló gondolataimtól, állíts magad elé, hogy egyedül Benned dicsekedjék az én szívem.

4. *Tapasztaltad-e?* Zsolt. 119:165. Legnagyobb dolog a világon: a léleknek békessége. Ennek első feltétele, számbavenni magadat: az Ő lelke — az Ő törvénye alatt vagy? Isten törvényeinek teljesítésében kielégülést, megnyugvást és örömet talál a lélek. A világnak minden szennye szóródjék is feléd, szíved nem rendül meg, mert Te már nála vagy. *Imádság:* Áldott légy Atyám, hogy előmbe adjad csodálatos törvényeidet, köszönöm azt a békességet és örömet, amit nyújtottál ez által nekem.

5. *Aki azt hiszi, hogy áll.* I. Kor. 10:12. A ker. embernek is megvannak a maga kísértései. Észrevétlenül kezdi ki a Sátán szíved nagyravágyó érzéseit és mikor legnagyobb biztonságban gondold magad, akkor ejti rabul a lelkedet. Ebben az igében Isten alázatosságra int. Féltő szeretettel őrizd meg lelkedet az elbizakodottságtól. *Imádság:* Add jó Atyám, hogy önmagamba szállva megtudjam jobban alázni magam és méltóbbá tehessem magam örkődő — atyai szeretetedre.

6. *Példázat az elbizakodottaknak.* Luk. 18:9. Ez a példázat azt jelenti, hogy én is Istennek drága gyermeke vagyok, de szegény és üres a lelkem. Tudnom kell, hogy nem tettem és szolgáltam eleget Isten ügyéért. Sőt minél többet akarok tenni, annál több irgalomra van szükségem. Csak az alázat és imádság töltheti meg lelkeinket és emelhet fel Istenhez. *Imádság:* Istenem, kérlek szakítsd el e világnak lelkét erőtelen szívemtől, hogy leküzdve minden kísértést egészen a Tied lehessenek.

7. *Hogy szoktál imádkozni?* Mt. 6:5–6. Rád nézve legfontosabb kérdés az, hogy találd meg Isten atyai szívét és Isten hajljon le hozzád. Egy nagy bizonyosság töltse el szívedet, hogy Istenhez felért a lelked. Érezd meg hogy Ő melletted van, veled marad. Ez az a hitbizonyosság, mely eljuttat minket a „szentek szentjébe.” *Imádság:* Köszönöm édes jó Istenem, hogy ma is lehajoltál hozzám, magadhoz emelted tusakodó lelkemet. Add, hogy imádságaimban hittel tudjam hozzád kapcsolni szívemet.

8. *Feltámad rajtatok az Úr dicsősége.* Ézs. 60:1. Nagy dolog sötétségből világosságra jutni. Reád nézve elmúlt a sötétség, mert Isten világosságra hozott. Isten akarja üdvösségedet, Krisztust utána küldötte. Ime Krisztus arcán keresztül feltámad az Úr dicsősége. „Aki engem követ, nem járhat sötétségben, övé lesz az élet világossága.” *Imádság:* Hálát adok Edes Istenem, hogy engem is választottál a Te dicsőségedre. Kérlek világoltasd rajtam örök szeretet fényét.

9. *Többen vannak velünk.* II. Kir. 6:16. A kétségbeesés, a hitelenség büntetése. Milyen boldog a hívó ember, az aggodalmas pilanatokat félelem nélkül és békességben éli át, mert életét Isten erős karjaiban tudja. A fájdalmak és nyomorúságok drága alkalmak annak meglátására, hogy igazán és egészen Istenre bizzuk magunkat. *Imádság:* Jó Atyám, add nekem a félelem nélküli hitnek erejét, hogy boldog örömmel élhessek Te benned.

10. *Jelentse meg az Úr az utat.* Jer. 42:3. Isten nélkül való életnek ismertetője a bizonytalanságban vergődés, a folytonos útkeresés. Az Istenben élő ember ennek nehézségeit nem érzi. Az Úr vezetését tapasztalja, ismeri az utat. Más út nincs, mint Jézus. „Senki se mehet az Atyához, hanem csak én általam.” *Imádság:* Édes Jézusom úttá tettél drága isteni életedet, add, hogy megragadhasam szegény gyarló életem számára.

11. *Viseljetek gondot.* Csel. 20:28. Az új élet teljességét nem érted el azzal, hogy bűnös szívedet oda vitted az Úr lábaihoz. Bűnbánati könnyeid elhullatása után érzed csak meg, hogy milyen nagy feladatokat bízott reád Isten. Folytonos vigyázásban kell lenned, mert drága a lelked, drága az anyaszentegyház. *Imádság:* Oh édes Istenem add, hogy mindennap közelebb juthassak Te hozzád és teljesebbé tehessem lelkemet a Te ígéd által.

12. *Őrizd meg jól a te lelkedet.* V. Móz. 4:9. Isten ügyéért igazán csak az tud szolgálni, ki tisztán meg tudja őrizni lelkét. Ez az ige azokra a veszedelmekre emlékeztet, melyek lelked tisztaságát akarják letörölni. Fordulj bizalommal lelked főpásztorához az Úr Jézushoz, Vele és általa megtörik a Sátán minden ereje. *Imádság:* Megváltó Jézusom, Te vagy az én őriző pásztorom, őrizd meg az gonosztól és mentsd ki lelkemet a halál éjszakájából.

13. *Eredj el és Te is aképen cselekedjél.* Luk. 10:37. A legtöbb szegényérzetet ez a példázat vált ki belőlünk. Szegényes életem vádol, mennyi jót tehettem volna és milyen üresen térnek meg cselekedeteim. Az Én gonosz uralmát törd össze szívedben, hogy betölthesd a szolgáló szeretet parancsait. *Imádság:* Elküldöttél Uram

e világba, oh add, hogy szívem teljes önátadásával szolgálni tudjam a Te isteni törvényedet.

14. *Imádkozva hozom őket.* Jer. 31:9. Nem lehetsz oly elesett és megalázott nép, hogy Isten atyai szívében hely ne volna számodra. Megaláztatásodban sírásd el szomorú multadat, mert az őszinte könnyeken keresztül hallod meg az igaz szöszlő imádságát. Ő esedezik érte és vezet az atyai ház felé. *Imádság:* Jővel Uram Jézus, vedd magadhoz az én lelkemet és emelj fel az én Atyám országába.

15. *A titkok az Uréi.* V. Móz. 29:29. Isten szíve számunkra nem egy bezárt világ. Szívének titkaival fényesíti be a mi világunkat. Isten titkait felfogni és megérteni a hit szemével tudjuk. A hit világán keresztül lesznek valósággá Isten örök titkai. A titkok a hívó embernek nem lehetnek kérdései, tudja jól, hogy minél nagyobb a titok, annál nagyobb hitre van szükség. *Imádság:* Add jó Istenem, hogy hitemnek erejével felérjek Te hozzád, mind többet-többet tudjak megérteni kijelentett akaratodból.

16. *Mindnyájan egyek legyenek.* Ján. 17:21. Egyik sötét foltja a mi keresztyénységünknek, hogy nem tudunk eggyé lenni. Mit tettél ennek leküzdésére? A Krisztusban való egységre csakis az aláztosság és imádság lelkületével juthatunk el. Ezen keresztül találsz rá a testvéri szívekre. *Imádság:* Mennyei Atyám oh ne engedd, hogy szétszakadjanak a testvéri kötelékek, a Lélek erejével kapcsolj össze, hogy mindnyájan egyek legyünk a Krisztusban.

17. *Ingyen kegyelemből szeret.* Hózs. 14:5. A kálvinista ember ebben tapasztalja a kiválasztottságát. Sokszor önmagunk ismerjük be: milyen méltatlan cserépedényre hull az isteni kegyelem. Az atyai szív a Golgothán tárult ki az ajándékozásra. Megnyílt szíved hitével és örömeivel fogadd el Isten drága ingyen kegyelmét. *Imádság:* Megalázva érzem atyai kegyelmed bűnös fejemre hullását, oh hadd lehessenek Tied az örökkévalóságban is.

18. *Mindennap kérned kell.* I. Kir. 8:57—58. Boldogan érezted meg a tegnapi igében az isteni ingyen kegyelem melegét. Ez az ige épen arra figyelmeztet, nem elég megérezni, de folytonosan kérned kell, hogy egy pillanatig se szakadj le Isten atyai szívétől. *Imádság:* Edes jó Istenem áldó szeretettel kérlek ne szűnj meg könyörülni rajtam, ma is arra kérlek, engedd meg, hogy általad és benedél élhessek.

19. *Ha egy akaraton leszek.* Mt. 18:20. Ez az isteni ígéret nagy erőnek a forrásaivá lesz számunkra. Az egyedülvalóságnak nehéz pillanatait izesi el. A feltétele az, hogy hajolj meg az Ő akaratá előtt. Ennek örömet jelzik az adventi idők. Nincs más vágy, együtt és egy akaraton lenni Ő vele. *Imádság:* Segíts meg jó Atyám, hogy mai áldásaidat is jóra használhassam és egész valómmal a Te dicsőségedet munkálhassam.

20. *Kérjétek és megadatik néktek.* Mt. 6:10. Mi azt hisszük, hogy a legnyomorultabbak vagyunk, mert e világ minden fájdalma és sebe reánk hull. Elfelejtkezünk arról, hogy Isten egy drága, örvendő világot ajándékozott nekünk, hogy boldog uralkodás és békessége a világba lépett, kérjed hittel, hogy lépjen be a Te szívedbe is. *Imádság:* Edes Atyám hűséges atyai kezéd alatt megpihenve, kérlek vond ki lelkemet e világ bűnös lármájából.

21. *Mi nékem az Ur?* Zsolt. 18:3. Erre a kérdésre a zsoltáríró boldogan felelt, mert megtapasztalta, hogy szabadító az Ur. Ez a világ bűnös indulataival és ellenségeskedésével körülvett és szorongatja szívedet: van elég bátorságod kinyulni az Ur szabadító keze után? Kínos bűnös éjszakádba csak egy fény sugárzott: az

Úr szabadító. *Imádság:* Oh Uram Te vagy az én őriző pásztorem, ma is védtél, atyai menedékhelyen voltál, áldom szent nevedet.

22. *Tulajdonommá lesznék.* Mal. 3:17. Akit a kegyelem megragad oly csodálatosan kapcsolja Istenhez, hogy az más lehet, mint ahogy Isten akarja. A megtérés következménye, hogy Isten tulajdonaivá leszünk. Ezek a napok különösképen készítenek erre. Isten keresi a Te szívedet is, fogadd el engedelmes lélekkel. *Imádság:* Oh Uram légy segítségül az én erőtelen szívemnek, hogy az én Uram Krisztusom által a Te fiad lehessenek.

23. *Vissza az Úrhoz.* Hózs. 6:1. A ker. életben visszaeső lelkek helyzete legsúlyosabb. A bűn másodszor sokkal erősebb és lenyűgözőbb. Ebben az igében épen az a megbízatás van, hogy Isten nem mondott le rólad. A bethlehemi fény rávilágít az atyai — megbocsátó arcra, kelj fel, indulj vissza az atyai házba. *Imádság:* Édes Jézusom, oh bánkodva ismerem be, hogy elszakadtam az atyai háztól, kérlek, vezess vissza az én áldott Istenemhez.

24. *Bocsásd meg minden bűnömet.* Zsolt. 25:18. Ez az ige szemtől-szembe állít Istennel. Itt a nagy alkalom megszabadulni a teherből. Súlyosan megterhelve tékozlottad életed, ne félj, Isten már könyörült rajtad. Az egyetlen és igaz életet elfogadta éretted is. Szakadjon fel szívedből a bánkodás: „Oh én nyomorult ember...” *Imádság:* Kegyelmes Istenem, magad elé állítottad bűnös szívemet, oh végy ki e nyomorúságból és irgalmad permetével tisztítsd meg életem.

25. *A felemelt kéz.* Ézs. 14:26. Istennek nemcsak kegyelmes arca ragyog fel a megtérőknek, de ítélő erejét is megmutatja. Boldog állapot a kegyelmet elfogadni, de rettenetes visszataszítani az atyai jobbot és a felemelt kéz alá esni. Előtte a kegyelem és ítélet. „Jaj a meg nem tért városoknak.” *Imádság:* Édes jó Istenem, oh ne a Te igazsággal, hanem kegyelmeddel ítélj meg és szabadíts meg felemelt kezéd súlyos csapásától.

26. *Ragadd meg a reménységet.* Zsid. 6:18. A keresztyén ember reménysége a láthatatlan dolgok valóságával való folytonos meggazdagodás. Ezek azok a kincsek, melyekért bátran mindent elveszíthetünk, de ha ezeket elveszítettük, magunk is elvesztünk. A boldog reménység bizonyosságával ivelődik át életünk földről — a mennybe. *Imádság:* Hálát adok Uram, hogy a boldog reménység szárnyain magadhoz emeltél, oh ne egedd, hogy Téged elvesztve, lezuhanjak a mély szakadékba.

27. *Elközelített a mennyek országa.* Mt. 3:2. Nagyfokú hitelenség kell ahhoz, hogy ne ismerjük fel Isten szeretetét. Isten szeretete belépett a világba, Krisztushan szent valóság az Ő országa. Akik elfogadják őt és meghódolnak előtte, Isten boldog országába lépnek be. Vágysz-e erre, örülj, mert ime elközelített. *Imádság:* Add Édes jó Atyám megtérés indulatát, segíts meg, hogy boldog örvendezéssel beléphessek a Te országodba.

28. *Ne fordulj szótlanul el tőlem.* Zsolt. 28:1. Szomorú valóság az, hogy előbb mi fordulunk el Istentől. Bűneink büntetése, hogy nem hallhatjuk az Ő szavát. A halál szaga azért érzik a mi világunkban, mert bedugjuk füleinket az Ő áldott igéje előtt. Adventi készülletünk az legyen, alkalmassá tenni szívünket: Isten szava elfogadására. *Imádság:* Zendítsd meg jó Atyánk a Te szelíd-halk szavadat, hadd áradjon el a mi életünkön.

29. *Mit mondasz magadról.* Jel. 3:17. Önmagunk legtöbbször külső életviszonyaink szerint ítéletjük magunkat. Igazi mi voltunk csakis az Ige tükrében látszik meg. Isten minden szomorú — és sötét vonást le akar törölni arcodról, hogy ragyogjon fel az Ő

képe te rajtad. Akarjad Te is. *Imádság:* Ne engedd Édes Istenem, hogy világ szomorú ábrázatával elsötétítse arcomat, alázz meg engem és mosd le rólam bűneim sötét foltját.

30. *Ítéleted ösvényén vártunk.* Ézs. 26:8. Isten az ítélettartásban útát ver szívünkig. Felkészülten kell várnunk. De hányszor kell szégyenkezned arra a gondolatra, ha Isten az ítélet ösvényén térne be hozzád? Légy készen, hogy az ítélő Isten előtt ne kelljen arcodat befedezned. Számítsd magad ama boldog lelkek közé, akik mindig örömmel várják az Urat. *Imádság:* Tudom megítélsz engem jó Uram, elődbe rakom gyarló szívem, oh ítélj meg és tisztíts meg az Úr Jézus által.

Z. P.

1927. december.

1. *Nem haraggal jön.* Hózs. 11:9. Dacára bűneink tömegének az Úr kegyelemmel közeleg. Ez a kegyelem a Krisztus arcán tündöklök, akit csak úgy lehet várni, ha megalázzuk magunkat előtte és irgalmához folyamodunk. Ismerjük meg abban is a kegyelem nagyságát, hogy nem haraggal jön az Úr. — *Imádság:* Uram alázz meg engem, hogy kegyelmed befogadhassam.

2. *Önts ki szívedet.* Siral. 2:19. Istenhez csak őszinte és alázatos imádsággal lehet közeledni. Meg kell mutatni szívünket neki, amint van, az engedelmes és őszinte imádság meghallgatás nélkül nem marad. De ezt az őszinteséget is csak Ő adhatja meg. — *Imádság:* Uram, indíts Lelked által, hogy szívem teljesen kitarhassam előtted!

3. *Miért halnátok meg?* Ezék. 18:31. Isten nem akarja halálunkat, s hogy bűneink halálra vigyenek. Ebben látszik végtelen irgalmassága, mely akkor is fájlalja vesztünket, mikor mi elhagytuk Őt, s Fia által hívogat minket. — *Imádság:* Atyám, Te még az én életem is kímélni akarod s engem is szeretsz, szakíts el a bűn hatalmától!

4. *Készítsétek az Urnak útját.* Luk. 3:4. Ez adventi időkben meg kell gondolnom, mit tehetek én arra, hogy Krisztus igazán eljöhessen életembe, családomba és a világba? Igaz alázattal lássam be bűneimet és vezessek másokat is erre. — *Imádság:* Istenem, készíts te Szentlelked által engem. Fiaid befogadására, s ez egész világban ragyogtasd fel az Ő világosságát.

5. *Azért vár az Úr.* Ézs. 30:18. Isten vár. Naponként tárja kegyelmét felém, hangoztatja hívó szavát, s bár régen elvethetett volna magától, kegyelmesen vár. Kinyitom szívem előtte. — *Imádság:* Atyám, ne engedd, hogy önfejtő szívem halogassa a megtérést, míg talán késő lenne, szólj hozzám naponként és indíts fel Lelkeddel, hogy elérkezzem hozzád!

6. *Ha a bűnöket számon tartod.* Zsolt. 130:3. Ha Isten számon tartja bűneimet, nincs szabadulás. Végignézek életemen és sötétleni látom őket. Ki menthet még, ha fel vannak írva Önála. Egy reménységem van, hogy Krisztus elfedi azokat, ha Őrá helyezem. — *Imádság:* Bűneim ha elszámolod Istenem, semmi sem menthet meg a haláltól. Oh add, hogy Krisztus keresztjébe fogózhassam s megmenekülhessek.

7. *Jobbítsátok meg!* Jer. 7:2. Hányszor szólott hozzám már Isten s én benne vagyok még mindig a bűnben. Csak Isten lelke képes rá, hogy engem új útra vezessen. Igaz megbánással kell kér-

nem az Ő Lelkét segítségül. — *Imádság:* Szentlélek Isten, tisztíts meg az én szívemet!

8. *De én az Urra nézek.* Mik. 7:7. Ez adventi időkben nem kell mást tennem mint Reá nézni, aki szabadításom Istene. Magam nem szabadulhatok, s még mélyebben esem a bűnbe, de Ő azért jön, hogy megszabadítson. — *Imádság:* Uram, engedd, hogy Reád függessen szememet és áhítatos csodálkozással nézzek a te eljöveteled elé, a mint szívemben bevonulsz.

9. *Ez az Úr, akit mi várunk.* Ésa. 25:9. Krisztus az, akit vár a világ, teremtése óta, akire vágyott az ember, mióta ismeri Istent. Ő az, akit az én szívem keres és kíván. Csak Ő tudja megadni azt, ami nekem kell, s Ő tud megtartani. — *Imádság:* Reményeim Istene, téged vártalak életem kínos óráin óh jöjj el hozzám, hozz nekem békességet és tarts meg engem!

10. *Ime az Ur Isten jó.* Ésa. 40:10. A közelgő Isten, az eljövendő Krisztus előtt alázattal és rettegéssel kell megállanom. Ő közeleg felém, hatalommal és dicsőséggel, ítélettel és kegyelemmel. Készül-nöm kell jövetelére, hogy az igazán öröm lehessen számomra. *Imádság:* Uram, te be akarsz lépni életembe, hogy azt dicsővé és boldoggá tedd. Óh hadd várjalak boldogan és örömmel.

11. *Meggyógyít az Úr.* Ésa. 57:18. Csak az Úr az én gyógyítóm. Ez a világ nem ismeri sebeimet és bűneim nyomorúságát, nem is érti meg azokat. De Ő megért. Azért halt értem a kereszten, s hordozta el szenvedéseit. Hozzá bátran folyamodhatom, Ő az én életem orvosa. *Imádság:* Uram, látd nyomorúságomat, gyógyítsd meg beteg, bűnös, csalódott, szomorú lelkemet evangéliumod balzsamával.

12. *Rakj útmutató oszlopokat.* Jer. 31:21. Milyen csodálatos úton vezetett engem életemben Istenem. Hogy rakta tele életemet kegyelmének és akaratának jeleivel! Ha én azokat mind megjegyeztem volna és azokról emlékeztem volna. Hadd táruljanak fel szemeim előtt kegyelme drága jelei. *Imádság:* Atyám, emlékeztess naponta rá, mit tettél értem, hogy halálával áldjam neved naponta.

13. *Vessző alatt a frigynek kötelébe.* Ezék. 20:37. Életem emlékei között mennyi van, melyekben az Úr a vessző alatt akart engem átvezetni, kemény sujtolással az Ő kegyelme felé. Akkor botor módon zúgolódtam ellenük, most látom, hogy szívem a vele való szövetségnek meghódolásra akarta vezetni. *Imádság:* Uram, a te vessződ hadd vigasztaljon engem, s vezessen a te imádásodra.

14. *Bizonyos az Ő kijövetele.* Hózs. 6:3. Isten nem marad el, s nem késik. Igéretei bizonyosak, hatalma megdönthetetlen. Hozzám is jön, csak sokszor nem veszem észre s csüggedten leteszek róla. *Imádság:* Uram, olyan sokszor úgy látszik, hiába várlak, pedig eljössz, csak nem veszek észre. Óh mutasd meg jelenléted életemben s győzz meg kegyelmes vigyázásodról felettem.

15. *A gyökérre vetett fejsze.* Mát. 3:10. Az ítélet nyilvánvaló, Istennel nem lehet tréfálni és alkudozni. Az Ő megjelenése ítélet és pusztulás a gonosznak és meg nem térőnek. De ha reá figyelek és megalázom magam, megszabadulhatok az ítélet alól. *Imádság:* Kegyelmes Krisztusom, állj mellém az ítéletben és takarj be engem kegyelmed palástjával.

16. *Erősítsétek a lankadt kezeket.* Ésa. 35:3. Bár az advent ítéletet hirdet a meg nem térőknek, a szomorúaknak és akik várják az Urat, dicsőséget és bátorságot mond. Kérdés, én várom-e Őt igazán és őszintén. *Imádság:* Uram, lásd meg a fáradt és szomorú lelkeket, akik téged várnak és jelenj meg nekik s erősítsd meg őket.

17. *Csodálatos ígéretetek.* Ésa. 42:16. Ezek az ígéretetek nekem is szólnak, ha meglátom vakságom, s akarok igazán látni és az egyes úton járni. Ő mindenre képes, látást ad azoknak, akik sötétben vannak. *Imádság:* Uram, te csodát tudsz tenni sötét életemmel, óh hozz abba világosságot és békességet, hogy te légy világosságom.

18. *Az Úr lesz a föld kirdlya.* Zak. 14:9. Oh, milyen jó lenne, ha csakugyan mindenki elismerné az Úr, a mi Istenünk királyságát ezen a világon. Pedig a világ még nem akarja elismerni Őt és még mindig küzdenek az emberek az Ő igéje ellen. *Imádság:* Jőjj el Istenünk és uralkodj világosan a földön s a szívekben, hogy a te országod bekövetkezzék.

19. *Készülj Istened elé.* Amós 4:12. Nehéz dolog Isten előtt megállani és megjelenni. Még imádságainkban is félelem vesz körül a mindenható Úr jelenléte megérzésekor. De van, akihez folyamodjam, ha Krisztus kézenfog nem kell félnem. *Imádság:* Uram, éreztess meg velem, hogy a te jelenléted felséges és ijesztő, de ugyanakkor biztass kegyelmeddel.

20. *Te reád néznek szemünk.* II. Krón. 20:12. Milyen sok hiábavaló dolgot cselekszünk mi, mikor magunk akarjuk életünket igazítani, pedig csak Őreá kell nézünk, a mi Urunkra. Mikor mi tehetetlenek vagyunk, Ő mindenható. *Imádság:* Kérlek, szoktass engem hozzá Uram, hogy csak reád nézzek, tőled várjam szabadításom.

21. *Az Úr szabadításág.* Siral. 3:26. Csak várni kell, a szabadításig. Így vártak a próféták és szentek, akik tudták, hogy a szabadító eljő. Így kell nekem is várni alázattal és türelemmel, nem kétkedve benne. Ha késik is, de eljő bizannyal. *Imádság:* Istenem, végy ki a kezenből minden emberi eszközt, hogy csak reád bízhasam magam.

22. *Mivel menjek elcibe?* Mik. 6:6. Mivel nyerjem meg Isten kegyelmét és mit tegyek, hogy ítéletétől szabaduljak? Semmit sem tehetek, kegyelmét megszerezni lehetetlen. De Krisztus ereje és segítsége előttem van. Ha mindenről lemondok és magam neki ajánlom fel, megszabadulok. *Imádság:* Istenem, részesíts engem Krisztus kegyelmében s légy irgalmas hozzám.

23. *Az Úr adta nekünk.* Józsué 24:13. Hogy milyen nagy az Ő kegyelme, az is mutatja, hogy az Ő országát, melyben semmit sem tettünk, nekünk adja és abba minket befogad. Bár tudnánk igazán vágyakozni oda és hiven munkálkodni abban. *Imádság:* Atyám, ébressz szívemben igaz vágyakozást a te országod után.

24. *Aki nekünk születik.* Ésa. 9:6-7. Ma, az ünnep boldog seitelésében, hadd időzzön lelkem Önála, aki szabadításomra jött. Hadd lássam Őt, aki az emberektől megvetett, de a dicsőség királya, aki fájdalom embere, de az Angyalok Fejedelme. Oh, mi nagy dicsőség, mely lehajlik hozzám és érettem. Áldott, aki az Úr nevében jött!

25. *Az Ige testté lett.* Ján. 1:14. *Imádság:* Istenem, köszönöm neked, hogy értem Fiadat elküldötted, óh hadd hajoljak meg előtte boldog örömmel. Vésd szívembe a kegyelmet egész nagyságában, s cselekedd, hogy megújult lelkem boldogan befogadja Őt.

26. *Született Megtartó.* Luk. 2:11. Krisztus az egész világ megtartója, ez dicsőséges és szent dolog. Krisztus az én megtartóm, aki engem megtart és megváltott a bűn hatalmából, ez még drágább nekem. De csak úgy lesz az, ha én átadom neki életemet és hódolattal fogadom be őt szívembe. *Imádság:* Édes Megváltóm, törd meg dacos szívem ellenkezését és költözz be életembe, hogy az egészen a tiéd legyen.

27. *Nagy örömmel örvendezének.* Máté 2:10. Az ünnep öröme nem elég öröm, ennél több kell, örvendezés afelett, hogy többé nem vagyok árva, bűnnel terhelt, elhagyott lélek, hanem drága gyermeke Istennek. Ezt az örömet éreztem-e ezen az ünnepén, vagy örömem csak a napoknak szólott? *Imádság:* Istenem tölts be engem soha meg nem szűnő örömével megváltásodnak.

28. *Az Ő egyszülött Fiaát adta.* Ján. 3:16. „Aki nekem az ő egyszülött Fiaát adta, hogyne adott volna vele mindeneket.” Azért adta, hogy el ne vesszek, hanem hit által megtartassam. De hitet is csak tőle kaphatok. *Imádság:* Istenem, adj nekem olyan hitet a Te Fiadban, hogy egészen rábízham magam és életem kezébe tethessem le.

29. *Menjünk el Bethlehemig.* Luk. 2:15. Valahányszor megint elővesz a kísértés és ostromol a bűn, s mikor a bánat és keserűség kerülget, a pusztta világból Betlehembe megyek, hogy meglássam a békesség királyát. *Imádság:* Kegyelmes Uram, kérlek mutasd meg mindig magadat nekem s megnyugszom és megerősödöm.

30. *Látták az én szemeim.* Luk. 2:30. Ha egyszer igazán megláttam Krisztust, az Ő látása egy életre elég és elkísér az örökkévalóságba is. Igaz-e, hogy az életem egyetlen kincse, s ragaszkodom-e hozzá eléggé. *Imádság:* Maradj velem, már-már alkony föld el, nő a homály, Uram, maradj közel.

31. *Minden lélek dicsérje az Urat.* Zsolt. 150:6. Az év utolsó napján a kegyelem Istenének dicsérete zengjen ajkamon. Elszámolom jótéteményeit és bámulva állok meg szentséges akarata előtt. *Imádság:* Uram, add, hogy te légy nekem hajlékom és erős váram mindig, mint voltál eddig is.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.

I. ÉVF. 8—9. SZÁM.

1927. OKT.—NOV.

Álmos keresztyénség.

I. Thess. :6.

Ilyen a mienk, lagymatag, vasárnapi, sokszor üres, gyakran álomba merült, mely éppen azért nem tud tenni semmit, nem ér el semmit, csak néha-néha felriad az álomból, érzi, hogy tennie kellene valamit, félálomban el is gondolja, hogy mit, talán terveket is csinál, aztán megint visszasülyed az öntudatlanság, tétlenség ködébe. Az álomkór úgy lepett meg, hogy alig tudjuk észrevenni, hogy vár valamit tőlünk Isten, hogy nem azért teremtett, hogy aludjunk.

Ez az álomosság az oka, hogy a mi keresztyénségünk nem tud határozottan szembeszállani a bűnnel, nem ér el eredményeket, nem mer kockáztatni semmit s jobbnak tartja megtartani magát, mint lemondani mindenről Krisztusért. A vas. iskolás gyermekeinkben ez az álomosság látszik abból az erőtlenségből, mely életükben tapasztalható, hogy hitük csak a vas. iskolában van, azonkívül nem törődnek avval, amit ott tanultak, restek a bűnt meglátni s azzal szembeszállani, inkább saját maguk előtt is titkolják azt, készek eltérni a bűn kérdéséről, s ha ilyent hallanak, gyáván meghunyászkodnak, ahelyett, hogy bátran szembeszálljanak avval.

Pedig a mi munkánk nem ér semmit, ha éberek és józanok nem vagyunk magunk is, de ilyenné nem neveljük azokat a gyermekeket, akik vas. iskolában ránk vannak bízva. Először magunknak kell ébereknek és józanoknak lennünk, felébredni az álmainkból és bátran, egyenesen komolyan felvenni a harcot, elevenen keresni, mit kell tennünk a Krisztus ügyében s mivel szolgálhatunk Neki. Aztán ilyenekké kell tenni a tanítványainkat. Rá kell szoktatni őket, hogy világosan lássanak, tisztán ítéljenek a közt, mi a jó és

ni, a rossz, égjenek a Krisztus ügyéért és minden erejükkel igyekezzenek szolgálni annak, szolgálatukban legyenek találékonyak, s egész szellemük az éberség és józanság szelleme legyen.

Ilyen vasárnapi iskolásokra van szükségünk, ilyenek tudják felébreszteni aluszékony keresztyénségünket, s ilyenekből lesznek a Krisztus ügyének éber katonái.

Vasárnapi iskolai tanítások.

IV. kötet. (Üjszövetségi történetek. Jézus beszédei és példázatai.)

1. Jézus a gyermekek barátja. (Márk. 10:13—16.) a) Hogyan beszéltek istenfélő anyák gyermekeinek az Úr Jézusról? Elmondták a Jézus gyógyításairól szóló eseményeket. b) Az anyák a gyermekekkel elmennek az Úr Jézushoz. Egy nap jön a hír, hogy Jézus a faluba érkezett, mire az anyák elvitték gyermekeiket, hogy meglássák Őt. c) A tanítványok ellenkezése. A tanítványok azonban, kik tudták, hogy Jézus fáradt, félték, hogy zavarni fogják az Urat, s az anyákat és gyermekeket el akarták kergetni onnan. d) Jézus magához hívja a gyermekeket, akik körülállták Őt, Ő pedig beszélgetett velük Isten országáról s végül megáldotta őket. A gyermekek ezt sohasem feledték el, mert aki egyszer Vele találkozott, mindig szeretne vele lenni. e) És mi? Már most is találkozhatunk Vele imádságainkban, a vas. iskolában s megáld minket is.

Aranymondás: Márk. 10:14. Bibliaolvasás: Máté 18:1—10. Ének: 257:6 v. Magyarázat: templom, magaviselet, a templom rajza.

2. A gazdag ifjú. (Mát. 19:16—26.) a) Milyen földi kincse volt az ifjúnak? Háza, földje, pénze, melyekben nagy örömet is lelt. b) Hogyan akart a mennybe jutni? Ide is vágyott, tehát járt templomba, megtartotta a törvényeket, adakozott. De mégsem volt egészen biztos, tehát elment Jézushoz. c) Jézus megmutatja neki az utat. Jézus látta, hogy annak kedvesebb a vagyona, mint Isten, azért parancsolta neki, hogy mindent adjon el. d) Az ifjú nehéznek találta ezt az utat, viaskodott magával. Eszébe jutott sok szép földje stb. s elment. Világos, hogy jobban szerette a vagyonát, mint Istent. e) A gazdagság veszélyei. Csak új szívvel lehet a mennyországba bemenni, mely jobban szereti Istent minden-

nél. Ne gazdagok kívánjatok lenni, hanem mondjatok le Istenért mindenről.

Arany. Luk. 18:24—25. Mát. 6:24. Bibliaolv.: Mát. 6:19—24, 7:13—14. Ének: 35. Foglalkozás: hivatás és Istennek való szolgálat.

3. A tíz bélpoklos. (Luk. 17:11—19.) a) A bélpoklosok tömegének leírása. Hogyan gondolkoztak róluk mások. Találkoznak Jézussal. Jézus segített rajtuk. b) Mind elmentek a papokhoz, de egy onnan visszatért s hálát mondott Jézusnak. Alkalmazás: A bűn bélpoklossága. Ebből Krisztus szabadítja meg azt, aki Benne hisz. Milyen bűnök uralkodnak rajtatok? Ő segíthet. De ha megszabadultunk, nem szabad elfeledni hálát adni Neki.

Arany. Zsolt. 92:2. Bibliaolv. Zsolt. 92:1—5. Ének: 263. Magyarázat: az egészség mint áldás, ápolása.

4. A jerikói vak. (Luk. 17:35—43). a) A vak élete, milyen nyomorban élt, hogyan koldult az utcákon, senkije sem volt, b) Jézus arra jön, sokan haladnak el előtte, megtudta, hogy Jézus közeleg. Segítségért kiált, el akarják hallgattatni, de Jézus hívja és kérdezi tőle, mit kíván. Mi volt a legnagyobb kívánsága? c) Jézus meggyógyítja, a vak követi. Alkalmazás. Jézus ma is hallja a segélykiáltást, ma is közel van. De aki nem hívja segítségül, elmegy mellette. Hívnod kell Őt.

Arany. Luk. 18:28; 18:42. Bibliaolv. Márk 8:22—26. Ének: 31. Magyarázat: A vakok intézete, gyógyítása, tanítása, írása. A szem.

V. kötet. (Történetek az Ószövetségből).

1. Dávid király lesz. a) A mélységből a magasba. (II. Sám. 2:1—4. 8—11. 3:1—12. 4:5—12. 5:3—5.). Dávid a szenvedések közt türelemmel várt Isten ígéretének teljesülésére. Egyszer Hebronba küldte Isten, hol királlyá kenték. De nem egész Izráel királya lett, a Saul fia, Isbóset uralkodott, mígnem Jóáb megölette. Ekkor lett hét év múlva Dávid egész Izráel királya. b) Isten megerősítette Dávid trónját (II. Sám. 5:6—25). Dávid elfoglalja Jeruzsálemet. Hirám, Tirus királya szövetséget köt vele. A filiszteusok leveretése. c) Dávid örvend az Úrban, (II. Sám. 6:1—23.). Dávid hálás volt e segítségért Istennek. Áthozatja a frigyládát. Mikál meggyűlöli Dávidot, büntetése. d) Dávid Isten ügyét szíven hordja (I. Sám. 7—8.) Dávidot nagy királlyá teszi Isten, rendet csinál az országban, énekeket szerez. Házat akar építeni Istennek, Isten válasza. Isten az Ó Házat az Ó Fia által állította fel itt. e) Dávid és Saul maradékai. Alkalmazás: Dávid jelleme a történetekből.

Arany. Zsolt. 37:4. Bibliaolv. Zsolt. 23;103. Ének 220.

4. **Magyarázat.** A zsoltárok énekeskönyvünkben, ismertetésük.

2. **Dávid bűne.** (II. Sám. 11—12. Zsolt. 51. a) Dávid titkos bűne. A keleti országokban ezt nem nézték bűnnek, de Dávid tudta Isten törvényét. Egyik bűn a másikat szüli. De hallgatott a lelkiismeretére mikor az korholta. b) Isten ítélete. Náthán. A próféta nem félt megmondani a királynak, az pedig beismerte. c) D. bűnbánata. D. nem utasítja el a prófétát, hanem megalázza magát. Isten látta, hogy őszintén bánkodik, hozzá fordult. Alkalmazás: A bűn megbánása, bevallása nélkül nincs szabadulás. Ezt gyakorolni.

Arany. 51. Zsolt. 12—13. Bibliaolv. Zsolt. 51:1—6. Ének: 81. Magyarázat. Lelki tisztaság, gonosz beszédek, gondolatok. A bűnbánat.

3. **Absolon lázadása.** (II. Sám. 14:25—26. 15:1—16. 16:5—14.) a) Absolon a lázadó. Absolon jellemét a kényeztetés elrontotta. Kevély, nagyravágyó, istentelen. b) A meglopja a nép szívét, behizelgi magát a népnél. c) Királlyá téteti magát. d) Dávid menekülése, útközben megkövezik. Alkalmazás: a gyermekek kényeztetése, a kevélység átka.

Arany. Péld. 22:6. Bibliaolv. Pld. 23:12—19. 24:21—22. Ének: 228. Magyarázat: Hasonló esetek történetünkben. Szülők és gyermekek.

4. **Absolon büntetése.** (II. Sám. 16:15. 17:24. 18:1—33. 19:1—9. 15:24. a) A. király. A nép ünneplése. b) Absolon leverik. Dávid Istenhez fordul. Parancsa, hogy A.-t kíméljék. c) A. halála. Hogy ment vesztébe a szerencsétlen fiú. d) Dávid bánata fia miatt. e) Sémei kegyelmet kér. Alkalmazás: Isten megbünteti a gonosz gyermekeket. Dávid mennyiben hibás A. gonoszságáért?

Arany. Péld. 30:17. Bibliaolv. Luk. 2:41—52. Ének 87.

Magyarázat: kormányformák, alkotmány. Kötelességünk az uralkodóval szemben.

VI. kötet. Az apostolok cselekedeteiről írott könyv.

1. **Jézus dicsősége trónjára lép.** (Csel. 1.). a) Az ó-szövetség hőseit Isten vezette, meindegyikben az Ő Lelke uralkodott. Mózes, Illés, Dávid, Dániel stb. Az új-szöv. mutatja, hogyan vezette Ővéit Jézus. b) Jézus búcsúja tanítványaitól. 1:1—8. c) Jézus mennybemenetele. Kő fogta el. Ember nem látta, hogyan fogadja az Atya Fiát. A poroszlók nád-szálat adtak kezébe, most a világ kormányát vette át. d) A tanítványok visszatérnek Jeruzsálembe. e) Mátyás választása. Alkalmazás: Szemmel nem látjuk Jézust, de imádságainkat meghallja. Mellettünk van. Ő uralkodik a világon.

Arany. Mát. 28:18. Bibliaolv. Mát. 28:16—20. Ének: 127.

2. *A Szentlélek kitöltése.* (Csel. 2:1—4. a) A tanítványoknak szükségük volt erre. Kevesen és félénkek voltak, pedig Jézus velük akart győzni a világ felett, Jézus erre nem természetfeletti erőt akart felhasználni, nem nagy tudományt akart adni nekik, hanem a Szentleket. b) Hogyan kapták? Az ünnep Jeruzsálemben, hol a tanítványok árván állanak. A Lélek kitöltése. Predikálásuk. Az idegenek csodálkoznak. Alkalmazás: Milyen feladatokat adott nekünk is Isten. Ezért van szükségünk a Szentlélekre. Aki kéri ezt, megkapja.

Arany. Luk. 11:13. Bibliaolv. Lk. 11:9—13. Ének: 131.

3. *A Lélek megalkotja az első ker. gyülekezetet.* Csel. 2:5—41. a) A nép figyel a tanítványokra. A nép látta, hogy valami történt a tanítványokkal. Idegenek értették a nyelvüket, különböző országokból, (példák). b) Péter beszéde. c) Ennek eredménye. Sokan jöttek az utánavaló napokban is, akik hittek. Alkalmazás: Milyen nagy erő a Szentlélek, mit tud tenni az emberrel. Velünk is.

Arany. Csel. 1:8. II. Tim. 1:7. Bibliaolv. Ján. 14:16—18. Ének: 132.

4. *A Lélek munkája a gyülekezetben.* (Csel. 2:42—47. 4:32—37. 5:12—16.). A gyülekezet Isten kertje. Ennek gyümölcsei: a) közösség, hol vita és veszekedés nem volt, b) tanítás Jézusról, az Ő akarataról, c) imádkozás, közös imádság áldásai, d) szeretet, egymást segítették, akinek valamije volt, megosztotta a többivel, e) de kifelé is volt hatása: a nép tisztelte őket és sokan megtértek.

Arany. Gal. 5:12. Bibliaolv. a textuson kívül még Róm. 8:14—16. 26—27. Ének: 134.

A vasárnapi iskola története.

A ma v. iskola néven nevezett munka, melynek célja, hogy a gyermekeket Krisztushoz vezessük, mai formájában Angliában vette a kezdetét. A reformáció óta mindkét prot.

* Itt adjuk, sajnos csak vázlatban, a Vasárnapi Iskolai Tanítások három utolsó, most nyomás alatt levő füzetének első négy tanítását, hogy addig is, míg a könyv meg nem jelenik, ami reménytelőleg november végére megtörténik, e tanítások használhatók legyenek. A decemberi számban még két-két tanítás vázlatát fogjuk hozni.

egyházban szokásban volt, hogy a gyermekeket összegyűjtötték rendszerint vasárnap délután és ott a kátét nekik tanították. Ezt a munkát, melyet néha a felnőttekre is kiterjesztettek, katechizálásnak nevezték. Sok egyházban azonban ez a munka az idők folyamán abban maradt, s a gyermekek gondozását elhanyagolták, különösen, mivel akkor még az általános iskolakötelezettség sem volt szokásban.

Angolországban Gloucester (Glošter) nevű városban élt egy Raikes (Réksz) Róbert nevű lapkiadó, akit megdöbentett, hogy a gyermekek vasárnap délután hogy csavarognak az utcán és gonosz beszédekkel és tetteikkel valóságos rettegésben tartják a lakosságot. Ekkor jött az a gondolata, hogy ezeket a gyermekeket, akik sem templomba, sem iskolába nem jártak, valamivel el kell foglalni és különösen, hogy vallásos nevelésben kell részesíteni. Érintkezésbe lépett egyik lelkésszel s egy arra alkalmas asszonyt pénzen fogadott, aki ezeket a gyermekeket összegyűjtötte, vasárnap délelőtt templomba vitte, délután bibliai részek magyarázatára, számolásra, olvasásra, írásra tanította. Ez történt 1780-ban, egyszerre négy ilyen vas. iskola alapított, ez tehát az első v. iskola kezdete. Mint szerkesztőnek módja volt Raikesnek a kérdést lapjában is megemlíteni, hol az lassanként általános érdeklődést ébresztett, úgy, hogy a városok egymás után kezdték ezt az intézményt elismerni. Már hat év múlva Londonban 5 vasárnapi iskolát találunk, az eredménye pedig olyan nagy volt, hogy három éves fennállása után már köz-elismerésnek örvendettek a v. iskolák. Az angol, majd a skót és amerikai gyülekezetek azonnal észrevették, milyen jelentősége van a v. iskolának abban, hogy a gyermekeket vasárnap foglalkoztatja és a vall. nevelést segíti, s lassanként mindenütt bevezették.

Az európai egyházak közül először a német prot. egyházak ismerték meg, ahová a német belmisszió atyja, Wichern vezette be, 1824-ben. De sok különböző ok miatt sok akadállyal kellett küzdenie, úgy, hogy 1863-ban lett Németországban ismertté és bevetté s akkor is inkább a gyermekisteniszteleteket pártolták. Ma is inkább a gyermekisteniszteletek otthonosak a német prot. egyházakban, bár sok helyen ezt vas. iskolai módszerrel csinálják. A magyar egyházakhoz ez a munka a német és skót hatásokra került. Eleinte sokan inasiskolát értettek alatta, — még ma is vannak ilyenek, — mert az első inasiskolákat nálunk vasárnapi iskolának nevezték. Sokan ma is idegenkednek tőle, mert nem tudják felismerni jelentőségét.

Az angol és amerikai vas. iskolák, mivel ott felekezeti iskolák nincsenek, s így terem és helyiség nem igen áll rendelkezésre, úgy járnak el, hogy akárhány csoport legyen is,

egy teremben kezdik meg a tanítást, aztán az imádság és ének után minden csoport vezetője különvált a csoportjával és megmagyarázza a tanítást, majd a végén a vezető az összes csoportoknak beszél és együtt énekelnek és imádkoznak. Ennél, ha helyiség van, sokkal jobb az a mód, hogy minden csoport külön teremben legyen, mert ekkor a vezető csak a maga csoportjával foglalkozik.

Külföldi egyházakban már a vasárnapi iskolai munkának nagy és gazdag irodalma van, füzetek és könyvek a gyermekek számára, folyóiratok, továbbképzésre alkalmas könyvek a vezetőknek, stb. Nálunk most kísérletezünk a vezetők számára a jelen lappal, a gyermekeknek még „Az én kicsinyeim“ c. lap kiadásával. Attól, hogy kézikönyveket adjunk a vezetők kezébe, bármennyire fontos is volna az, még messze vagyunk s először is az kell hozzá, hogy v. iskoláink meg legyenek szervezve és öntudatosan tegyék kötelességüket.

<><>

A munka.

Lapunk előbbi számaival még korlátozott mennyiségben ugyan, de rendelkezünk úgy, hogy azon v. iskolák, melyek vezetői nem kapták meg, vagy amelyek most csatlakoztak, ia kéri, igényt tarthatnak rá, hogy lapunk eddigi számait megküldjük, teljesen díjtalanul.

Nyugtázás. A dési v. iskola központi járulék címén 50 L. és a székelykocsárdi v. iskola központi járuléka 100 L., külmiszióra 100 Leit küldött be.

A VI-ik évfolymába lépő s mindkét nembeli ifjúság számára határozott keresztyéni alapon, változatos tartalommal a kolozsvári ref. Theologia ifjúsága által havonta kiadott *IFJÚ ERDÉLY* előfizetési felhívással fordul olvasóinkhoz.

Programmjául a régi: az emberiség legmagasabb eszméjéig vezető utat jelöli meg.

A szerkesztői és írói gárdája biztosítékot nyújt arra nézve, hogy célkitűzéseit valóra váltva, olvasóinak minden rétege meg fogja abban találni a maga hitelesítő, tudását, ismeretét gyarapító és szórakoztató olvasmányát.

Szerkesztők: dr. Imre Lajos és Borbáth Dániel.

Előfizetési ára: egy évre 140 Leu, külföldre 170 Leu.

Ezen erdélyi magyar ifjúsági illusztrált folyóirat kiadó hivatala főleg a vallásos irodalomban megjelent művek terjesztését s árusítását is felvette programjába.

Ezért raktáron tart vallásos és szépirodalmi műveket Bibliákat, Imakönyveket, Bibliái képes albumot stb. stb.

Mutaványszámot a folyóiratból, valamint könyvjáratokat megkeresésre készséggel küld a kiadóhivatal. Kolozsvár Ref. Theologia.

<><>

Most jelent meg a „*Vallásos versek. gyűjteménye*”-nek első füzet.

Ezen füzet kiválóbb költőinktől vallásos estélyeken, összejöveteleken stb. szavalásra igen alkalmas szebbnél-szebb verseket tartalmaz. Ára 35 Leu. Portómentes küldéssel 45 Leu.

Megrendelhető az „*Ifjú Erdély*” kiadóhivatalában. Kolozsvár, Ref. Theologia.

<><>

Helyreigazítás.

AZ ÚT folyó 6-ik számában közölt: „Az új liturgia” tanulmányból a 175. oldalon alulról felfelé a 16-ik sorban a következők kimaradtak a szó után „vágya; nem támadhat alvó szívekben. A Isten-tisztelet céljában.

Az Ő dicsősége.

„Láttuk az Ő dicsőségét“.

Ján. 1:14.

Ez az ige egy karácsonyi prédikáció. Hatásosabb és meggyőzőbb soknál, amely eddig elhangzott és ezután el fog hangzani sok szószéken a keresztyén világban, pedig alig lehet rövidebb textust találni ennél. Igaz, hogy kifejezőbbet sem. Nemcsak az van benne elmondva, hogy mi a Karácsony üzenete, hanem az is, hogy az az üzenet milyen hatást gyakorolt énreám. Olyan prédikáció, amilyennek az igazi prédikációnak lennie kell: egy ember bizonyosságtétele a Krisztus dicsőségéről. Nem Jézusról, a gyermekről, nem arról, hogy a Messiás eljött, nem, hogy itt járt a földön és emberré lett, hanem arról, ami mindezeknek alapja és következménye: az Ő dicsőségéről.

Láttuk ezt a dicsőséget. Ez a megállapítás a múlt időben van írva. Tehát nem egy ígéret, melynek ezután kell beteljesednie, amit még várunk, ami még ki tudja, hogyan bontakozik ki majd előttünk, befogadjuk-e, vagy elutasítjuk, lesz-e időnk meglátni a mindennapi életünk gondjai között, életünket meghatározó valóság lesz-e, mely belenyúl az életünkbe, felforgatja és újjáteremti azt, vagy olyan lesz, mint egy szép álom, mely elmúlik ha felvirrad a reggel és beköszönt a mindennapi gond. Ezt a dicsőséget, az, aki e sorokat írta, *már látta*. Ezt a látást semmi többet el nem veheti tőle, az már végleg, elszakíthatatlanul az övé. Talán kételkedések, harcok, küzdelmek, keserű csalódások a magam erejében és kísértések a világ részéről, vannak a szó mögött: *láttam*. Mindennek vége van, elmúlt a sok harc, lezajlottak a viharok, elvonultak a kísértő tömegei, de megmaradt egy boldog tapasztalat, megmaradt érintetlenül és betölti egész életemet: láttam az-Ő dicsőségét és ez nekem elég.

A karácsonyi üzenet hirdetése csak egy ilyen látás eredménye lehet. Csak ha minden elmúlt, minden lezájlott, rég vágyak, megtört remények, az, amit kaptam az élettől, s amit adni véltem annak, ha mindennel végeztem és meg tudok állani úgy az én harcoló, küzdő, nyomorgó, vígasztalan testvéreim előtt, hogy „láttam az Ő dicsőségét“, ez tesz képessé arra, hogy másnak megmutassam.

János apostol látta az Ő dicsőségét. Vele járt akkor, mikor a sokaság el akarta ragadni, hogy királlyá tegye és Ő eltűnt közülük. És nem a tömeg diadalhymuszában, hanem az Ő visszavonulásában látta az Ő dicsőségét. Vele volt akkor, mikor Jeruzsálem leányai és fiai kísérték a pálmaágakkal tele szórt úton és hosszánát kiáltottak Neki. Talán Ő is kiáltott neki is voltak reményei, Ő is hitt a nyomorúlt, rabszolgává lett királyi nép szabadulásában. De nem látta ebben az Ő dicsőségét. Azt azokban a könnyekben látta kicsillogni, melyeket a Város felett ejtett, a drága, szent Város felett, mely nem akarta befogadni Őt. E könnyekben felragyogott Annak a dicsősége, Akit ünnepezt a nép. Aztán ott állott a keresztnél, ahol mindenki gúnyolta, ahol római katonák sisakjai csillogásán tört meg a hirtelen sötétségbe boruló nap fénye, ahol a föld rengés és homály rémétől menekülő tömeg vadul rohant hazafelé és rémült hírekkel ijesztette magát és azon az Arcon, mely a keresztről homálylott le, azon a tépett, vérző, drága Arcon látta ragyogni az Ő dicsőségét.

Az egyetlen dicsőség a világon: az Ő arcának dicsősége a bethlehemi bölcsőben, a szenvedők között, a megdicsőülés hegyén, a kereszten: ez ad fényt a világnak, erről sugárzik vissza minden: ez a karácsonyi öröm fénye is.

Láttuk az Ő dicsőségét?

Zendüljön meg ebben a Karácsonyban az Ő dicsősége mi templomainkban, olyan szívek bizonyágtételében, akik látták ezt a dicsőséget és nem akarnak más dicsőséget látni csak az Ővét örökkön örökké!

I. L.

Elet és munka.

ADESTE FIDELES

*Adeste fideles, laeti triumphantes
Venite, venite in Bethlehem.
Natum videte, Regem angelorum,
Venite adoremus Dominum.*

*En grege relicto, humiles ad cunas
Vocati pastores approperant:
Et nos ovanti gradu festinemus:
Venite adoremus Dominum.*

*Aeterni Parentis splendorem aeternum
Velatum sub carne videbimus:
Deum infantem, pannis involutum:
Venite adoremus Dominum.*

*Pro nobis egenum et foeno cubantem
Piis foveamus amplexibus:
Sic nos amantem quis non redamaret:
Venite adoremus Dominum!*

Régi latin himnusz.

A református egyház kultusza.

(Folytatás.)

Minden kultuszban két cselekvő fél áll egymással szemben: Isten és ember, illetőleg az embereknek egy bizonyos közössége. *A kultusznak tehát két oldala van, amelyek egyikebe, vagy másikába minden alkotórésze beletartozik: az isteni és az emberi oldal.*¹ Ez a két oldal nyugodt egyensúlyban kell hogy legyen. Akár az egyik, akár a másik nyomul előtérbe, általa a kultusz egészsége megromlik, elveszíti erejét, életképességét, nem elégíti ki a lelkeket. Mert a kultuszban két élő valóság találkozik és így egyes alkotórészei nem egyebek, mint akciók és reakciók. Az a kultusz, melyben mindent az ember tesz, épen olyan egészségtelen, élettelen, vérszegény és elsorvadásra ítélt, mint amelyben nem tud szóhoz jutni az emberi aktivitás.

A mi kultuszunknak e két oldalát és azoknak viszonyát fogjuk vizsgálódás tárgyává tenni abban a reményben, hogy ezáltal meg fogjuk találni az utat a problema megoldásához.

Az isteni és emberi oldalnak a megkülönböztetése által egyszersmindenkorra feleslegessé lesz az a kérdés, hogy ki az alanya a kultusznak: az Isten vagy az ember. Az isteni oldalon az alany az Isten, a tárgy az ember. Ami azt jelenti, hogy az Isten az, aki cselekszik és ennek a cselekvésnek a tárgya az ember. A kultusz emberi oldalán fordítva van: az ember az alany, az Isten a tárgy. Az ember cselekszik és Isten az, akire irányul ez a cselekvés.

Az isteni oldal.

A kultusz két oldala közül először az isteniről fogunk szólni, mert Istennél van a kezdeményezés. Még akkor is amikor az ember imádságára felel az Isten, az akció az Istené és az emberé csak a reakció, mert Isten volt az, aki imádságra indította.

A mi kultuszunk alkotó részei közül az isteni oldalhoz tartoznak: az Irás, olvasás, bűnbocsánathirdetés, igehirdetés és

¹ Ravasz: Agenda.

áldás. Mindezek és általuk az egész kultusz erőt, életteljességet csak akkor nyernek, ha mindezek valóságosan az isteni oldalhoz tartoznak, vagyis bennük az Isten mint ténylegesen, személyesen jelenlevő lesz nyilvánvalóvá. *Az Isten tényleges jelenléte nélkül nincs kultusz.* A kultusz ott kezdődik, ahol a lélek érzi, hogy Isten előtt áll. Holt, üres, unalmas ceremónia a legszebben felépített istentisztelet is arra nézve, aki nem érzi önmagát Istennel szemtől szembe. Tehát az istentiszteletnek egészében és részeiben az Isten jelenlétét kell *lehelnie*. A legfőbb kíváncsi tehát kultuszunk ama alkotó részeivel szemben, amelyek az isteni oldalhoz tartoznak, legyenek alkalmasok és képesek az Isten szentséges jelenlétének kifejezésére, megtapasztalására. Annak a profán magatartásnak, amely a mi istentiszteleteinken tapasztalható, annak az unalomnak, mely rajta előmlik, nem az-e a forrása, hogy nem érezzük a Szentségesnek tényleges, személyes jelenlétét? Nem arról van szó, hogy az Isten mindenütt jelenvalóságának ködös theoriára emlékeztessük a lelkeket, emlékeztessük önmagunkat. Többről, sokkal többről van itt szó. Istennek egy olyan közvetlen, bensőséges jelenlétéről, amelyet a lélek nem találhat meg másutt. Amikor kapcsolatba léphet vele. Amikor szólhat egymással Isten és a lélek, mint Mózes és Isten a Sinai hegyen. Isten e jelenlétének közvetítői, kifejezői a kultusz ama alkotó részei, amelyek az isteni oldalhoz tartoznak.

Isten nem lakozik bizonyos helyeken, így a templomokban sem. Nem lesz mindenre való tekintet nélkül jelenlevő az írás olvasása által sem. Nekünk nincsen semmiféle külsőleges eszközünk, amellyel kikényszeríthetnők jelenlétét, mint például az áldozó pap a mise pontos végrehajtásával. Nekünk csak ígéretünk van arra nézve, hogy Isten eljön hozzánk, ha kellő módon fel vagyunk készítelve fogadására. Ez a felkészültséget hitnek nevezzük. Ez azonban csak az egyik oldal: az elfogadó oldal. Ehhez kell járuljon a másik, pozitív oldal: és ez az Ige, amelyben Isten szól, amelyben Isten jelenléte nyilvánvalóvá lehet. Ezért a mi istentiszteletünk achillessarka az igehirdetés. *Az a kérdés, mi módon lehet az igehirdetés valóban az Isten beszédévé?*²

Az igehirdetés a pap által történik, aki Istenné a szája. Ezért egy összeroskasztóan nehéz feladat és elbírhatatlan felelősség súlyosodik reánk igehirdetőkre. Mert nem a magunk vagy mások véleményét, hanem Isten üzenetét kell tolmácsolni. Erre nem mindenki képes és nem mindenkor képes. A mi szavaink mögött a Lélek kell, hogy fuvaljon. A Lelket pedig csak az nyeri meg, aki alázatos lélekkel szüntelenül elmerül az írás kimeríthetetlen gazdagságában. Aki csak egyet-

2 Lásd L. Cordier m. és K. Fezer: Das Wort Gottes u. d. Predigt.

len egyszer is komolyan végig gondolta, mire vállalkozott, amikor az ígét hirdeti, az, ha csak önmagára gondol, legszívesebben soha sem állana a katedrára. Hallatlan mérészség az igehirdetés, hiszen mi magunk is bűnös emberek vagyunk. Félelemmel kell gondolnunk arra, hátha akadályokká leszünk az Isten és a lélek egymásfelé közeledő útjában. Reménytelén vállalkozásnak látszik előttünk a kultusz problémáinak megoldása, ha önmagunkra, az igehirdetőkre nézünk, ha a mi személyes alkalmatosságunk kérdését állítjuk lelkünk elé. Nem tudja az, nem érzi az a prédikátor az igehirdetés felelősségét, aki soha sem rettent meg a Jézus szavainak hallatára: „Jaj néktek képmutató írástudók és farizeusok, mert a mennyeknek országát bezárjátok az emberek előtt.” (Mát. 23. 13.)

Pedig az igehirdető személyiségének kérdésén kívül van még egy másik nem kevésbé nyugtalanító kérdés, *mi az igehirdetés célja, lényege?* Első pillanatra úgy látszik, mintha ennek a kérdésnek a felvetése könnyítene az igehirdető terhén. Én a gyarló ember nem tudom, nem vagyok képes hordozni a felelősséget, hordozza helyettem az ige, amely zsinórmértéke, normája az én igehirdetésemnek. De ha mélyére tekintünk ennek a kérdésnek, meg fogjuk látni, milyen bizonytalanság uralkodik az igehirdetők és homileták közt, tehát úgy a praxis, mint a theoria terén e kérdésben.

Két felfogás harcol egymás ellen. Az első a *misszionárius paedagogikus lelki gondozói felfogás*, mely nevelni akarja a gyülekezetet. Hibás ez a felfogás, mert a gyülekezet vallás-erkölcsi hiányából indulva ki, azok számára, akik nevelést nem igényelnek, nem elegendő. A hallgatók különbözősége, nagy száma és az igehirdetési alkalmak kevés volta miatt nehéz eredményt remélni. Nem tudhatom, kik jönnek templomba. Nem ismerem a szükségét, mert az egyik napról a másikra változó. E felfogás mellett négy-öt esztendeig, amíg az igehirdető megismeri a gyülekezet általános karakterét, igehirdetése értéktelen. Nem is szólva arról, hogy minél jobban betölti az igehirdetés nevelői feladatát, annál inkább feleslegessé teszi önmagát. Legfőképpen pedig az ilyen predikáció által elveszíti az istentisztelet kultikus karakterét, kielégítőtelennül hagyja a gyülekezet vallásos szükségletét, ami által sokakra nézve feleslegessé válik az istentiszteleten való részvétel.

A másik felfogás ezzel szemben az *igehirdetésnek éppen a kultikus jellegét hangsúlyozza* és az elsőnek korrekciója akar lenni. Eszerint az igehirdetés nem más, mint a gyülekezet vallásos tudattartalmának ünnepi kifejezése. A gyülekezet nem tárgya, hanem alanya az igehirdetésnek. Hibája ennek a felfogásnak, hogy olyan gyülekezetet tételez fel, amelynek a kegyessége alapul szolgálhat az igehirdetéshez és az

Evangeliumot azonosítja a gyülekezet vallásos tudattartalmával.

Az elmondottak után úgy látszik, hogy az istentisztelet és az igehirdetés nem kapcsolható össze egy egységbe, mert mind a kettőnek más a célja. Mintha igaz volna az a veszedelmes állítás, hogy a predikáció és kultusz tönkre teszi egymást. (Smend.) Veszedelmes ez az állítás, mert ha igaz volna, a mi istentiszteletünknek olyan reformját venná maga után, amely egyenlő lenne a teljesen új alapokra helyezésével.

Mintha igazuk volna azoknak, akik azt állítják, hogy a mi istentiszteletünk, melynek középpontja az igehirdetés, túlzott idealizmuson épült fel. Egyfelől azért, mert feltételezi, hogy minden hívünk ég a vágytól, hogy minden alkalommal egy predikációt hallhasson. Másfelől azért, mert a paptól és minden paptól azt kívánja, hogy minden vasárnap, esetleg gyakrabban is képes legyen a gyülekezet vallásos szükségletét, mély, jelentős, az egész gyülekezetet szolgáló beszéddel kielégíteni.

Annak a krízisnek, amelybe az igehirdetés és miatta az egész kultuszunk jutott, az oka abban van, hogy szemelől tévesztettük egyfelől a kultusz lényegét és másfelől az igehirdetést az istentiszteleti összefüggéséből kiszakítva szemléltük. Ennek következménye az lett, hogy az igehirdetés egészen anthropocentrikus irányt vett fel. Ember szólott benne az cinberekhez; így lett a predikáció azzá, aminek má a hívek tekintik: a pap beszéde a gyülekezethez. Mert nem számoltak a harmadik, a legfontosabb tényezővel: az Istennel. Az Isten tárgya lett az igehirdetésnek, akiről, mint távollevőről beszéltek.

Miként oldható meg az igehirdetés krízise? Csak egyetlen módon! Ha komolyan vesszük és mindig élesen szemünk előtt tartjuk, hogy a predikáció a kultusznak, amely lényegében nem egyéb, mint az Istennel való személyes találkozás szent alkalmá, isteni oldalához tartozik. Az Ige által a személyes jelenlevő Isten szól a gyülekezethez. Az Ige Istenről nem gondolatokat, nem üdvigazságokat, nem motivumokat vagy quietivumokat akar adni, hanem az élő, jelenlevő Istent magát, mint aktivitást, mint munkálkodó akaratot. *A predikáció nem egyéb, mint az Igében testet öltött örök iseni akaratnak idői formája, amelyben az Ige egy bizonyos időpontban, egy bizonyos gyülekezet előtt megjelenik.* Ez a forma az igehirdető és a gyülekezet sajátossága szerint változó. Az igehirdető élő személyiség, akitől nem lehet, nem szabad azt követelni, hogy gép, holt eszköz legyen. Személyiségének sajátossága a maga mesterkéletlen természetességében meg kell, hogy érezzék az igehirdetésén. A mesterkélettség, idegenszerűség halála az igehirdetésnek. Ezért tartjuk lehetetlennek és

megengedhetetlennek az idegen predikációk mondását. Idegen predikációkat kell olvasni, de soha sem az igehirdetés előtt, hanem után. Mindig maradjon annyi idő, hogy függetlenül tudjuk magunkat az idegen gondolatok hatása alól. Tudjunk önmagunk lenni.

Az igehirdetés emellett a gyülekezethez szabott is legyen. Ahhoz a gyülekezethez, amelyhez szól. Rossz predikáció az, amelyet más gyülekezetben is, évek múltán is változatlanul el lehet mondani.

Az elmondottakból nyilvánvaló, hogy *kettős veszedelem fenyegetheti az igehirdetést. Az egyik abban áll, hogy az igehirdető önkényének, a másik abban, hogy a gyülekezet érdekének rendeli alá az Igét*, eszközévé alacsonyítja, tárgygyá teszi az Igét, holott az Ige mindig az alany, vele szemben minden eszköz és tárgy.

Ennek a veszedelemnek elhárítása az által lehetséges, ha igehirdető önmagát és a gyülekezetet eszközként odaadja az élő Igének. Ha az igehirdetés személyes bizonyoságtétel arról, amit az élő Isten üzen. Nekem magamnak kell először meg tapasztalnom az Ige élő erejét, nekem magamnak kell először odaadnom magamat teljes engedelmességgel az Igében jelenlevő isteni akaratnak, hogy az Ige az én bizonyoságtételemben is megtarthassa a maga hatalmát. A másik követelmény, az igehirdetésnek a gyülekezethez szabottsága egy könnyen betölthető feladat arra nézve, aki igazi lelkipásztor, aki egy a maga gyülekezetével.

Arra a lelkipásztorra nézve, aki maga is. beletartozik a gyülekezet testébe és akire magára nézve is az Ige élő hatalom, megoldódik önmagától a kérdés: mit és miért predikáljak? Az tudja, hogy nem ő, a maga gyalró edejével, hanem Isten az Ő Szentlelkével hordozza az igehirdetés terhét. Annak alázatra indító, de egyszersmind felemelő tapasztalatai vannak arról, hogy Isten elvégzi a maga munkáját a lelkekben. Az a munka talán egészen más lesz, mint ahogyan én elképzeltem. Minden léleknek épen azt adja, ami annak a legszükségesebb. Nekem, mint igehirdetőnek csak arra kell igyekeznem, hogy a gyülekezet az igében felénk közeledő, jelenvaló Istent, mint élő valóságot megérezze, megélje. Hogy a gyülekezet ne engem lásson és hallgasson, hanem az én igehirdetésem mindig arra mutasson, aki mögöttem és fölöttem áll az élő Istenre. Az igazi igehirdetésnek törvényét tárja fel előttünk Pál apostol a Kor. II. levél 2. rész 17. versében. „Mi nem olyanok vagyunk, mint sokan, akik meghamisítják az Isten igéjét; hanem tisztán, sőt szinte *Istenből* szólunk az *Isten előtt*, a Krisztushan.”

Az isteni oldal többi alkotó részei: absolutio, igeolvasás, áldás a maguk kötött, többnyire bibliai formájával nem okoz

nak annyi nehézséget. Minden azon fordul meg: meg van-e a gyülekezetben az Ige, az Isten szava iránti illő tisztelet. Különben üres, unalmas, felesleges formaságok. Jobb, ha elmaradnak, mint ahogy mi nálunk, a mi istentiszteletünkben is történt.

Az emberi oldal.

Az istentiszteletnek a másik, az előbbivel egyensúlyban levő oldala: *az emberi oldal*. A kultusz Istennek és embernek a találkozása, ennél fogva meg kell lennie benne azoknak a részeknek is, amelyek az embernek Istenhez való közeledését szolgálják. Míg az előbbinek iránya felülről lefelé halad, az a másik alulról felfelé. Ennél az ember az alany, az Isten a tárgy. *Az emberi oldalhoz tartozik a mi istentiszteletünkben: az ima, a bűnbánat, az ének és a hitvallás.*

Kultuszunk emberi oldalának tárgyalásánál látszólag könnyebb a megoldás, mert magunkról van szó. Mi magunk pedig közvetlenül ismeretesek vagyunk. De van ennek is nehézsége, amelyet másként megoldani nem lehet, mintha állandóan és erőteljesen hangsúlyozzuk a kultusz lényegét: a kultusz Istennel való találkozását. A kultusz csak arra nézve nyer jelentőséget, aki bizonyosan érzi az Isten személyes, valóságos jelenlétét. Az Istennel való eleven közösség a kultusz alapfeltétele.

Isten ezt a közösséget az Ő igéjében kínálja. Az Ige bár mindig személyes és személyhez szóló, célját tekintve közösségteremtő hatalom. Mert nem az egyesnek üdvösségét, hanem a legnagyobb, mindenekfelett álló közösséget akarja: az Istennek az uralmát, az Isten országát. Ezért *a keresztyén kultusz mindig közösségi, gyülekezeti.*

Ebből természetesen következik, hogy a mi istentiszteletünkben semmi sem foglалhat helyet, ami nem áll a közösség, az egész gyülekezet szolgálatában. Amiként az isteni oldal a közösséghez szól, úgy az emberi oldal a közösség megnyilvánulása kell hogy legyen.

Amde a közösségi elv nem lehet zsarnoki hatalommá, mely elnyomja, megsemmisíti az *egyéniiséget*. A gyülekezet egyesekből áll, akiknek meg van az egymástól megkülönböztető sajátosságuk. Nem akarnak és nem tudnak maradék nélkül beleolvadni a közösségbe. Az egyéniség követeli a maga jogát. Mindnyájunknak van erről tapasztalata, hiszen mindnyájunkhoz jutott már el panasz azért, hogy a mi istentiszteletünkben nincs hely és mód arra, hogy az egyes hívő a maga külön kívánságait odavihesse Isten elé. És bizonyos az, hogy akinek nincsenek személyes óhajtásai, szükségletei, abból hiányzik a vallásosságnak éltető forrása: a személyes vágyakozás Isten után. Ezért nem lehet az istentiszteletünk az a nagy moloch, amelyben a közösség elnyeli az egyént.

A megoldás, mint a kultusz minden más kérdésében, Istennél van. Ő képes arra, ami az embereknek lehetetlen. Ő tud úgy szólni, hogy az egyszerre mindenkit kielégítsen. Ő tud úgy hallgatni, hogy egyszerre mindenkit meghallgasson. Ha nem bízhatnánk ebben, lehetetlen lenne minden gyülekezeti kultusz. A gyülekezeti istentisztelet azoknak a testvéri közösségéből él, akiket testvérekké nem a közös sors, közös lakóhely, közös származás, közös templom, hanem az Isten utáni közös vágyakozás tett. *A magános imádság, az Istennel való személyes közösség az első feltétele a gyülekezeti istentiszteletnek.*

Amiként a kultusz isteni oldalán minden alkotórész az Igére mutat vissza, mint amely által szól az Isten a gyülekezethez, úgy az emberi oldalon, amelyben a gyülekezet beszél Istenhez, minden alkotó rész, a hitnek a megnyilvánulása, az imádság. Bűnvallás, hitvallás, ének és imádság, mind arra valók, hogy általuk a gyülekezet Istenhez szóljon, tehát lényegükben azonosak. Elkülönítésük részint formai (ének és beszéd) részint tartalmi (bűn- és hitvallás) különbözőségük alapján történik.

*A mi istentiszteletünknek tehát egyik oldala a kijelentés, illetőleg annak hordozója az ige, a másik a hit, azaz annak megnyilvánulása az imádság.*³ A prius a kettő közül kétségtelül az ige, mert Istennél van a kezdeményezés. De nem kevésbé fontos a másik rész: az imádság. Nélküle hiányos, csonka az istentisztelet. Az isteni szóra vissza kell hogy feleljen az ember. Ez a felelet az imádság. Formája és tartalma szerint sokféle variációja lehet. Lehet szavakkal elmondott, dalban elzengett, hálaadó, magasztaló, bűnvalló, hitvalló, könyörgő, de mindig ugyanazon forrásból fakad fel: az Istennel magát közvetlenül, szemtől-szenbe érző lélek mélységes megrendüléséből. A szentséges Isten előtt álló léleknek ezt a megrendülését, amelyből az imádság felfakad, *áhitatnak* nevezzük.

Isten mindennel rendelkező szabados úr. Nincs semmi, ami nélkül szűkölködnék. Ennélfogva az Isten és az ember viszonya mindig az, hogy az Isten ad, ajándékozik, az ember pedig kap. Az ajándékokért semmivel megfizetni, érettség ellen szolgálatot nyújtani nem képes. De minél hálásabb szívvel tapasztalja az ember az Isten adakozó jóságát, annál elemetarisabb erővel ébred fel lelkében a vágy: adni valmit mind ezért, a legnagyobbat, a legtöbbet, ami koldus szegénységétől kitelik. Ez a vágyakozás teremtette meg a különböző vallások-

³ Mint minden skatujázás, úgy ez is tökéletlen. De úgy gondolom, nem olyan rossz, mint első pillanatra látszik.

ban az áldozatnak különböző módjait. *Nálunk az áldozat helyére az imádság lép.* Amelyben a legnagyobbat, a legtöbbet, amit adhatunk, önmagunkat ajánljuk fel, szenteljük oda Istennek.

Az imádság tehát nem valami varázsszer, amellyel Istent befolyásolhatjuk. Az imádság az a mód, amellyel önmagunkat, a magunk akaratát odaadjuk Isten akaratára engedelmes eszközévé.

Az Istennek való ezen felajánkozás, akaratába való bekapcsolódás azonban nem mindig történik egyforma módon. Az a viszony, amelyben a lélek magát Istennel szemben érzi, különböző. Vannak pillanatok, amikor közel egészen közel érzi magát Istenhez, máskor elviselhetetlen távolságban. Isten és a lélek egymáshoz való viszonyának különbözősége szerint nyer az imádság különböző tartalmi meghatározottságot és lesz bűnvallássá vagy magasztalássá, hálaadásra vagy könyörgéssé.

A kultikus ima közösségi ima. Ez meghatározza formáját és tartalmát, amennyiben formailag és tartalmilag alkalmas kell hogy legyen arra, hogy benne a gyülekezet minden tagja résztvehessen. Mert, aki bármi okból nem tud bekapcsolódni, az nemcsak a gyülekezettel, hanem az Istennel való közösségen is kívül maradt. *Tartalma* szerint tehát olyan általános legyen, hogy senkit ki ne zárjon, minden Istent kereső, Istennel találkozni vágyó lélek fogadhassa el a maga imádságául. Ez a magyarázata annak, hogy az imádság örök mintája a *Miatyánk*, amelyben mindenki, mindenkor megtalálhatja a maga imádságát. „Ebben érezzük magunkat legközelebb Istenhez, Krisztushoz és egyeknek magunkat mindazokkal, akik Jézust uruknak vallják. Itt ragyog fel az una sancta, a láthatatlan egyház, itt lesz bizonyossá a mindeneket átfogó communio sanctorum.” (Heiler.) Ezért foglalt el a Miatyánk a mi kultuszunkban megkülönböztetett, tisztelt helyet és ezért az érzéketlenség, a nemtörődomség legbizonyosabb jele, amikor a liturgus a Miatyánkot lélek nélkül eldarálja vagy hibásan mondja el. *Formája* szerint pedig az imádság legyen alkalmas arra, hogy az egész gyülekezet együtt mondhassa. *A mi istentiszteletünkben az imádság elmondásának két formája szokásos.* Az egyik az, hogy a liturgus mondja fenhangon és a gyülekezet hangtalanul, lélekben követi, a másik a közös ének. Az első a kötetlen, a második a kötött imádság formája. Mivel az éneklés a legalkalmasabb forma, melynek közvetítésével az egész gyülekezet részt vehet az imádkozásban, ezért olyan nélkülözhetetlen a gyülekezeti éneklés a mi istentiszteletünkben és bír olyan nagy jelentőséggel, hogy Niebergall után sokan vallják, hogy a mi istentiszteletünk az énekben él. Kéteségtelen tény, hogy Isten-

nel és a testvérekkel való közösségnek legalkalmasabb, leg-hatalmasabb eszköze az ének, méltó arra, hogy különös becsbe tartsuk!

A két oldal viszonya.

Kultuszunknak két fele: az isteni és az emberi, az igés és az imádságos, viszonyban áll egymással. Amikor e kettőnek egymáshoz való viszonyát, kapcsolatát vizsgáljuk, ismét a megoldásra váró kérdések egész seregébe ütközünk. Mert itt ismét elénk áll az a kérdés, amelyet a mi kultuszunk központi problémájának neveztünk: mi módon lehetséges a véges és a végtelen a bűnös ember és a szentséges Isten találkozása? Ez a kérdés most is, csak másként fogalmazzuk meg, amikor így tesszük fel: mi módon biztosítható a kultusz két oldalának, az isteninek és az emberinek nyugodt egyensúlya?

A kettő egymással elválaszthatatlanul összetartozik, mert egyik a másikat feltételezi. Az Isten jelenlétének megérezte-tése nélkül, amelynek legközvetlenebb eszköze az igehirdetés, nem ébred fel az imádság anyja: az áhitat. Imádság nélkül, amely egyfelől előkészület, másfelől hálás visszhang az isteni üzenetre, terméketlen talajra hull az Ige, ez az újvilágot sar-jasztó mag. Kultuszunk két oldala: az igés és az imádságos, tehát egy szoros egységbe fogandó, amelyben mind a kettőnek biztosítva legyen a megillető hely. Ennek az egységnek a biz-tosítása azonban nem oly könnyű. Mert, amily igaz, hogy a mi istentiszteletünkben a prédikáció és az imádság keresik a normális viszonyt, mert egymást nem tudják nélkülözni, épen úgy igaz, mert a tapasztalaton nyugszik, hogy e kettő nehe-zen tudja egymást elviselni. Nem könnyű egymástól elvá-lasztani és nem könnyű összekapcsolni. (Niebergall). Ha nem tévesztjük szem elől azt, hogy az egyik isteni, a másik emberi oldal, mindjárt megértjük, hogy azért van ez így, mert a vé-ges és a végtelen között mindig nagyobb a távolság, sem-hogy keresztül léphetnék.

Nehéz a két oldalt összekapcsolni, mert a két oldalnak egymással ellentétes természete van. Míg az igés oldal a nyu-godt ismeret világosságával és határozottságával bizonyos racionális színezetet mutat és főként az értelmet foglalkoz-tatja, addig az imádságos oldal a maga keresésével, óhajtozá-sával, vágyakozásával mystikus természetű és az érzelmek megmozgatásával kapcsolatos. A racionálisnak és mystikus-nak összekapcsolása pedig mindig nehéz, vagy épen lehetetlen.

A két oldal nyugodt egyensúlyát veszélyezteti, hogy mindkettőben meg van a törekvés a másiknak a háttérbe szo-rítására. Ez a törekvés, ha sikerül, mindig megbosszulja ma-gát. Mert a kultusz csak addig él és éltet, amíg abban az Isten és a gyülekezet aktív, cselekvő találkozása lehetséges. Bár-

melyik szorul passzivitásra, elsorvad a kultusz. Kiáltó példája ennek a mi istentiszteletünk, amelyben az igehirdetés apránként abszolút túlsúlyra került, nemcsak a terjedelem, hanem és főként a jelentőség tekintetében. Amilyen mértékben sorvadt el az imádságos rész, mert elnémult a gyülekezeti ének a hívek ajkán és a gyülekezeti imák is megszűntek a gyülekezetéi lenni. Mihelyt pedig a gyülekezet áhitata nem készítette elő az ige útját és nem felelt arra vissza a maga amenével, az igehirdetést is utólérte elkerülhetetlen sorsa: nem az Isten, hanem a pap szólalt meg benne. A kántor és a pap vállaira nehezedett az egész kultusz, melyet pedig a gyülekezet és az Isten hordozott, csoda-e, ha irtózatossá tért alig-alig vonszolták. A gyülekezet nem adott többé semmit a kultuszhoz a maga erejéből s ezért nem is kapott attól semmit viszonzásul, mert a kultusz csak annak ad ajándékaiból, aki visz. Különösen igaz Jézus paradoxona: akinek van, annak adatik, akinek pedig nincs, attól, amije van, az is elvétetik.

Az istentisztelet két oldalának összekapcsolásánál ezért a legfontosabb követelmények egyike, hogy megőriztessék a *gyülekezet aktivitása*. Ez alatt nemcsak azt értem, hogy külső, látható módon résztvegyen ennek menetében: ne vonja ki magát az éneklésből, feléljen hangosan a hitvalló kérdésekre, mondja utána a liturgusnak az imádságot, hanem ennél többet. A gyülekezet cselekvényeiben való részvétel lehet a megszokás, a hagyomány eredménye, tehát gépies, lélek nélküli, mint ahogy igen sok templom-látogató bejövetelekor és kimenetel előtt arcát elfedi kalapjával anélkül, hogy volna egyetlen egy Istenre irányuló érzése és gondolata, amely szükségessé tenné ezt az elrejtőzködést. *Személyes*, az ember egész lényét igénylő részvételre gondolok, mely áll a lélek felkészültségében, összeszedettségében. Nevezhetném ezt az istentiszteletet menetében való önkéntes, cselekvő, belekapcsolódásnak.

A mi kultuszunkban, melynek középpontjában az igehirdetés áll, a gyülekezet aktivitását állandó veszedelem fenyegeti. A predikáció, amely gondolatok áradatát zúdítja a lelkekre, a meditáció passzivitása felé kényszeríti a gyülekezetet. Hogyan predikáljunk, hogy igehirdetésünk ne legyen akadály a gyülekezet aktív személyes részvételének? Olyan kérdés ez, amelyre a feleletét még mindig csak keressük.

Ha mindezeknek a bajoknak orvosságát keressük, in theoriam könnyű azt megtalálni. Az istentiszteletben az Isten és a gyülekezet találkozik. Ez a találkozás az ígéhez van kapcsolva: az ígéhez, mely két formában jelentkezik, mit verbum audibile és verbum visibile. Ez a találkozás nem mechanikusan megy végbe, hanem személyes feltételektől függ. A mi

kultuszunk mint személyes kultusz a legnagyobb követelmény elé állítja a gyülekezetet és a liturgust. Ahol mind a kettő nem törekszik teljes lélekkel Isten felé, ott a kultusz elveszíti erejét és áldását. Mivel oly kevés igazi mély és erős vallásos személyiség van, azért hallunk annyi panaszt a mi istentiszteletünk üressége, pusztasága, hidegsége és szegénysége miatt, azért fordulnak oly sokan a formagazdag kath. kultusz felé. A mi kultuszunk hatékonyságának feltétele, hogy a gyülekezet várakozzon, legyen felkészülve az Isten kijelentésének elfogadására és erre az alázatos várakozásra a Lélek től indított bizonyágtétel feleljen.

Az orvosszer tehát meg van, de nehéz az alkalmazása. Mert ezeknek a feltételeknek a megteremtése nem áll a mi hatalmunkba. Ezért állunk mi egy megoldhatatlannak látszó feladat előtt mindaddig, amíg a kultusz hordozójának az embert, akár a liturgust, akár a gyülekezetet tekintjük. És reménytelen a helyzet mindaddig, amíg ezen nem jutunk túl.

Az igazi megoldás az, hogy a kultusz hordozója a Szent lélek. Nekünk megígértetett, hogy, ahol ketten vagy hárman összegyűlünk az Ő nevében, jelen lesz közöttünk. És nekünk boldog tapasztalataink vannak afelől, hogy az ígértet nem marad ígértet. Mi láttuk már nem egyszer valóra válását és a mi formaszegény, rideg, unalmas kultuszunkban éltünk meg már megrendítően közvetlen és mélységesen bensőséges találkozást az élő Istennel.

A forma.

Az elmondottakból világos, hogy a mi istentiszteletünkben a lélek munkája a fontos, a forma egészen másodrendű. *A forma*⁴ tisztán eszközi jelentőségű és csak annyit kívánunk tőle, ne gátolja, hanem segítse Isten és a lélek találkozását. Ez azt jelenti, hogy *a mi kultuszunk reformja soha sem a formák, hanem a lélek reformja és ahol a lélek él és munkál, ott a jelenlegi formák tökéletesen elegendők.*

Azonban nem jelenti azt, hogy a formákat mi semmiro sem becsüljük. Csak arra figyelmeztet, hogy a legtökéletesebb forma sem visz közelébb Istenhez, ha benne nem nyilvánul meg a lélek.

A formának lényegtelenységét nálunk reformátusoknál nem szükséges hangsúlyozni. Egyetlen jellemvonása sincs a kultuszunknak, amelyet annyira határozottan érvényesítetünk volna, egészen a túlzásig, mint a formaiságát. Mi vagyunk azok, akik legerőteljesebben aláhúzzuk Jakab apostol véleményét és hangsúlyozzuk, hogy a valláserkölcsei élet előbb való, mint a kultusz (Jak. 1. 17.). Mi vagyunk azok, akik leg-

⁴ A. Altvohn Die Form des evangelischen Gottesdienstes.

többet emlegetjük, hogy a keresztyén élet a maga eskatologikus céljával a formákhoz kötött kultuszt időinek, mulandónak tekinti (Jel. 21. 22.).

A formának lényegteleniségéből azonban nem következik a *formátlanság*. Csak emlékeztet arra, hogy a forma az ember dolga, ennél fogva Isten egyszer feleslegessé teszi. Mint földi, emberi alkotás, soha sem tökéletes, soha sem elegendő, mindig újból és újból reformnak vetendő alá. Ez elvezet a *formákkal szembeni helyes állásfoglalásra*. A forma csak eszköz. Minden forma, amely önmagáért van, amely fentartását a tradícióra való hivatkozással igényli, elveszítette jogosultságát. Kötelességünk minden formát megvizsgálni és amelyik az Istennel való találkozást nem szolgálja, könnyőrtelenül eldobni, ha eredetét akár Kálvinra is viszi vissza. Viszont nem lehet valamely új formát csak azért negligálni, mert a reformátorok, mert atyáink nem ismerték, nem éltek vele.

A formának a lényeggel szemben való eme eszközi jelentősége másfelől arra is figyelmeztet, hogy a *formára szükség van*. A mi kultuszunk szellemisége a formákat nem zárja ki, csak kellő értéküket állapítja meg. „Mi csak az ellen tiltakozunk, hogy Isten hozzánk jövele tárgyi tényezőktől függene. Isten a szívünkhöz jön és nem az érzékeinkhez. (A. Meyer.) A formák előkészületül szolgálnak, nem az Isten, hanem az ember számára. De miként az érzéki világban szükség van a léleknek a testre, a kultusz sem nélkülözhet bizonyos formákat. A formák azok az edények, amelyek őrzik a tartalmat. A formátlanság olyan, mint a törött, hasadt edény: elszivárog, elillan belőle a drága tartalom.

A *formátlanság, a formáknak elhanyagolása a mi egyik nagy bűnünk*, mert rendetlenségre, zűrzavarra, a szentnek profánizálására vezet. Ez a bűn első sorban minket, lelkipásztorokat terbel. Mert a gyülekezet magatartásáért mi vagyunk felelősek. Ha a református hívő imádság alatt is végig dobog a templomon és egész padsort kiállítva ül helyére, ha az unádkozás alatt nem kulcsolja össze a kezét és jobbra-balra néz, ha éneklés alatt a szomszédjával beszélget, ha korán megy és későn jön, ha lökdösődik az úrasztalánál, ha ízlést sértő módon krakog és köpköd a templomban, nem mi vagyunk-e ennek okai, akik nem neveltük őket, akik nem éreztettük meg velők, hogy szent az a hely, mert megszenteli az Istennek jelenléte. Mi vagyunk bűnösök különösen azért, mert nem járunk elől jó példával. A fent elmondottakból nem egyet láttam papoktól is, hál'Istennek ritkán.

Ezek azonban sokkal szörványosabbak, mint a formáknak, a rendnek az az elhanyagolása, amely teljesen ruinalja a mi istentiszteletünket és amelyet mint liturgus követünk el. Ez általános betegség és istentiszteletünk egészén és részletein

egyformán el van hatalmasodva. Csak két példára hivatkozom. Az egyik az, hogy nincs előre megállapítva az éneklendő versek száma. A kántor addig énekel, míg a pap fel nem megy a szószerkre. Ebből az következik, hogy, amint nemrégén egy előkelő gyülekezetünkben láttam, az orgonafújtató csizmadia inas a liturgia főrendezője. Ha ő figyelmetlen és rosszkor int a kántornak, megzendül az ének, amikor a pap imára nyitotta száját és a gyülekezet felállott, vagy kínos csönd támad a templomban mindenkinek áhitatát megzavarva. Vagy említsem-e — és ez már a részletre vonatkozik — a Miatyánkkal való visszaélést. Tudom azt, hogy a lélek elevenít meg, de mégis megengedhető-e, hogy mi papok sem tudjuk szószerint a Miatyánkot; mindenki tetszése szerint formálja azt. Mi következik ezekből a rendetlenségekből? Elpusztítják az áhitat hangulatát, mert valahányszor a rendetlenség zökkenőhöz ér, kínos, kellemetlen érzést ébresztenek a lélekben.

Fordítsunk azért nagyobb gondot a formákra, mert a jó formákban erő van. Altaluk, segítségükkel többre lehet menni.

Igy is gyakori a panasz és a vád, hogy a mi istentiszteletünk rideg és művészet nélküli. Ha a vádat igaznak elismernők, a kultuszunk halálos ítéletét mondanók ki. Mert a művészi, a szép forma, nem fényűzés, hanem elengedhetetlen kellék. Mert csak az a forma művészi, amely a lényegnek a lehető legtökéletesebb kifejeződése. *A kálvinizmus épen ezért nem lehet a kultuszban sem ellensége a művészi formának.* Csak helyesen különböztetve a vallás és a művészet között nem engedi, hogy a vallás helyébe az aesthetikai hangulat lopódzék (Ravasz). Aminthogy tiltakozik minden aesthetikai túlzás ellen, épen úgy tiltakozik minden rút és köznapi ellen is, mert az első tévútra vezetheti, a második zavarja az Istenre várakozó lélek ünnepi hangulatát. Mi kizárunk mindent a kultuszunkból, ami az Istennel való találkozásunkat zavarhatná, de felhasználunk mindent addig a mértékig, amíg a találkozást elősegíti. Ezért nem közömbös mireánk nézve a liturgiánk rendje és formája.

Az előbb azt mondtuk, hogy a mi kultuszunk reformja lényegbeli és nem formai kell, hogy legyen. De a formákat is lehet és kell reformálni. Hosszúra nyúlna részletesen és teljesen kifejteni erre vonatkozó megjegyzéseinket. Itt most csak két fontos pontra utalok, amelyek a mi liturgiánk reformjánál uralkodó szempontok kell hogy legyenek: *a gyülekezet aktív részvételének minél tágabb teret nyitni és az isteni és emberi oldalt úgy kapcsolni egybe, hogy minél változatosabb, változatosabb legyen általa istentiszteletünk.* De újólág hangsúlyozom, hogy a mi kultuszunk betegsége semmiféle liturgiai reformmal nem gyógyítható. A lélek beteg, azt kell orvosolni.

A mi kultuszunk gyógyítója is egyedül a Krisztus. A meggyógyult lelkek meggyógyítják anyaszentegyházunkat és annak minden életnyilvánulását. Belülről gyógyul a mi kultuszunk betegsége és nem kívülről.

Há visszagondolunk az elmondottakra, a végső benyomásunk az marad, aminek már egyszer hangot adtunk, hogy *a kultusz mindig egy hallatlan merészség*.⁵ a véges, bűnös ember törekvése arra, hogy találkozassék a végtelen és szent-séges Istennel. Ez egy olyan vállalkozás, olyan feladat, amelyet tökéletesen megoldani sohasem fogunk. Mindig lesznek hiányosságok, legyőzhetetleneknek tetsző akadályok.

De azért nem irigyeljük a kath. kultuszt a maga háborítatlan nyugalmaért, amelyet a kultusz reformjának szüksége nem zavar. Mi nem óhajtjuk magunknak ezt a nyugalmat, melyet a változhatatlan formák kínai fala véd. A mi keresztényiségünk nem egy készen adott, befejezett nagyság, hanem egy olyan felséges feladat, melynek megoldásán mind a világ végeztéig munkálkodni kell.⁶ Előttünk egy olyan csodálatosan nagyszerű, mert isteni, ideál áll, melyet e véges világban mindig csak tökéletlenül tudunk realizálni, a valóság mindig messzi mögötte marad. Mi nem zugolódunk emiatt, sőt hálás szívvel örvendünk azért, mert állandó ösztökélés az a mi számunkra: mindig feljebb és feljebb.

A mi kultuszunknak mindig voltak és lesznek hibái és hiányai. Nem tagadjuk és nem akarjuk letagadni. Sőt arra kérjük Istent, hogy óvjon meg minket attól, hogy valaha a fogyatkozásokat ne lássuk. Mert minél jobban és világosabban látjuk a megoldatlan kérdéseknek erőnkön felüli nagyságát, annál bizonyosabban meglátjuk azt is, hogy a megoldást Isten magának tartotta fen. És előtte nincs semmi lehetetlen. Ha ő akarja, a leggyarlóbb eszközök által is csodálatos eredményekre vezet. És Isten mindig akarja, valahányszor mi hiszünk benne. Mi a hitnek és a kegyelemnek gyermekei vagyunk. *Kegyelemből hit által*: ez a mi egyházunk fundamentuma. És ez a csodálatos fundamentum a legvilágosabban a kultuszunkban mutatja meg teherbíró erejét. Kultuszunknak akár egyik, akár másik oldalát vizsgáljuk, a megoldhatatlannak látszó feladatok hegyei merednek elénk. De boldog tapasztalataink vannak róla, hogy ezekre az akadály hegyekre is vontkozik az ígélet: a hit megmozgatja azokat és Istenhez vezető úttá teszi. *Kultuszunk két oldala: az emberi és az isteni, a hit és kegyelem két sarkpontja*. Aki e kettőt össze tudja kapcsolni, az lehetővé tette a lehetetlent, utat talált a

⁵ L. Cordier i. m.

⁶ Fr. Heiler Katholischer u. evangelischer Gottesdienst.

végtelen Istenhez. Ez a tapasztalat megtanít a *mult öröksé-
gének megbecsülésére*. Minden hiánya és hibája dacára is
mi kultikus életünk évszázadokon keresztül betöltötte a mag-
feladatát. Sok-sok ezer lélek számára fakadt belőle kibeszél-
hetetlen áldás. Megtanuljuk, hogy mindenütt, ahol hiányra
hibára bukkanunk, először önmagunkat vizsgálni meg: vajjon
nem mi bennünk van-e annak forrása, nem mi vagyunk-e a
oka annak, ha a régi utak alkalmatlanokká váltak. Jézus, akiről
oly szívesen szoktunk hivatkozni valahányszor kultikus föl-
máink egyszerűségét védelmezzük, a jeruzsálemi templomban
is tudott imádkozni, mert erős és elszakíthatatlan volt
mennyei Atyával való kapcsolata.

Amikor panaszkodunk a mi istentiszteleti rendtartásun-
k ellen, gondoljuk meg, hogy sokkal több a hiba mibennünk
mint a mi liturgiánkban. Tőlünk függ, vajjon elő tudjuk-
készíteni a mi szívünket úgy, hogy az Ur a maga áldást osztó
jelenlétével eljöjjön hozzánk. Nem az istentisztelet berende-
zésén, nem az agendán, hanem a vallásos személyiségeket
fordul meg a dolog. Aki reformálni akar, kezdje a reformo-
t az embereken.

De *óvakodjunk a kultikus élet lekicsinylésétől*. Kultusz-
nélkül soha vallásos közösség fent nem állott. Mert ez a for-
rása, állandó táplálója a vallásos közösségnek, amely mindig
két felé néz: fel Istenhez és ki a világba a testvérekre. An-
nak, hogy a mi egyházunk úgy elveszítette világformáló ere-
jét, a magyarázata abban van, hogy az etikai oldal ked-
véért kezdtük elhanyagolni a vallásit, s így apránként el-
vesztettük az élő Istennel való ama közvetlen, bensőséges
személyes kapcsolatot, mely ősforrása volt a mi egyházunk
etikai heroizmusának. A mi egyházunk megújulása elvá-
laszthatatlanul összefügg kultikus életünk megelevenedésével.
A reánk váró feladatok oly nagyok és a rendelkezésünkre
álló erők oly csekélyek, hogy Isten nélkül nevetséges vagy
siralmas szélmalomharc minden erőlködésünk. Istenhez fel és
Istentől ki a világba: ez a győzelem útja. És ez az út a kul-
tuszon keresztül vezet. Mert a kultusz nem több és nem keve-
sebb, mint sürített keresztyén élet. (Ravasz.) A liturgiánk
reformja jelenlegi szükségünk és nyomorúságaink között le-
het másod-, vagy tizedrangú kérdés, de kultikus életünk meg-
újulása a legeslegfontosabb. Ha élni és győzni akarunk, min-
dent meg kell tenni azért, hogy istentiszteleteink az Istennel
való találkozás áldott, szent alkalmává legyenek mindnyá-
junk számára.

(Vége.)

G. L.

Világszövetségek az ifj. gondozására.

Az Ifj. Ker. Egyesületek Világszövetsége hivatalos lapja (Die Sphäre) egyik legutóbbi számában érdekes összeállítást közöl azokról a nagy világmozgalmakról, melyek az ifjúság között akarnak dolgozni. Az összeállításból láthatjuk, hogy az ifjúság szerepének kérdése a világ átalakításában nem valami légből kapott és mondvacsinált kérdés, hanem olyan, mellyel számolni kell. Az ifjúság körében az egész világon hódít az a gondolat, hogy az ifjúságnak van feladata és szerepe a világ helyreállításának nagy munkájában s ezek a mozgalmak annak a jelei, hogy ezt komolyan veszik. Figyelmeztetés ez nekünk arra, hogy ha mi nem vesszük komolyan, eljön az idő, mikor bennünket túlhalad és túlnő az az ifjúság, mely, mialatt mi alszunk, vagy panceákon gondolkozunk, vágyakozva keresi és meg is találja az igazi élet útját. Ezek a felsorolandó mozgalmak már csak arányaikkal is tiszteletet ébresztenek bennünk az ifjúság munkája iránt. Ezek a nagy világmozgalmak a következők:

1. Ifjúsági Ker. Egyesületek Világszövetsége (Yongng. Meu's Christian Association Y. M. C. A.), alapította Williams (György 1855-ben, központja Genf, ahol a világbizottság intézi ügyeit, tagjainak száma a beléje tartozó egyesületekben kb. másfél millió.

2. Leányok Ker. Egyesületei Világszövetsége (Y. W. C. A. Young Women's Christian Association), az előbbinek testvérmozgalma, valamivel később keletkezve, mint az, de egészen külön szervezettel, központja Genf.

3. Ev. Ker. Diákszövetség (World Student-Christian Federation W. S. C. F. németül: Christliche Studentenvereingung C. S. V.), melynek munkája az elsövel együtt legismerősebb előttünk.

4. Keresztyén Szövetség (World's Christian Endeavor) nálunk is ismerős mozgalma, mely eredetileg az ifjúság összegyűjtésére szolgált és alapítottatott egy Clark nevű, most elhunyt amerikai lelkész által, de később felnöttek is részt vettek benne s ezért nálunk el is vesztette speciálisan ifjúsági karakterét.

5. Nemzetközi Cserkészmozgalom (Scout Movement), melyet egy angol tábornok, Baden Powell alapított, s mely a polgári és nemzeti nevelés célját tűzi ki magának. Maga a világmozgalom 1920-ban tartott londoni Jamborree (nagy táborozás) alkotása, ott központi irodát tart fenn. Eredményesen szolgálja sok országban a világtestvériség gondolatát, egyébként nemzetközi és felekezetközi a mozgalom.

6. Kommunista Ifj. Világszövetség (Comsomol, K. J. I. Communistic Youth International), ma az egyik legerősebb és legnagyobb mozgalom, mely szinte az egész világon található. 1919-ben keletkezett, de igazi erőre a Lenin működése alapján kapott, kinek szellemében átdolgozták. Tagjai száma kb. 2 millió, belőlük Oroszországban másfél millió van, Németországban 12.000, Kínában 15.000 kommunista ifjú van beszervezve. Különösen Keleten tesz hódításokat. A sejtrendszer alapján szervezkedik, mely erejét és titkosságát biztosítja. Célja elsősorban az ifjúság politikai megszervezése, melyet most kulturális módokkal is szolgál. Szemben áll a szociáldemokrata mozgalommal. Iránya határozottan vallásellenes.

7. Szociáldemokrata Nemzetközi Ifj. Mozgalom (Social Democratic Youth Demonstration). A már előbb is létező országos szervezetek 1923-ban alapították a nemzetközi szervet, 33 nemzeti mozgalomból kb. 250.000 taggal (1923-i hamburgi konferencia). Nevelési, kulturális, politikai célt szolgál. Harcol az alkohol, nikotin, mozi, mulatóhelyek látogatása ellen. Munkájában van tánc, ének, zene, táborozás. Fiúk és leányok együttes mozgalma. Központja Amsterdam.

8. Nemzetközi Demokrata Mozgalom (Int. Democr. Congress for Youth). Eredetileg nem csak ifjúsági. Alapítója Marc Sangnier kath. lelkész, (a francia mozgalom neve: „La Jeune Republique“). Főként politikai és soc. tevékenységet folytat, nagy konferenciákat tart. 1910-ben vezetőjét és a mozgalmat a pápa egyházi áttokkal sújtotta. Központja Párisban van.

9. Nemzetközi Katolikus Mozgalom (Int. Catholic Youth Congress), a háború után keletkezett, első konferenciáját 1919-ben, Rómában tartotta, szövetségé 1925-ben alakult. Félévente tart konferenciákat, zárandoklatokat, jövő évben nagy zárandoklatot rendez Lourdes-ba. Szorosan az egyház felügyelete és papok vezetése alatt áll, tagjai száma 2 millió 800.000. Nevelési és vallásos munkákkal foglalkozik, erőteljesen kizár minden politikát. Egy régebbi, most megújított pacifista irányú esperanta

mozgalom, szintén kath. alapozással (International Catholic Alliance) kevés befolyással bír és lassanként az előbbi teljesen abszorbeálja.

10. Nemzetközi Ifj. Liga (Intern. League of Youth) és Ifj. Világbékeszövetség (World Federation of Youth for Peace) két szorosan egymáshoz kapcsolódó mozgalom. Az első 1921-ben Kopenhágában, utóbbi amerikai kezdetre 1918-ban alakults angol-szász országokban erős, Németországban a Weltjugendliga, Franciaországban a Federation des jeunes socialistes et republicains de France, ennek a másai.

11. Három kisebb jelentőségű, speciális célú vagy körű mozgalom a Nemzetközi Diákszöv. (Intern. Confederation of Students) felekezeti, a Pax Romana határozott róm. kath. jellegű, a Nemzetközi Diák-szolgálat Konferenciája (Intern. Student Service Conf. I. S. S.) a diáksegélyezés akciójára alapított.

Áhitat percei.

Útmutató a Biblia naponkénti olvasásához.

1928. január hó.

1. Rom. 10. 4. *A törvény vége.* Az egész mindenség szigoruan meghatározott törvényekre van ráépítve. A természeti világrend is a nagyon szigorú törvények hálózatában él és végzi a maga kényszerű életét. Még szigorubbak az erkölcsi világrend törvényei, melyekre az emberi élet van ráépítve. Ezeknek a törvényeknek vége Krisztus. *Imádság.* Oh, Atyánk hálát adunk Neked, hogy a törvény minden átkától megváltottál Krisztus által.

2. Róm. 11. 36. *Ó red. nézve vannak mindenek.* Isten üdvterve a legfenségesebb teremtői alkotása. Legfenségesebb az Ő Krisztusban megjelent élete ebből a szempontból. A mi életünk is ezt a dicsőséget kell mutassa, hogy életre legyen méltó. *Imádság.* Istenünk cselekedd kegyelmedből, hogy a mi életünk is a dicsőségnek méltó szolgálata lehessen.

3. Áp. Csel. 11. 1—9. *A pogányok elhívása.* Isten mindenkit üdvözíteni akar. Üdvtervébe beletervezte a pogányokat is. Ennek az Atyai tervnek képe már az ó-testamentumban meg volt, teljességre azonban az új-testamentumban jutott. Ma is vannak még sokan pogányok, akik talán épen általunk kell, hogy elhívásukat megkapják. *Imádság.* Édes Atyánk méltóztass minket erre a feladatra munkára, mely által pogányok is Hozzád juthatnak el.

4. *Az ingyen kegyelem.* Efez. 2. 8. A legszomorúbb jelenség az ember életében az, hogy mindenik a maga érdeméből akar élet-tökét kovácsolni magának. Még az Isten előtt is. Tény az, hogy mindenük ingyen kegyelemből van, a mi érdemünkön egészen kívül. *Imádság.* Oh Atyánk, tüntesd el lelkünkben a mi érdemünknek tudatát, hogy egyedül az Úr Jézus érdeme lehessen minden nyereségünk.

5. Jelenések 13. 10. *A szentek béke-szerű türe-sége.* A legbiztosabb ismertető jele az igazi Krisztusi életnek. Nem zúgolódik és nem háborog semmi körülmények között, bármilyen csapások alatt sem. Ilyen ismertető jeleket kell felmutatnunk életünkben, legelsősorban önmagunknak. *Imádság.* Taníts meg Istenünk életünk minden körülményei között bármit is eltűnni e világtól.

6. II. Timoth. 3. 12. *A kegyesek üldöztetése.* Nemcsak a nagy, véres üldöztetésekre kell gondoljunk. A kegyes életet ma is üldözi ez a világ. Talán csak csúfolkodással, apróbb gáncsokkal, nagyobb világnézeti harcokban, de az üldöztetés folyik. Nekünk egy pillanatra sem szabad ezt elfeledni, mert gonosz e világ, s épen abban nagy gonosz, hogy elhíttetni akarja, hogy nem ellensége a keresztény életnek.

7. I. Krónika 17. 11—14. *Az örökkévalóság munkálása.* Kétség-telen, hogy az Úr örökkévalósága több, mint az egész mindenség-élete. Ez el fog mulni biztosan. Azonban nekünk azért is munkálkodni kell, hogy amíg fennáll az Isten dicsőségének érvényesítése és érvényesülése itt lent is mindig meglegyen. Sőt az a célunk, hogy e korlátozott életben is állandóan kitükröződjék az ő örökkévalósága, az érvényesüljön mindig, ami az övé.

I. Sámuel 15. 22. *Az igazi áldozat.* Az az emberi tévedések legnagyobbika, hogy az Urnak méltó áldozatot mindig méltatlan áldozatokkal akarja behelyettesíteni. Istennel pedig alkudozni és játékokat űzni nem lehet. Az igazi áldozat az, amit Ő áldozott érettségünk: teljes önmagát a Krisztusban. Mi sem adhatunk kevesebbet, mint teljes önmagunkat.

9. 33. Zsolt. 11:11. *Az Úr tanácsa.* Nem kell nagyon megerősítésük a szemünket, hogy megláthassuk, hogy itt ebben a földi életben valóságos szerencse az, hogy nem mehetnek végbe mindig az emberi tanácsok. Mivé lenne ez a föld, ha tisztán az emberi tanácsok mennének végbe rajta? Istennek különös kegyelme, hogy az emberi tanácsokat mindig elgáncsolja. Jó ezt a mi szemeinkkel látni

10. Predikátor 7. 29. *Ahogy Isten teremtette az embert.* Ez a teremtes igaz teremtés volt. Isten igaznak teremtette az embert és igaz mivoltának vonalai torzultan meg vannak ma is megromlott állapotunkban. Ezek az ősi vonások ma is tusakodnak bennünk, hogy érvényre jussanak. Rendelkezésünkre is állanak Krisztusban.

11. I. Kor. 14. 20. *Miben leszünk érettek?* Egyetemes emberi akarással a növekedés. Mindenki növekedni akar mindazokban a dolgokban, amelyekre életét oda állította. Ezt a mély emberi törekedést figyeljük meg magunkban. Vajon miben növekedünk? Értelemben-e vagy gonoszságban? Életünk minden pillanatában legyünk részei.

12. Zsid. 6. 12. *A szent szorgalom.* Istennek örök ígéretei vannak a mi szorgalmunkhoz kötve. Az a kérdések kérdése, hogy milyen szorgalmat tanúsítunk az Ő ígéreteinek elnyerésében? Nagy kár minden tunyáság, de az Isten dolgaiban való lustaság kárhozatos eredményeket szül. Figyeljük meg magunkat nagyon jól a szent szorgalmatoskodás szempontjából.

13. Jakab 2. 12. *A szabadság törvénye.* Igaz, hogy a Jézusban való élet törvénye szabaddá teszi az embert. Jól vigyázzunk azonban, mert a szabadság törvénye a legnagyobb felelősséggel van összekötve. Felelősek vagyunk, hogy a szabadság törvényével miképp élünk. Az a lényege a szabadság törvényének, hogy egyedül csak Krisztust szabad cselekednünk. Minden egyéb cselekedet visszaélés a szabadság törvényével.

14. I. Péter 2. 15. *A hívó ember legnagyobb kiváltsága.* A megtámadott krisztusi élet legnagyobb védő fegyvere: a jó cselekedetek. Legnagyobb kiváltsága, de kötelessége is a keresztyén embernek, hogy jó cselekedetekkel némiítsa el a vádaskodókat. Aki vádol és gáncsol az tudatlan. Minden tudatlanság legjobb felvilágosítója tehát a krisztusi jó cselekedet. Ez a kérdés, élünk-e ezzel? *Imádság.* Oh Ur! Isten taníts meg minket a jó cselekedetekkel elnémitani a balgatag tudatlanokat.

15. Márk. 6. 34. *Az Úr szánalma.* Soha sem volt olyan nagy elszéledése az emberiségnek, mint napjainkban. Szétszéledett nyáj a világban az ember. Ezer tagozat és megszámlálhatatlan szétkülönbözések kora a mi korunk. Hordozzuk-e a szétszéledett nyáj iránt azt a szánalmat, amelyet az Úr érezett? Megszántuk-e bár magunkat és mieinket?

16. Esaiás 41. 10. *Az Úr közelléte.* Isten mindig egészen közünkben van. Ez a közellét a mi legnagyobb bátorságunk. Ha félelmünk van, azért van, mert a szívünk nem érzi az Ő közellétét. Vigyázzunk, mert tőlünk függ, hogy az Ő közelléte bátorságunk lehessen. Ha közelléte is félelemmel tölt el, nagy a mi hibánk: a hitetlenség.

17. Hos. 1. 7. *Isten megtartási eszközei.* Egészen különös dolog, hogy az emberek igen sokszor nagyon tévesen gondolkoznak Isten megtartói eszközöiről. Azt hiszik sokan, hogy földi véres eszközök által kell megtartásunkért harcolnunk. Holott fegyver és vér nem megtartói eszközök, sőt egyenesen a pusztulás és ítélet szerszámai. Isten az ő neve által tart meg, egyetlen fegyver az Úr Jézus Krisztus által.

18. Habakuk 2. 12. *A helyes építés.* Nem lehet ez más, mint az Isten örök terve szerint építeni meg a mi életünket. A mi életünkben nem ez örök terv szerint épül, elvész. Mindenünket alázattal szeretettel kell felépítenünk a mi életünkbe. Aki vérengzéssel és erőszakkal épít, károkozatot épít életében magának is, másnak is. Olyan építkezés ez, amelyet az Isten meg nem tűr, hogy megálljon.

19. Luk. 21. 34. *Mindig készen kell lenni.* Az életnek az az egyik nagy veszedelme, hogy olyan könnyen belenehezedik ebbe a világba. Egész tartalmát elfoglalják bajai, örömei, hogy a végén egész életünk a földből teljék ki. Pedig be kellene lássuk, hogy a föld lefelé vonz, mert segít lefelé neki a bűn. Pedig nekünk mindig fel az égre kell figyelniünk, hogy minden pillanatra készen lehessünk.

20. Ján. ev. 10. 11. *A jó pásztor.* Maga az Úr mondja magáról, hogy ő a jó pásztor. Ebben a kijelentésében foglalja össze működésének legfontosabb lényegét. Jó pásztor, mert nemcsak igazi táplálékról gondoskodik, hanem meg is őrzi az övéit. Kész életét is odaadni juhaiért. Mily boldogság ilyen pásztornak jogára alatt élni. Nem egyéb ez, mint a legbiztonságosabb életfolytatás. *Imádság.* Jó pásztorunk óh, gyűjts be minket is a magad szent jogára alatt a te szent mezőldre, hol biztonságban élhessük a mi életünket.

21. Efezusi levél. 4. 11. 12. *A kiosztott megbizátások.* Isten mindenre bízott valamit, amit el kell végezni életünkben. Senki sincsen céltalanul elküldve. Egész életünk értelme azon fordul meg, hogy felismertük-e isteni megbizátásunkat? Jaj, ha nem ismertük fel, mert akkor értelmetlen életünk. Azért kell felismerjük, hogy a helyünkre állhassunk. *Imádság.* Szent Istenünk óh ismertesd fel kegyedből életünkben elrejtett megbizátásunkat, hogy annak életünkkel magával eleget tehessünk.

22. I. Timot. 4. 14. *A kegyelem megvetése.* Isten kegyelme mindenki számára készen van. Ez a kegyelem elég az embernek mindenre. Ezt a kegyelmet vetjük meg igen gyakran, hogy mindekre teljesen képtelenné tegyük magunkat. A kegyelem megvetése az oka nagy tehetetlenségünknek. *Imádság.* Óh felséges Isten erősítsd meg bennünk a te kegyelmedet, hogy alázatos hordozói lehessünk mennyei megbizátásunknak, mellyel ideküldöttél minket a földre.

23. I. Pét. 2. 20. *Az igazi szenvedés.* Minden életben megjelenik a szenvedés. Nincs élet, amelyben elő ne fordulna. És mégis szenvedés és szenvedés között is nagy különbség van. Értéke attól függ, hogy miért szenvedünk? Ha méltán szenvedünk nemcsak, hogy megérdemeljük, de egyenesen bűnünk is ez. Csak az a szenvedés, amelyet az Isten ügyéért viselünk. *Imádság.* Cselekedd Atyád, hogy értelmetlen dolgokért ne szenvedjünk, hanem a Te ügyedért, mert ez a mi életünk legnagyobb értelme.

24. I. Pét. 4. 17. *Az ítélet lefolyása.* Az ítélet leghamarább a híveken kezdődik meg, mert ők érzik meg leghamarább természetük szerint az ítélet megjelenését. Ebből következik, hogy a jók szenvednek mindig a legtöbbet. De ezek az ítélet által élnek. Azért jó ezt tudni, hogy következtethessünk a hitetlenek ítéletének nagysá-

-gára. Ha az igazak is megítéltetnek, mennyivel inkább a gonoszok. *Imádság.* Hálát adunk Neked Atyánk, ha érezzük a szenvedés tüzeit lelkünkben. Tégy minket erősen fogékonnyá a te ítéleteid iránt.

25. I. Ján. 4. 4. *A mi legnagyobb győzelmünk.* Minden erőnk-ből arra törekedünk, hogy győzelmet vehessünk az élet és a világ felett. Ha nem tudunk győzni, mi győzetünk le. Természetes, hogy a magunk erejéből nem győzhetjük le, mert mi vagyunk a gyengébbek. Ezt a győzelmet csak úgy nyerhetjük meg, ha szívünkben Isten él. T. i. egyedül Ő győzheti meg a világot, mert egyedül Ő nagyobb a világnál. *Imádság.* Köszönjük Istenünk, hogy Ten-magad által győzelmet adsz nekünk a világ felett.

26. V. Móz. 18. 18—22. *Mit szabad beszélni?* Feltétlenül csak azt, amit az Isten mond. Minden egyéb beszéd bűn. Oh pedig mennyit beszélünk hiába és a sok hiábavaló beszédnek mennyi nyomorúságos következménye van. Az utolsó szavunkért is felelősek vagyunk egyenesen Istennek. *Imádság.* Őrizz meg Urunk attól, hogy valaha is olyant mondjunk, amit nem te akarsz velünk mondatni.

27. Dávid 7. 27. *Az örökkévaló ország.* Ilyen csak egy van, az Istenországa. Ez úgy áll elő, hogy Isten minden más országok felett győzedelmeskedni fog. Előtte nem áll meg egyik sem, sőt minde-nikből csak az és annyi, amennyit Isten országából meg tudott valószínű. Vajon a mi országunkból, hatalmunkból mi fog meg-maradni? *Imádság.* Felséges Istenünk, kérünk, hogy építsd be min-denünket a Te országodba, hogy örökké megmaradjunk.

28. Máté 4. 16. *Világosság a sötétségben.* Ez a világosság Krisztus. Milyen rettentő sötétségben ülnek a világon az emberek? Milyen nagy vágyakozás ég a lelkekben világosság után? Mennyi hiábavaló helyen keresik a fényt? Milyen régóta fenn van pedig a Nap: Krisztus. *Imádság.* Kérünk Istenünk, vedd el a mi szem-eink homályát, hogy várva-várt napunkat, az Úr Krisztust meg-láthassuk.

29. Luk. 12. 10. *A legnagyobb bűn.* Isten bennünk és általunk minden munkáját a Szentlélek által végzi el. Az Ő Szentlelke által van állandó munkálkodásban. Azért a legnagyobb bűn a Szentlé-lek ellen való lázadás, mert ez azt teszi, hogy egyenesen vissza-utasítjuk Isten minden jó akaratát. Úgyelünk-e eléggé, hogy ezt a bűnt ne kövessük el? *Imádság.* Őrizz meg minket Istenünk, hogy valamiképen engedetlenek ne legyünk a Szentléleknek. valamiképen engedetlenek legyünk a Szentléleknek.

30. Ján. 17. 23. *A szent egység.* Isten akarta, hogy minden lélek Ő benne szent egység legyen. Ennek szent módja az az egység, amelyben Ő élt az Úr Jézussal. Úgy kell nekünk egyek lenni Is-tenben, mint egységben volt vele Krisztus. Ez a szent egység a mi igazi keresztyénségünk ismertető jele.

31. Rom. 7. 22—25. *A két törvény.* A belső embernek meg van a maga törvénye és meg van a külső embernek is. Amaz az Istené, emez a világi mibennünk. Ez a két törvény harcol egymással mi-bennünk. Életünk élet-halál kérdése, hogy melyik győz? A magunk erejéből a belsőembert nem vihetjük győzelemre a külső felett. Ezt a győzelmet csak Krisztussal nyerhetjük meg.

VASÁRNAPI ISKOLA

„AZ ÚT“ ÁLLANDÓ MELLÉKLETE
VASÁRNAPI ISKOLAI VEZETŐK RÉSZÉRE.

MEGJELENIK HAVONTA.

EGYES SZÁM ÁRA 2 LEI.

I. ÉVF. 10. SZÁM.

1927. DEC. HÓ.

A Gyermekek és a gyermekek.

„...találtok egy kis gyermeket

Luk. 2:12.

A gyermeket senki sem érti meg, *csak a gyermek*. Elnézem játékaikat, amint beleélik magukat képzelt történetekbe, s látom, hogy ami előttem homályos, érthetetlen, azt megérti a másik gyermek, aki együtt játszik vele, és ami nekem üres hiábavalóság, boldog öröm annak a gyermeknek, aki vele játszik. Elnézem szomorúságukat, s azokban az apró tragédiákban, melyek sírásra készítenek, keserves, egész lelkét beföltő elkeseredett sírásra, én nem látok semmit, engem nem érdekelnek; de látom ott állni a másik gyermeket, akinek arcán a viszázatükrözöt szomorúság sötétlik s szemében a részvét könnyei csillognak: az megérti őt. Bánkódom hibáik felett: engedetlenségük, makacsságuk, apró visszavonásaik okát és értelmét nem tudom megfogni, de ott áll a másik gyermek, osztozva a bűnben, vagy árulkodva arra, és látom, hogy előtte világos az, ami érthetetlen előttem.

És ezért nem is tud segíteni senki a gyermekekben, csak a Gyermek, aki azért lett gyermekké, hogy ne legyen előtte ezek között sem semmi titok, hogy ne legyen az emberi életnek ez a korszaka sem, melyen ne tudna és ne akarna segíteni. S amit én nem tudok megmagyarázni a gyermekeimnek, amiről érzem, hogy nem értik, hogy nem vagyok képes úgy leszállani hozzájuk, hogy Isten üzenetét közel vigyem nekik: azt megteszi Krisztus, a Gyermek, ki előtt nincs a szíveknek titka, s aki számára boldogan nyílnak meg a gyermekszívek rejtelmői.

Az egyetlen, aki igazán magához tudja ölelni, igazán fel tudja emelni a gyermeket, aki tud harcolni bűneikkel, el tudja oszlatni szomorúságaikat, meg tudja szentelni játékaikat, a betlehemi, az áldott, a szent Gyermek: Jézus.

Vigyük a gyermekeket a betlehemi bölcső elé, hogy oda állva és befogadva Azt, Aki ott fekszik, kicsiny életük dicsőüljön meg az Ő szolgálatában.

I.

Vasárnapi iskolai tanítások.*

IV. kötet. (Újszöv. történetek).

5. Jézus és Zakeus (Luk. 19:1—10). a) Zakeus a pénzeszacskók közt ül, pénzét számolgatja, amit szolgálai a vámszedők hoztak neki. b) Hallotta, hogy Jézus Jerikóba fog jönni. Érezte, hogy neki is szüksége volna reá. Kimegy az országútra, hogy lássa Őt. Jézus hívása és belépése Zakeus házába. Hogyan fogadja? Zakeus rájön nyomorúságára, nagy változás történik a szívében. — A l k a l m a z á s: Z. más emberré lett. Honnan lehetett azt észrevenni? Abból, amit cselekedett. Innen látszik meg, hogy kihez tért be Jézus.

Aranymondás: Mát. 5:6. Zsolt. 126:3. Bibliaolv.: Luk. 3:10—13. Ének: 271. — Magyarázat: Vám, kivitel, behozatal.

6. Jézus Bethániában. (Luk. 10:38—42), a) Hogyan fogadták Jézust? Pihenni tért be Bethániába, itt örvendtek, hogy látták. Három testvér Lázár, Mária, Mártha. Hogy várták, ha sokáig nem jött. b) A két leánytestvér azonban különbözött egymástól. Mártha a munkába merült. Mária Jézussal beszélget. Mártha buzgólkodása, panasza. c) Mit felel rá Jézus? Kinek adott igazat? Neki öröme telt abban, ha valaki az Ő beszédét hallgatja. Mi az „egy szükséges dolog”? Az emberek ma is szívesebben foglalják el magukat munkával, minthogy Őt hallgassák. Némelyek nem is Jézusért teszik ezt, mint Mártha. De első dolog, hogy Őt hallgassák.

Aranym.: Luk. 10—42. Bibliaolv. Mát. 6:31—34. Róm. 14:17—18. Ének: 270. — Magyarázat: A család tagjai, munka a családban, családi istentisztelet.

7—8. Előkészület a karácsonyi programra.

V kötet. (Ószövetségi történetek).

5. Dávid halála. a) Visszapillantás D. életére. (II. Sám. 21:15—17.). D. életének leírása. b) D. Salamont teszi utódjává (I. Krón. 28:1—12. 19—20.). Isten megtiltotta Dávidnak, hogy templomot építsen, de egyúttal kijelöli, aki fel fogja építeni. c) Dávid ezért minden előkészületet megtett, hogy a templom minél hamarabb meglegyen. (I. Krón. 22:1—5. 29:1—24.). Anyagot hordatott össze, s aranyat ezüstöt gyűjtött, amit szívesen adtak Izrael fiai. Királlyá tették Salá-

* A Fankhauser-féle, nyomás alatt levő kézikönyv szerint négy-négy újabb tanítás vázlata.

mont. d) Dávid halála (I. Kir. 2:10—11.) nagy szomorúságot okozott.

Aranymondás: Zsolt. 103:1—4. Bibliaolv. 103. Zsolt Ének: 282. — Magyarázat: Mi teszi az embert igazán nagygyá?

6. Salamon imádsága és ítélete. (I. Kir. 3:3—28.) a) Salomonnak mi volt ifjúkorában legfőbb kívánsága. Nem üres dolgokat kíván. Isten többet ígért neki. b) Ezt az ígéretet Isten be is váltotta, mint a két anya története mutatja. — Alkalmazás: Mi a te legelső kívánságod? Innen meg lehet ismerni, ki vágy. Miben áll az igazi bölcsesség?

Aranymondás: Jakab 1:5. Zsolt. 111:10. Bibliaolv.: Péld. 1:1—10. Ének 222. — Magyarázat: Igazságszolgáltatás.

7. Salamon templomot épít. (I. Kir. 5. 6. 7. 8. Ézék. 41.) a) Egyezséget köt Hiramnal Turus királyával. 3) Oszlopok, kövek faragása. (I. Ker. 6:I—14 szerint.) b) A templom felszentelésének elmondása. — Alkalmazás: Milyen szeretettel ragaszkodtak a zsidók a templomhoz. A mi templomunkat szeretni, támogatni olyan gyülekezeteket, ahol templom nincs, adományainkkal.

Aranymondás. Zsolt. 23—6. Bibliaolv. Zsolt. 15. Ének 3. Magyarázat: Egy templom-építése. A Salamon temploma rajzoltatása.

8. Egy nap Isten hajlékában. Istentiszteletünk lefolyásának megismertetése, magaviselet a templomban. Hasonlat a mi istentiszteletünk és másoké között.

VI. kötet. (Cselekedetek könyve).

5. Reformációi lecke. Luther, Kálvin és Zwingli munkájának ismertetése a következő történetek alapján: a) Luthér gyermekkor. b) A birodalmi gyűlés előtt. c) Kálvin rendet teremt Genfben. Elűzetése. Visszahívása. d) Zwingli a Kappeli mezőn. — Ének: 178.

6. Jézus hatalmat ad a csodatételre a tanítványoknak. (Csel. 3:1—10.) a) A keresztyének a templomban összegyűlve imádkoznak buzgón, innen ismerik meg, hogy keresztyének. b) A sánta az Ékes kapunál koldul. Még ha hallott volna is Jézusról, Ő-már nem volt a földön. c) De jön két ember. Kinyújtja a kezét. Azok megszánják. Meggyógyítják. d) Mindenki csodálkozik. — Alkalmazás. Így mutatta meg Jézus, hogy a tanítványai val van. A sánta többet kapott, mint amennyit várt.

Aranymondás. Zsid. 13:8. Efez. 3:20. Bibliaolv. Ján. 14:12—14. Ének: 133:1—4.

7. A Szentlélek támogatja az apostolokat az üldözésekben. (Csel. 3:11—4:31.). a) A sánta meggyógyulásával ismét felhangzott Jézus neve. Milyen hatást tett ez? b) Az apostolokat elfogják, a főpapok fölindulnak. c) A Szentlélek védi az apostolokat a tanács előtt. d) A keresztyének hálát adnak társaik szabadulásáért. — A l k a l m á z á s. Jézus megmutatta, hogy még ellenségei felett is uralkodik. Aki Jézust szereti, mindig áldja Őt.

Aranymondás. Csel. 4:12. Zsolt. 115:1. Bibliaolv. Mát. 10:16—20. Ének: 133:5—8.

8. Hogyan büntetett a Szentlélek? (Csel. 5:1—11.). a) A csalás előkészítése. A. és S. is fellelkesültek, s ígéretet tettek vagyonuk átadására. Aztán megbánták. Tetszett nekik, hogy őket is dicsérjék. Nem őszintén mondtak le róla. b) Ananiás hazudik Péter előtt. Péter szavai. Kiemelendő, hogy nem voltak kénytelenek felajánlani. Ananiás sorsa. c) Safira bűnhődése. — A l k a l m á z á s; Ki árulta el a két csalót? A Szentlélek büntette meg őket. A Lélek kiválasztotta a keresztyének közül a hazugokat. Istent nem szabad elrabolni. (Ákán tört. a III. kötetben).

Aranymondás. (Mát. 6:24b). Eféz. 4:30. Bigliaolv. Mát. 6:24—30. Ének 136.

A munka.

Lapunknak ez első évfolyama e számmal lezáródott. Régóta vágytunk rá és szükségét éreztük, hogy külön is szolgálhassuk a vasárnapi iskola ügyét, s hogy legyen olyan eszköz, mellyel vasárnapi iskolában tanító testvéreinket felkereshessük és velük a kapcsolatot fenntarthassuk. Isten ez évben azt az alkalmat nyújtotta, hogy „Az Út” melléklete gyanánt kezdhettük egy ilyen eszköz megalkotását. Bár szegényes és egyszerű volt a mód, talán mégis sikerült vasárnapi iskolában tanító testvéreink számára némi támogatást nyújtani. Bízunk benne, hogy el fog jönni az idő, mikor a vasárnapi iskola ügyét gazdagabb tartalmú folyóirat fogja szolgálni. A jövő évben még ez úton próbálunk haladni, mert a vasárnapi iskolák jelenlegi adományai neim biztosítanak egy önálló és gazdagabb, ezért drágább lap előállítását. De mihelyt a munka öntudatosabbá lesz, ennek a szüksége föltétlenül jelentkezni fog. Addig is kérjük vasárnapi iskolát vezető testvéreinket, támogassák és hordozzák imádságainkban lapunk ügyét.

Ny u g t á z á s o k: Székelykeresztúri vas. iskola központi járulék 50 leu, külmiszióra 50 leu. Magyarfrátai vas. iskola közp. járulék 25 leu, külmiszióra 25 leu. Januári számunkban a vas. isk. központi alapjáról részletes elszámolást fogunk közölni.

Szerkesztői és kiadóhivatali üzenetek.

Kiadóhivatalunkhoz folyó évi november hó. 15-ig beérkezett előfizetések nyugtázása.

Ref. elkészíti hivatal Stara-Moravica 470, Gyenge György Sz. Máté 250, Papp József R.-Szombat 250, Biró András M.-Vásárhely 245, Régeni István Gy.-Fehérvár 400, dr. Ilyés Géza M.-Királyfalva 465, dr. Vágó Károly Koltó 175, Bodor János Szászváros 100, Farkas Sándor Pápa 240, Gacsályi Zsigmond Kisköles 450, Papp József Hontvársány 240, Papp József Gencs 200, Lőrincz János Bálványosváralja 400, Rátz István Csejd 385, Fogarassy Bálint Ágya 250, Joan Vandra Prosec 613, Seréster Tamás Bodola 250, Sebestyén Ferenc B.-Krakkó 250, Tökés Gyula Felsőtők 125, Kertész Márton Vajdakamarás 400, Horváth Lajos Novisad 540, Vajda Ferenc Sz. Udvarhely 370, Papp József N.-Szeben 150, Kövér Árpád Tormalja 91, Végh Árpád Egrespaták 200, Csánky Gyula K.-Vásárhely 390, Mircse Sándor Chicagó 680, Sulyok István N.-Várad 250, Biró János Harasztos 250, Mihályfalvy István M.-Léta 290, Tökés József Málnás 100, Téth Gábor Kisbábony 250, Muzsy István Zsobok 125, Fehér János Bukarest 185, Muzsnay Ödön Marossztanna 250, Lengyel József Abaújszina 749, Jancsó Lajos M.-Újvár ig. tan. útján 180, dr. Mezey Mihály Lapos 390, Kovács L. Dés 590, Dósa D. Palatka 390, Keresztesi Gyula M.-Péterlaka 590, Toró Gyula, M.-Felfalu 440, Széll Jakab Vajdasztiván 590, Pálffy Endre M.-Hévíz 740, Bokor Márton B.-Hunyad 150, Szász Ferenc Türe 150, Bucsy Endre Ördögkeresztur 740, Imre Árpád Fiafalva 295, Simó János Mátisfalva 490, Fehér János Andrásfalva 390, Gyenge Áron Pistest 190, dr. Jakó Dénes Réty 390, Kovácsy Albert Bonyha 200, Kádár Ernő Erzsébetváros 590, Sigmond János Beszterce 590, Adorján Antal Nagysajó 570, Györbíró István Kökös 440, Miske L. Szotyor 250, Bagoly Lajos Fotosmartonos 490, Farkas István Lisznyó 565, Kiss Endre Keresztvár 390, Dávid Gyula Arapatak 630, Bedő Béla Zabolá 433, Kádár Andor Mihályfalva 390, Agyagassy Károly Mikesszásza 590, Szilágyi Aladár Asszonynépe 590, Ady László Sz.-Földvár 200, Sükösd Sándor Ozd 590, Bitay Béla Déva 250, Kacsóh Béla Borbátvíz 195, Deák Gábor Mezőfele 530, Barabásy Ferenc M. Csávás 590, Babos István K.-Szentmiklós 200, Fekete Antal Cserefalva 390, Juhász Albert N.-Enyed 390, Nagy Ákos Nagyváty 245, Farkas Károly Canada 480, Molnár Gyula Rimaszombat 235, Fehér János Bukarest 185, Juhász Sándor Rév 125, Sigmond József Jánosfalva 590, Szécsi Ferenc Felvinc 390, Bugyi János Erdőgyorok 60 Leu.

Tisztelettel felkérjük ezúton is olvasóinkat, hogy az év végére tekintettel szíveskedjenek a hátralékos előfizetési díjaikat sietőleg beküldeni, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne állhasson be.

Kiadóhivatal.

